

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย

THE CHANGE OF FON SAO MAI PATTERNS

IN CHIANG RAI PROVINCE

สุดาพร ไกรอำ

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2553

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย
THE CHANGE OF FON SAO MAI PATTERNS
IN CHIANG RAI PROVINCE

สุดาพร ไกรอำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2553

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย
THE CHANGE OF FON SAO MAI PATTERNS
IN CHIANG RAI PROVINCE

สุดาพร ไกรอำ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(ดร. พงษ์ สุวรรณรัตน์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฝนทรา ชีรานนท์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา อุปโยคิน)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรบุญ รุ่งโรจน์สุวรรณ)

.....กรรมการ

(ดร. บังอร ศิริสัญลักษณ์)

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและคำแนะนำจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฝนทร่า ธีรานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา อุปโยคิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ อาจารย์ ดร. บังอร ศิริสัญลักษณ์ อาจารย์ ดร. พงษ์ สุวรรณรัตน์ อาจารย์พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง และอาจารย์เชิดชาติ หิรัญโร ผู้ซึ่งกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษาและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ได้ให้ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมให้แก่ผู้เขียน คุณแม่บัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ผู้เป็นต้นแบบการฟ้อนสาวไหม รวมทั้งคณะครู นักเรียนและผู้นำการฟ้อนสาวไหมของชุมชนอำเภอเมือง และอำเภอเวียงชัยทุกท่านที่ได้กรุณาช่วยเหลือในด้านข้อมูลเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหมเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณสำหรับกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ ความสนับสนุน ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านจากนายจันทร์ จันทร์ศิริ และนางทองเชื้อ ใหญ่วงศ์ สมาชิกครอบครัวผู้เขียน และนายพิรุณ บรรดิ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งเพื่อช่วยให้การศึกษาและการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วง และทุกแรงใจที่ผลักดันให้วิทยานิพนธ์นี้เสร็จสมบูรณ์

สุดาพร ไกรอำ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย
ชื่อผู้เขียน	สุดาพร ไกรอำ
หลักสูตร	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผณิตรา ชีรานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา อุปโยคิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย และสาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยแบ่งกลุ่มการฟ้อนสาวไหมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร กลุ่มพ่อครูแม่ครูและกลุ่มเยาวชน

วิธีวิจัยที่ใช้ในงานนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participatory observation) ทั้งนี้ได้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ทั้งในด้านเวลา สถานที่และบุคคล ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มย่อยในแต่ละประเด็นโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) การฟ้อนสาวไหมทั้ง 4 กลุ่ม มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเพศของผู้ฟ้อน การแต่งกาย จำนวนท่าฟ้อน การเรียกชื่อท่าฟ้อน รวมถึงลักษณะการฟ้อน (2) สาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ กลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร กลุ่มพ่อครู-แม่ครูและกลุ่มเยาวชน สภาพของสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งเทคโนโลยีและการตลาด

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง / ฟ้อนสาวไหม

Thesis Title	The change of Fon Sao Mai patterns in Chiangrai province
Author	Sudaporn Krai-am
Degree	Master of Arts (Cultural Studies)
Supervisory Committee	Assit. Prof. Dr. Phanintra Teeranon Assoc. Prof. Dr. Preecha Upayokin Assit. Prof. Dr. Sorabud Rungrojsuwan

ABSTRACT

The objectives of this thesis are to study the change of “Fon Sao Mai” dance form in Chiang Rai province and causes of the change. “Fon Sao Mai” can be divided into 4 groups: senior teachers, Fine Arts Department, dancing masters and adolescences.

This research employs the qualitative method. The researcher searches data from the documents and collects field data via interview and participatory observation. The collected data are verified using triangulation method; time, location, and people. Subgroup discussion of each issues is conducted and the data are analyzed in descriptive method.

The result of the research shows that, (1) “Fon Sao Mai” is changed in gender of performers, costume aspect, numbered of movement, name of movement and characteristics of movement. (2) Causes of the change of “Fon Sao Mai” are groups of people, Fine Arts Department, condition of social and culture in economic, including technology and marketing.

Keywords: Change / Fon Sao Mai

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(5)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
1.4 ขอบเขตในการวิจัย	4
1.5 คำถามในการวิจัย	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.7 ระยะเวลาในการวิจัย	6
2 ทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 ประวัติความเป็นมาของการฟ้อนรำในสังคมล้านนา	7
2.2 ประวัติการฟ้อนสาวไหม	10
2.3 ทฤษฎีโครงสร้างนิยม	13
2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม	13
2.5 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม	18
2.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับฟ้อนสาวไหม	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
3 ระเบียบวิธีวิจัย	22
3.1 การเตรียมความพร้อม	22
3.2 ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย	23
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	27
3.4 การเก็บข้อมูลภาคสนาม	28
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	29
3.6 การนำเสนอผลการวิจัยและสรุปผลการวิจัย	30
4 ผลการวิจัย	31
4.1 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหม	31
4.2 สาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง	176
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	179
5.1 สรุปผลการวิจัย	179
5.2 อภิปรายผล	189
5.3 ข้อเสนอแนะ	195
รายการอ้างอิง	196
ภาคผนวก	201
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	202
ภาคผนวก ข ตัวอย่างท่าฟ้อนสาวไหมในแต่ละกลุ่มบุคคล	204

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ค การแต่งกายในการฟ้อนสาวไหม	208
ภาคผนวก ง การแต่งกายในการฟ้อนสาวไหมในปัจจุบัน	220
ภาคผนวก จ เอกสารการจดข้อมูลลิขสิทธิ์ของนางบัวเรียว สุภาวสิทธิ์ (รัตนมณีภรณ์)	225
ภาคผนวก ฉ ภาพการแสดงการฟ้อนสาวไหมของนางบัวเรียว สุภาวสิทธิ์ (รัตนมณีภรณ์)	229
ภาคผนวก ช ภาพการแสดงการฟ้อนสาวไหมรูปแบบกรมศิลปากร	253
ประวัติผู้เขียน	269

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายของเพศหญิง	32
4.2 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายของเพศชาย	34
4.3 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนทำฟ็อนและการเรียกชื่อทำฟ็อน ของเพศหญิงและเพศชายระหว่างกลุ่มครูอาวุโสกับกรรมศิลปากร	35
4.4 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนทำฟ็อนและการเรียกชื่อทำฟ็อน ของเพศหญิงและเพศชายระหว่างกลุ่มครูอาวุโสกับกรรมศิลปากรและ กลุ่มพ่อครูแม่ครู	38
4.5 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนทำฟ็อนและการเรียกชื่อทำฟ็อน ของเพศหญิงและเพศชายระหว่างกลุ่มครูอาวุโสกับกลุ่มพ่อครูแม่ครู และกลุ่มเยาวชน	41
4.6 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ็อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมศิลปากร ทำที่ 1	47
4.7 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ็อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมศิลปากร ทำที่ 2	52
4.8 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ็อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมศิลปากร ทำที่ 2	59
4.9 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ็อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมศิลปากร ทำที่ 2	65
4.10 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ็อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมศิลปากร ทำที่ 5	72
4.11 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ็อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมศิลปากร ทำที่ 6	79

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.12 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมสิทธิ์ป่ากร ทำที่ 7	89
4.13 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมสิทธิ์ป่ากร ทำที่ 8	96
4.14 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมสิทธิ์ป่ากร ทำที่ 9	107
4.15 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมสิทธิ์ป่ากร ทำที่ 10	113
4.16 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมสิทธิ์ป่ากร ทำที่ 11	123
4.17 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมสิทธิ์ป่ากร ทำที่ 12	131
4.18 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมสิทธิ์ป่ากร ทำที่ 13	139
4.19 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมสิทธิ์ป่ากร ทำที่ 14	147
4.20 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคล และกรรมสิทธิ์ป่ากร ทำที่ 15	154
4.21 สรุปรูปแบบการฟ้อนสาวไหมของกลุ่มอาวุโส กรรมสิทธิ์ป่ากร กลุ่มพ่อครูแม่ครูและกลุ่มเยาวชน	165
4.22 สรุปรูปแบบการฟ้อนสาวไหมของกลุ่มอาวุโส กรรมสิทธิ์ป่ากร กลุ่มพ่อครูแม่ครูและกลุ่มเยาวชน	170

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
5.1 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพศของผู้ฟ้อนสาวไหม	179
5.2 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงจำนวนท่าฟ้อนสาวไหม	182

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1 ระยะเวลาในการวิจัย	6
2.1 ประวัติความเป็นมาของการฟ้อนสาวไหมโดยสังเขป	12
3.1 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า	30
5.1 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายของฟ้อนสาวไหม สำหรับผู้หญิง	180
5.2 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายของฟ้อนสาวไหม สำหรับผู้ชาย	180
5.3 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงผ้าถุงของฟ้อนสาวไหมสำหรับผู้หญิง	181
5.4 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงกางเกงของฟ้อนสาวไหมสำหรับผู้ชาย	181
5.5 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อท่าฟ้อนของฟ้อนสาวไหม	183
5.6 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อท่าฟ้อนของฟ้อนสาวไหม	184
5.7 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อท่าฟ้อนของฟ้อนสาวไหม	185
5.8 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อน (ท่าออกหรือท่าเริ่มต้น) ของฟ้อนสาวไหม	186
5.9 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อน (การจีบ) ของฟ้อนสาวไหม	187
5.10 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อน (ท่าจบหรือท่าเข้าโรง) ของฟ้อนสาวไหม	187

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงามของแนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบแผนของ
ความประพฤติที่มนุษย์กำหนดขึ้น รับสืบทอดความรู้ ความคิด ความเชื่อ และยึดถือเป็นค่านิยม
นำมาปฏิบัติเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสมาชิกในสังคม
รักใคร่สามัคคีกันและมีศีลธรรมอันดี

วัฒนธรรมประกอบด้วยเรื่องความคิดและการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น
การจัดระเบียบการปกครอง ความเชื่อ ศาสนา ภาษา ค่านิยม เอกลักษณ์และทัศนคติ นอกจากนี้
วัฒนธรรมยังรวมถึงความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ อันได้แก่ ศิลปหัตถกรรม การแสดงและการ
ฟ้อนรำ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถถ่ายทอดถึงกัน จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่าน
กระบวนการอบรมสั่งสอนเลียนแบบ ฯลฯ จนกลายเป็นพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

วิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสังคมเป็นผลจากการที่มนุษย์เรียนรู้ธรรมชาติ ทำให้มนุษย์ใน
แต่ละสังคมสั่งสมประสบการณ์จากธรรมชาติที่เรียนรู้มาไว้ปรับตัว และทำให้เกิดรูปแบบเฉพาะ
ของสังคมในแต่ละสังคมขึ้น รูปแบบเฉพาะนี้ได้พัฒนาเป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นต่าง ๆ
วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจะถูกถ่ายทอดและปรับเปลี่ยนตามเหตุปัจจัยที่ไม่หยุดนิ่ง ตามแนวคิดสัมพัทธ์
นิยมทางวัฒนธรรมของ โบแอส (Boas, 1940) ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้าน
วัฒนธรรม ตามแนวคิดของ เลนสกี (Lenski, 1984) มี 5 ประการ ได้แก่ ดัชนีทุนความรู้ที่สะสมเอาไว้
จำนวนประชากรในสังคม การติดต่อกับสังคมอื่น การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและทัศนคติ
ของสังคม เมื่อสิ่งแวดล้อมและทัศนคติของสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การฟ้อนซึ่งเป็น
ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ไม่อาจพ้นสภาวะการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน

ฟ้อน คำว่า ฟ้อน หมายถึง การแสดงออกด้วยท่าทางต่างๆ โดยธรรมชาติ หรือปรุงแต่งไป
แล้วก็ตาม ตรงกับคำว่า “รำ” ในภาษาถิ่นภาคกลาง ด้วยเหตุนี้ ภาษาถิ่นล้านนาจึงเรียก
กระบวนการรำชุดต่าง ๆ ทั้งหมดว่าฟ้อน เช่น ฟ้อนแห่ครัวทาน ฟ้อนผี ฟ้อนม่าน ฟ้อนเงี้ยว ฯลฯ
การฟ้อนของกลุ่มชนในล้านนามีมาแล้วเกินกว่า 500 ปี การฟ้อนของชาวล้านนาในอดีตประกอบ

ไปด้วยลีลาท่าทางที่เลียนแบบ หรือดัดแปลงมาจากธรรมชาติ มีลักษณะเป็นศิลปะตามเผ่าพันธุ์ โดยแท้จริง กล่าวคือเชื่องช้าแหลมซ้อยสวยงาม ไม่มีลีลาท่าทางที่ซับซ้อนยุ่งยาก ไม่มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับใด ๆ เป็นกระบวนการทำง่าย ๆ สั้น ๆ มักแสดงเป็นชุด ๆ มีมากมายหลายรูปแบบและขนานนามชุดการแสดงหรือกระบวนการพื่อนนั้นๆ ตามเชื้อชาติของผู้พื่อน หรือเรียกตามภาษาถิ่นพื้นเมืองว่า “ช่างพื่อน” และหมายรวมกันไปหมดทั้งชายและหญิง ศิลปะการพื่อนรำของชาวเหนือนี้แต่เดิมใช้แสดงเฉพาะวันสำคัญในพระราชฐานทางเหนือเท่านั้น และได้รับยกย่องเป็นศิลปะประจำชาติไทย มีการจัดการแสดงเพื่อต้อนรับแขกบ้าน แขกเมืองอยู่อย่างสม่ำเสมอและได้แสดงในงานเทศกาลต่างๆ เช่น งานกฐิน ทอดผ้าป่า เข้าพรรษา สลากภัต เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำไปแสดงในต่างประเทศเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยทั้งยังเป็นศิลปะที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้นอีกด้วย (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2542)

สำหรับการพื่อนที่สำคัญของชาวเหนือประเภทหนึ่ง คือ พื่อนสาวไหม “สาวไหม” เป็นชื่อแม่ท่าหนึ่งในกระบวนการทำพื่อนเจิง (เจิง) หรือดบมะผาบอันเป็นศิลปะการพื่อนที่แสดงลีลาชั้นเชิงในการต่อสู้ของชายหนุ่มชาวล้านนาแต่โบราณ อย่างไรก็ตามเราไม่อาจยืนยันได้ว่าแม่ท่า “สาวไหม” ในการพื่อนเจิงนี้มีมาก่อนการพื่อนสาวไหมที่นายกุย สุภาวสิทธิ์ ได้คิดประดิษฐ์ขึ้นหรือไม่ เพราะสิ่งที่เป็แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์พื่อนสาวไหมของนายกุยเกิดขึ้นจากการได้เห็นการพื่อนสาวไหมของนายคำเงาะ ชาวไทยใหญ่ที่มาแสดงพื่อนสาวไหมในงานวัดแห่งหนึ่งที่อำเภอแม่สาย ประกอบกับการจินตนาการถึงขั้นตอนในการผลิตฝ้ายจนทอเป็นผืนผ้า ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านศรีทรายมูลในสมัยนั้น นางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ บุตรสาวของนายกุย เป็นผู้สืบทอดแบบฉบับของศิลปะการพื่อนสาวไหมมาจากบิดา ดังที่นางบัวเรียวได้เล่าให้ฟังว่า (ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล, 2529, หน้า 34 - 36) “ท่านได้จินตนาการจากที่เห็นคนในหมู่บ้านศรีทรายมูล ทำสวนฝ้ายกันมาก หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้วทุกคนก็พากันไปเก็บดอกฝ้ายที่บ้านแล้วเพื่อจะเอามาอัด อัดเสร็จแล้วเอามาตีหือมันเป็นปู้เป็นฟูขึ้นแล้วเอามาก็หรือปั่นเป็นหางเป็นเล่ม เป็นอัน ๆ แล้วเอามาปั่นกับกงหือมันเป็นเส้น จากการทำงานเหล่านี้พอได้คิดเปรียบเทียบแล้วได้คิดดัดแปลงเป็นท่าพื่อนขึ้นมา แล้วใช้ชื่อว่าพื่อนสาวไหมความจริงควรจะใช้ชื่อว่าพื่อนสาวฝ้ายมากกว่า แต่พอบอกว่ามันบ่งาม และเห็นว่าฝ้ายกับไหมมีส่วนใกล้เคียงกันใช้ประโยชน์เดียวกันจะแตกต่างกันก็เพียงแค่ฝ้ายนั้นมีเส้นหยาบมากกว่าเส้นไหมเท่านั้น ก็เลยใช้ชื่อว่าพื่อนสาวไหม ซึ่งฟังดูมันหูกว่า”

ปัจจุบันพื่อนสาวไหม ได้มีการพัฒนารูปแบบการแสดงจากแบบชาวบ้านธรรมดาซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ จนถึงมีการพัฒนาเป็นแบบแผนที่ใช้ในการเรียนการสอนเช่น การพื่อนสาวไหมของวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ กรมศิลปากร นอกจากนั้นพื่อนสาวไหม ของนางบัวเรียว

(สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ก็เป็นฟ้อนสาวไหมอีกแบบหนึ่งที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ควรแก่การอนุรักษ์และการถ่ายทอดสืบไป (สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, 2549)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม 9 (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ, 2542, หน้า 2849 - 2902) ฟ้อนสาวไหมเชียงราย ของสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย (สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, 2549, หน้า 11 - 28) ตำราฟ้อนสาวไหมของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อุन्नันดา แสงงาม, 2549, หน้า 73 - 121) และจากการจัดการประกวดการฟ้อนพื้นเมืองฟ้อนสาวไหม ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับจังหวัด ทำให้ทราบว่ารูปแบบของการฟ้อนสาวไหมแตกต่างกัน และเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบดั้งเดิมของคุณแม่บัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ เป็นอย่างมาก เช่น ทำออก ทำสาวไหม ทำขุ้มไหม และทำจบ จนเกิดเป็นปัญหาในการประกวดการฟ้อนสาวไหมในการตัดสินว่ารูปแบบไหนถูกต้องที่สุด วัฒนธรรมการฟ้อนสาวไหมถือกำเนิดจากวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาในหลายพื้นที่ของทางภาคเหนือพร้อม ๆ กัน จากนั้นก็ได้มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากชนบทสู่เมืองหลวง จากการฟ้อนพื้นบ้านสู่การฟ้อนระดับมาตรฐานของกรมศิลปากร และมีหลายครั้งการฟ้อนสาวไหมถูกดัดแปลงไปผู้วิจัยสังเกตว่าการฟ้อนสาวไหมมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจริง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหมตามกลุ่มบุคคล และเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเปลี่ยนแปลง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบฟ้อนสาวไหม
- 1.2.2 เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง

1.3 นิยามศัพท์เฉพาะ

ฟ้อน หมายถึง การแสดงออกด้วยท่าทางต่าง ๆ จะโดยธรรมชาติหรือปรุงแต่งไปแล้วก็ตาม ตรงกับคำว่า “รำ” ในภาษาถิ่นภาคกลาง ด้วยเหตุนี้ภาษาถิ่นล้านนาจึงเรียกกระบวนการรำชุดต่าง ๆ ทั้งหมดว่า “ฟ้อน”

ท่าฟ้อน หมายถึง ลักษณะของการใช้มือ เท้าและศีรษะในการแสดงหรือเคลื่อนไหว

พื้นเมือง หมายถึง การแสดงออกเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สาวไหม หมายถึง ชื่อพ่อนทำหนึ่งในกระบวนการทำพ่อนเจิง (เจิง) หรือดบมะผาบ อันเป็น ศิลปะการพ่อนที่แสดงลีลาชั้นเชิงในการต่อสู้ของชายหนุ่มชาวล้านนาแต่โบราณ

พ่อนสาวไหม หมายถึง การพ่อนที่ประดิษฐ์ขึ้นโดย นายกุย สุภาวสิทธิ์ ชาวอำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเรียนการพ่อนเชิงมาจากพ่อครูปวน คำมาแดง ชาวบ้านร้องวัวแดง ตำบลวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และพ่อครูกุย ได้ถ่ายทอดการพ่อนให้แก่ธิดา คือ แม่ครูบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์

การเปลี่ยนแปลง คือ การที่รูปแบบของพฤติกรรมและสิ่งที่เป็นวัตถุในสังคมมีลักษณะ แตกต่างไปจากเดิมซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดขึ้นได้ในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ปัจจัย หมายถึง สาเหตุ ตัวกำหนดหรือเงื่อนไขที่ส่งผล หรือทำให้เกิดเหตุการณ์ สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งอาจเป็นส่วนประกอบส่วนใด ส่วนหนึ่งของสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้

รูปแบบ หมายถึง ผู้พ่อน การแต่งกาย จำนวนท่าพ่อน การเรียกชื่อท่าพ่อน และลักษณะ การพ่อน

1.4 ขอบเขตในการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตของเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยได้ดังนี้

รูปแบบของการพ่อนสาวไหมใน 4 กลุ่มบุคคล โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการ พ่อนสาวไหมตามหัวข้อดังนี้ ผู้พ่อน การแต่งกาย จำนวนท่าพ่อน การเรียกชื่อท่าพ่อนและ ลักษณะการพ่อน ลักษณะการพ่อนแบ่งเป็น ท่าออกหรือท่าที่ 1 รวมถึงกระบวนการผลิตเส้นไหม (ฝ้าย) จนทอเป็นผืนผ้าและทำจบหรือทำเข้าโรง

1.4.2 ขอบเขตประชากร

ในการวิจัยได้ใช้กลุ่มบุคคลเป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับกลุ่มช่างพ่อนดังต่อไปนี้

1.4.2.1 กรมศิลปากร

1.4.2.2 กลุ่มครูอาวุโส ได้แก่ นางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ นางคำเอี้ย คำเป็ก นางบัวเขียว อุปละ นางยุพา ขาวชัย นายหาญ สุกใส ช่างพ่อนรุ่นนี้จัดเป็น “บรมครู” หรือ “แม่ ครูเก่า” มีผลงานเป็นแบบอย่างและสร้างแรงบันดาลใจแก่ช่างพ่อนรุ่นหลัง ๆ โดยได้ฝึกสอนและให้ ความรู้ในการพ่อนแก่ช่างพ่อนรุ่นน้อง หรือลูกหลานให้การพ่อนคงอยู่ตลอดไป

1.4.2.3 กลุ่มพ่อครูแม่ครู ได้แก่ นางชนิดา จันทะวงศ์ นางปาริชาติ สิทธิสม นางกรรณิการ์ บุญเกียรติสกุล นางรัตนา เทพวงศ์ และนายธงชัย บุญเจริญ บางคนมีชื่อเสียงประสบความสำเร็จเป็นที่เคารพนับถือของช่างฟ้อนรุ่นน้อง และเป็นที่รู้จักในช่างฟ้อนด้วยกัน ช่างฟ้อนบางคนฟ้อนไม่สวยแต่มีความรู้ ความเข้าใจในการที่จะตีหรือชม เพื่อให้การฟ้อนหรือช่างฟ้อนคนอื่น ๆ ได้เรียนรู้และพัฒนาฝีมือการฟ้อนให้ดียิ่งขึ้น

1.4.2.4 กลุ่มเยาวชน ช่างฟ้อนรุ่นนี้เป็นช่างฟ้อนแบบพื้นเมืองล้านนากับแบบสมัยใหม่ประยุกต์

งานวิจัยนี้นำเสนอรูปแบบการฟ้อนสาวไหม เป็น 4 กลุ่มบุคคล ได้แก่

1. กรมศิลปากร	
2. กลุ่มครูอาวุโส	5 คน
3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู	5 คน
4. กลุ่มเยาวชน	5 คน
รวม	15 คน

1.4.3 ขอบเขตพื้นที่

เขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ อำเภอเมืองเชียงรายและอำเภอเวียงชัย เพราะทั้งสองอำเภอนี้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการฟ้อนสาวไหมมากที่สุด โดยได้จัดให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประกวดฟ้อนสาวไหมและส่งเสริมให้มีการแสดงการฟ้อนสาวไหมเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

1.5 คำถามในการวิจัย

1.5.1 รูปแบบฟ้อนสาวไหมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

1.5.2 ทำไมรูปแบบการฟ้อนสาวไหมจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่ออนุรักษ์รูปแบบการฟ้อนสาวไหม

1.6.2 เข้าใจพลวัตในการเปลี่ยนแปลงฟ้อนสาวไหม

1.6.3 นำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลให้บุคคลหรือองค์กรที่สนใจ

ในด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองเพื่อพัฒนางานด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนาต่อไป

1.7 ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลา 1 ปี

กิจกรรม	ปี 2552											
	ม.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลและจัดทำ โครงร่างวิทยานิพนธ์	→											
2. ศึกษารวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมสร้าง แบบสัมภาษณ์สอบหัวข้อวิทยานิพนธ์			→									
3. ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม/เสนอ ความก้าวหน้าของงานต่ออาจารย์ ที่ปรึกษา						→	→	→	→	→		
4. จัดพิมพ์ร่างวิทยานิพนธ์ นำเสนองาน ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา											→	
5. นำเสนอวิทยานิพนธ์ในที่ประชุม วิชาการ											→	
6. สอบป้องกันวิทยานิพนธ์												→

ภาพที่ 1.1 ระยะเวลาในการวิจัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยดังนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของการฟ้อนรำในสังคมล้านนา
- 2.2 ประวัติการฟ้อนสาวไหม
- 2.3 ทฤษฎีโครงสร้างนิยม
- 2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
- 2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม
- 2.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับฟ้อนสาวไหม

2.1 ประวัติความเป็นมาของการฟ้อนรำในสังคมล้านนา

สังคมของชาวล้านนานั้นมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการฟ้อนรำที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน และปัจจุบันชุมชนชาวล้านนายังคงรักษาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป โดยสุมิตร เทพวงษ์ (2535) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสารานุกรมระบำนานาชาติว่า การฟ้อนของชาวล้านนานั้นได้เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมในวังของพระราชชายา เจ้าดารารัศมีและคุ้มเจ้าแก้วนวล ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยลักษณะของการฟ้อนเป็นการรับเอาอิทธิพลจากศิลปะของชนชาติที่อยู่ใกล้เคียงกับอาณาเขตของล้านนาอีกด้วย นอกจากนี้ อาจารย์ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แบ่งการฟ้อนออกเป็นหลายประเภทได้แก่

2.1.1 ฟ้อนที่สืบเนื่องมาจากการนับถือผี เป็นการฟ้อนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งปรากฏในล้านนาและน่าจะเป็นการฟ้อนเก่าแก่ที่มีมาช้านานได้แก่ ฟ้อนผีผด ผีเม้ง ฟ้อนผีบ้าน ผีเมือง ฟ้อนผีนางคัง

2.1.2 ฟ้อนแบบเมือง หมายถึง ศิลปะการฟ้อนที่มีลีลาแสดงลักษณะเป็นแบบฉบับของ “คนเมือง” หรือ “ไทยวน” (กลุ่มชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่เป็นปึกแผ่นในแคว้นแคว้นที่เรียกว่า “ล้านนา” นี้) (สุมิตร เทพวงษ์, 2535, หน้า 1 - 6)

ในส่วนของการแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ เจนภพ จบกระบวนวรรณ (2531, หน้า 76 - 81) ได้กล่าวว่า การแสดงพื้นเมืองของภาคเหนือ คือการละเล่นที่มีกระบวนการแสดง การร่ายรำเพลงดนตรีประกอบ ที่ได้วางเป็นแบบแผนขึ้นไว้แล้ว และนิยมเล่นหรือฝึกหัดถ่ายทอดติดต่อกันมาจนแพร่หลายเป็นที่รู้จักกันทั่วไป การแสดงพื้นเมืองอาจเกิดจากการบูชาบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ตนนับถือประทานสิ่งที่ตนปรารถนาหรือขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ปรารถนาต้องบูชาบวงสรวงถ้อยคำไพเราะ ต้องกล่าวเป็นทำนอง คล้องจองอ่อนหวานให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ต้องมีการร่ายรำประกอบด้วยจึงเกิดเป็นการแสดงขึ้น การแสดงของภาคเหนือเรามักเรียกกันว่า “ฟ้อน” มีลักษณะคล้ายระบำ คือมีผู้แสดงหลายคนเป็นชุดเป็นหมู่ ร่ายรำท่าเหมือนกัน แต่งกายเหมือนกันมีการแปรแถวเป็นรูปต่าง ๆ แต่ไม่เรียกว่าระบำ เพราะฟ้อนเป็นจังหวะและลีลาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนระบำหรือการแสดงอื่น ๆ

นอกจากนี้ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือเล่ม 9 ยังได้กล่าวถึงลักษณะการรำหรือฟ้อนของชาวล้านนา โดยให้ความหมายไว้ว่า คำว่า ฟ้อน หมายถึง การแสดงด้วยท่าทางต่าง ๆ โดยธรรมชาติหรือปรุงแต่งไปแล้วก็ตาม ตรงกับคำว่า “รำ” ในภาษาถิ่นภาคกลาง ด้วยเหตุนี้ภาษาถิ่นล้านนา จึงเรียกกระบวนการรำชุดต่าง ๆ ทั้งหมดว่า ฟ้อนมาตั้งแต่อดีต เช่น ฟ้อนแห่ครัวทาน ฟ้อนผีมด ฟ้อนม่าน ฟ้อนเงี้ยว ฯลฯ การฟ้อนของกลุ่มชนในล้านนามีมาแล้วเกินกว่า 500 ปี ดังโคลงบทที่ 130 ในหนังสือ นิราศหริภุญชัย บรรยายไว้ว่า...

จึ่งเสลยอริยาตรฟ้อน	เพื่อนฟัด
แหวววดหางยูงกวัด	แกว่งเด่น
เงินทองระบำทัด	ทอมทัด งามเอ
ตามพวกคันธัพห์เหล่น	หลากเหล่นหลายระบำ

นอกจากนั้น ยังพรรณนาไว้ชัดเจนว่า ผู้ฟ้อนเป็น (เพศ) หญิง ดังโคลงบทที่ 131 ว่า...

ภูกคิ้วค้อมโค้ง	โกทัณฑ์
แหวอ่อนกัมพลพัน	รวบรัง
กทลิลดาวัลลี	ลมเพิก พัดเอ
เพิงแพ่งพลับเต้าตั้ง	เต่งผึ่งผายกระจวน

การฟ้อนของชาวล้านนาในอดีตประกอบไปด้วยลีลาท่าทางที่เลียนแบบหรือดัดแปลงมาจากธรรมชาติ มีลักษณะเป็นศิลปะตามเผ่าพันธุ์โดยแท้จริง กล่าวคือ เชื่องช้า แหม่นซ้อยสวยงามไม่มี

ลีลาท่าร่าที่ซับซ้อนยุ่งยาก ไม่มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับใด ๆ เป็นกระบวนท่าง่าย ๆ สั้น ๆ มักแสดงเป็นกลุ่มหรือหมู่ มีมากมายหลายรูปแบบและเรียกชื่อ ชุดการแสดงหรือกระบวนท่าร่า ฟ้อน นั้น ๆ ตามเชื้อชาติของผู้ฟ้อนและเรียกตามภาษาถิ่นพื้นเมืองว่า ช่างฟ้อน (อ่าน “จ้างฟ้อน”) และหมายรวมกันไปหมดทั้งชายและหญิง ดังนั้นคนม่านหรือชาวพม่าฟ้อน ก็จะเรียก การแสดงหรือการฟ้อนชุดนั้นว่า ฟ้อนม่าน คนไตหรือคนไทใหญ่ หรือคนเงี้ยวฟ้อน เรียกว่า ฟ้อนเงี้ยว หรือฟ้อนไท อ่าน “ไต” แต่ไม่เรียก ฟ้อนไทใหญ่” (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2542)

รวมถึงเรณู โกศินานนท์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ของกรมศิลปากรได้ให้ความหมายของคำว่า “ฟ้อน” ไว้ว่า ฟ้อนเป็นศิลปะที่มุ่งความงาม โดยเฉพาะลีลาการร่ายรำตลอดจนจังหวะก่อนข้างเข้าเป็นศิลปะของชาวเหนือ เช่น ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฯลฯ ความงามของฟ้อนอยู่ที่มีการใช้คนเป็นจำนวนมาก ลีลาการฟ้อนพร้อมเพรียงกัน แต่งกายแบบชาวเหนือ แต่ก็มีฟ้อนอีกแบบหนึ่งที่แต่งกายแตกต่างจากชาวเหนือ เช่น ฟ้อนม่าน คำว่า ม่าน แปลว่า พม่า ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับทางภาคเหนือของประเทศไทย ศิลปะจึงเข้ามาคละเคล้าปะปนกัน การแต่งกายของฝ่ายหญิงจึงแต่งกายแบบหญิงสาวชาวพม่า ลีลาฟ้อนม่านจะต่างกับฟ้อนของทางภาคเหนือ ก็คือ จังหวะดนตรีจะมีซ้ำเร็วสลับกัน ส่วนฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ลีลาของดนตรีจะช้าตลอด มุ่งจังหวะปี กลอง เป็นหลัก อันเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ลักษณะจิตใจของคนในภาคเหนือ (เรณู โกศินานนท์, 2544, หน้า 8)

อีกอย่างหนึ่ง มาณพ มานะแชน (2551) ยังได้กล่าวถึงการฟ้อนในสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ประสูติ พ.ศ. 2416 จนถึงปัจจุบันนาฏศิลป์ล้านนามีพัฒนาการมาตลอด แต่เป็นไปอย่างช้า ๆ และแบ่งได้เป็น 3 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2416 - 2478 เป็นยุคเจ้าหลวง หรือยุคสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมี เป็นยุคที่มีการฟ้อนรำในคุ้มหลวง และเจ้านายชั้นสูงมีบทบาทในด้านนาฏศิลป์ล้านนามาก โดยได้นำเอาแนวคิดจากนาฏศิลป์พื้นเมืองหรือจากราชสำนักพม่าและราชสำนักไทย มาประยุกต์ให้เป็นไปตามวัฒนธรรมของล้านนา เช่น การฟ้อนเล็บ ระบายไก่และฟ้อนม่านม้ายี่งดาฟ้อนน้อยใจยา และระบายซอ เป็นต้น

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2479 - 2529 เป็นระยะเวลาที่เชียงใหม่สิ้นสุดการปกครองโดยเจ้าหลวงและรัฐบาลกลางได้เข้ามาปกครองอย่างเต็มรูปแบบ รวมถึงนาฏศิลป์จากกรมศิลปากรได้เข้ามามีบทบาทในล้านนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยผ่านทางสถาบันการศึกษาระดับสูง เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ทำให้การฟ้อนรำของล้านนาได้ถูกกลืนกลายด้วยนาฏศิลป์จากส่วนกลาง และได้ทำการเผยแพร่ไปทั่วล้านนา เช่น ฟ้อนอวยพร ฟ้อนมาลัย ฟ้อนลาวแพน ฟ้อนม่านมงคล และระบายเก็บใบชา เป็นต้น

ช่วงที่ 3 ระหว่าง พ.ศ.2530-ปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งข่าวสารและการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญและสนใจในนาฏศิลป์ล้านนา จึงมีการศึกษาค้นคว้า และประดิษฐ์ฟ้อนพื้นบ้านล้านนาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ.ศ. 2530 เป็นปีที่เริ่มต้นแห่งการท่องเที่ยวทั่วไทย จึงทำให้เกิดการฟ้อนรำที่มีหลากหลายรูปแบบ โดยใช้แม่ท่าบางท่าของฟ้อนแบบโบราณมาผสมผสานกับท่ารำในแบบแผนของนาฏศิลป์ กรมศิลปากร กลายเป็นฟ้อนชนิดใหม่ขึ้นมา เช่น ระเบียบโบราณคดีเชียงใหม่ หรือการฟ้อนรำที่เกี่ยวกับอาชีพ เรียกว่า ระเบียบศิลปอาชีพ เป็นต้น (มานพ มานะแซม, 2551, หน้า 73 - 77)

การฟ้อนรำของชาวล้านนาเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดติดต่อกันมาเกินกว่า 500 ปี ดังปรากฏหลักฐานในนิราศหริภุญชัยและการฟ้อนในอดีตนั้นเป็นการฟ้อนที่มีลีลาท่าทางที่เลียนแบบ หรือดัดแปลงมาจากธรรมชาติมีลักษณะเป็นศิลปะตามเผ่าพันธุ์โดยแท้จริง ไม่มีท่ารำที่ซับซ้อน ยุ่งยากไม่มีกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับใดๆ เช่น ฟ้อนผีมด ฟ้อนแห่ครัวทาน ฟ้อนม่าน ฟ้อนเงี้ยว เป็นต้น ต่อมาในสมัยของเจ้าดารารัศมี พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 หรือประมาณ 100 กว่าปีมาแล้วถือว่าเป็นยุคทองของการพัฒนาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชาวล้านนาอย่างแท้จริง โดยในสมัยของเจ้าดารารัศมีได้ให้การสนับสนุนทั้งด้านการสร้างสรรคงานศิลปวัฒนธรรม และงบประมาณในการฟื้นฟูต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนม่านม้ายี่สิบ และฟ้อนม่านมงคล เป็นต้น

2.2 ประวัติการฟ้อนสาวไหม

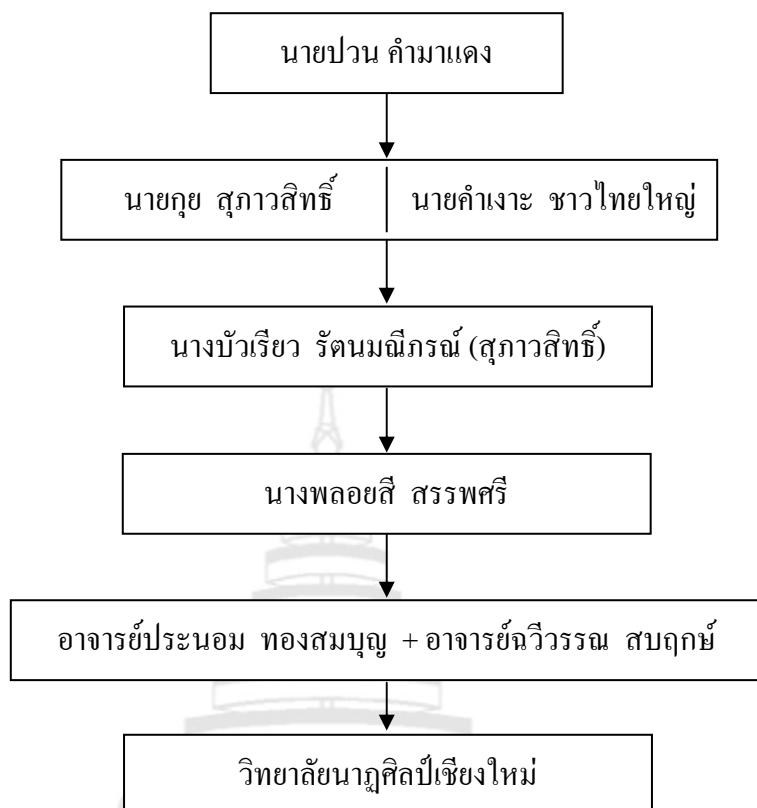
จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหมและการสัมภาษณ์ นางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ผู้เป็นต้นแบบการฟ้อนสาวไหมของกรมศิลปากรและเป็นธิดาของนายกุย สุภาพสิทธิ์ ผู้ประดิษฐ์ท่าฟ้อนสาวไหม ทำให้ได้ทราบว่า นายกุย สุภาพสิทธิ์ เดิมอาศัยอยู่ที่บ้านแม่คือ อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการฟ้อนต่าง ๆ มาตั้งแต่วัยหนุ่ม เช่น ฟ้อนดาบ ฟ้อนเงี้ยว โดยผู้ที่ฝึกสอนให้ คือ พ่อครูปาน คำมาแดง แห่งหมู่บ้านร้องบัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมานายกุย สุภาพสิทธิ์ ได้ย้ายภูมิลำเนามาอยู่ที่บ้านศรีทรายมูล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และได้มีโอกาสไปเที่ยวงานปอยที่วัดแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สาย และได้ไปเห็นการฟ้อนสาวไหมครั้งแรกโดยชายชาวไทยใหญ่ชื่อ นายคำเงาะ ซึ่งการฟ้อนครั้งนั้นเป็นการฟ้อนเลียนแบบการสาวเส้นใยไหมของชาวไทยใหญ่ในประเทศพม่า ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับพฤติกรรมของชาวอีสานในประเทศไทย นายกุย สุภาพสิทธิ์ ชาวบ้านศรีทรายมูล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้ถ่ายทอดไว้แล้วนำมาฝึกสอนให้ นางสาวบัวเรียว สุภาพสิทธิ์ บุตรสาวอีกทอด

หนึ่ง (ธีรยุทธ ขวงศรี, 2540, หน้า 73) และจากการสัมภาษณ์บัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ (2550) ได้อธิบายว่าแต่เดิมการฟ้อนสาวไหมของนายกุย สุภาวสิทธิ์ ลักษณะท่าฟ้อนของมือจะใช้ปลายนิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้และนิ้วนางมารวมกันที่อุ้งฝ่ามือแล้วให้งอนิ้วกลางมาแตะที่จุดรวมนิ้วมือ ส่วนนิ้วก้อยให้ชี้เหยียดตรงออกไปและทำท่าเหมือนจับเส้นไหมขึ้นมา (ภาพที่ ข1, ข2 ภาคผนวก ข)

ต่อมานางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ได้นำการฟ้อนสาวไหมที่ได้รับการถ่ายทอดและฝึกฝนจากนายกุย สุภาวสิทธิ์ ผู้เป็นบิดาไปฟ้อนในงานปอยที่วัดแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย นายอินหล่อ และนางพลอยสี สรรพศรี อดีตนักดนตรีและช่างฟ้อนในคุ้มเจ้าแก้ว นวรัฐไปพบเห็นเข้า นางพลอยสี สรรพศรี จึงมาสมัครเรียนฟ้อนสาวไหม จากนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์

ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2514 ได้มีการก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ขึ้น (ขณะนั้นเป็นโรงเรียนนาฏศิลป์) โดยมีอาจารย์ประนอม ทองสมบุญ เป็นอาจารย์ใหญ่ และได้เปลี่ยนสภาพเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2521 และเป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือ จึงได้ติดต่อนางพลอยสี สรรพศรี เพื่อฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของท้องถิ่น โดยนางพลอยสี สรรพศรี ได้ถ่ายทอดท่าฟ้อนสาวไหมของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ซึ่งมีทั้งหมด 18 ท่า ให้กับอาจารย์ฉวีวรรณ สบฤกษ์ อาจารย์สอนวิชานาฏศิลป์ ของวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ในขณะนั้น (อุณนัฏดา แสงงาม, 2549, หน้า 96 - 121) และต่อมาได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงในด้านผู้ฟ้อน การแต่งกาย จำนวนท่า การเรียกชื่อท่าฟ้อนและลักษณะการฟ้อน โดยเฉพาะลักษณะการฟ้อนได้ขออนุญาตจากนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ เปลี่ยนจากการใช้ปลายนิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้และนิ้วนางมารวมกันที่อุ้งฝ่ามือและนิ้วกลางมาแตะที่จุดรวมมือ ส่วนนิ้วก้อยให้ชี้เหยียดตรงออกไปเป็นการจีบแบบนาฏศิลป์ คือใช้นิ้วหัวแม่มือแตะที่ปลายข้อที่หนึ่งของนิ้วชี้ นิ้วที่เหลือให้เหยียดคางออกคล้ายพัดและนำไปเป็นหลักสูตรสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั่วประเทศจนถึงปัจจุบัน บัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์, (2550)

ดังที่กล่าวมาแต่ต้นระยะเวลาประมาณ 60 ปีที่ผ่านมา การฟ้อนสาวไหมมีความเป็นมาที่สรุปได้โดยสังเขปและเขียนเป็นแผนภูมิโดยเลือกเอาบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยกล่าวถึงได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 ประวัติความเป็นมาของการฟ้อนสาวไหมโดยสังเขป

การฟ้อนสาวไหมที่ปรากฏในปัจจุบันเกิดจากจินตนาการของนายกูย สุภาวสิทธิ์ ที่ได้เห็นการฟ้อนสาวไหมจากนายคำเงาะ ชาวไทยใหญ่ ประกอบกับนายกูย สุภาวสิทธิ์ มีพื้นฐานในด้านการฟ้อนเงี้ยวจากการเป็นศิษย์ของนายปวน คำมาแดง จึงทำให้สามารถดัดแปลงและประดิษฐ์ทำฟ้อนสาวไหม สำหรับสอนให้ธิดาคือนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ได้อย่างสวยงาม โดยมีการผสมผสานลีลาท่ารำจากการนำเอาท่าฟ้อนเงี้ยวและวิถีชีวิตของชุมชนบ้านศรีทรายมูลในสมัยนั้น ที่มีการปลูกฝ้ายและปั่นฝ้ายจนทอเป็นผืนผ้า หลังจากนั้นการฟ้อนสาวไหมของนายกูย สุภาวสิทธิ์ ซึ่งผู้ที่ได้รับการสืบทอดคือนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโดยนางพลอยสี สรรพศรีและอาจารย์ฉวีวรรณ สบฤกษ์ จากวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ กรมศิลปากรจึงทำให้มีการฟ้อนสาวไหมใน 2 ลักษณะดังปรากฏในปัจจุบัน

2.3 ทฤษฎีโครงสร้างนิยม

โครงสร้างนิยมได้ให้ความหมายของการถอดรหัสจากวิธีคิดของมนุษย์ ดังเช่น ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2545, หน้า 44) ได้ให้ความหมายดังนี้ โครงสร้างนิยมในรูปแบบของ สเตราส์ (Strauss, 1963) โดย สเตราส์ ได้ให้แนวคิดที่ว่าสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ต้องมีโครงสร้างชุดหนึ่ง (structure) กำกับและกำหนดให้เป็นอยู่อย่างที่เป็นอยู่ มิฉะนั้นไม่อาจดำรงอยู่อย่างที่เป็นอยู่ได้ วิธีคิดของมนุษย์ก็เช่นกัน สเตราส์ เห็นว่าต่างก็ต้องมีโครงสร้างเฉพาะชุดหนึ่งกำกับ ส่วน “โครงสร้าง” ในความหมายที่ สเตราส์ ใช้คือระบบของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยง ร้อยรัดหรือตรึงสรรพสิ่งให้อยู่ด้วยกันอย่างที่เป็นอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้ความหมายของการกระทำของปรากฏการณ์ ของเหตุการณ์ ต่างๆ จึงมิใช่ดำรงอยู่ที่ตัวสิ่งเหล่านี้ แต่อยู่ที่ “โครงสร้าง” ที่เป็นตัวกำหนดและกำกับความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านี้กับสิ่งอื่น ๆ ภายใต้ระบบเดียวกันมากกว่า

แนวคิดนี้ผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับวัฒนธรรมการฟ้อนสาวไหมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมายเหมือนกับแนวคิดตามแบบโครงสร้างของ สเตราส์ ที่มองว่ารูปแบบ (form) หรือแก่น (essence) คือตัวกำหนดความเป็นไปของเนื้อหาสาระและสิ่งที่ปรากฏเนื้อหาสาระอาจมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ความแตกต่างหลากหลายนี้สามารถดำรงอยู่ด้วยกันได้ ภายใต้รูปแบบหรือโครงสร้างเฉพาะแบบหนึ่ง ดังเช่นการฟ้อนสาวไหมที่มีรูปแบบของกรมศิลปากร และของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นตัวกำหนดหรือเป็นหลักเกณฑ์เฉพาะกำกับไว้และผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความแตกต่างกัน ทั้งที่เป็นรูปแบบของตนเอง และหยิบยืมมาจากผู้อื่น

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสังคม ถ้าหากวัฒนธรรมใดไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงแสดงว่าเป็นวัฒนธรรมที่ตายแล้ว ผู้วิจัยพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ตลอดจนสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังจะกล่าวดังต่อไปนี้

2.4.1 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (culture change)

ก่อนอื่นผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่ามักเกิดความสับสนในหมู่นักมานุษยวิทยาและนักสังคมศาสตร์ว่าเป็นเรื่องเดียวกันหรือไม่ (เสถียร โกเศศ, 2524, หน้า 65) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมว่าจะมีผลทำให้วัฒนธรรมนั้นสูญเสียบุคลิกลักษณะของตนเองไปหรือมีความเปลี่ยนแปลงไปเป็นความเจริญก้าวหน้า อยู่ที่ว่าโครงสร้างวัฒนธรรมถ้ารู้จักดีเอาแต่สิ่งที่ดีและผลก่อกวน สิ่งที่ไม่ดี เพราะถ้าดีเป็นจะทำให้วัฒนธรรมของตนงอกงามถ้าผลก่อกวนไม่เป็น จะทำให้วัฒนธรรมของตนหมดบุคลิกลักษณะและปัจเจกภาพไป โดยถูกกลืนเข้าไปอยู่ในวัฒนธรรมอีกฝ่ายหนึ่ง หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีแรงเท่ากันก็จะกลืนกลายเป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งไป

อิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้คนและรูปแบบของวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าและมีการสืบทอดกันมายาวนาน สุพัตรา สุภาพ (2527, หน้า 3) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมจะช่วยทำให้วัฒนธรรมนั้นสามารถอยู่ได้อย่างมั่นคงในกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ในขณะที่นิยพรรณ (ผลวัณณะ) วรรณศิริ (2550, หน้า 254) ได้กล่าวถึงผลของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญต่อลักษณะของวัฒนธรรมของมนุษย์ ถ้าปราศจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแล้ว วัฒนธรรมก็ไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาได้ การเปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่จึงนำไปสู่ความเจริญทางวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงคือ การพัฒนาเสมอไป บางแห่งกลับเลวลงก็มี

นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (culture change) (สนิธ สมักรการ, 2525 หน้า 3 - 5) ได้ให้คำนิยามของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมว่ามีความแตกต่างกัน คือ การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนในระเบียบแบบแผนธรรมเนียม ประเพณี หรือแนวกำหนดพฤติกรรม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของคนในสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นเรื่องของแบบแผนหรือคุณค่าที่ผู้คนในสังคมนั้นให้การยึดถือปฏิบัติอย่างพร้อมเพรียงกันในสังคม ในขณะที่สังคมเป็นเรื่องของพฤติกรรมของผู้คนในสังคมนั้นโดยตรง อย่างไรก็ตามแบบแผนและพฤติกรรมนั้นเป็นสิ่งที่มักจะเกิดขึ้นและมีความเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในทางปฏิบัติแล้ว ยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด

จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่กล่าวถึงข้างต้นทำให้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดูเหมือนเป็นเรื่องปกติ และเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมโดยตรงในทิศทางที่ดีและไม่ดี

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย ดังต่อไปนี้

2.4.2 สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างแยกกันไม่ได้ แต่ได้มีผู้พยายามที่จะอธิบายสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์โดยศึกษาจากเอกสารของพัทยา สายหู (2530, หน้า 101) สนิท สมักรการ (2525, หน้า 8 - 9) และ บุญยงค์ เกศเทศ (2536, หน้า 44)

ซึ่งได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีสาเหตุเหมือนกันดังนี้

1. หybrid ทางวัฒนธรรม หรือการลอกเลียนแบบแผนวิธีการดำเนินชีวิตที่ส่งผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมรูปแบบเก่าและใหม่ได้กลมกลืน

2. การติดต่อโดยตรงก็คือการที่คนต่างวัฒนธรรมกันได้มีโอกาสมาพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมต่อกันในหลายรูปแบบ อาทิ ทูตการเมือง การค้า การศึกษาในต่างประเทศ รวมไปถึงการเผยแพร่ศาสนาของคณะธรรมทูตต่าง ๆ และการอพยพเข้ามาทำมาหากินของคนต่างสังคมและวัฒนธรรม

3. การติดต่อโดยอ้อมเป็นการติดต่อทางวัฒนธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีใช้ตัวบุคคล ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์

4. การค้นพบ มี 2 ลักษณะ คือ การค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ไม่มีใครค้นพบ (discover) และการค้นพบสิ่งใหม่ (invention) การค้นพบทั้ง 2 ลักษณะ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในเวลาต่อมา

5. การปรับปรุงพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น (making things better or evaluation) นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ (2550, หน้า 60) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไว้ว่าเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ คือ

1. เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมขึ้น ได้แก่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้นซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

2. เกิดจากความเบื่อหน่าย ซ้ำซาก จำเจ เป็นเรื่องทางจิตวิทยาและเป็นปกติของมนุษย์ทุกคนในสังคม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยไม่มีใครบงการ

3. การอพยพโยกย้ายถิ่น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอย่างถาวรด้วยสาเหตุจากการแต่งงานกับคนต่างสังคม การประกอบอาชีพ ภัยธรรมชาติ และสาเหตุทางการเมือง

4. การติดต่อกับคนต่างสังคม แล้วรับเอาแนวคิดใหม่ ๆ และพฤติกรรมใหม่ ๆ มาใช้ เช่น การไปศึกษาต่อ ไปท่องเที่ยว การค้าขายกับคนต่างประเทศ เป็นต้นในที่สุดก็ทำให้พฤติกรรมเดิมของคนเปลี่ยนแปลงไปไม่มากนักน้อย

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมนั้น นอกจากจะมีอัตราและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับกรอบการยอมรับ และความชอบในวัฒนธรรมอื่นมีมากน้อยเพียงใดยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ลักษณะของวัฒนธรรมใหม่ ตัวผู้รับ และวิธีการเผยแพร่ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมใด ๆ และบ่อยครั้งที่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะเป็นสิ่งที่ดีต่อสังคม แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ยากที่จะทำให้ผู้คนในสังคมยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น โดยทันทีทันใด หลายครั้งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมถูกมองว่าเป็นปัญหาสังคมอย่างหนึ่ง นิยพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ (2550) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่ามีความเข้มข้นอยู่ด้วยกันสามระดับ ซึ่งในระดับท้ายสุดนั้นจะทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเกิดความเปลี่ยนแปลงกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ ดังนี้

1. การหยิบยืมทางวัฒนธรรม (cultural borrowing) เป็นปรากฏการณ์ของวัฒนธรรมต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบกัน ย่อมมีการหยิบยืมแลกเปลี่ยนกันขึ้น การที่บุคคลต่างวัฒนธรรมมาสัมพันธ์กันย่อมหาทางที่จะแลกเปลี่ยนความเข้าใจซึ่งกันและกันเสมอ มิฉะนั้นจะทำความสัมพันธ์กันไม่ได้ วิธีแสดงออกซึ่งความคิดของบุคคลหนึ่ง เมื่อเป็นที่เข้าใจของอีกบุคคลหนึ่งแล้วบุคคลเหล่านี้ย่อมจะจดจำไว้ใช้ชั่วคราวต่อไป การที่บุคคลต่างวัฒนธรรมทั้งสองนี้ต่างจำพฤติกรรมใด ๆ ของกันและกันไว้แล้วเอาไปใช้เป็นประจำ นาน ๆ เข้าย่อมถูกผนวกเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตน แต่ก็ยังพอจะแยกออกได้ว่าแบบใดเป็นวัฒนธรรมเดิมของตน และอันไหนขอยืมจากคนที่ตนคบหาจากต่างวัฒนธรรม การหยิบยืมวัฒนธรรมกันใช้เกิดจากการพบปะกันและความจำเป็นต้องเข้าใจกันให้ได้

2. การผสมผสานทางวัฒนธรรม (cultural integration) หลังจากวัฒนธรรมที่ต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบกัน สัมผัสกัน และเกิดการหยิบยืมและเปลี่ยนกันใช้ในระยะเวลาที่สม่ำเสมอและยาวนานพอสมควร วัฒนธรรมทั้งสองจะผสมผสานกันปะปนกันหมดแต่ก็ยังรู้ว่าเป็นวัฒนธรรมของใครไม่ถึงกับปนกันจนแยกไม่ออก เมื่อผู้หยิบยืมวัฒนธรรมของผู้อื่นกลับเข้าสู่กลุ่มชนเดิมของตน วัฒนธรรมเดิมนั้นก็จะดำรงรูปแบบเดิมได้คืออยู่ บุคคลนั้นก็ยังประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมเดิมของตนไปตามเดิม แต่เมื่อออกมาพบปะหรือเผชิญกับคนจากวัฒนธรรมอื่นอีกเขาจะผสมผสานวัฒนธรรมของเขาเข้ากับวัฒนธรรมที่อยู่ค่อนข้างมาข้างท้ายของกระบวนการมากแล้วเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่จะนำไปสู่การกลืนกลายทางวัฒนธรรม

3. การกลืนกลายทางวัฒนธรรม (assimilation) เป็นปรากฏการณ์ท้ายสุดของ ขบวนการในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม Foster (นิยมพรรณ (ผลวัฒนธรรม) วรรณศิริ, 2550, หน้า 63) อธิบายว่าการกลืนกลายวัฒนธรรมคือปรากฏการณ์ที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมมา พบและสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอในระยะเวลาอันยาวนานและต่อเนื่อง และได้มีการหิบบิยม แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันใช้ ในที่สุดต่างฝ่ายต่างรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นของตน อย่างแยกไม่ออกจนเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่มีร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมหลงเหลืออยู่ เลย การกลืนกลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมแบบอุดมการณ์ (idealistic) เกินไป ยังไม่มีการกลืนกลายทางวัฒนธรรมที่สมบูรณ์แบบร้อยเปอร์เซ็นต์เต็ม

จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้อธิบายไว้นั้นมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งนำมาสนับสนุนแนวคิดต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมใน หมู่บ้านอีสาน: กรณีศึกษาหมู่บ้านนาป่าหนาด” ศึกษาโดย ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2529)

2. งานวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของสตรีในชนบท” ศึกษา โดย กาญจนา รัตนธรรมเมธี (2538)

3. งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขาในหมู่บ้านพญาทอง ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” ศึกษาโดย พิทยา พิณสาร (2543)

4. งานวิจัยเรื่อง “การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่: กรณีศึกษาชาวไทยใหญ่หมู่บ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ศึกษาโดย พิมุข ชาญนะวัฒน์ (2546)

ซึ่งสรุปผลการวิจัยไปในทางเดียวกันคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการอพยพย้ายถิ่น การติดต่อปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอื่น การนำความเจริญทางการอุปโภคบริโภคจากชุมชนภายนอกที่ทันสมัยเข้ามาสู่ชุมชน การรับ วัฒนธรรมของชุมชนอื่น การหิบบิยมและลอกเลียนแบบทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม รวมถึงเกิดจากความเบื่อหน่าย ซ้ำซาก ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงได้เอง โดยไม่ต้องมีใครกำหนดและเป็นไปในลักษณะค่อย เป็นค่อยไป หรือที่เรียกว่า เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งในลักษณะของการผสมผสานนั้น สามารถแยกวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มออกจากกันได้ เพราะแต่ละกลุ่มยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่ติดของตนไว้คงอยู่จนกว่าจะกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมเดียวกัน

สำหรับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านปัจจัยภายในประกอบด้วย การเพิ่มของประชากร ความต้องการด้านวัตถุ สภาพด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอกประกอบด้วย การพัฒนาของรัฐ การพัฒนาจากบุคคลและองค์กรอิสระ การมีค่านิยมแบบใหม่ของคนในชุมชน รวมถึงการติดต่อกับคนต่างสังคม ดังนั้นสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาล้วนเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้วัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงในที่สุด

2.5 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (cultural diffusion theory) ฟรานซ์ โบแอส

ทฤษฎีนี้จะเน้นถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เรียกว่า “ลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์” (historical particularism) นักมานุษยวิทยาในแนวคิดนี้คือ โบแอส (Boas, 1940) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมัน ทำงานในตำแหน่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา แนวคิดดังกล่าวคือวัฒนธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่งอาจจะไม่ใช่เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม แต่อาจเป็นการคิดค้นสิ่งนั้นขึ้นมาด้วยตนเองก็ได้ และโบแอส เชื่อว่าวัฒนธรรมแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์ และคุณค่าในตัวเอง มีประวัติความเป็นมาและพัฒนาการเป็นของตัวเองวัฒนธรรมไม่เคยหยุดนิ่งแต่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โบแอส ถือเป็นต้นแบบของผู้มีความคิดแนวสัมพัทธนิยมทางวัฒนธรรม โดยเสนอความคิดว่าวัฒนธรรมและภาษาไม่ได้ผูกติดอยู่กับลักษณะทางกายภาพของเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์แต่ละวัฒนธรรมต่างเรียนรู้ขึ้นมาจากกันและกันและไม่จำเป็นต้องพัฒนาตามแนวทางวิวัฒนาการเดียวกันเสมอไป เพราะเชื่อว่าคุณค่าและความเข้าใจในแต่ละวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของมุมมองในวัฒนธรรมนั้น ๆ เอง ตามสมมุติฐานที่ว่าวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด ดังนั้นจึงไม่เชื่อว่าจะมีคุณค่าที่เป็นสากลสำหรับทุกวัฒนธรรมได้ การที่โบแอส สนับสนุนมิตีสัมพัทธนิยมทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่งก็เพราะนัยทางศีลธรรมในความคิดนี้ ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักการเพื่อต่อต้านการดูถูกสีผิว ทั้งนี้โบแอสเห็นว่าต่างคนต่างวัฒนธรรมต่างก็มีข้อเด่นข้อด้อย แตกต่างกันไปคนละเรื่อง เช่น คนบางกลุ่มอาจจะด้อยในด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ แต่มีระบบสังคมซับซ้อนก็ได้ คนผิวขาวจึงไม่น่าจะมีปัญญาสูงกว่าคนสีผิวอื่น ๆ ดังนั้นจึงควรเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่หลักการของความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็ไม่ได้มีผลเชิงบวกต่อวัฒนธรรมอื่นเสมอไปในบางช่วงเวลาอาจถูกบิดเบือนได้เช่นกัน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544, หน้า 21 - 22)

สำหรับในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับวัฒนธรรมของสังคมว่า วัฒนธรรมแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์และคุณค่าในตัวเองมี

ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการเป็นของตัวเอง วัฒนธรรมไม่เคยหยุดนิ่งแต่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และวัฒนธรรมอาจเป็นการคิดค้นขึ้นมาด้วยตนเองก็ได้เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายประวัติความเป็นมาของการฟ้อนสาวไหมและได้มีนักวิชาการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการฟ้อนประเภทต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารของ สุนันทา โสรจิจ (2526), วิณา วิสเพ็ญ (2523), เจริญชัย ชนม์ไพโรจน์ (2529), สุนนมาลย์ นิ่มณัติพันธ์ (2524), และเกษม เพ็ญภินันท์ (2552), (พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ, 2552, หน้า 12) ซึ่งนักวิชาการทั้งหมดนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการฟ้อนรำแต่ละประเภทแต่ละภาค

โดยนักวิชาการดังกล่าวได้กล่าวถึง เรื่องของการฟ้อนรำในแต่ละประเภท แต่ละภาคว่าการฟ้อนรำนั้นมีประวัติความเป็นมามีวิวัฒนาการ มีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่เหมือนกัน ดังนี้

1. โอกาสที่แสดง โดยแต่ละประเภทได้มีการกำหนดไว้ว่าควรแสดงในช่วงเวลาใด เช่น บุญเดือนสี่หรือบุญชาติของชาวอีสาน
2. วิธีแสดง มีวิธีการแสดงอย่างไร เช่น ฟ้อนกลองคู่ เป็นการแสดงประกอบจังหวะกลอง ผู้แสดงเป็นผู้ชายทั้งหมด
3. สถานที่ การฟ้อนรำทุกประเภทจะมีการกำหนดว่าควรแสดงในสถานที่ใดจึงจะเหมาะสม เช่น กลางสนาม หรือเวทีการแสดง
4. การแต่งกาย สำหรับเรื่องการแต่งกายในการฟ้อนรำแต่ละประเภท บางประเภทไม่ได้กำหนดว่าควรแต่งกายอย่างไร และไม่ยึดถือเป็นเรื่องสำคัญ เช่น ฟ้อนกลองคู่ ซึ่งให้ผู้แสดงแต่งกายตามสะดวกแต่ให้มีฝ้ายคล้องเฉียงไหล่และสวมเล็บมือที่ทำจากโครงไม้ไผ่ แต่บางประเภทได้มีกำหนดไว้ เช่น ฟ้อนผู้ไท
- 5.ดนตรีที่ใช้ประกอบการฟ้อนรำ เป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการฟ้อนทุกประเภท เช่น ประกอบจังหวะกลองหรือเครื่องดีด สี ตี เป่า
6. ท่าฟ้อนรำ ในการฟ้อนรำแต่ละประเภทจะมีลักษณะการฟ้อนที่เป็นเฉพาะสำหรับการฟ้อนนั้น ๆ เช่น ฟ้อนกลองคู่ ฟ้อนผู้ไท แต่ท่าฟ้อนกลองคู่เป็นท่าฟ้อนอิสระไม่จำกัดตายตัว ผู้ฟ้อนสามารถคิดท่าฟ้อนขึ้นมาได้ในขณะที่ฟ้อน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงท่าฟ้อนไปอย่างหลากหลายรูปแบบ

นอกจากนี้ เกษม เพ็ญภินันท์ (2552), (พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ, 2552, หน้า 12) ยังได้กล่าวถึงอิทธิพลของการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีต่อวัฒนธรรมในปัจจุบันว่า พลวัต ของสังคมเป็นเหตุให้วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งมีความเคลื่อนไหวหรือเอนไปตามกระแสโลกจนไม่มีใครสามารถเก็บเวลาของวัฒนธรรมในขวดแก้วได้ การศึกษาวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบัน จึงไม่สามารถศึกษา

วัฒนธรรมในสภาวะที่หยุดนิ่งอยู่ในสมดุลอย่างเดียวนั้นได้ การศึกษาวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบันควรจะต้องศึกษา การเคลื่อนไหวของสังคมควบคู่ไปด้วยและการศึกษาวัฒนธรรมในแนวทางวัฒนธรรมศึกษา ไม่สามารถตั้งอยู่ในกรอบแนวคิดใด ทำให้การศึกษาวัฒนธรรมในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีอื่นเข้ามาอธิบายร่วมกันและเป็นองค์ความรู้ในลักษณะผ่าเหล่า (hybridity)

จากการศึกษาทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ โบแอส ซึ่งได้กล่าวไว้ในลักษณะที่ว่าวัฒนธรรมไม่เคยหยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวตลอดเวลาตามกระแสโลกในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่ไม่มีใครสามารถจะหยุดนิ่งไว้ได้ จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของชุมชนใดชนชาติใดก็จะได้รับผลจากการเคลื่อนไหวหรือการไม่หยุดนิ่งของวัฒนธรรม

นอกจากนั้นวัฒนธรรมของแต่ละแห่งจะมีประวัติความเป็นมาว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมมีลักษณะอย่างไร รวมถึงโอกาสที่จะแสดง วิธีแสดง สถานที่ การแต่งกายดนตรีที่ใช้ประกอบการฟ้อนรำและท่าฟ้อนรำ วัฒนธรรมยังรวมถึง เรื่องของอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกในยุคโลกาภิวัตน์เช่นเดียวกัน

2.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับฟ้อนสาวไหม

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฟ้อนสาวไหมที่ผู้วิจัยทำการศึกษาและพบว่า มีผู้กล่าวถึงการฟ้อนสาวไหมในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ลัดดา พันสนอก (2542, หน้า 125) กล่าวว่า การฟ้อนสาวไหมเป็นการแสดงพื้นเมืองของทางภาคเหนือที่มีความสวยงาม มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากการฟ้อนรำแบบอื่น ๆ คือการฟ้อนสาวไหม เป็นการฟ้อนที่เลียนแบบมาจากการทำงานในชีวิตประจำวันของคนพื้นเมือง ในการปลูกฝ้าย ทอผ้า ตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่บุคคลในท้องถิ่นทำกัน โดยทั่วไปการฟ้อนสาวไหม ของบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ เป็นการฟ้อนสาวไหมที่อ่อนช้อยและงดงามที่สุด ซึ่งแม่บัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ได้รับการถ่ายทอดการฟ้อนสาวไหมมาจากนายกุย สุภาพสิทธิ์ ผู้เป็นบิดา

ฉลอม พินิจสุวรรณ (2546, หน้า 127 - 129) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติการฟ้อนสาวไหมของคุณแม่บัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ว่าการฟ้อนเจิงหรือคบมะผาบเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของลูกชายในสมัยนั้นที่ต้องเรียนรู้ ซึ่งมีท่ารำที่แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งและความอ่อนช้อยงดงามสลับกันไป มีลูกล่อลูกชนอย่างฉับพลันเมื่อศัตรูพลั้งเผลอแต่เนื่องจาก พ่อกุยมีลูกสาวจะ

ถ่ายทอดศิลปะการฟ้อนรำแบบผู้ชายจึงดูไม่เหมาะสม ไม่สมควรเป็นอย่างยิ่งด้วยเหตุนี้เอง พ่อฤๅษี จึงได้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำเอาวิธีการฟ้อนเจิง โดยการตัดทอนและเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับ ความเป็นลูกผู้หญิง นั่นก็คือ ความอ่อนช้อยงดงามจนกลายมาเป็น “ฟ้อนสาวไหม” ในที่สุด

สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย (2549, หน้า 1) ได้กล่าวถึงฟ้อนสาวไหมในเอกสาร เรื่อง ฟ้อนสาวไหมเชียงรายไว้ว่า ฟ้อนสาวไหมเป็นการแสดงพื้นเมืองเหนือที่มีความสวยงาม มีลักษณะ พิเศษที่แตกต่างไปจากการฟ้อนแบบอื่น ๆ คือ ฟ้อนสาวไหมเป็นแบบการฟ้อนที่เลียนแบบมาจาก การทำงานในชีวิตประจำวันของคนพื้นเมืองในการปลูกฝ้ายทอผ้า ตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่ในท้องถิ่นได้ทำกันโดยทั่วไป ด้วยเหตุที่การทำงานในการปลูกฝ้าย ปั่นฝ้าย ทอผ้า ฯลฯ เป็นลักษณะการทำงานที่มีขั้นตอนและมีกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่องกัน ทั้งการ ทำงานนั้นก็มิได้ลืมหืมตาทางอันอ่อนช้อยละเอียดอ่อนละมุนละไมดูแล้วเกิดความสวยงาม ดังนั้นจึง น่าจะมีผู้ที่มองเห็นกระบวนการทำงานที่มีขั้นตอนต่อเนื่อง และลีลาอันสวยงามของการปั่นฝ้าย การทอผ้า ฯลฯ นำมาประสมประสานความคิดในการทำงานกับท่าฟ้อนรำเข้าด้วยกัน ปัจจุบัน ฟ้อนสาวไหมได้มี วิวัฒนาการรูปแบบการแสดงแบบชาวบ้านธรรมดา จนถึงมีการพัฒนา ปรับเปลี่ยนเป็นแบบแผนที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การฟ้อนสาวไหม ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่ กรมศิลปากร

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย ในด้านประวัติความเป็นมาและรวมถึง สาเหตุที่ทำให้รูปแบบของการฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการฟ้อนสาวไหม ซึ่งจะทำให้การวิจัยในครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการฟ้อนสาวไหมของชาวล้านนาต่อไปในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 การเตรียมความพร้อม

ในการออกเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหมจากเอกสาร วิทยุทัศน์และแถบบันทึกเสียง ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการศึกษาฟ้อนสาวไหมในภาคสนาม ดังนี้

3.1.1 ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัย ที่มีการจดบันทึกเกี่ยวกับเรื่องราวของการฟ้อนสาวไหมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงราย และการสืบค้นจากเว็บไซต์ของศูนย์บรรณสารมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผลจากการศึกษา พบว่า มีเอกสารที่กล่าวถึงฟ้อนสาวไหมอยู่เป็นจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นเอกสารทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรม

ล้านนาบางเรื่อง สำหรับวิทยานิพนธ์และงานวิจัยยังไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหมแต่อย่างใด

3.1.2 ข้อมูลจากวิธีทัศน

ผู้วิจัยได้รวบรวมวิธีทัศนเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหม เพื่อการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหม โดยทำการศึกษาจากวิธีทัศนของส่วนราชการหรือบริษัทต่าง ๆ ดังนี้

3.1.2.1 วิธีทัศนการฟ้อนสาวไหมโดย นางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ (สุภาวสิทธิ์) ของ สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย บันทึกเมื่อ พ.ศ. 2549

3.1.2.2 วิธีทัศนการฟ้อนสาวไหม ชุดที่ 7 ของ บริษัท ว.มิวสิกชาวด์ กรุงเทพมหานคร, 2548.

3.1.2.3 วิธีทัศนการฟ้อนสาวไหม ชุดที่ 8 ของ บริษัท ศรีเอทมีเดียสตูดิโอ จำกัด กรุงเทพมหานคร, 2552.

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและวิธีทัศน ดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการเตรียมความพร้อมก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม และเป็นข้อมูลเบื้องต้น เพื่อใช้เปรียบเทียบ ข้อมูลจากภาคสนามในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหม

3.1.3 การเลือกพื้นที่ในการวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหม ผู้วิจัยพบว่า ฟ้อนสาวไหมที่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายไปทั่วประเทศนั้น ต้นแบบการฟ้อนสาวไหมอยู่ที่จังหวัดเชียงราย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะศึกษาการฟ้อนสาวไหมในบริบทของจังหวัดเชียงรายปัจจุบัน

3.2 ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับสถานที่ของการฟ้อนสาวไหม ตลอดจนกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

3.2.1 การฟ้อนสาวไหมที่เลือกศึกษาในภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการฟ้อนสาวไหม โดยการติดตามเก็บข้อมูลในภาคสนามเพื่อ ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหม ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 กลุ่มบุคคลในอำเภอเมืองเชียงราย

3.2.1.2 กลุ่มบุคคลในอำเภอเวียงชัย

3.2.2 การเลือกบุคคลเพื่อทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มบุคคลเพื่อทำการเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการฟ้อนสาวไหม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหม รวมถึงสาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเลือกสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.2.2.1 กลุ่มครูอาวุโส ได้แก่

1. นางแม่บัวเรียว รัตนมณีภรณ์ (สุภาพสิทธิ์) อายุ 63 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 9 มิถุนายน 2550
2. นางคำเอี้ย คำเป็ก อายุ 88 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 12 มิถุนายน 2550
3. นางบัวเขียว อุปละ อายุ 73 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 18 กรกฎาคม 2550
4. นางยุพา ขาววิชัย อายุ 70 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 21 กรกฎาคม 2550
5. นายหาญ สุกใส อายุ 88 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 กรกฎาคม 2550

3.2.2.2 กลุ่มพ่อครู-แม่ครู ได้แก่

1. นางปาริชาติ สิทธิสม อายุ 54 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 30 กันยายน 2550
2. นางชนิดา จันทะวงศ์ อายุ 51 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 24 ตุลาคม 2550
3. นางกรรณิการ์ บุญเกียรติสกุล อายุ 50 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 31 ตุลาคม 2550
4. นางรัตนา นามวงศ์ อายุ 48 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 2 พฤศจิกายน 2550
5. นายธงชัย บุญเจริญ อายุ 48 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 4 พฤศจิกายน 2550

3.2.2.3 กลุ่มเยาวชน

1. นางสาวประภัสสร แก้วศรี อายุ 24 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 19 ตุลาคม 2551
2. นางสาววรรณวิไล กำแพงคำ อายุ 24 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 22 พฤษภาคม 2552
3. นายรัตนะ ทาแปง อายุ 27 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 พฤษภาคม 2552
4. นายคงฤทธิ์ กำแพงคำ อายุ 28 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 26 พฤษภาคม 2552
5. เด็กหญิงจิรปภา ปัญญาดี อายุ 11 ปี สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 ตุลาคม 2551

เกณฑ์การคัดเลือกตัวแทนของกลุ่ม

1. กลุ่มครูอาวุโส อายุ ประสบการณ์การฟ้อนสาวไหม การยอมรับจากคนในวงการฟ้อนสาวไหม เช่น การได้รับการประกาศเกียรติคุณจากคำบอกเล่าของผู้ชำนาญการฟ้อนสาวไหม

2. กลุ่มพ่อครู-แม่ครู เป็นบุคลากรผู้เชี่ยวชาญการฟ้อนสาวไหมในวงการศึกษาและชุมชน

3. กลุ่มเยาวชน เป็นเยาวชนที่มีโอกาสแสดงการฟ้อนสาวไหมอย่างน้อยเดือนละ 3 ครั้ง

ตัวแทนของแต่ละกลุ่มได้คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย

3.2.3 รายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติของกลุ่มข้อมูลหลักทั้ง 4 กลุ่ม

3.2.3.1 กรมศิลปากรเนื่องจากกรมศิลปากรเป็นหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตรต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐบาล โดยเฉพาะในวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั่วประเทศ ดังนั้นเนื้อหาหรือหลักสูตรที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมการแสดง การฟ้อนรำต่าง ๆ ที่จะใช้สำหรับสอนนักศึกษาต้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน

3.2.3.2 กลุ่มครูอาวุโส

1. คุณแม่บัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ อายุ 63 ปี เป็นธิดาของ นายกุยสุภาพสิทธิ์ ซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์ท่ารำฟ้อนสาวไหมและเป็นผู้ที่สืบทอดการฟ้อนสาวไหมมาจากบิดาและกรมศิลปากร ได้นำท่าฟ้อนสาวไหมไปเป็นต้นแบบ เพื่อเผยแพร่แก่นักศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั่วประเทศ และปัจจุบันนางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ยังคงสอนฟ้อนสาวไหมให้กับทุกคนที่สนใจ และ ปี พ.ศ. 2547 ได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2. นางคำเอ้ย คำเป็ก อายุ 88 ปี เป็นช่างฟ้อนอาวุโสของชมรมรักษ์วัฒนธรรมอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย นางคำเอ้ย คำเป็ก เรียนการฟ้อนสาวไหม มาจากคุณน้าตั้งแต่อายุได้ 12 ปี ปัจจุบัน นางคำเอ้ย คำเป็ก ยังสามารถฟ้อนสาวไหมเพื่อแสดงในงานทำบุญตามวัดต่าง ๆ ได้

3. นางบัวเจียว อุปละ อายุ 73 ปี เป็นช่างฟ้อนอาวุโสของชุมชนบ้านโป่งสลิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และสอนฟ้อนสาวไหมให้แก่เยาวชนและนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน

4. นางยุพา ยาวิชัย อายุ 70 ปี เป็นช่างฟ้อนอาวุโสของชุมชนบ้านสันทรายหลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และสอนการฟ้อนพื้นเมืองต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุของชุมชน และสอนฟ้อนสาวไหมให้แก่นักศึกษา เยาวชนและประชาชนทั่วไปจนถึงปัจจุบัน

5. นายหาญ สุกใส อายุ 88 ปี เป็นช่างฟ้อนอาวุโสและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหมในหมู่บ้านหนองหม้อใหม่ และเป็นผู้ที่ฝึกสอนฟ้อนสาวไหมให้แก่เยาวชนในหมู่บ้านทั่วไปในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันมีปัญหาด้านสุขภาพ จึงเป็นเพียงผู้สาธิตฟ้อนสาวไหม ให้แก่ หน่วยงานต่าง ๆ เป็นครั้งคราว

3.2.3.3 กลุ่มพ่อครู-แม่ครู

1. นางปาริชาติ สิริธรรม อายุ 54 ปี เป็นครูสอนนาฏศิลป์ของโรงเรียนบ้านโป่งฮ้าง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และสนใจในด้านการฟ้อนพื้นเมืองของล้านนาทุกประเภทและอุทิศเวลาออกราชการ ให้กับการฟ้อนอย่างต่อเนื่อง โดยสอนและสนับสนุนให้เยาวชนในหมู่บ้านได้รับการถ่ายทอดการฟ้อนสาวไหมเป็นอย่างดี

2. นางชนิดา จันทะวงศ์ อายุ 51 ปี เป็นครูสอนนาฏศิลป์ โรงเรียนเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และประมาณ ปี พ.ศ. 2525 เคยได้รับการคัดเลือกให้ไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนา โดยเฉพาะฟ้อนสาวไหมร่วมกับวิทยาลัยครูเชียงราย (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายในปัจจุบัน) ที่ประเทศสเปน และ ปี พ.ศ. 2540 ได้ร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ในเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของล้านนา ที่ประเทศฝรั่งเศส

3. นางกรรณิการ์ บุญเกียรติสกุล อายุ 51 ปี ครูสอนนาฏศิลป์ของโรงเรียนบ้านหนองหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นผู้ที่สนใจในการฟ้อนพื้นเมืองล้านนาทุกประเภท โดยเฉพาะฟ้อนสาวไหม และได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการตัดสินการฟ้อนพื้นเมืองประเภทต่าง ๆ ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับจังหวัดจนถึงปัจจุบัน

4. นางรัตนา นามวงศ์ อายุ 48 ปี เป็นช่างฟ้อนผู้นำชุมชนบ้านหนองหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และรับสอนฟ้อนสาวไหม ให้แก่นักศึกษา เยาวชนและบุคคลที่สนใจทั่วไป จนถึงปัจจุบัน

5. นายธงชัย บุญเจริญ อายุ 48 ปี เป็นพ่อครูช่างฟ้อนของชุมชนบ้านป่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการฟ้อนพื้นเมืองของล้านนาทุกประเภท เช่น ฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง ตบมะผาบ โดยเฉพาะฟ้อนสาวไหม จนได้รับสมญาว่าช่างฟ้อน “สลาอิด”

3.2.3.4 กลุ่มเยาวชน

1. นางสาวประภัสสร แก้วศรี อายุ 24 ปี เป็นครูสอนนาฏศิลป์ของโรงเรียนองค์การบริหารจังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จบการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดเชียงใหม่ และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร เป็นหลานสาวของนางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ มีความชำนาญในการฟ้อนสาวไหมเป็นอย่างดีและรับสอนฟ้อนสาวไหม

และพ่อนพื้นเมืองล้านนาทุกประเภทให้แก่นักศึกษา เยาวชนและบุคคลทั่วไปที่โรงเรียนดนตรี กาสะลองคำ บ้านศรีทรายมูล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบัน

2. นางสาววรรณวิไล กำแพงคำ อายุ 24 ปี นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย และเป็นผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพ่อนของบ้านสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย รับ สอนพ่อนสาวไหมให้แก่เยาวชน และบุคคลทั่วไปในวันหยุดราชการ วันปิดภาคเรียน นอกจากนั้น ยังได้รับการคัดเลือกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ให้ไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่ ประเทศสหรัฐอเมริกา

3. นายรัตนะ ทาแปง อายุ 27 ปี เจ้าหน้าที่บริหารส่วนพัฒนานักศึกษางานกิจกรรม ทำนุบำรุงศาสนาและศิลปกรรมวัฒนธรรม และนักศึกษาปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ทุกประเภท โดยเฉพาะการพ่อนสาวไหมของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

4. นายคงฤทธิ์ กำแพงคำ อายุ 28 ปี จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต กรุงเทพมหานคร เป็นผู้นำชุมชนบ้านสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และครูสอนนาฏศิลป์ โรงเรียนบ้านป่าบง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เป็นผู้ที่มีความสามารถในการพ่อนพื้นเมืองทุก ประเภท โดยเฉพาะพ่อนสาวไหม ซึ่งได้ฝึกสอนให้แก่นักเรียน นักศึกษาทั่วไปจนถึงปัจจุบัน

5. เด็กหญิงจิรปภา ปัญญาดี อายุ 11 ปี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน บ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นนักเรียนที่เป็นตัวแทนการ พ่อนสาวไหมของโรงเรียนและได้รับการคัดเลือกให้ไปพ่อนสาวไหมและพ่อนพื้นเมืองทุกประเภท ประกอบการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองและอังกะลุง ตามโครงการจิตอาสาเพื่อถวายความจงรักภักดี แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทุกวันพุธ ตลอดปีการศึกษา 2551

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ ได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

3.4.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการพ่อนสาวไหม ผู้วิจัย ได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการพ่อนสาวไหม โดยการ สัมภาษณ์ (ภาคผนวก ก หน้า 205 - 206) การบันทึกภาพ อุปกรณ์เกี่ยวกับการถ่ายภาพ เครื่อง บันทึกละเอียด

3.4.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่กลุ่มบุคคลที่ฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหม ในกิจกรรมวันสำคัญ หรืองานประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ โดยวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งการสังเกตการฟ้อนสาวไหมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนหรือส่วนราชการ เพื่อจะได้เห็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหมในปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหมในปัจจุบัน

3.4.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหม เช่น ผู้ฟ้อน การแต่งกาย จำนวนท่าฟ้อน การเรียกชื่อท่าฟ้อนและลักษณะการฟ้อน รวมถึงผู้จัดการแสดงฟ้อนสาวไหม ตลอดจนชาวบ้านหรือบุคคลต่าง ๆ ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีและพิธีกรรม โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

3.4 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

3.3.1 การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการฟ้อนสาวไหมนั้น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มครูอาวุโส พ่อครู แม่ครู ที่มีความรู้เกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหม

3.3.2 การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหม ในด้านผู้ฟ้อน การแต่งกาย จำนวนท่าฟ้อน การเรียกชื่อท่าฟ้อนและลักษณะการฟ้อน โดยผู้วิจัยได้ติดตามและบันทึกภาพเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหมของทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย

3.3.3 การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ฟ่อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและสังเกตการฟ่อนสาวไหมในแต่ละพื้นที่ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของการฟ่อนสาวไหม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคลและเอกสารอ้างอิงรวมถึงงานวิจัยต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ถึงประวัติความเป็นมาของการฟ่อนสาวไหม

3.5.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ่อนสาวไหม การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ และข้อมูลจากการติดตามการฟ่อนสาวไหมในภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ่อนสาวไหม โดยใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างนิยมและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์

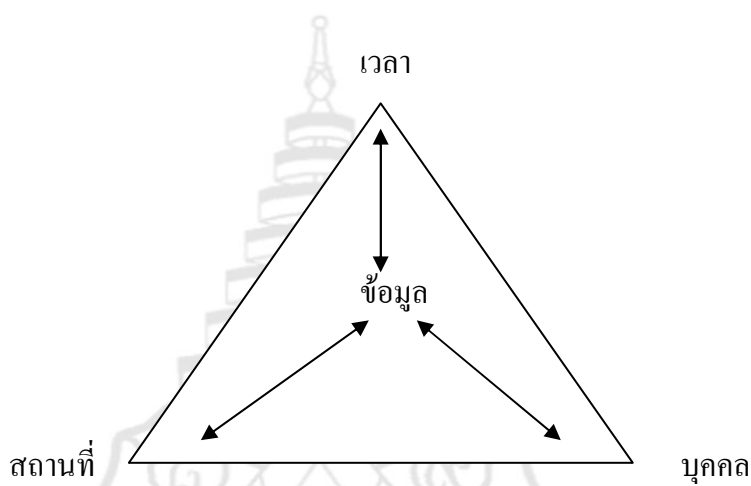
3.5.3 การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ฟ่อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ และข้อมูลที่เกิดจากการสังเกตการฟ่อนสาวไหม ในภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ฟ่อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์

3.5.4 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) เป็นวิธีการตรวจสอบข้อมูล ของ คลิฟ (Clive, 1999, p. 297) ซึ่งในทางสังคมศาสตร์ triangulation หมายถึงการเปรียบเทียบข้อค้นพบ (finding) ของปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา (phenomenon) จากแหล่งและมุมมองที่แตกต่างกัน นักวิจัยจำนวนมากคาดหมาย (assume) ว่า triangulation เป็นแนวทางการยืนยันความน่าเชื่อถือ (credibility, validity) ของข้อมูลหรือสิ่งที่ค้นพบ

การวิจัยในครั้งนี้จึงได้นำวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าของ คลิฟ (Clive) มาใช้เพราะผู้วิจัยต้องการนำข้อมูลต่าง ๆ มาเปรียบเทียบว่าข้อมูลนั้น ๆ อยู่ในประเด็นใดอยู่ในวัตถุประสงค์ใด

โดยการตรวจสอบข้อมูลในองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่และบุคคลว่า ทั้งสามองค์ประกอบนี้ มีความสอดคล้องกันเชื่อถือได้หรือไม่ (ดูภาพที่ 3.1 ประกอบ) รวมทั้งตรวจสอบเปรียบเทียบกับเอกสารและปรากฏการณ์จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมด้วย

หลังจากที่ได้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบจากแหล่งและมุมมองที่แตกต่างกัน จึงจะเป็นการยืนยันความน่าเชื่อถือและทำให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงรายได้เที่ยงตรงและชัดเจนที่สุด

ภาพที่ 3.1 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าของ ชิล คลิฟ

จาก Clive, Seale. 1999. **Researching Society and Culture**. 2nd ed. London : SAGE Publications.

3.6 การนำเสนอผลการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอ ผลการวิจัยเรียงตามลำดับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ กลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร กลุ่มพ่อครู แม่ครู และกลุ่มเยาวชนตามลำดับ และได้ตรวจสอบในองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ และบุคคลว่าทั้งสามองค์ประกอบนี้มีความสอดคล้องกันเชื่อถือได้เพียงใดและนำข้อสรุปต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาในเชิงการอธิบายผลการวิจัย ข้อโต้แย้ง หรือ สนับสนุนตลอดจนข้อค้นพบใหม่ ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อสะท้อนปัญหาในการวิจัยและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจที่จะศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการฟ้อนต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

สังคมมนุษย์นั้นไม่ได้อยู่ในสภาพที่หยุดนิ่ง จะมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ดังนั้นโดยทั่วไปของสังคมจึงอยู่ในสภาพที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยความหมายของการเปลี่ยนแปลงจึงเกี่ยวข้องกับเวลา หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนี้เราพิจารณาในแง่การเปรียบเทียบ ความแตกต่างของสังคมและวัฒนธรรมหนึ่งในเวลาที่ผ่านมา

จากการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหม รวมถึงสาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ได้แก่ การสังเกตควบคู่กับการซักถามสัมภาษณ์ พร้อมกับการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบการวิจัย รวมทั้งจากประสบการณ์ในการเกี่ยวกับการฟ้อนพื้นเมืองในบุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร กลุ่มพ่อครูแม่ครูและกลุ่มเยาวชน ผู้วิจัยนำเสนอผลการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหมจากกลุ่มครูอาวุโสตามด้วยกรมศิลปากร เนื่องจากการที่ไปสัมภาษณ์นางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ กรมศิลปากรได้นำท่าฟ้อนสาวไหมของนางบัวเรียว ไปปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เป็นท่าฟ้อนที่ง่ายต่อนักศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ และผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

4.1 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหม

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหม ผู้วิจัยจะนำเสนอการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามองค์ประกอบของรูปแบบการฟ้อนสาวไหมที่ได้กำหนดไว้ได้แก่ ผู้ฟ้อน การแต่งกาย จำนวนท่าฟ้อน การเรียกชื่อท่าฟ้อนและลักษณะการฟ้อน

4.1.1 เพศของผู้ฟ้อน

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเพศและการแต่งกาย

ผู้วิจัยพบว่า เพศของผู้ฟ้อนสาวไหมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมกล่าวคือ ในกลุ่มครูอาวุโส ผู้ฟ้อนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงถึงประมาณร้อยละ 80 ที่เหลือเป็นเพศชาย เช่นเดียวกับกลุ่มพ่อครู แม่ครู แต่ในปัจจุบันกลุ่มเยาวชนที่ฟ้อนสาวไหมยังคงมีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศแต่มีการเพิ่มของเพศชายที่มีลักษณะเป็นหญิงมากขึ้น โดยจากการที่ผู้วิจัยได้ออกไปเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วพบว่าจากกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มครูอาวุโส ไม่ปรากฏเพศชายที่มีลักษณะเป็นหญิงฟ้อนสาวไหม แต่ในกลุ่มพ่อครูแม่ครู จากกลุ่มตัวอย่างพบเพศชายที่มีลักษณะเป็นหญิงที่ฟ้อนสาวไหมคิดเป็นร้อยละ 20 นอกจากนั้นในกลุ่มเยาวชน ผลปรากฏว่าพบเพศชายที่มีลักษณะเป็นหญิงที่ฟ้อนสาวไหมได้คิดเป็นร้อยละ 40 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจุบันการฟ้อนสาวไหมเป็นการแสดงที่เป็นที่สนใจของกลุ่มเยาวชนเพศชายที่มีลักษณะเป็นหญิงเพิ่มมากขึ้น

4.1.2 การแต่งกาย (ดูภาพที่ ก1 - ก23, ภาพที่ ง1 - ง9 ในภาคผนวก ก, ง)

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายของเพศหญิง

กลุ่มครูอาวุโส	กรมศิลปากร	กลุ่มพ่อครูแม่ครู	กลุ่มเยาวชน
1. เสื้อ - สีพื้นคอตั้ง หรือคอกลม แขนกระบอกผ่าหน้า	1. เสื้อ - สีพื้นคอกลม แขนกระบอกผ่าหน้า	1. เสื้อ - สีพื้นคอตั้ง หรือคอกลมแขน กระบอกผ่าหน้า	1. เสื้อ - คอตั้งหรือคอกลม แขน กระบอกผ่าหน้า หรือห่มสไบเปิดไหล่ ขวาคาดเข็มขัด
2. ผ้าถุง - ลายขวาง มีเชิง หรือผ้าถุงที่เป็นผ้าไหม	2. ผ้าถุง - ลายขวาง มีเชิง	2. ผ้าถุง - ลายขวาง มีเชิง หรือผ้าถุงไหม มีเชิง	2. ผ้าถุง - ลายขวาง มีเชิงหรือผ้าถุงไหม มีเชิง
3. สไบ - สีพื้นหรือมีลวดลาย	3. สไบ - มีลวดลายเดียวกับผ้าถุง หรือพื้นเรียบ	3. สไบ - สีพื้นหรือมีลวดลาย	3. สไบ - สีพื้นหรือมีลวดลาย

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

กลุ่มครูอาวุโส	กรมศิลปากร	กลุ่มพ่อครูแม่ครู	กลุ่มเยาวชน
4. ผม - เก้าผมเป็น กระบังหน้า แล้ว ขมวดผมไว้ด้านหลัง	4. ผม - เก้าผมเป็น กระบังหน้าแล้วขมวด ผมไว้ด้านหลัง	4. ผม - เก้าผมเป็น กระบังหน้า แล้ว ขมวดผมไว้ด้านหลัง ถ้าผมสั้นหวีผมขึ้น ทั้งหมดแล้วเก็บผม ให้เรียบร้อย	4. ผม - เก้าผมเป็น กระบังหน้าแล้ว ขมวดผมไว้ด้านหลัง กรณีที่เด็กผมสั้น ไม่ต้องเกล้าผม
5. เครื่องประดับ - ดอกไม้รอบมวยผม เข็มกลัด สร้อยคอ กำไล และต่างหู	5. เครื่องประดับ - ดอกเอื้อง สร้อยคอ และต่างหู	5. เครื่องประดับ - ดอกไม้สดหรือ ดอกไม้แห้งประดับ รอบมวยผม เข็มกลัด สร้อยคอ กำไล และ ต่างหู	5. เครื่องประดับ - ดอกไม้สดหรือ ดอกไม้แห้ง ดอกไม้ไหวเงิน หรือทอง เข็มกลัด สร้อยคอ กำไลและ ต่างหู และบางครั้ง ไม้ประดับดอกไม้ ที่ศีรษะก็ได้

จากตารางที่ 4.1 ผลการวิจัยพบว่า การแต่งกายของเพศหญิงในการฟ้อนสาวไหมในกลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากรและกลุ่มพ่อครูแม่ครูไม่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มเยาวชนจะเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนดังนี้ ถ้าจะฟ้อนสาวไหมในกรณีที่ผู้ฟ้อนไม่ต้องการสวมเสื้อจะห่มสไบเปิดไหล่ขวาและคาดเข็มขัด (ดูภาพที่ 1 ภาคผนวก ง) สำหรับผม ถ้าผู้ฟ้อนผมสั้นจะไม่เกล้าผมและไม่ประดับดอกไม้ที่ศีรษะ

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกายของเพศชาย

กลุ่มครูอาวุโส	กรมศิลปากร	กลุ่มพ่อครูแม่ครู	กลุ่มเยาวชน
1. เสื้อ - เสื้อ หม้อฮ่อมแขนสั้น สีดำ	1. เสื้อ - เสื้อ หม้อฮ่อมแขนสั้น สีดำ	1. เสื้อ - เสื้อ หม้อฮ่อมแขนสั้นสีดำ สีน้ำเงินหรือสีขาว	1. เสื้อ - เสื้อหม้อ ฮ่อม เสื้อคอกลมสีดำ หรือสีขาว บางครั้ง ไม่สวมเสื้อ แต่ใช้ ผ้าสไบพาดไหล่ซ้าย
2. กางเกง - กางเกงสะดอ (กางเกงขาก๊วย)	2. กางเกง - กางเกงสะดอ (เดี๋ยวสะดอ)	2. กางเกง - กางเกงสะดอ (กางเกงขาก๊วย)	2. กางเกง - กางเกงสะดอ (กางเกงขาก๊วย) สีดำ สีน้ำเงินหรือสีขาว ผ้าคาดสีขาวพับจีบ และนุ่งแบบผ้าถุง
3. เครื่องประดับ - ผ้าขาวม้าคาดเอว และโปกศิระษะ	3. เครื่องประดับ - ผ้าขาวม้าคาดเอว และโปกศิระษะ	3. เครื่องประดับ - ผ้าขาวม้าคาดเอว และโปกศิระษะ บางครั้งไม่โปกศิระษะ	3. เครื่องประดับ - สร้อยสังวาล ดอกไม้ไหวเงินหรือ ทอง คาดเข็มขัดเงิน หรือทอง

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิจัยพบว่า การแต่งกายของเพศชายในการฟ้อนสาวไหมในกลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากรและกลุ่มพ่อครู แม่ครู ไม่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มเยาวชนได้มีการเปลี่ยนแปลงการแต่งกาย ดังนี้ กลุ่มเยาวชนถ้าจะฟ้อนสาวไหมในบางครั้งไม่ต้องการสวมเสื้อจะมีการประยุกต์เครื่องแต่งกายให้สวยงามโดยใช้ผ้าสไบพาดไหล่ซ้าย สำหรับกางเกง ถ้าไม่สวมกางเกงสะดอ (กางเกงขาก๊วย) จะใช้ผ้าคาดสีขาวพับจีบนานาง แล้วนุ่งแบบผ้าถุงใช้เข็มขัดสีทองหรือเงินคาดทับ ในส่วนของเครื่องประดับ ถ้าไม่ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวและโปกศิระษะจะประดับด้วยสร้อยสังวาลย์ และดอกไม้ไหวเงินหรือทอง

4.1.3 จำนวนท่าฟ้อนและการเรียกชื่อท่าฟ้อน

4.1.3.1 เปรียบเทียบกลุ่มครูอาวุโสกับกรมศิลปากร

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนท่าฟ้อนและการเรียกชื่อท่าฟ้อน
ของเพชหญิงและเพชชายระหว่างกลุ่มครูอาวุโสกับกรมศิลปากร

ท่าที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร	
	นางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ (สุภาพสิทธิ์)	นางบัวเขียว อุปละ	นางคำอ้อย คำเป็ก	นางยุพา ยวิชัย	นายหาญ สุกใส	เพชหญิง	เพชชาย
1	ท่าไห้ว	ท่าไห้ว หว่างอก	ท่าไห้ว	ท่าไห้ว	ท่าไห้ว ต่อด้วย ท่าปั่นฝ้าย	ท่าสาวไหม ได้ศอก ขวา-ซ้าย	ท่าแบกจอม
2	ท่าบิดบัวบาน	ท่าบิดบัวบาน	ท่าบิดบัวบาน	ท่าปั่นฝ้าย	ท่าเก็บฝ้าย	ท่าไห้ว	ท่าไห้ว 4 ทิศ
3	ท่าพญา ครุฑบิน	ท่าสาวไหม ช่วงยาว	ท่าพญา ครุฑบิน	ท่าสาวไหม ได้ศอก ซ้าย-ขวา	ท่าเก็บฝ้าย ใส่ซ้า (ตะกร้า)	ท่าบิดบัวบาน	ท่าถางป่า
4	ท่าสาวไหม ช่วงยาวขวา- ซ้าย(ท่าเชื่อม)	ท่าม้วนไหม ได้ศอก ซ้าย-ขวา	ท่าม้วนไหม ได้ศอก ซ้าย-ขวา	ท่าดิ่งไหม	ท่าใช้ฝ้าย (กลีฝ้าย)	ท่าดิ่งไหม ออกจากรัง	ท่าปิดแมลง หรือตบมด
5	ท่าม้วนไหม ซ้าย-ขวา	ท่าบิดบัวบาน แล้วกราบ (ท่าจบ)	ท่าป้าว่ายตัว (ท่าสาวไหม ช่วงยาว)	ท่าพุ่งสอด ไหม	ท่าंनाไหม หรือฝ้าย ตากแดด	ท่าंनाไหมเข้า กลุ่มขวา-ซ้าย	ท่าจุดไฟเผา
6	ท่าม้วนไหม ได้เข้า ซ้าย-ขวา	จบในท่าที่ 5	ท่าพญาครุฑ บินแล้วกราบ (ท่าจบ)	ท่าสาวไหม ช่วงยาว (ท่าเชื่อม)	ท่าอดฝ้าย	ท่าสาวไหม ได้ศอก ขวา-ซ้าย	ท่าฟันดิน
7	ท่าม้วนไหม ได้ศอก	จบในท่าที่ 5	จบในท่าที่ 6	ท่าเย็บไหม	ท่าสาวไหม ช่วงยาวใช้ท่า สอดสร้อย มาลา	ท่าสาวไหม ต่ำ	ท่าหว่าน เมล็ดฝ้าย
8	ท่าปั่นไหมใน วงและท่าพุ่ง ลอดไหม ซ้าย-ขวา	จบในท่าที่ 5	จบในท่าที่ 6	ท่าคลี่ผ้า	ท่าเย็บฝ้าย (ท่าดิ่งไหม ได้ศอก)	ท่าंनाไหม พันหลัก	ท่าดูผลหรือ ดูแมลง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ท่าที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร	
	นางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ (สุภาพสิทธิ์)	นางบัวเขียว อุปละ	นางคำเอ้ย คำเป็ก	นางยุพา ยววิชัย	นายหาญ สุกใส	เพศหญิง	เพศชาย
9	ทำสาวไหม รอบตัวหรือ สาวฝ้าย รอบตัว ขวา-ซ้าย	จบในท่าที่ 5	จบในท่าที่ 6	ทำพับผ้า	ทำบิดบัวบาน	ทำสาวไหม ข้างตัว	ทำจับแมลง
10	ทำกลีปไหม	จบในท่าที่ 5	จบในท่าที่ 6	ทำสาวไหม	ทำกราบ (ทำจบ)	ทำฟุ้ง กระสวย	ทำผูกกระบุง
11	ทำแยกเส้น ไหมหรือเส้น ฝ้ายขวา-ซ้าย	จบในท่าที่ 5	จบในท่าที่ 6	ทำสาวไหม ได้ศอกและ ทำสาวไหม ช่วงยาว	จบในท่าที่ 10	ทำนำไหม ล้างน้ำยา	ทำเก็บผล
12	ทำปูผ้าแล้ว พับผ้า ขวา-ซ้าย	จบในท่าที่ 5	จบในท่าที่ 6	ทำบังสุริยา	จบในท่าที่ 10	ทำนำไหม ผึ่งแดด	ทำแบก กระบุง กลับบ้าน
13	ทำพับผืนผ้า ขวา-ซ้าย (ทำจบ)	จบในท่าที่ 5	จบในท่าที่ 6	ทำจับไหม	จบในท่าที่ 10	ทอดลง นุ่งผ้าไหม	จบในท่าที่ 12
14	จบในท่าที่ 13	จบในท่าที่ 5	จบในท่าที่ 6	ทำไหว้	จบในท่าที่ 10	ทำเลือก ผ้าไหม	จบในท่าที่ 12
15	จบในท่าที่ 13	จบในท่าที่ 5	จบในท่าที่ 6	จบในท่าที่ 14	จบในท่าที่ 10	ทำห่มไหม (เข้าโรง)	จบในท่าที่ 12

จากตารางที่ 4.3 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับจำนวนท่าฟ้อนและการเรียกชื่อท่าฟ้อนของเพศหญิงและเพศชาย ระหว่างกลุ่มครูอาวุโสกับกรรมศิลปากร สรุปได้ดังนี้

1. จำนวนท่าฟ้อน

เพศหญิง ในกลุ่มครูอาวุโส ไม่มีผู้ฟ้อนที่ใช้จำนวนท่าฟ้อนเท่ากับจำนวนท่าฟ้อน 15 ท่า ของกรรมศิลปากร โดยนางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ มีจำนวนท่าฟ้อนสาวไหม จำนวน 13 ท่า นางยุพา ยววิชัย จำนวน 14 ท่า นางคำเอ้ย คำเป็ก จำนวน 6 ท่า นางบัวเขียว อุปละ จำนวน 5 ท่า

เพศชาย ในกลุ่มครูอาวุโส นายหาญ สุกใส ฟ้อนสาวไหมจำนวน 10 ท่า แต่จำนวนท่าฟ้อนสาวไหมของกรมศิลปากรเพศชาย จำนวน 12 ท่า

จะเห็นได้ว่าจำนวนท่าฟ้อนได้มีการลดจำนวนลง จากการสัมภาษณ์ นางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ (2550) ผู้เป็นต้นแบบของการฟ้อนสาวไหมได้ให้ความเห็นว่า เมื่อผู้ฟ้อนสาวไหมมีอายุมากขึ้นจะลดจำนวนท่าเหลือเพียง 7 ท่า โดยตัดท่าที่ยากออกเช่น ท่าม้วนไหมได้เข้าซ้าย-ขวา ซึ่งจะต้องมีการยกเข้าและห้อยเท้าหรือท่าที่มีการหมุนรอบตัวหรือท่าสาวไหมรอบตัวให้ตัดออกและเปลี่ยนเป็นท่าหันหน้าตรงแทนหรือท่าที่มีการลุก-นั่ง เช่น ท่าปิ่นไหมในวงและท่าฟุ้งหลอดไหมซ้าย-ขวา เปลี่ยนเป็นย่อตัวแทน

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้ฟ้อนสาวไหมทั้ง 4 ท่าน คือ นางยุพา ยาวิชัย นางคำเอี้ย คำเป็ก นางบัวเรียว อุปละและนายหาญ สุกใส ได้ให้เหตุผลว่าที่จำนวนท่าลดลงหรือไม่เท่ากัน เพราะมีปัจจัยเรื่องของอายุเป็นสำคัญและเวลาที่แสดงมีน้อย โดยเฉพาะนายหาญ สุกใส ซึ่งไม่ได้ใช้จำนวนท่าฟ้อนเพศชายของกรมศิลปากรเพราะไม่ได้เรียนการฟ้อนสาวไหมในรูปแบบของกรมศิลปากรแต่เรียนจากรูปแบบของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์

2. การเรียกชื่อท่าฟ้อน

จากตารางที่ 4.3 การเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหม เพศหญิง ของกลุ่มครูอาวุโสเปรียบเทียบกับกรมศิลปากร โดยมีการเรียกชื่อท่าฟ้อนที่เหมือนกันเพียง 2 ท่าเท่านั้น ได้แก่ 1. ท่าไหว้ 2. ท่าบิดบัวบาน จำนวนท่าฟ้อนที่เหลือนอกจากนั้นในกลุ่มครูอาวุโสจะมีการเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหม โดยยึดเอาลักษณะของกระบวนการผลิตเส้นฝ้าย (ไหม) จนทอเป็นผืนผ้า เช่น การเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหมนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ได้แก่ ท่าสาวไหมช่วงยาวขวา-ซ้าย ท่าม้วนไหมได้เข้าซ้าย-ขวา ท่าม้วนไหมได้สอก ท่าปิ่นไหมในวงและท่าฟุ้งหลอดไหมซ้ายขวา ท่าสาวไหมรอบตัว ท่าคลี่ปมไหม ท่าปูผ้าและท่าพับผ้า หรือการเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหมของนางยุพา ยาวิชัย เช่น ท่าปิ่นฝ้าย ท่าดิ่งไหม ท่าฟุ้งสอดไหม ท่าคลี่ผ้า ในส่วนของนางคำเอี้ย คำเป็ก มีการเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหมที่ยึดลักษณะของการฟ้อนเป็นหลักในการเรียกชื่อ เช่น ท่าป้าว่ายตัว ซึ่งหมายถึงท่าสาวไหมช่วงยาว นั่นเอง

การเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหม เพศชาย ระหว่างกลุ่มครูอาวุโสมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการเรียกชื่อท่าฟ้อนของเพศชายในกลุ่มอาวุโสในกรณีของนายหาญ สุกใส จะเรียกชื่อท่าฟ้อนตามลักษณะของท่าฟ้อน เช่น ท่าเก็บฝ้ายใส่ซ้า ท่าใช้ฝ้าย ท่าเปียฝ้าย (ท่าดิ่งไหมได้สอก) แต่การเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหมเพศชายของกรมศิลปากร เป็นการเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหมตามลักษณะการเตรียมดินเพื่อปลูกต้นฝ้าย โดยเริ่มตั้งแต่ฝ้ายชายต้องออกมาทางป่า ขุดดินปลูกต้นฝ้าย จับแมลง จนถึงเก็บฝ้ายไปให้ฝ้ายหญิงทอเป็นผืนผ้า โดยการเรียกชื่อท่าฟ้อน เช่น ท่า

แบกจอบ ทำไห้ว 4 ทิศ ทำถางป่า ทำปัดแมลงหรือตบมด ทำจุดไปเผา ทำหว่านเมล็ดฝ้าย ทำดูผล หรือดูแมลง ทำผูกกระบุง ทำเก็บผลและทำแบกกระบุงกลับบ้าน เป็นต้น

4.1.3.2 เปรียบเทียบกลุ่มครูอาวุโสกับกรรมศิลปากร

ตารางที่ 4.4 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนทำฟ่อนและการเรียกชื่อทำฟ่อนของเพศ หญิงและเพศชายระหว่างกลุ่มครูอาวุโสกับกรรมศิลปากรและกลุ่มพ่อครูแม่ครู

ทำที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร	
	นางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ (สุภาวสิทธิ์)	นางบัวเจียว อุปละ	นางคำเอ้ย คำเป็ก	นางยุพา ยววิชัย	นายหาญ สุกใส	เพศหญิง	เพศชาย
1	ทำไห้ว	ทำสาวไหมได้ สอก ขวา-ซ้าย	ทำแบกจอบ	ทำสาวไหมได้ สอก ขวา-ซ้าย	ทำไห้ว ทำสาว ไหมได้สอก ขวา-ซ้าย	ทำไห้ว ทำสาวไหมได้ สอกขวา-ซ้าย	ทำไห้ว
2	ทำมัดบัวบาน	ทำไห้ว	ทำไห้ว 4 ทิศ	ทำขี้มไหม	ทำมัด บัวบาน	ทำสาวไหม ช่วงขาว ขวา-ซ้าย	ทำขี้มไหม
3	ทำพญา ครุฑบิน	ทำมัด บัวบาน	ทำถางป่า	ทำสาวไหม ช่วงขาว ขวา-ซ้าย (ทำเชื่อม)	ทำขี้มไหม	ทำขี้มไหม	ทำสาวไหม ช่วงขาวหรือ ทำนางระเวง
4	ทำสาวไหม ช่วงขาวขวา- ซ้าย(ทำเชื่อม)	ทำดิ่งไหมออก จากโรง	ทำปัดแมลง หรือตบมด	ทำม้วนไหม ได้สอก	ทำสาวไหม ช่วงขาว	ทำพับผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้าหรือ ทำพม่าพายเรือ (ทำจบ)
5	ทำม้วนไหม ซ้าย-ขวา	ทำนำไหมเข้า กลุ่มขวา-ซ้าย	ทำจุดไฟเผา	ทำไห้วหรือ กรวย(ทำจบ)	ทำม้วนไหมได้ สอกซ้าย-ขวา (บางครั้ง)ตัด ออก	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4
6	ทำม้วนไหมได้ เข้า ซ้าย-ขวา	ทำสาวไหมได้ สอก ขวา-ซ้าย	ทำฟันดิน	จบในทำที่ 5	ทำห่มผ้า (ทำจบ)	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4
7	ทำม้วนไหมได้ สอก	ทำสาวไหมดำ	ทำหว่านเมล็ด ฝ้าย	จบในทำที่ 5	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4
8	ทำปั่นไหมใน กงและทำฟุ้ง หลอดไหม ซ้าย-ขวา	ทำนำไหมพัน หลัก	ทำดูผลหรือ ดูแมลง	จบในทำที่ 5	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ทำที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร	
	นางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ (สุภาพสิทธิ์)	นางบัวเขียว อุปละ	นางคำอ้อย คำเป็ก	นางยุพา ยวิชัย	นายหาญ สุกใส	เพศหญิง	เพศชาย
9	ทำสาวไหม รอบตัวหรือ สาวฝ้ายรอบตัว ขวา-ซ้าย	ทำสาวไหม ข้างตัว	ทำจับแมลง	จบในทำที่ 5	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4
10	ทำดลิมไหม	ทำฟุ้งกระสวย	ทำผูกกระบุง	จบในทำที่ 5	จบในทำที่ 6	จบในทำที่ 4	จบในทำที่ 4
11	ทำแยกเส้น ไหมหรือเส้น ฝ้ายขวา-ซ้าย	ทำนำไหมล้าง น้ำยา	ทำเก็บผล	จบในทำที่ 5	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4
12	ทำปูผ้าแล้วพับ ผ้าขวา-ซ้าย	ทำนำไหม ฝั่งแดง	ทำแบกกระบุง กลับบ้าน	จบในทำที่ 5	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4
13	ทำพับผืนผ้า ขวา-ซ้าย (ทำจบ)	ทำทดลองนั่ง ผ้าไหม	จบใน ทำที่ 12	จบในทำที่ 5	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4
14	จบใน ทำที่ 13	ทำเลือก ผ้าไหม	จบใน ทำที่ 12	จบในทำที่ 5	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4
15	จบใน ทำที่ 13	ทำห่มไหม(เข้า โรง)	จบใน ทำที่ 12	จบในทำที่ 5	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4

จากตารางที่ 4.4 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับจำนวนทำฟ่อนและการเรียกชื่อทำฟ่อนของเพศหญิงและเพศชาย ระหว่างครูอาวุโส นางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ กับกรรมศิลปากร และกลุ่มพ่อครู แม่ครู สรุปได้ดังนี้

1. จำนวนทำฟ่อน

เพศหญิง ครูอาวุโสนางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ซึ่งมีจำนวนทำฟ่อนสาวไหม จำนวน 13 ทำ ในกลุ่มพ่อครู แม่ครู ที่เป็นผู้หญิง ได้แก่ นางปาริชาติ สิทธิสม นางชนิดา จันทะวงศ์ นางกรรณิการ์ บุญเกียรติสกุล ไม่มีใครฟ่อนสาวไหมจำนวน 13 ทำ จากการสัมภาษณ์ทุกคนให้เหตุผลว่าทำฟ่อนสาวไหมบางทำของนางบัวเรียว ยากจึงได้คัดออกและเวลาที่แสดงก็มีไม่เพียงพอ ทั้งนี้จำนวนทำฟ่อนสาวไหมเพศหญิงของกรรมศิลปากร ซึ่งมีจำนวน 15 ทำนั้น ในกลุ่มพ่อครู แม่ครูได้คัดเลือกทำฟ่อนสาวไหมของกรรมศิลปากรเพียงบางทำเท่านั้น เช่น ทำไห้ว ทำบิด บัวบานและทำสาวไหมช่วงยาว จึงทำให้จำนวนทำฟ่อนไม่เท่ากับจำนวนทำฟ่อนสาวไหมของกรรมศิลปากร

เพศชาย สำหรับทำฟ้อนสาวไหมของนายธงชัย บุญเจริญ ซึ่งมีเพียง 6 ทำนั้น จากการสัมภาษณ์นายธงชัย ไม่ได้ใช้รูปแบบทำฟ้อนสาวไหมเพศชายของกรมศิลปากรแต่ใช้รูปแบบของครูอาวุโสนางบัวเรียวและได้ตัดทำฟ้อนที่ยากออก เช่น ทำสาวไหมรอบตัว ทำม้วนไหมได้เข้าซ้าย-ขวา ทำปิ่นไหมในกองหรือทำฟุ้งหลอดไหม โดยเหตุนี้จึงทำให้จำนวนทำฟ้อนสาวไหมลดจำนวนท่าลงและเรื่องของอายุและเวลาก็มีส่วนให้จำนวนทำฟ้อนลดลงด้วยเช่นเดียวกัน

จากตารางที่ 4.4 ในการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการทำฟ้อนสาวไหมในด้านการเรียกชื่อทำฟ้อนเพศหญิงและเพศชาย ระหว่างครูอาวุโส นางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ กับกรมศิลปากร และกลุ่มพ่อครู แม่ครู สรุปลงได้ดังนี้

2. การเรียกชื่อทำฟ้อน เพศหญิงและเพศชาย ระหว่างครูอาวุโส นางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ กับกรมศิลปากรและกลุ่มพ่อครูแม่ครู ได้แก่ นางปาริชาติ สิทธิสม นางชนิดา จันทะวงศ์ นางกรรณิการ์ บุญเกียรติสกุล นางรัตนา นามวงศ์และนายธงชัย บุญเจริญ มีการเรียกชื่อทำฟ้อนไหมที่เหมือนกันเพียง 2 ทำเท่านั้นคือ ทำไห้ว ทำบิดบัวบาน นอกจากนั้นจะเป็นการเรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะการเรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมของ นางรัตนา นามวงศ์ ซึ่งมีการเรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมที่แตกต่างไปจากกลุ่มคือทำที่ 3 เรียกชื่อทำฟ้อนว่าทำนางระเวง และทำที่ 4 เรียกชื่อทำฟ้อนว่า ทำพม่าพายเรือและในส่วนของนายธงชัย บุญเจริญ ได้เรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมในทำที่ 6 ว่าทำน้ำไหล เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์นางรัตนากล่าวว่าที่เรียกว่าทำนางระเวงเพราะเรียกตามครูที่สอนฟ้อนสาวไหมให้ แต่เมื่อนำมาเทียบกับทำฟ้อนสาวไหมของครูอาวุโส นางบัวเรียว แล้วลักษณะการฟ้อนเหมือนทำสาวไหมช่วงยาว สำหรับทำฟ้อนสาวไหมในทำที่ 6 ของนายธงชัย ที่เรียกว่า ทำน้ำไหล เมื่อนำลักษณะการฟ้อนมาเปรียบเทียบกับทำฟ้อนของครูอาวุโส นางบัวเรียว คือทำที่ 12 ทำปูผ้า

ดังนั้นในกรณีการเรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมของครูอาวุโส นางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ กับกรมศิลปากรและกลุ่มพ่อครูแม่ครู จะเห็นได้ว่า การเรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมของกรมศิลปากรแตกต่างไปจากครูอาวุโสและกลุ่มพ่อครูแม่ครูเป็นจำนวนถึง 10 ทำ ได้แก่ (1) ทำดิ่งไหมออกจากกรัง (2) ทำน้ำไหมเข้ากลุ่มขวา-ซ้าย (3) ทำสาวไหมดำ (4) ทำน้ำไหมพันหลัก (5) ทำสาวไหมข้างตัว (6) ทำฟุ้งกระสวย (7) ทำน้ำไหมล้างน้ำยา (8) ทำน้ำไหมสิ่งแดด (9) ทดลองนุ่งผ้าไหม (10) ทำเลือกผ้าไหม เนื่องจากการเรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมของกรมศิลปากร เป็นการเรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมตามลักษณะการฟ้อน แต่การเรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมของครูอาวุโส (นางบัวเรียว) และกลุ่มพ่อครูแม่ครูเป็นการเรียกชื่อทำฟ้อนสาวไหมตามกระบวนการผลิตผ้าฝ้าย(ไหม) จนเป็นฝืนฝ้านั่นเอง

4.1.3.3 เปรียบเทียบกลุ่มเครือญาติ กับกลุ่มพ่อครูแม่ครูและกลุ่มเยาวชน

ตารางที่ 4.5 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนทำพ็อนและการเรียกชื่อทำพ็อนของเพศหญิงและเพศชายระหว่างกลุ่มเครือญาติกับกลุ่มพ่อครูแม่ครูและกลุ่มเยาวชน

ทำที่	กลุ่มเครือญาติ					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
	นาง บัวเรียว	นาง บัวเขียว	นาง คำอ้าย	นาง ยุพา	นาย หาญ	หญิง	ชาย	นาง ปาริชาติ	นาง ชนิดา	นาง กรรณิการ์	นาง รัตนา	นาย ธงชัย	นาย กฤษฎ์	นาย รัตนะ	น.ส. ประภัสสร	น.ส. วรรณวิไล	ค.ญ. จิรปภา
1	ทำไหว้	ทำไหว้ หว่างอก	ทำไหว้	ทำไหว้	ทำไหว้ ต่อด้วย ทำปิ่น ฝ้าย	ทำสาว ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	ทำแบก จอม สอก ขวา- ซ้าย	ทำสาว ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	ทำไหว้ ทำสาว ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	ทำไหว้ ทำสาว ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	ทำไหว้	ทำไหว้	ทำไหว้ และ ทำสอค สร้อย มาลา ได้สอก	ทำไหว้	ทำไหว้	ทำ กราบ 3 ครั้ง กราบ 4 ทิศ และทำ มือขวา จับที่ ฐาน ไห่ ซ้าย และมือ ซ้ายจับ ส่งหลัง	ทำ ห่มผ้า

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ท่าที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
	นาง บัวเรียว	นาง บัวเขียว	นาง คำอ้อย	นาง ยุพา	นาย หาญ	หญิง	ชาย	นาง ปาริชาติ	นาง ชนิดา	นาง กรรณิการ์	นาง รัตนา	นาย ธงชัย	นาย คงฤทธิ	นาย รัตน์ะ	น.ส. ประภัสสร	น.ส. วรรณวิไล	ค.ญ. จิรปภา
2	ท่าบิดบัว บาน	ท่าบิดบัว บาน	ท่าบิด บัวบาน	ท่าปิ่น ฝ้าย	ท่าเก็บ ฝ้าย	ท่าไหว้	ท่าไหว้ 4 ทิศ	ท่าขยุ้ม ไหม	ท่าบิด บัวบาน	ท่าสาว ไหม	ท่าขยุ้ม ไหม	ท่าบิด บัวบาน	ท่าบิด บัวบาน	ท่าบิด บัวบาน	ท่าบิด บัวบาน	ท่าบิด บัวบาน	ท่าไหว้
3	ท่าพญา ครุฑบิน	ท่าสาว ไหมช่วง ยาว	ท่าพญา ครุฑบิน	ท่าสาว ไหมได้ สอก	ท่าเก็บ ฝ้าย ใส่ซ้ำ (ตะกร้า)	ท่าบิด บัวบาน	ท่าถาง ป่า	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย (ท่า เชื่อม)	ท่าขยุ้ม ไหม	ท่าขยุ้ม ไหม	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว หรือท่า นาง ระเวง	ท่าคลี่ ปมไหม	ท่าพญา ครุฑ บิน	ท่าพญา ครุฑ บิน	ท่าพญา ครุฑ บิน	ท่าขยุ้ม ไหม	ท่าบิด บัวบาน
4	ท่าสาว ไหมช่วง ยาว ขวา-ซ้าย (ท่า เชื่อม)	ท่าม้วน ไหมได้ สอก	ท่าม้วน ไหมได้ สอก	ท่าดิ่ง ไหม	ท่าใช้ ฝ้าย (คลี่ ฝ้าย)	ท่าดิ่ง ไหม ออก	ท่าปัด แมลง หรือ คบบด	ท่าม้วน ไหม	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว	ท่าพับ ผ้า (ท่าจบ)	ท่าพับ ผ้าหรือ ท่าพม่า พายเรือ (ท่าจบ)	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ทำที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน					
	นาง บัวเรียว	นาง บัวเขียว	นาง คำอ้อย	นาง ยุพา	นาย หาญ	หญิง	ชาย	นาง ปาริชาติ	นาง ชนิดา	นาง กรรณิการ์	นาง รัตนา	นาย ธงชัย	นาย กฤษฎี	นาย รัตนะ	น.ศ. ประภัสสร	น.ศ. วรรณวิไล	ค.ญ. จิรปภา
5	ทำม้วน ไหม	ทำมัดบัว บานแล้ว	ทำป้า ว้ายตัว	ทำฟุ้ง สอด	ทำน้ำ ไหม	ทำน้ำ ไหมเข้า	ทำจุด ไฟเผา	ทำไหหัว หรือ	ทำม้วน ไหมได้	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4	ทำม้วน ไหมได้	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำปูผ้า
	ซ้าย-ขวา	กราบ (ทำจบ)	(ทำสาว ไหมช่วง ยาว)	ไหม	หรือ	กลุ่ม		กราบ (ทำจบ)	สอก ซ้าย- ขวา (บาง ครั้ง) คัดออก			สอก ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	
6	ทำม้วน ไหมได้	จบใน ทำที่ 5	ทำพญา ครุฑบิน	ทำสาว ไหม	ทำอีด ฝ้าย	ทำสาว ไหมได้	ทำพิน ดิน	ทำห่ม ผ้า	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4	ทำปูผ้า หรือทำ	ทำห่ม ผ้า	ทำม้วน ไหมได้	ทำม้วน ไหมได้	ทำม้วน ไหมได้	ทำม้วน ไหมได้	ทำพับ
	เข้า		แล้ว	ช่วงยาว		สอก		(ทำจบ)			น้ำไหล (ทำจบ)	(ทำจบ)	เข้า	เข้า	เข้า	เข้า	ผ้า
	ซ้าย-ขวา		กราบ (ทำจบ)	(ทำ เชื่อม)		ขวา- ซ้าย							ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	
7	ทำม้วน ไหมได้	จบใน ทำที่ 5	จบในทำ ที่ 6	ทำเย็บ ไหม	ทำสาว ไหมช่วง	ทำสาว ไหมดำ	ทำ หว้าน	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 6	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำห่ม
	สอก			ยาวใช้	ยาวใช้		เมล็ด						ได้สอก	ได้สอก	ได้สอก	ได้สอก	ผ้า
				ทำ สอด	ทำ สอด		ฝ้าย										
				สร้อย	สร้อย												
				มาลา	มาลา												

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ทำที่	กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
	นาง บัวเรียว	นาง บัวเขียว	นาง คำเอี้ย	นาง ยุพา	นาย หาญ	หญิง	ชาย	นาง ปาริชาติ	นาง ชนิดา	นาง กรรณิการ์	นาง รัตนา	นาย ธงชัย	นาย คงฤทธิ	นาย รัตนะ	น.ส. ประภัสสร	น.ส. วรรณวิไล	ค.ญ. จิรปภา
8	ทำปิ่น ไหมใน กวางและ ทำพุ่ง หลอด ไหม ซ้าย-ขวา	จบใน ทำที่ 5	จบในทำ ที่ 6	ทำคลี่ ผ้า	ทำเปีย ฝ้าย(ทำ ดิ่งไหม ได้สอก)	ทำนำ ไหม พัน หลัก	ทำตุผล หรือ ดูแมลง	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 6	ทำปิ่น ไหมใน กวาง และทำ พุ่ง หลอด ไหม ซ้าย-ขวา	ทำปิ่น ไหมใน กวาง และทำ พุ่ง หลอด ไหม ซ้าย-ขวา	ทำปิ่น ไหม ในกวาง และทำ พุ่ง หลอด ไหม ซ้าย-ขวา	ทำปิ่น ไหม ในกวาง และทำ พุ่ง หลอด ไหม ซ้าย-ขวา	จบใน ทำที่ 7
9	ทำสาว ไหม รอบตัว หรือสาว ฝ้ายรอบ ตัว ขวา-ซ้าย	จบใน ทำที่ 5	จบในทำ ที่ 6	ทำพับ ผ้า	ทำมัด บัวบาน	ทำสาว ไหม ข้างตัว	ทำจับ แมลง	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 4	จบใน ทำที่ 6	จบใน ทำที่ 6	ทำสาว ไหม รอบ ตัวหรือ สาวฝ้าย รอบ ตัว ขวา-ซ้าย	ทำสาว ไหม รอบตัว หรือ สาว ฝ้าย รอบตัว ขวา-ซ้าย	ทำสาว ไหม รอบตัว หรือ สาวฝ้าย รอบตัว ขวา-ซ้าย	ทำสาว ไหม รอบตัว หรือ สาวฝ้าย รอบตัว ขวา-ซ้าย	จบใน ทำที่ 7

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ท่าที่	กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน					
	นาง บัวเรียว	นาง บัวเขียว	นาง คำอ้อย	นาง ยุพา	นาย หาญ	หญิง	ชาย	นาง ปาริชาติ	นาง ชนิดา	นาง กรรณิการ์	นาง รัตนา	นาย ธงชัย	นาย คงฤทธิ	นาย รัตนะ	น.ส. ประภัสสร	น.ส. วรรณวิไล	ค.ญ. จิรปภา
10	ท่าคลี่ปม ไหม	จบใน ท่าที่ 5	จบในท่า ที่ 6	ท่าสาว ไหม	ท่า กราบ (ท่าจบ)	ท่าพุ่ง กระ	ท่าผูก กระ	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 6	ท่าคลี่ ปม ไหม	ท่าคลี่ ปม ไหม	ท่าคลี่ ปม ไหม	ท่าคลี่ ปม ไหม	จบใน ท่าที่ 7
11	ท่าแยก เส้นไหม หรือเส้น ฝ้ายขาว- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 5	จบในท่า ที่ 6	ท่าสาว ไหมได้ สอก และท่า สาว ไหม ช่วงยาว	จบใน ท่าที่ 10	ท่าหน้า ไหม ล้าง น้ำยา	ท่าเก็บ ผล	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 6	ท่าแยก เส้น ไหม หรือ เส้นฝ้าย	ท่าแยก เส้น ไหม หรือ เส้นฝ้าย	ท่าแยก เส้น ไหม หรือ เส้นฝ้าย	ท่าแยก เส้น ไหม หรือ เส้นฝ้าย	จบใน ท่าที่ 7
12	ท่าปูผ้า แล้วพับ ผ้า ขาว-ซ้าย	จบใน ท่าที่ 5	จบในท่า ที่ 6	ท่าบัง สุริยา	จบใน ท่าที่ 10	ท่าหน้า ไหม ผึ่งแดด	ท่าแบก กระ บุง กลับ บ้าน	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 6	ท่าปูผ้า แล้วพับ ผ้า ขาว- ซ้าย	ท่าปูผ้า แล้วพับ ผ้า ขาว- ซ้าย	ท่าปูผ้า แล้วพับ ผ้า ขาว- ซ้าย	ท่าปูผ้า แล้วพับ ผ้า ขาว- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 7

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ท่าที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
	นาง บัวเรียว	นาง บัวเขียว	นาง คำอ้อย	นาง ยุพา	นาย หาญ	หญิง	ชาย	นาง ปาริชาติ	นาง ชนิลา	นาง กรรณิการ์	นาง รัตนา	นาย ธงชัย	นาย คงฤทธิ	นาย รัตนะ	น.ส. ประภัสสร	น.ส. วรรณวิไล	ค.ญ. จิรปภา
13	ท่าพับผืน ผ้าขาว- ซ้าย (ท่าจบ)	จบใน ท่าที่ 5	จบในท่า ที่ 6	ท่าจีบ ไหม	จบใน ท่าที่ 10	ทดลอง นุ่งผ้า ไหม	จบใน ท่าที่ 12	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 6	ท่าพับ ผืนผ้า ขาว- ซ้าย (ท่าจบ)	ท่าพับ ผืนผ้า (ท่าจบ)	ท่าพับ ผืนผ้า (ท่าจบ)	ท่าพับ ผืนผ้า (ท่าจบ)	จบใน ท่าที่ 7
14	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 5	จบในท่า ที่ 6	ท่าไหว้	จบใน ท่าที่ 10	ท่า เลือก ผ้าไหม	จบใน ท่าที่ 12	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 7
15	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 5	จบในท่า ที่ 6	จบใน ท่าที่ 14	จบใน ท่าที่ 10	ท่าห่ม ไหม (เข้า โรง)	จบใน ท่าที่ 12	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 4	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 7

4.1.4 ลักษณะการฟ้อน

ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
ทำที่ 1

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู						กลุ่มเยาวชน			
ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	เพศหญิง ท่าสาว ไหมได้ สอก ขวา-ซ้าย	เพศชาย ท่าแบก จอบ	ท่าสาว ไหมได้ สอก ขวา-ซ้าย นาง ปรีชา	ท่าสาว ไหมได้ สอก ขวา-ซ้าย นาง พนิดา	ท่าไหว้ และท่า พญาคูหา บัน นาง กรรณิการ์	ท่าไหว้ นาง รัตนา	ท่าไหว้ นาย ธงชัย	ท่าไหว้ น.ส.ประ ภัสสร	ท่าไหว้และท่า สอคสร้อย มาลา ได้สอก นาย คงฤทธิ	ท่าไหว้ นายรัตนะ	ท่าไหว้ 3 ครั้งหรือ ท่ากราบ 4 ทิศ หรือท่า ห่มผ้า น.ส.วรรณ วิไล	ท่าห่มผ้า ด.ญ. จิรปภา
นาง บัวเรียว	นาง คำอ้อย	นาย หาญ	นาง บัว เขียว	นาง ยุพา												
มือ - พนมมือ ไหว้ ระหว่าง ออกแล้ว จีบหาง โน้มตัว ไป ทางขวา ดึงจีบ ขึ้น	มือ - มือทั้ง สองจีบ หงาย หว่าง อกโน้ม ตัวไป ทางขวา ดึงจีบ ขึ้น	มือ - มือทั้ง สองจีบ หงาย แล้ว โน้มตัว ไหว้ หว่าง อก	มือ - มือไหว้ พนม หว่าง อกแล้ว กราบ ลง 3 ครั้ง พร้อม กับโน้ม	มือ - มือทั้ง สองจีบ หงาย วางบน หน้าขา แล้ว วาดมือ พร้อม กับโน้ม	มือ - มือขวา จีบปรก ข้าง มือซ้าย ตั้งวง ได้สอก ขวา คางคก กับ มือซ้าย	มือ - มือซ้าย ตั้งวง ระดับ ไหล่ มือขวา จีบ คางคก กับ มือซ้าย	มือ - มือซ้าย ตั้งวงได้ สอก ขวาจีบ แล้วดึง ลงมา สอ พร้อม	มือ - มือซ้าย ตั้งวงได้ สอก ขวามือ ขวาจีบ แล้วดึง แล้วดึง สอ พร้อม	มือ - มือทั้ง สองตั้ง วงบน ระดับ ศีรษะ เอียง ซ้าย ซ้ายต่อ ด้วย	มือ - มือทั้ง สองตั้ง วงบน ระดับ ศีรษะ เอียง ซ้าย จีบ หาง โน้มตัว	มือ - มือทั้ง สอง พนม ระหว่าง อกแล้ว จีบ โน้มตัวไป	มือ - มือ พนมมือ ไหว้ ระหว่าง อกแล้ว จีบ โน้มตัวไป	มือ - มือ พนมมือ ไหว้ ระหว่าง อกแล้ว จีบ โน้มตัวไป	มือ - มือ พนมมือ ไหว้ที่อก แล้วกราบ ลง 3 ครั้ง หรือกราบ 4 ทิศ หรือ มือขวาจีบ ที่ฐานไหล่ ซ้ายมือ เปลี่ยน เป็นมือ ซ้ายจีบที่ ฐานไหล่	มือ - มือ พนมมือ ไหว้ ท่าไหว้ที่อก แล้วกราบ ลง 3 ครั้ง หรือกราบ 4 ทิศ หรือ มือขวาจีบ ที่ฐานไหล่ ซ้ายมือ เปลี่ยน เป็นมือ ซ้ายจีบที่ ฐานไหล่	

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ทำที่ 1

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	เทศหญิง	เทศ	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้และท่า	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าหมั้นผ้า
นาง	นาง	นาย	นาง	นาง	ท่าสาว	ชาย	ไหมได้	ไหมได้	และท่า	นาง	นาย	น.ส.	สอดสร้อย	นายรัตนะ	3 ครั้งหรือ	ค.ญ.
บัวเรียว	คำอ้อย	หาญ	บัว	ยุพา	ไหมได้	ท่าแบก	ดอก	ดอก	พญาครุฑ	รัตน	ชงชัย	ประ	มาลา	4 ทิศ หรือท่า	ท่ากราบ	จิริปภา
			เขียว		ดอก	จอบ	ขาว-ชาย	ท่าไหว้	นาง	นาง		ภัสสร	ได้สอก	หมั้นผ้า		
					ขาว –		นาง	นาง	กรรณิการ์				นาง	น.ส.วรรณ	วิล	
					ชาย		ปรีชา	ชนิดา					คงฤทธิ			
ระดับ	ระดับ			ตัวไป		เอียง	กับ	พร้อม	ท่าท่า	ต่อด้วย	ไป	ทางขวา	ระดับ	ระดับ	ซ้ายจิบส่ง	ขวา มือขวา
ศีรษะ	ศีรษะ			ทางขวา		ศีรษะ	เลื่อน	กับ	ไหว้	ท่าไหว้	ทางขวา	ดิ่งจิบ	ศีรษะ	ศีรษะ	หลัง	จิบส่งหลัง
ท่าท่า	ท่าท่า			ดิ่งจิบ		ไป	มือซ้าย	เลื่อน	3 ครั้ง	3 ครั้ง	ดิ่งจิบ	ขึ้น	ท่าท่าไหว้	ท่าท่าไหว้		
ไหว้	ไหว้			ขึ้นแล้ว		ทางขวา	ขึ้นไป	มือซ้าย			ขึ้น	ระดับ	ติดต่อกัน	ติดต่อกัน		
ติดต่อกัน	ติดต่อกัน			ท่าท่า			จิบคว่ำ	ขึ้นไป			ระดับ	ศีรษะ	3 ครั้ง	3 ครั้ง		
กัน 3	กัน			ไหว้			ด้าน	จิบคว่ำ			ศีรษะ	ท่าท่า		ที่ 4 พนม		
ครั้ง	3 ครั้ง			หว่าง			ซ้าย	ด้าน			ท่า	ไหว้		มือไหว้อยู่		
ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4			อก			แล้ว	ซ้าย			ติดต่อกัน	ติดต่อกัน		ระดับ		
พนม	พนม			ท่า			เปลี่ยน	แล้ว			กัน	กัน		ศีรษะ		
มือไหว้	มือไว้			3 ครั้ง			เป็นมือ	เปลี่ยน			3 ครั้ง	3 ครั้ง		เอียงซ้าย		
อยู่	หว่าง						ขาตั้ง	เป็นมือ						ครั้งที่ 5		
ระดับ	อก						ได้สอก	ขาตั้ง						เอียงขวา		
ศีรษะ																

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ทำที่ 1

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	เทศหญิง	เทศ	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าไหว้และท่า	ท่าไหว้	ท่าไหว้	ท่าหม่ผ้า
นาง	นาง	นาย	นาง	นาง	ท่าสาว	ชาย	ไหมได้	ไหมได้	และท่า	นาง	นาย	น.ส.	สอดสร้อย	นายรัตนะ	3 ครั้งหรือ	ด.ญ.
บัวเรียว	คำอ้าย	หาญ	บัว	ยุพา	ไหมได้	ท่าแบก	สอด	สอด	พญาครุฑ	รัตน	ธงชัย	ประ	มาลา		ท่ากราบ	ค.ญ.
			เขียว		สอด	จอบ	ขาว-ชัย	ขาว-ชัย	บิน			ภัสสร	ได้สอด		4 ทิศ หรือท่า	จิรปภา
					ขาว –		นาง	นาง	นาง	กรรณิการ			นาย		หม่ผ้า	
					ชัย		ปรีชาต	ชนิดา					คงฤทธิ		น.ส.วรรณ	วิล
							ชัย	ได้สอด				ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4	ระดับ	ครั้งที่ 5	
							ก้าวเท้า	ชัย				มือ	พนม	ศิระะ	เอียงขวา	
							ขาวท่า	ก้าวเท้า				พนม	มือไหว้	ท่าท่าไหว้		
							สลับ	ขาวท่า				ระดับ	อยู่	ติดต่อกัน		
							กันไป	สลับ				ศิระะ	ระดับ	3 ครั้ง		
							กันไป					เอียง	ศิระะ			
							โดย					ชัย	เอียง			
							ไหว้ไป					ครั้งที่ 5	ชัย			
							ทางขวา					เอียง	ครั้งที่ 5			
							1 ครั้ง					ขวา	เอียง			

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ทำที่ 1

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำไหว	ทำไหว	ทำไหว	ทำไหว	ทำไหว	เทศหญิง	เทศ	ทำสาว	ทำสาว	ทำไหวและ	ทำไหว	ทำไหว	ทำไหว	ทำไหวและทำ	ทำไหว	ทำไหว	ทำไหว
นาง	นาง	นาย	นาง	นาง	ทำสาวไหม	ชาย	ไหมได้	ไหมได้	ทำพญา	นาง	นาย	น.ส.ประ	สอดสร้อย	นาย	3 ครั้งหรือ	ทำหม
บัวเรียว	คำอัย	หาญ	บัว	ยุพา	ได้ศอก	ทำแบก	ศอก	ศอก	ครูพิน	รัตนา	ธงชัย	ภัสสร	มาลา	รัตนะ	ทำกรบ	ผ้า
			เขียว		ขาว – ซ้าย	จอบ	นาง	นาง	นาง	กรรณิการ์			ได้ศอก		4 ทิศ หรือทำ	ค.ญ.
							ปรีชา	ชนิดา					นาย		หมผ้า	จิรปภา
													คงฤทธิ		น.ส.วรรณ	วิไล
เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -
นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งพับ	เดิน	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	เริ่มด้วย	นั่งคุก	นั่งพับ	นั่งคุก	นั่งคุก	เริ่มด้วย	นั่งคุก	นั่งคุก	ก้าวเท้า
เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เหยียบ	ออก	ซ้าย เปิด	ขวา	ซ้าย-	ก้าวเท้า	เข้าทับ	เหยียบ	เข้าทับ	เข้า ทับ	ก้าวเท้า	เข้า ทับ	เข้า ทับสั้น	ซ้ายเปิด
สั้นเท้า	สั้นเท้า	สั้นเท้า		มาแล้ว	สั้นเท้าขวา	เปิดสั้น	ขวา	สั้นเท้า	สั้นเท้า	สั้นเท้า	สั้นเท้า	สั้นเท้า	ขวาและ	สั้นเท้า	เท้า เปิด	สั้นเท้า
				นั่งคุก	เอียงซ้าย	เท้าซ้าย	สลับ	และ		หรือ			ก้าวเท้า		สั้นเท้าขวา	ขวา
				เข้าทับ	เดินสลับ	ไล่ตัว	กัน	ก้าวเท้า		เดิน			ซ้าย		เดินสลับ	เดิน
				สั้นเท้า	ซ้าย – ขวา	มาด้าน	ไป-มา	ซ้าย		ออกมา			สลับกัน		เท้ากัน	สลับ
					(10 -12	หน้า	ไป-มา	สลับ					ไป-มา		ไป-มา-	เท้ากัน
					ครั้ง)	เล็ก	ไป-มา	กัน							ขวา-ซ้าย-	ไป-มา-
					มือสลับ	น้อย	ไป-มา	ไป-มา							ซ้าย-ขวา	ขวา-
					ซ้าย –											ซ้าย-
					ขวา											ขวา

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 1

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าไหว้ เท้า - ส่วนใหญ่จะใช้ทำนั่งคุกเข่า
ทับส้นเท้า
 2. กรมศิลปากร (หญิง) มือ - ทำสาวไหมได้ศอกขวา-ซ้าย เท้า - ใช้ท่าเดินออกมา
(ชาย) มือ - ทำแบกจอม เท้า - ใช้ท่าเดินออกมา
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่จะใช้ท่าสาวไหมได้ศอกขวา-ซ้าย และท่า
ไหว้ เท้า - ใช้ทำนั่งและยืน
 4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าไหว้ เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่งคุกเข่าทับ
ส้นเท้า
- ดังนั้นในท่าที่ 1 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - จะใช้ท่าไหว้และท่าสาวไหมได้ศอก เท้า - จะ
ใช้ทั้งทำนั่งคุกเข่าทับส้นเท้าและยืน

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
 ทำที่ 2

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบิด	ทำบิด	ทำ	ทำบิด	ทำ	เพศ	เพศ	ทำ	ทำบิด	ทำ	ทำ	ทำบิด	ทำบิด	ทำบิด	ทำบิด	ทำบิด	ทำไหว้	
บัว	บัวบาน	ปั้นฝ้าย	บัวบาน	ปั้นฝ้าย	หญิง	ชาย	ขุ้มไหม	บัวบาน	สาวไหมช่วง	ขุ้มไหม	บัวบาน	บัวบาน	บัวบาน	บัวบาน	บัวบาน	ด.ญ.	
บาน	นาง	นาย	นาง	นาง	ทำไหว้	ทำไหว้	นาง	นาง	ยาว	นางรัตนา	นายธงชัย	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา	
นาง	คำเอ๋ย	หาญ	บัว	ยุพา	กรม	4 ทิศ	ปาริชาติ	ชนิดา	(ทำเชื่อม)			ประ	คงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณ		
บัว			เจียว		ศิลปากร				ขวา-ซ้าย			ภัตสร			วิล		
เรียว									นาง								
									กรรมการ								
มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	
มือขวา	มือขวา	มือทั้ง	มือขวา	มือทั้ง	มือทั้ง	พนม	มือทั้งสอง	มือขวา	มือซ้ายจับ	มือทั้งสอง	มือขวาจับ	มือขวา	มือขวา	มือขวา	มือขวา	พนมมือ	
จับคว่ำ	จับคว่ำ	สองจับ	จับคว่ำ	สองจับ	สองวาง	มือไหว้	จับคว่ำ	จับคว่ำ	คว่ำตะแคง	จับคว่ำแล้ว	คว่ำ มือซ้าย	จับคว่ำ	จับคว่ำ	จับคว่ำ	จับคว่ำ	ไว้ที่อก	
มือซ้าย	มือซ้าย	คว่ำ	มือซ้าย	คว่ำ	แบคว่ำ	ท็อก	แล้วคลาย	มือซ้าย	ข้อมือไป	คลายจับตั้ง	ตั้งวาง	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย		
ตั้งวาง	ตั้งวาง	แล้ว	ตั้งวาง	แล้ว	ที่หน้า	ลำตัว	จับตั้งวาง	ตั้งวาง	ด้านหลัง	วงระดับ	ข้อมือทั้ง	ตั้งวาง	ตั้งวาง	ตั้งวาง	ตั้งวาง		
ข้อมือ	ข้อมือ	คลาย	ข้อมือ	คลาย	ขาตัว	ตั้งตรง	ทำ 3-4	ข้อมือ	มือขวาจับ	ไหล่แล้ว	สองข้างชน	ข้อมือ	ข้อมือ	ข้อมือ	ข้อมือ		
ทั้งสอง	ทั้งสอง	จับเป็น	ทั้งสอง	จับเป็น	ตรงเอียง	หน้า	ครั้ง	ทั้งสอง	หน้าอกทำ	ทำทำนี้ 3-4	กันเอียงขวา	ทั้งสอง	ทั้งสอง	ทั้งสอง	ทั้งสอง		
ข้างชน	ข้าง	ตั้งวาง	ข้างชน	ตั้งวาง	ขวา	มอง		ข้างชน	สลับกัน	ครั้ง โดยให้	เปลี่ยนจับ	ข้างชน	ข้างชน	ข้างชน	ข้างชน		
กัน	ชนกัน	ตั้งวาง	กัน เอียง	ตั้งวาง	กดไหล่			กัน เอียง	ขวา-ซ้าย	นิ้วหัวแม่มือ	ซ้าย-ขวา	กัน เอียง	กัน เอียง	กัน เอียง	กัน เอียง		
	เอียงขวา	ทำ 3-4	ขวา	ทำ 5	ซ้าย ไข	ตรง		ขวา	4 จังหวะ	อตะที่ข้อ	สลับกัน	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา		
	เปลี่ยน	ครั้ง	เปลี่ยน	ครั้ง	คว่ำไป			เปลี่ยน	แล้ววาดมือ	ที่สองของ	ไป-มา	เปลี่ยน	เปลี่ยน	เปลี่ยน	เปลี่ยน		
	จับซ้าย		จับซ้าย-		ทางขวา			ป็นจับ	ขวา	นิ้วชี้ นิ้วที่	4 ครั้ง	จับ	จับ	จับ	จับ		

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ทำที่ 2

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบิด	ทำบิด	ทำ	ทำบิด	ทำ	เพศ	เพศ	ทำ	ทำบิด	ทำ	ทำ	ทำบิด	ทำบิด	ทำบิด	ทำบิด	ทำบิด	ทำไหว้	
บัวบาน	บัวบาน	ปั้นฝ้าย	บัวบาน	ปั้นฝ้าย	หญิง	ชาย	ขุยมไหม	บัวบาน	สาวไหมช่วง	ขุยมไหม	บัวบาน	บัวบาน	บัวบาน	บัวบาน	บัวบาน	ด.ญ.	
นาง	นาง	นาย	นาง	นาง	ทำไหว้	ทำไหว้	นาง	นาง	ยาว	นางรัตนา	นายธงชัย	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา	
บัวเรียว	คำเอ๋ย	หาญ	บัว	ยุพา	กรม	4 ทิศ	ปาริชาติ	ชนิดา	(ทำเชื่อม)			ประ	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	วีไล	
			เขียว		ศิลปากร				ขวา-ซ้าย			ภัสสร					
									นาง								
									กรรมการ								
เอียง	-ขวา		ขวา		มือทั้ง			ขวา	ที่ตั้งวงอยู่	เหลือกรีด			ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-		
ขวา	สลับ		สลับ		สองจีบ			สลับ	ให้มา	ออกไป			ขวา	ขวา	ขวา		
เปลี่ยน	กันไป-		กันไป-		ปรกข้าง			กันไป-	ตรงหน้า	คล้ายพัด			สลับ	สลับ	สลับ		
จีบซ้าย-	มา 3		มา 3		เอียง			มา 4	ผากแล้วจีบ				กันไป	กันไป	กันไป		
ขวา	จังหวะ		จังหวะ		ขวา			ครึ่ง	หงาย				8	8	8		
สลับ	เอียง		เอียง		นำมือ				ลงมาจีบ				จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ		
กัน	ตามมือ		ตามมือ		ทั้งสอง				ตรงเอา				เอียง	เอียง	เอียง		
ไป-มา	จีบ		จีบ		คิงลงมา				พร้อมๆ กับ				ตามมือ	ตามมือ	ตามมือ		
3					ทำท่า				เลื่อนมือ				จีบ	จีบ	จีบ		
จังหวะ					จีบส่ง				ซ้ายขึ้นไป								
เอียง					แล้ว				ตั้งวงหน้า								
ตาม					กลับ				เอียงซ้าย								
มือจีบ									ทำสลับกัน								

ทำที่ 2

54

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)
 ทำที่ 2

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบิด บัวบาน นาง บัวเรียว	ทำบิด บัวบาน นาง คำเอ๋ย	ทำ ปั้นฝ้าย นาย หาญ	ทำบิด บัวบาน นาง บัว เขียว	ทำ ปั้นฝ้าย นาง ยุพา	เพศ หญิง ทำไหว้ กรรม ศิลปากร	เพศ ชาย ทำไหว้ 4 ทิศ	ทำ ขุุ่มใหม่ นาง ปาริชาติ	ทำบิด บัวบาน นาง ชนิดา	ทำ สาวไหมช่วง ยาว (ทำเชื่อม) ขวา-ซ้าย นางกรรณิการ์	ทำ ขุุ่มใหม่ นางรัตนา	ทำบิด บัวบาน นายธงชัย	ทำบิด บัวบาน น.ส. ประ ภัตสร	ทำบิด บัวบาน นาย คงฤทธิ	ทำบิด บัวบาน นาย รัตนะ	ทำบิด บัวบาน น.ส. วรรณ วิไล	ทำไหว้ ด.ญ. จิรปภา
					อยู่ใกล้ กัน ม้วนมือ ทั้งสอง เป็นจีบ หงายคู่ แล้ว ม้วน ออก เป็นท่า ตั้ง ข้อมือ เตรียม											

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)
 ทำที่ 2

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบิด บัวบาน นาง บัวเรียว	ทำบิด บัวบาน นาง คำเอ๋ย	ทำ ปั้นฝ้าย นาย หาญ	ทำบิด บัวบาน นาง บัว เขียว	ทำ ปั้นฝ้าย นาง ยุพา	เทศ หญิง ทำไหว้ กรรม ศิลปากร	เทศ ชาย ทำไหว้ 4 ทิศ	ทำ ขลุ่ยไหม นาง ปาริชาติ	ทำบิด บัวบาน นาง ชนิดา	ทำ สาวไหมช่วง ยาว (ทำเช้อม) ขวา-ซ้าย นางกรรณิการ์	ทำ ขลุ่ยไหม นางรัตนา	ทำบิด บัวบาน นายธงชัย	ทำบิด บัวบาน น.ส. ประ ภัตสร	ทำบิด บัวบาน นาย คงฤทธิ	ทำบิด บัวบาน นาย รัตนะ	ทำบิด บัวบาน น.ส. วรรณ วิไล	ทำไหว้ ด.ญ. จิรปภา
					ไหว้ แล้ว ทำท่า ไหว้ที่ อก เอียง ซ้าย											

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)
 ทำที่ 2

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำบิ ด บัวบาน นาง บัวเรียว	ทำบิ ด บัวบาน นาง คำเอ๋ย	ทำ ปิ่นฝ่าย นาย หาญ	ทำบิ ด บัวบาน นาง บัว เขียว	ทำ ปิ่นฝ่าย นาง ยุพา	เทศ หญิง ทำไหว้ กรรม ศิลปากร	เทศ ชาย ทำไหว้ 4 ทิศ	ทำ ขุยมะ นาง ปาริชาติ	ทำบิ ด บัวบาน นาง ชนิดา	ทำ สาวไหมช่วง ยาว (ทำเชื่อม) ขวา-ซ้าย นางกรรณิการ์	ทำ ขุยมะ นางรัตนา	ทำบิ ด บัวบาน นายชงชัย	ทำบิ ด บัวบาน น.ส. ประ ภัสสร	ทำบิ ด บัวบาน นาย คงฤทธิ	ทำบิ ด บัวบาน นาย รัตนะ	ทำบิ ด บัวบาน น.ส. วรรณ วิไล	ทำไหว้ ด.ญ. จิรปภา
เท้า - นั่งคุก เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - ขย่มตัว ตาม เพียบ จังหวะ เพลง นั่งคุก เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งพับ ขย่มตัว ตาม เพียบ จังหวะ เพลง ย่อเข้า ก้มตัว ลง	เท้า - ขย่มตัว ตาม เพียบ จังหวะ เพลง ย่อเข้า ก้มตัว ลง	เท้า - ย่อตัว ลงนั่ง ทับส้น เท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าบน ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ทับส้นเท้า เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ทับส้นเท้า เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ทับส้นเท้า เพียบ	เท้า - นั่งคุกเข้า ทับส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้า ทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้า ทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้า ทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้า ทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้า ทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ทับส้นเท้า

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 2

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำบิดบัวบาน เท้า - นั่งคุกเข่าทับสันเท้า
 2. กรมศิลป์ากร (หญิง) มือ - ทำไหว้ (ชาย) เท้า - ทำไหว้ 4 ทิศ
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ใช้ทำขยุ้มไหมหรือทำบิดบัวบาน เท้า - ส่วนใหญ่นั่งคุกเข่าทับสันเท้า
 4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำบิดบัวบาน เท้า - ส่วนใหญ่นั่งคุกเข่าทับสันเท้า
- ดังนั้นในท่าที่ 2 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำบิดบัวบาน เท้า - นั่งคุกเข่าทับสันเท้า

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
ทำที่ 3

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าพญา ครุฑ บิน หรือ ทำบัง สุริยา นาง บัวเหียว	ท่าพญา ครุฑ บิน นาง	ท่าเก็บ ฝ่าย นาย หาญ คำเอ๋ย	ท่าสาว ไหม ช่วง ยาว นาง บัว เหียว	ท่าสาว ไหมได้ สอก นาง ยุพา บัว	เพศ หญิง ทำบิด บัวบาน	เพศ ชาย ทำ นางปลา	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว ขวา-ซ้าย (ท่าเชื่อม) นาง ปาริชาติ	ท่า ขุ้ม ไหม นาง กรรมกร	ท่า ขุ้มไหม นาง กรรมกร	ท่า สาวไหม ช่วงยาว ขวา-ซ้าย หรือท่า นางระเวง (ท่าจบ) นางรัตนา	ท่าคลี่ปม ไหม นายธงชัย	ท่าพญา ครุฑ บิน หรือท่า บัง สุริยา น.ส. ประภัสสร	ท่าพญา ครุฑ บิน หรือท่า บัง สุริยา นาย กงฤทธิ์	ท่าพญา ครุฑ บิน หรือท่า บัง สุริยา นาย รัตน์	ท่า ขุ้ม ไหม น.ส. วรรณ วิไล	ท่าบิด บัวบาน ด.ญ. จิรภา
มือ - มือทั้ง สอง ตั้ง วง บน ระดับ แ่ง ศิระ เป็นท่า เตรียม	มือ - มือทั้ง สองตั้ง วง ระดับ แ่ง ศิระ เอียง ซ้าย	มือ - มือขวา จีบ หงายไว้ หน้าเข้า มือซ้าย จีบแล้ว ปล่อย วนมือ ขวา 3 รอบ	มือ - มือซ้าย ตั้งจีบ มือขวา วาด ออกไป ด้าน อยู่ได้ หลัง แล้วจีบ อ้อม ศิระ	มือ - มือซ้าย จีบม้วน หงาย มือขวา จีบคว่ำ อยู่ได้ สอก ซ้ายแล้ว คึงมือ ขวา	มือ - มือขวา ทั้งสอง แบ ขึ้นไป ข้าง หน้า ระดับ แขนคึง อกลง แขน เล็ก น้อย	มือ - มือขวา คะแวง ค้อมือไป ด้านหลัง มือขวาจีบ หน้าอกท่า สลับ คึง กลาง ระดับ	มือ - มือซ้าย ค้อมือไป แล้ว มือขวาจีบ หน้าอกท่า สลับ คึง ขวา-ซ้าย 4 จังหวะ	มือ - มือทั้งสอง จีบคว่ำ แล้ว จีบคึงวง ทำ 3-4 ครั้ง	มือ - มือทั้งสอง จีบคว่ำ แล้ว จีบคึงวง ทำ 3-4 ครั้ง	มือ - มือขวาตั้ง วงค้อมือ ซ้ายมาจีบ ที่อกเอียง ซ้ายจีบที่ อกแล้ว วาดมือขวา ที่คึงวงอยู่ ให้มา	มือ - มือทั้งสอง จีบ ลักษณะ คล้ายการ หิยไหม (จีบไหม) ขึ้นมาคือ การใช้ นิ้วชี้และ	มือ - มือทั้ง สองข้าง ตั้งวง บน ระดับ แ่ง ศิระ เป็นท่า เตรียมที่ จะ	มือ - มือทั้ง สองข้าง ตั้งวง บน ระดับ แ่ง ศิระ เป็นท่า เตรียม ที่จะ	มือ - มือทั้ง สองข้าง ตั้งวง บน ระดับ แ่ง ศิระ เป็นท่า เตรียม ที่จะ	มือ - มือทั้ง สองข้าง ค้อมือ ด้าน หน้า เอียง ศิระไป ทางขวา แล้ว ปล่อย สลัก	มือ - มือขวาจีบ คว่ำ มือ ซ้ายคึงวง ค้อมือทั้ง สองข้าง ชนกัน เอียงขวา เปลี่ยนจีบ ซ้าย-ขวา สลักกัน

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ทำที่ 3

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำ	ทำพญา	ทำเก็บ	ทำสาว	ทำสาว	เพศ	เพศ	ทำสาว	ทำ	ทำ	ทำ	ทำคัลป์ม	ทำพญา	ทำพญา	ทำพญา	ทำ	ทำบิด
พญา	ครุฑ	ฝ่าย	ไหม	ไหมได้	หญิง	ชาย	ไหม	ขุ้ม	ขุ้มไหม	สาวไหม	ไหม	ครุฑ	ครุฑ	ครุฑ	ขุ้ม	บัวบาน
ครุฑ	บิน	นาย	ช่วง	ศอก	ทำบิด	ทำ	ช่วงยาว	ไหม	นาง	ช่วงยาว	นายชงชัย	บิน	บิน	บิน	ไหม	ด.ญ.
บิน	นาง	หาญ	ยาว	นาง	บัวบาน	นางป้า	ขวา-ซ้าย	นาง	กรรมกร	ขวา-ซ้าย		หรือทำ	หรือทำ	หรือทำ	น.ส.	จิรปภา
หรือ	คำเอ๋ย		นาง	ยุพา			(ทำเชื่อม)	ชนิดา		หรือทำ		บัง	บัง	บัง	วรรณ	
ทำบัง			บัว				นาง			นางระเวง		สุรียา	สุรียา	สุรียา	วิไล	
สุรียา			เขียว				ปรีชาต			(ทำจบ)		น.ส.	นาย	นาย		
นาง										นางรัตนา		ประภัสสร	กฤษฎี	รัตนะ		
บัวเขียว																
ที่จะ		เอียง	มาทาง	สอดขึ้น	บิดบัว	ไห่	แล้ววาคมือ			ตรงหน้า	นิ้วหัวแม่	พื่อนทำ	พื่อนทำ	พื่อนทำ	จิบมา	ไป
พื่อน		ขวา	ซ้ายแล้ว	ปล่อย	บานด้วย	ศิระ	ขวา			ผากแล้ว	มือจิบหรือ	สาวไหม	สาวไหม	สาวไหม	ทางซ้าย	8 จังหวะ
ทำสาว		จังหวะ	เปลี่ยน	จิบทำ	มือซ้าย	เอียง	ที่ตังวงอยู่ให้			จิบหงายลง	จิบไหม	ช่วงยาว	ช่วงยาว	ช่วงยาว	ยทำทำ	เอียงตาม
ไหม		ที่ 4 มือ	เป็นด้าน	สลับ	จิบขวา	ไป	มาตรง			มาจิบตรง	อย่างเบา ๆ	ซึ่งเป็น	ซึ่งเป็น	ซึ่งเป็น	นี้สลับ	มือจิบ
ช่วง		ทั้งสอง	ขวาค้าง	กัน	ตั้งข้อมือ	ทางขวา	หน้า			เอว พร้อมๆ		ท่าหลัก	ท่าหลัก	ท่าหลัก	กัน	
ยาว		จิบขวา	ทำเดิม		ขึ้น ให้		ผากแล้วจิบ			กับเลื่อนมือ		ของการ	ของการ	ของการ		
ซึ่งเป็น			ทำ 3-4	ซ้าย-ขวา	ข้อมือทั้ง		หงายลงมา			ซ้ายขึ้นไป		พื่อน	พื่อนสาว	พื่อนสาว	ขวา-	
ทำ			ครั้ง		สองชน		จิบตรงเอว			ตังวงหน้า		สาวไหม	ไหม	ไหม	ซ้าย	
หลัก					กันหมุน		พร้อมๆ กับ			เอียงขวา-		เอียง	เอียง	เอียง	3 ครั้ง	
ของ							เลื่อนมือซ้าย			ซ้าย ทำ						
							ขึ้น									

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ทำที่ 3

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำ	ทำพญา	ทำเก็บ	ทำสาว	ทำสาว	เพศ	เพศ	ทำสาว	ทำ	ทำ	ทำ	ทำคลี่ปม	ทำพญา	ทำพญา	ทำพญา	ทำ	ทำบิด
พญา	ครูท	ฝ่าย	ไหม	ไหมได้	หญิง	ชาย	ไหม	ขุ้ม	ขุ้มไหม	สาวไหม	ไหม	ครูท	ครูท	ครูท	ขุ้ม	บัวบาน
ครูท	บิน	นาย	ช่วง	ศอก	ทำบิด	ทำ	ช่วงยาว	ไหม	นาง	ช่วงยาว	นายชงชัย	บิน	บิน	บิน	ไหม	ค.ญ.
บิน	นาง	หาญ	ยาว	นาง	บัวบาน	ถางป่า	ขวา-ซ้าย	นาง	กรรมกร	ขวา-ซ้าย		หรือทำ	หรือทำ	หรือทำ	น.ส.	จิรปภา
หรือ	คำเอ๋ย		นาง	ยุพา			(ทำเช่อม)	ชนิดา		หรือทำ		บัง	บัง	บัง	วรรณ	
ทำบัง			บัว				นาง			นางระเวง		สุรียา	สุรียา	สุรียา	วิไล	
สุรียา			เขียว				ปาริชาติ			(ทำจบ)		น.ส.	นาย	นาย		
นาง										นางรัตนา		ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ		
บัวเขียว																
การ					มือ		ไป ตั้งวาง			สลับกัน						
พื่อน					เอียง		หน้า เอียง			ทำ 3 ครั้ง						
สาว					ซ้าย		ซ้าย-ขวา									
ไหม					บิดบัว		ทำสลับ									
เอียง					บาน		กัน									
ซ้าย					ซ้าย		3 ครั้ง									
					เปลี่ยน											
					ปั้นมือ											
					ขวาจับ											

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)
 ทำที่ 3

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำ	ทำพญา	ทำเก็บ	ทำสาว	ทำสาว	เพศ	เพศ	ทำสาว	ทำ	ทำ	ทำ	ทำคี่ปม	ทำพญา	ทำพญา	ทำพญา	ทำ	ทำบิด
พญา	ครุฑ	ฝ่าย	ไหม	ไหมได้	หญิง	ชาย	ไหม	ขุ้ม	ขุ้มไหม	สาวไหม	ไหม	ครุฑ	ครุฑ	ครุฑ	ขุ้ม	บัวบาน
ครุฑ	บิน	นาย	ช่วง	ศอก	ทำบิด	ทำ	ช่วงยาว	ไหม	นาง	ช่วงยาว	นายชงชัย	บิน	บิน	บิน	ไหม	ค.ญ.
บิน	นาง	หาญ	ยาว	นาง	บัวบาน	ถางป่า	ขวา-ซ้าย	นาง	กรรมกร	ขวา-ซ้าย		หรือทำ	หรือทำ	หรือทำ	น.ส.	จิรปภา
หรือ	คำเอ๋ย		นาง	ยุพา			(ทำเชื่อม)	ชนิดา		หรือทำ		บัง	บัง	บัง	วรรณ	
ทำบัง			บัว				นาง			นางระเวง		สุรียา	สุรียา	สุรียา	วิไล	
สุรียา			เขียว				ปาริชาติ			(ทำจบ)		น.ส.	นาย	นาย		
นาง										นางรัตนา		ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ		
บัวเขียว																
					มือซ้าย ซ้อมมือ อยู่ ระดับ เดิมบิด บัวบาน สลับ กัน 3 ครั้ง											

ทำที่ 3

63

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 3

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพญาครุฑบิน เท้า - ส่วนใหญ่ยืน
 2. กรมศิลปากร (หญิง) มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าบิดบัวบาน เท้า - นั่งคุกเข่าทับ
สันเท้า (ชาย) มือ - ท่าถางป่า เท้า - ยืน
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ใช้ท่าสาวไหมช่วงยาวขวา-ซ้ายหรือท่าขยุ้มไหม เท้า
- นั่งคุกเข่าทับสันเท้า
 4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพญาครุฑบิน เท้า - นั่งคุกเข่าทับสันเท้า
- ดังนั้นในท่าที่ 3 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพญาครุฑบิน เท้า - ส่วนใหญ่
ใช้ท้านั่งคุกเข่าทับสันเท้า

ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
ทำที่ 4

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน					
ท่าสาวไหมช่วงยาวขวา-ซ้าย (ท่าเชื่อม) นางบัวเรียว	ท่าม้วนไหมได้ สอกนางคำเอ๋ย	ท่าเก็บฝ้ายใส่ซ้าย (ตะกร้า) นายหาญ	ท่าม้วนไหมได้ สอกนางบัวเขียว	ท่าตั้งไหมนางยุพา	เพชหญิงท่าตั้งไหมออกจากรัง	เพชชายท่าปัดแมลงหรือตบมด	ท่าม้วนไหมได้สอกนางปาริชาติ	ท่าสาวไหมนางช่วงยาวนางชนิดา	ท่าพับผ้า (ท่าจบ)นางกรรณิการ์พวยเรือ (ท่าจบ)นางรัตนา	ท่าพับผ้าหรือท่าพม่าพวยเรือ (ท่าจบ)นางรัชดา	ท่าสาวไหมช่วงยาว (ท่าเชื่อม)ขวา-ซ้ายนายธงชัย	ท่าสาวไหมช่วงยาวนายประภัสสร	ท่าบิดบัวบานนายคงฤทธิ	ท่าบิดบัวบานนายรัตนะ	ท่าบิดบัวบานน.ส.วรรณวิไล	ท่าไหว้ด.ญ.จิรปภา
มือ - มือ	มือ - มือซ้าย	มือ - มือซ้าย	มือ - มือซ้าย	มือ - มือทั้ง	มือ - มือซ้ายจับหงายวางไว้ที่หน้า	มือ - มือขวาแบ	มือ - มือซ้ายจับม้วนหงายตะแกง	มือ - มือขวาจับคว้าอยู่ได้	มือ - มือทั้งสองจับคว้าแล้วคลายจับลงพื้นจับขึ้น	มือ - มือทั้งสองจับคว้าแล้วคลายจับขึ้นเหนือศีรษะสลับกัน	มือ - มือซ้ายจับคว้าแล้วคลายจับขึ้นเหนือศีรษะสลับกัน	เป็นท่าที่ให้ความหมายกำลังสอยเก็บดอกฝ้ายที่บานแล้วจากต้นฝ้ายวาดมือผ่าน	มือ - มือขวาจับคว้ามือตั้งวางข้อมือทั้งสองข้างชนกันเอียง	มือ - มือขวาจับคว้ามือตั้งวางข้อมือทั้งสองข้างชนกันเอียง	มือ - มือขวาจับคว้ามือตั้งวางข้อมือทั้งสองข้างชนกันเอียง	มือ - มือขวาพนมมือไหว้ระหว่างอกแล้วจับหงายระดับอกโน้มตัวไปทางขวาดึงจับขึ้น

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ทำที่ 4

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน					
ทำสาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย (ทำ เชื่อม) นาง บัวเรียว	ทำม้วน ไหมได้ สอก นาง คำเอ๋ย	ทำเก็บ ฝ้ายใส่ ซ้า (ตะกร้า) นาย หาญ	ทำม้วน ไหมได้ สอก นาง บัวเขียว	ทำดิ่ง ไหม นาง ยุพา	เพศ หญิง ทำดิ่ง ไหม ออก จากรัง	เพศ ชาย ทำปัด ไหม แมลง หรือตบ มด	ทำ ม้วนไหม ได้สอก นาง ปาริชาติ	ทำ สาว ไหม ช่วงยาว นาง ชนิดา	ทำพันผ้า (ทำจบ) นาง กรรมกร พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำ สาวไหม ช่วงยาว (ทำเชื่อม) ขวา-ซ้าย นายธงชัย	ทำ สาว ไหม ช่วง ยาว น.ส. ประภัศร	ทำบิด บัวบาน นาย คงฤทธิ์	ทำบิด บัวบาน นาย รัตนะ	ทำบิด บัวบาน น.ส. วิไล	ทำไหว้ ด.ญ. จิรปภา	
ขวา จิบ หน้า กทำ สลับ กัน ซ้าย- ขวา 4 กัน 3 ครั้ง ขวา 4 จิง	มือขวา สอดขึ้น ปล่อย จิบทำ สลับ กัน 3 ครั้ง	ทำสลับ กัน ซ้าย- ขวา 4 จิงหวะ กันไม่ จำกัด จำนวน ครั้ง	มือขวา สอดขึ้น ปล่อย จิบทำ สลับ กัน 4 จิงหวะ กันไม่ จำกัด จำนวน ครั้ง	หน้าอก ทำสลับ กัน ซ้าย- ขวา 4 จิงหวะ กันไม่ จำกัด จำนวน ครั้ง	ซ้ายที่ จิบหงาย แล้ว ทำทำดิ่ง ไหม (มือ ขวา) ออกไป ข้าง (กระ ดิก	แบ ตะแคง ระดับ หน้า แขนง คั้งฉาก ศีรษะ คั้งตรง	ทำสลับ กัน 3 ครั้ง	ผ่านหน้า ผากและ มาจิบ หงายที่ ไหล่ด้าน ซ้าย มือซ้าย จิบส่ง หลัง ทำท่า	ไป-มา 2 ครั้ง แล้วจบ ด้วยท่า กราบ 3 ครั้ง	แล้ววาด มือลงมา ไหว้ที่อก และกราบ ลงกับพื้น 1 ครั้ง	หน้าผาก และมาจิบ หงายที่ไหล่ ด้านซ้ายมือ ซ้ายจิบส่ง หลังทำท่า ตรงข้าม สลับกัน ไป-มา 3-4 ครั้ง	เพื่อจะ เอามา แกะ เมสึด ออกแล้ว นำไป ตากแห้ง มือ - มือซ้าย จิบคว่ำ ตะแคง	ขวา เปลี่ยน จิบซ้าย- ขวา สลับ กันไป- มา 4 ครั้ง	ขวา เปลี่ยน จิบซ้าย- ขวา สลับ กันไป- มา 4 ครั้ง	ขวา เปลี่ยน จิบซ้าย- ขวา สลับ กันไป- มา 4 ครั้ง	ระดับ ศีรษะ ทำท่า ไหว้ ติดต่อ กัน 3 ครั้ง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ทำที่ 4

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำสาวไหมช่วงยาวขวา-ซ้าย (ทำเชื่อม) นางบัวเรียว	ทำม้วนไหมได้ สอก นาง คำเอ๋ย	ทำเก็บฝ้ายใส่ ซ้า (ตะกร้า) นาย หาญ	ทำม้วนไหมได้ สอก นาง บัวเขียว	ทำดั่งไหมนางยุพา	เพศหญิง ทำดั่งไหม ไหม ออกจากรัง	เพศชาย ทำปัดแมลง หรือตบมด	ทำม้วนไหมได้ สอกนางปาริชาติ	ทำสาวไหมช่วงยาวนางชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) หรือนางกรรณิการ์พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำสาวไหมช่วงยาว (ทำเชื่อม) ขวา-ซ้าย นายธงชัย	ทำสาวไหมช่วงยาว น.ส. ประภัศร	ทำบิดบัวบาน นาย คงฤทธิ	ทำบิดบัวบาน นาย รัตนะ	ทำบิดบัวบาน น.ส. วิไล	ทำไหว้ ด.ญ. จิรปภา		
					นิ้วกลาง) แล้วคลายออก 2 ครั้ง เมื่อจะดึงไหมอีกครั้ง ต้อง					ตรงข้าม สลับกันไป-มา 3-4 ครั้ง					ข้อมือไปด้านหลัง มือขวาจับหน้าอก ทำสลับกันซ้าย-ขวา 4 จังหวะ		

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)
 ทำที่ 4

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำสาวไหม ช่วงยาว ขวา-ซ้าย (ทำเชื่อม) นางบัวเรียว	ทำม้วนไหมได้ สอกนางคำเอ๋ย	ทำเก็บฝ้ายใส่ซ้า (ตะกร้า) นายหาญ	ทำม้วนไหมได้ สอกนางบัวเขียว	ทำดั่งไหมนางยุพาเขียว	เพศหญิง ทำดั่งไหม ออกจากรัง	เพศชาย ทำปัดแมลง หรือตบมด	ทำม้วนไหม ได้สอกนางปาริชาติ	ทำสาวไหม ช่วงยาวนางชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) หรือ นางกรรณิการ์พวยเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำสาวไหม ช่วงยาว (ทำเชื่อม) ขวา-ซ้าย นายธงชัย	ทำสาวไหม ช่วงยาว น.ส.ประภัศสร	ทำบิดบัวบาน นายคงฤทธิ	ทำบิดบัวบาน นายรัตนะ	ทำบิดบัวบาน น.ส.วิไล	ทำไหว้ ด.ญ.จิรปภา	
					ม้วนไหม ก่อนแล้ว กลับมา ดั่งไหม อีกครั้ง เอียงขวา											

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)
 ทำที่ 4

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำสาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย (ทำ เชื่อม) นาง บัวเรียว	ทำม้วน ไหมได้ สอก นาง คำเอ๋ย	ทำเก็บ ฝ้ายใส่ ซ้า (ตะกร้า) นาย หาญ	ทำม้วน ไหมได้ สอก นาง บัว เขียว	ทำดิ่ง ไหม นาง ยุพา	เพศ หญิง ทำดิ่ง ไหม ออก จากรัง	เพศ ชาย ทำปัด แมลง หรือตบ มด	ทำ ม้วนไหม ได้สอก นาง ปาริชาติ	ทำ สาว ไหม ช่วงยาว นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการ์ พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำพับผ้า หรือ ทำพม่า ช่วงยาว (ทำเชื่อม) ขวา-ซ้าย นายธงชัย	ทำ สาวไหม นาง ช่วง ยาว น.ส. ประภัศร	ทำบิด บัวบาน นาย คงฤทธิ	ทำบิด บัวบาน นาย รัตนะ	ทำบิด บัวบาน น.ส. วิไล	ทำไหว้ ด.ญ. จิรปภา	
เท้า - นั่งคุก เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - เข้าเท้า เข้าทับ ส้นเท้า สลับ กันตาม จังหวะ	เท้า - นั่งคุก เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - เท้าขวา ขึ้น แตะเท้า ซ้าย มา ข้าง หน้า งอเข่า ซ้าย ลำตัว	เท้า - นั่งคุกเข้า ทับส้นเท้า เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ทับส้นเท้า ทับส้นเท้า ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ทับส้นเท้า ทับส้นเท้า ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้า ทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้า ทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้า ทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้า ทับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ทับส้นเท้า	

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)
 ทำที่ 4

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำสาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย (ทำ เชื่อม) นาง บัวเรียว	ทำม้วน ไหมได้ สอก นาง คำเอ๋ย	ทำเก็บ ฝ้ายใส่ ซ้า (ตะกร้า) นาย หาญ	ทำม้วน ไหมได้ สอก นาง บัว	ทำดั่ง ไหม นาง ยุพา เขียว	เพศ หญิง ทำดั่ง ไหม ออก จากรัง	เพศ ชาย ทำปัด แมลง หรือตบ มด	ทำ ม้วนไหม ได้สอก นาง ปาริชาติ	ทำ สาว ไหม ช่วงยาว นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) หรือ นาง กรรณิการ์ พวยเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำ สาวไหม ช่วงยาว (ทำเชื่อม) ขวา-ซ้าย นายธงชัย	ทำ สาว ไหม ช่วง ยาว น.ส. ประภัศสร	ทำบิด บัวบาน นาย คงฤทธิ	ทำบิด บัวบาน นาย รัตนะ	ทำบิด บัวบาน น.ส. วิไล	ทำไหว้ ด.ญ. จิรปภา	
					ตั้งตรง สาขดา มองตรง (ใช้มือ ขวา- ซ้าย ทำทำ ปัด แมลง สลับ กัน ไป-มา)											

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 4

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าม้วนไหมได้ศอก เท้า - ส่วนใหญ่นั่งคุกเข่าทับสันเท้า
 2. กรมศิลปากร มือ - ใช้ท่าดิ่งไหมออกจากกรัง เท้า - ใช้ท่าปิดแมลงหรือตบมด
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าสาวไหมช่วงยาว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่งคุกเข่าทับสันเท้า
 4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าบิดบัวบาน เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่งคุกเข่าทับสันเท้า
- ดังนั้นในท่าที่ 4 ทั้ง 4 กลุ่ม ใช้ท่ารำที่แตกต่างกันไป เช่น ท่าม้วนไหมได้ศอก ท่าดิ่งไหมออกจากกรัง ท่าสาวไหมช่วงยาวและท่าบิดบัวบาน

ตารางที่ 4.10 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
 ทำที่ 5

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่า ม้วน	ท่าป่า วายตัว	ท่าไช้ ฝ้าย	ท่าบิด บัวบาน	ท่าพุ่ง สอด	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ท่าไหว้ หรือกราบ	ท่าม้วน ไหมได้ สอด	ท่าพับผ้า (ท่าจบ)	ท่าพับผ้า หรือ	ท่าม้วน ไหมได้ สอด	ท่าม้วน ไหม	ท่าม้วน ไหม	ท่าม้วน ไหม	ท่าม้วน ไหม	ท่าปูผ้า ด.ญ.
ไช้- ขวา	ไหม ช่วง	(คลี่ ฝ้าย)	(ท่าจบ) นาง	ไหม	ท่าหน้า ไหมเข้า	ท่าจุด ไฟเผา	(ท่าจบ) นาง	ไช้-ขวา (บาง ครั้ง)คัด	นาง กรรมธิการ	ท่าพม่า พายเรือ (ท่าจบ)	ไช้-ขวา	ไช้- ขวา	ไช้- ขวา	ไช้- ขวา	ไช้- ขวา	จิรปภา
นาง บัว	ยาว)	หาญ	เขียว		กลุ่ม		ปาริชาติ	ออก นาง ชนิดา		นางรัตน		น.ศ. ประภัสสร	นาย กงฤทธิ	นาย รัตนะ	น.ศ. วรรณ	วีไล
มือ - มือขวา	มือ - มือซ้าย	มือ - มือขวา	มือ - มือทั้ง	มือ - มือขวา	มือ - มือที่แบ	มือ - มือซ้าย	มือ - มือทั้งสอง	มือ - มือซ้าย	มือ - มือทั้งสอง	มือ - มือทั้งสอง	มือ - มือซ้าย	มือ - มือขวา	มือ - มือขวา	มือ - มือขวา	มือ - มือขวา	มือ - มือทั้งสอง
ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง	ตั้ง
เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย	เข้าซ้าย
มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย
ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา	ดึงมา
ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย
จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่	จับที่
แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้	แล้วใช้

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ทำที่ 5

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำ ม้วน	ทำป่า วายตัว	ทำไช้ ฝ่าย	ทำบิด บัวบาน	ทำพุง สอด	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ทำไห้ว หรือกราบ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำพับผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า หรือ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำปูผ้า ด.ญ.
ไหม	(ทำสาว	(คลี่	(ทำจบ)	ไหม	ทำนำ	ทำจุด	(ทำจบ)	ชาย-ขวา	นาง	ทำพม่า	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	จิรปลา
ชาย- ขวา	ไหม	ฝ่าย)	นาง	นาง	ไหมเข้า	ไฟเผา	นาง	(บาง	กรรมการ	พายุเรือ	ชาย-ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
นาง	ช่วง	นาย	บัว	ยุพา	กลุ่ม		ปาริชาติ	ครั้งคัด		(ทำจบ)	นายธงชัย	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
บัว	ยาว)	หาญ	เขียว		ขวา- ซ้าย			ออก	นางรัตน			ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
เรียว	นาง							นาง							วิไล	
	คำเอ๋ย							ชนิดา								
หน้า	มือซ้าย	จากนั้น	บริจา	เข้า -	บน	เข้า	เล็ก	ปล่อย	จับด้วยท่า	ไหว้ที่อก		เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	ถอนเท้า
มือขวา	วาดผ่าน	หน้า	บิจัย	ออก 5	ขวา	มือ	น้อย	จับท่า	กราบ	และกราบ		ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา
เอียง	มา ทาง	หลัง	(เงิน)จะ	ครั้ง	ซ้ายที่		ศิริระ	สลับ	3 ครั้ง	ลงกับพื้น		มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	ก้าวเท้าซ้าย
ขวา	ด้าน	หลัง	เพิ่มท่า	เอียงซ้าย	จับอยู่		ตั้งตรง	กัน		1 ครั้ง		จับ	จับ	จับ	จับ	หนักหน้า
มือซ้าย	หน้า	เปลี่ยน	นั่งพับ	แล้วนำ	ม้วนมือ			3 ครั้ง				ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	มือทั้งสอง
จับ	ผาก ดึง	เป็นเอียง	เพียบ	มือซ้าย	แล้วดึง							วน มือ	วน มือ	วน มือ	วน มือ	จับแล้ว
ปล่อย	จับลงมา	ซ้าย	ตะแคง	ม้วนที่	ข้อมือ							ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	ปล่อย
วนมือ	ด้วยท่า	มือซ้าย	สอกแล้ว	มือขวา	ขึ้นอยู่							ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	ระดับหน้า
ขวา 3	จับส่ง	จับไว้ที่	จับซ้าย	จับอยู่ 5	ด้าน							3 รอบ	3 รอบ	3 รอบ	3 รอบ	สลับกัน
รอบ	หลังท่า	ด้าน	ตะแคง	ครั้ง	นอก											แล้ว
	สลับ	ข้าง	มือขวา		ของ											

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ทำที่ 5

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำ ม้วน	ทำป่า วายตัว	ทำไ้ ฝ้าย	ทำมัด บัวบาน	ทำพุง สอด	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ทำไห้ว หรือกราบ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำพับผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า หรือ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำปูผ้า ด.ญ.
ไหม	(ทำสาว	(คลี่	(ทำจบ)	ไหม	ทำนำ	ทำจุด	(ทำจบ)	ชาย-ขวา	นาง	ทำพม่า	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	จิรปลา
ชาย-ขวา	ไหม	ฝ้าย)	นาง	นาง	ไหมเข้า	ไฟเผา	นาง	(บาง	กรรมกร	พายเรือ	ชาย-ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
ขวา	ช่วง	นาย	บัว	ยุพา	กลุ่ม		ปาริชาติ	ครั้งคัด		(ทำจบ)	นายธงชัย	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
นาง	ยาว)	หาญ	เขียว		ขวา-			ออก	นางรัตน		ประภัศร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	วิไล	
บัว	นาง				ซ้าย			นาง								
เรียว	คำเอี้ย							ชนิดา								
มือซ้าย	กับมือ	ขาขวา	แบตั้ง		มือขวา						จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	ค้อย ๆ ก้ม	
จับคิง	ขวาที่	เอียง	เพื่อ		ที่จับ						ที่ 4	ที่ 4	ที่ 4	ที่ 4	คัวลง	
ขึ้น	จับอยู่	ซ้าย วน	สะควก		ระดับ						มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	จังหวะที่ 8	
แล้ว	ซ้าย-	จับขวา	ในการ		เคียว						จับคิง	จับคิง	จับคิง	จับคิง	มือทั้งสอง	
ปล่อย	ขวา	รอบจับ	ใช้ปาก		กันและ						ขึ้นแล้ว	ขึ้นแล้ว	ขึ้นแล้ว	ขึ้นแล้ว	จับคว่ำไขว้	
1 ครั้ง	4 ครั้ง	ซ้าย	กีบ		ใช้มือ						ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	มือแล้วคิง	
จังหวะ		3 รอบ	ปิจจัย		ซ้าย						1 ครั้ง	1 ครั้ง	1 ครั้ง	1 ครั้ง	มือขึ้น ชิด	
ที่ 5		จากนั้น			ที่จับ						จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	คัว ปล่อย	
จับคว่ำ		ทำท่า			รอบ ๆ						ที่ 5 จับ	ที่ 5 จับ	ที่ 5 จับ	ที่ 5 จับ	มือทั้งสอง	
แล้ว		ตรง			มือขวา						คว่ำแล้ว	คว่ำแล้ว	คว่ำแล้ว	คว่ำแล้ว	แขนคิง	
		ข้ามกับ			ที่วาง						คิง	คิง	คิง	คิง		
					บนเข้า											

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ทำที่ 5

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำ ม้วน	ทำป่า วายตัว	ทำไ้ ฝ้าย	ทำบิด บัวบาน	ทำพุง สอด	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ทำไห้ว หรือกราบ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำพับผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า หรือ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำปูผ้า ด.ญ.
ไ้หม ซ้าย- ขวา	(ทำสาว ไ้หม	(คลี่ ฝ้าย)	(ทำจบ) นาง	ไ้หม นาง	ทำนำ ไ้หมเข้า	ทำจุด ไฟเผา	(ทำจบ) นาง	ซ้าย-ขวา (บาง ครั้งคัด ออก นาง ชนิดา	นาง กรรณิการ์	ทำพม่า พายเรือ	ซ้าย-ขวา นายธงชัย	ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	ซ้าย- ขวา	จิรปภา
นาง บัว เรียว	ขว่ง ยาว)	นาย หาญ	บัว เขียว	ยุพา	กลุ่ม ขวา- ซ้าย		ปาริชาติ		(ทำจบ) นางรัตนา			น.ส. ประภัศสร	นาย คงฤทธิ	นาย รัตนะ	น.ส. วรรณ วิไล	
ดึงจับ		ทำไ้		3 รอบ								จับ	จับ	จับ	จับ	ระดับไหล่
ปล่อย		ฝ้าย		เอียง								ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ดกวงลง
ดกวง		(คลี่		ตามมือ								ดกวง	ดกวง	ดกวง	ดกวง	เอียงซ้าย
ลงไป		ฝ้าย)		ที่จับวน								ลงไป	ลงไป	ลงไป	ลงไป	
ด้าน		ซ้าย		-ทำนำ								ด้าน	ด้าน	ด้าน	ด้าน	
หลัง				ไ้หมเข้า								หลัง	หลัง	หลัง	หลัง	
เอียง				กลุ่ม								เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	
ขวา				ซ้าย								ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
จาก				ทำท่า								จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	
นั้น				ตรงข้าม								ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	
ทำท่า				กับ												
เชื่อม																

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ทำที่ 5

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำ ม้วน	ทำป่า วายตัว	ทำไ้ ฝ้าย	ทำบิด บัวบาน	ทำพุง สอด	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ทำไห้ว หรือกราบ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำพับผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า หรือ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำปูผ้า ด.ญ.
ไหม	(ทำสาว	(คลี่	(ทำจบ)	ไหม	ทำนำ	ทำจุด	(ทำจบ)	ชาย-ขวา	นาง	ทำพม่า	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	จิรปภา
ชาย-ขวา	ไหม	ฝ้าย)	นาง	นาง	ไหมเข้า	ไฟเผา	นาง	(บาง	กรรมกร	พายเรือ	ชาย-ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
นาง	ช่วง	นาย	บัว	ยุพา	กลุ่ม		ปาริชาติ	ครั้งคัด		(ทำจบ)	นายธงชัย	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
บัว	นาง	หาญ	เขียว		ขวา-ชาย			ออก		นางรัตนา		ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
เรียว	คำเอี้ย							นาง							วิไล	
ค้อย ๆ					ทำนำ							เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	
ลูกขึ้น					ไหมเข้า							ค้อย ๆ	ค้อย ๆ	ค้อย ๆ	ค้อย ๆ	
เดิน					กลุ่ม							ลูกขึ้น	ลูกขึ้น	ลูกขึ้น	ลูกขึ้น	
ไป					ขวา							เดินไป	เดินไป	เดินไป	เดินไป	
ทาง												ทาง	ทาง	ทาง	ทาง	
ซ้าย												ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
3 จั้												3	3	3	3	
หวะ												จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ทำที่ 5

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำ ม้วน	ทำป่า วายตัว	ทำไ้ ฝ้าย	ทำบิด บัวบาน	ทำพุง สอด	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ทำไห้ว หรือกราบ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำพับผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า หรือ	ทำม้วน ไหมได้ สอก	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำม้วน ไหม	ทำปูผ้า ด.ญ.
ไ้หม	(ทำสาว	(คลี่	(ทำจบ)	ไ้หม	ทำนำ	ทำจุด	(ทำจบ)	ชาย-ขวา	นาง	ทำพม่า	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	ชาย-ขวา	จิรปลา
ชาย-	ไ้หม	ฝ้าย)	นาง	นาง	ไ้หมเข้า	ไฟเผา	นาง	(บาง	กรรมกร	พายเรือ	ชาย-ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
ขวา	ช่วง	นาย	บัว	ยุพา	กลุ่ม		ปาริชาติ	ครั้งคัด		(ทำจบ)	นายธงชัย	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
นาง	ยาว)	หาญ	เขียว		ขวา-			ออก	นางรัตน		ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	วิไล	
บัว	นาง				ชาย			นาง								
เรียว	คำเอี้ย							ชนิดา								
เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -
นั่งคุก	นั่งคุก	นอน	นั่งพับ	นอน	นั่งคุก	ก้าวไขว้	นั่งคุก	เข้าเท้า	นั่งคุกเข้า	นั่งคุกเข้า	เข้าเท้า	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุกเข้า
เข้า	เข้าพับ	เท้าขวา	พับ	เท้าขวา	เข้าพับ	เท้าซ้าย	เข้าพับสั้น	สลับ	พับสั้นเท้า	พับสั้นเท้า	สลับกัน	เข้า พับ	เข้า พับ	เข้า พับ	เข้า พับ	พับสั้นเท้า
ขวาดั้ง	สั้นเท้า	วาง		วาง	สั้นเท้า	เท้าขวา	เท้า	กัน			ชาย-ขวา	สั้นเท้า	สั้นเท้า	สั้นเท้า	สั้นเท้า	ทำปูผ้า
เข้า		หลัง		หลัง		ย่อเข้า		ชาย-			ตาม					แล้วพับผ้า
ชาย	ก้าวเท้า			ก้าวเท้า		ขวา ได้		ขวา			จังหวัด					ชาย ทำท่า
ติดพื้น	ชาย			ชาย		ตัวมาข้าง		ตาม								ตรงข้าม
	หนัก			หนัก		หน้า		จังหวัด								กับทำปูผ้า
	หน้า			หน้า		สายตา										ขวา
						มองตรง										

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 5

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ใช้ท่าที่แตกต่างกัน เช่น ท่าม้วนไหมซ้าย-ขวา ท่าป่าวายตัว (ท่าสาวไหมช่วงยาว) ท่าบิดบัวบาน เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง
 2. กรมศิลปากร หญิง - ทำนาไหมเข้ากลุ่มขวา-ซ้าย ชาย - ทำจุดไฟเผา
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าม้วนไหมได้ศอก เท้า - ส่วนใหญ่นั่งคุกเข่าทับส้นเท้า
 4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าม้วนไหมซ้าย-ขวา เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่งคุกเข่าทับส้นเท้า
- ดังนั้นในท่าที่ 5 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าม้วนไหมซ้าย-ขวา เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง

ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
 ทำที่ 6

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาง บัวเรียว	ท่าพญา ครูท บิน (ท่าจบ) นาง คำเอ๋ย	ท่าหน้า ไหมหรือ ฝ้ายตาก แดด (ท่าสาว ไหมช่วง ยาว) นายหาญ	ท่าบิด บัวบาน (ท่าจบ) นาง เขียว	ท่าสาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย(ท่า เชื่อม) นางยุพา	เพศ หญิง ท่าม้วน ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	เพศ ชาย ท่าพิน ดิน สอก ขวา- ซ้าย	ท่าไหว้ หรือกราบ (ท่าจบ) นาง ปาริชาติ	ท่า ห่มผ้า (ท่าจบ) นาง ชนิดา	ท่าพับผ้า (ท่าจบ) นาง กรรณิการ์	ท่าพับผ้า หรือ ท่าพม่า พายเรือ (ท่าจบ) นางรัตนา	ท่าปูผ้า หรือ ท่าหน้าไหล (ท่าจบ) นายธงชัย	ท่าม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา น.ส. ประภัสสร	ท่าม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ท่าม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาย รัตนะ	ท่าม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา น.ส. วรรณวิไล	ท่าพับผ้า ด.ญ. จิรปภา
มือ - มือขวา จีบ หงาย ไว้หน้า เข้า มือซ้าย จีบ แล้ว ปล่อย	มือ - มือทั้ง สองตั้ง วงบน ระดับ แ่ง ศิริษะ แล้ว กราบ ปล่อย 1 ครั้ง	มือ - มือซ้าย จีบคว่ำ ตะแคง มือซ้าย ข้อมือ ไปด้าน หลังมือ ขวาจีบ หน้าอก ทำสลับ กัน	มือ - มือขวา จีบคว่ำ มือซ้าย ข้อมือ ไปด้าน หลัง มือขวา จีบ หน้าอก ทำสลับ กัน ขวา	มือ - มือซ้าย ตะแคง ข้อมือ ไปด้าน หลัง มือขวา จีบ หน้าอก ทำสลับ กัน ม้วน	มือ - มือขวา กำมือ ที่ตั้ง ทั้งสอง ข้อมือ ซ้อนขึ้น เป็นวง ศิริษะ ก้มลง ระดับ ลิ้ว มือ ซ้ายที่ จับอยู่ ม้วน	มือ - มือ กำมือ ทั้งสอง มาข้าง หน้า ศิริษะ ก้มลง เล็ก น้อย	มือ - มือ ทั้งสอง ท่าท่าไหว้ คามจังหวะ 3 ครั้ง ถ้า พื่อนเดี่ยว ไหว้ตาม จังหวะ 3 ครั้ง แล้ว กราบลง 1 ครั้ง	มือ - มือขวา จีบ หงายที่ ฐาน ไหล่ ซ้าย มือ ซ้ายจีบ ส่งหลัง เอียง ขวา	มือ - มือทั้งสอง จีบคว่ำแล้ว คลายจีบลง พื้น เอียง ซ้ายปาด มือไป ทางขวาทำ ซ้าย-ขวา สลับกัน ไป-มา	มือ - มือทั้งสอง จีบคว่ำ แล้วคลาย จีบขึ้น เหนือ ศิริษะ สลับกัน ไป-มา 3-4 ครั้ง แล้ว วาดมือลง	มือ - มือทั้งสอง จีบปล่อย แบคว่ำมือ ลงก้มตัว เล็กน้อย เอียงซ้าย ปาดมือ ไปทางด้าน ขวา ทำซ้าย-ขวา	มือ - มือขวา จีบหงาย ไว้หน้า เข้า มือ ซ้ายจีบ แล้ว ปล่อย วนมือ ขวา 3 รอบ	มือ - มือขวา จีบหงาย ไว้หน้า เข้า มือ ซ้ายจีบ แล้ว ปล่อย วนมือ ขวา 3 รอบ	มือ - มือขวา จีบหงาย ไว้หน้า เข้า มือ ซ้ายจีบ แล้ว ปล่อย วนมือ ขวา 3 รอบ	มือ - มือขวา จีบหงาย ไว้หน้า เข้า มือ ซ้ายจีบ แล้ว ปล่อย วนมือ ขวา 3 รอบ	มือ - มือทั้งสอง ปล่อยแบ คว่ำมือลง ก้มตัวลง เล็กน้อย เอียงซ้าย ปาดมือไป ทาง ด้านขวา ทำซ้าย- ขวา

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ทำที่ 6

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำม้วน ใหม่ได้ เท่า ซ้าย- ขวา นาง บัวเรียว	ทำพญา ครุฑ บิน (ทำจบ) นาง นาง คำเอ๋ย	ทำน้ำ โหมหรือ ฝ้ายดาก แดด (ทำสาว นาง โหมช่วง ยาว) นายหาญ	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง บัว เขียว	ทำสาว โหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย(ทำ เชื่อม) นางยุพา	เพศ หญิง ทำม้วน ใหม่ได้ สอก ขวา- ซ้าย	เพศ ชาย ทำพิน ดิน	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำ ห่มผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการ์ พวยเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำพับผ้า หรือ ทำพม่า พวยเรือ (ทำจบ)	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำม้วน ใหม่ได้ เข้า ซ้าย- ขวา น.ส. ประภัสสร	ทำม้วน ใหม่ได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ทำม้วน ใหม่ได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาย รัตนะ	ทำม้วน ใหม่ได้ เข้า ซ้าย- ขวา น.ส. วรรณวิไล	ทำพับผ้า ด.ญ. จิรปภา
วนมือ ขวา 3 รอบ เอียง ขวา จิง หวะ ที่ 4 มือ ทั้ง สอง จับคว่ำ	ซ้าย- ขวา 4 จิงหวะ	เปลี่ยน จับซ้าย- ขวา สลับ กันไป 8 จิงหวะ เอียง ตามมือ จับ	ซ้าย - ขวา 4 จิงหวะ เป็นวง ได้สอก เอียง ซ้าย ค่อย ๆ ลุกขึ้น	เป็นวง ได้สอก เป็นวง ได้สอก เอียง ซ้าย ค่อย ๆ ลุกขึ้น				2 ครั้ง แล้วจบ ด้วยท่า กราบ 3 ครั้ง	มาไหว้ที่ อกและ ไป-มา กราบลง กับพื้น 1 ครั้ง	สลับกัน ไป-มา 3 ครั้ง ครั้งที่ 4 เอียงขวา มือซ้าย จับหงาย ตั้งวงอยู่ ด้านข้าง ทำ สลับกัน	เอียง ขวา จิงหวะ ที่ 4 มือ ทั้งสอง จับคว่ำ ระดับ ข้อเท้า แล้วดึง มือทั้ง สองขึ้น	เอียง ขวา จิงหวะ ที่ 4 มือ ทั้งสอง จับคว่ำ ระดับ ข้อเท้า แล้วดึง มือทั้ง สองขึ้น	เอียง ขวา จิงหวะ ที่ 4 มือ ทั้งสอง จับคว่ำ ระดับ ข้อเท้า แล้วดึง มือทั้ง สองขึ้น	เอียง ขวา จิงหวะ ที่ 4 มือ ทั้งสอง จับคว่ำ ระดับ ข้อเท้า แล้วดึง มือทั้ง สองขึ้น	สลับกัน ไป 3 ครั้ง ครั้งที่ 4 เอียงขวา มือซ้ายจับ หงาย มือ ขวาดึงวง อยู่ ด้านข้าง ทำ สลับกัน	

ทำที่ 6

81

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ทำที่ 6

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำม้วน ใหม่ได้	ทำพญา ครุฑ	ทำนำ ใหม่หรือ ฝ้ายดาก	ทำบิด บัวบาน	ทำสาว ใหม่	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ทำไหว้ หรือกราบ	ทำ ห่มผ้า	ทำพับผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า หรือ	ทำปูผ้า หรือ	ทำม้วน ใหม่ได้	ทำม้วน ใหม่ได้	ทำม้วน ใหม่ได้	ทำม้วน ใหม่ได้	ทำพับผ้า ด.ญ.
เข้า ซ้าย- ขวา	บิณ (ทำจบ)	แดด (ทำสาว)	(ทำจบ) นาง	ช่วงยาว ขวา- ซ้าย(ทำ เชื่อม)	ทำม้วน ใหม่ได้	ทำฟัน ดิน	(ทำจบ) นาง	(ทำจบ) นาง	นาง กรรณิการ์	ทำพม่า พายเรือ	ทำน้ำไหล (ทำจบ)	เข้า ซ้าย- ขวา	เข้า ซ้าย- ขวา	เข้า ซ้าย- ขวา	เข้า ซ้าย- ขวา	จิรปลา
นาง บัวเรียว	นาง คำเอ๋ย	ใหม่ช่วง ยาว) นายหาญ	บัว เขียว	นางยูพา	สอก		ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ) นางรัตนา	นายธงชัย	น.ส. ประภัสสร	นาย คงฤทธิ	นาย รัตนะ	น.ส. วรรณวิไล	
ทำ 2 ครั้ง											ต่อด้วยทำ เทพพนม	แล้วดึง	แล้วดึง	แล้วดึง	แล้วดึง	พญาครุฑ
จั่ง											โยกไป-มา	จับออก	จับออก	จับออก	จับออก	แล้วจบ
หว่าที่											แล้วจบ	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ด้วยทำ
3มือ											ด้วยทำ	มือตก	มือตก	มือตก	มือตก	ไหว้
ทั้ง											ไหว้	ลงวง	ลงวง	ลงวง	ลงวง	
สอง											1 ครั้ง	แขนดึง	แขนดึง	แขนดึง	แขนดึง	
จับ												ไหล่	ไหล่	ไหล่	ไหล่	
คว่ำ												ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	
ไขว้												ซ้ายไป	ซ้ายไป	ซ้ายไป	ซ้ายไป	
มือ												ด้าน	ด้าน	ด้าน	ด้าน	

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ทำที่ 6

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาง บัวเรียว	ทำพญา ครูท บิน (ทำจบ) นาง คำเอี้ย	ทำน้ำ ไหมหรือ ฝ้ายตาก แดด (ทำสาว ขาว) นายหาญ	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง เขียว	ทำสาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย(ทำ เชื่อม) นางยุพา	เพศ หญิง ทำม้วน ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	เพศ ชาย ทำฟัน ดิน	ทำไห้ว หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำ หมี่ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการ์ พวยเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำพับผ้า หรือ ทำพม่า พวยเรือ (ทำจบ)	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา น.ส. ประภัสสร	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาย รัตน์ะ	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา น.ส. วรรณวิไล	ทำพับผ้า ด.ญ. จิรปภา
แล้ว	ดิ่งจับ	ออก	ปล่อย	มืดอก	วงลง	แขน	ดิ่ง	ระดับ	ไห่	ก้าว		หน้า	หน้า	หน้า	หน้า	
												เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	
												ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)
 ทำที่ 6

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำม้วน ไหมได้ เช่า ซ้าย- ขวา นาง บัวเรียว	ทำพญา ครูท บิน (ทำจบ) นาง คำเอี้ย	ทำน้ำ ไหมหรือ ฝ้ายดาก แดง (ทำสาว ขาว) ไหมช่วง ยาว) นายหาญ	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง เขียว	ทำสาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย(ทำ เชื่อม) นางยุพา	เพศ หญิง ทำม้วน ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	เพศ ชาย ทำพื้น ดิน	ทำไห้ว หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำ หมี่ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) หรือ นาง กรรณิการ์ พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำพับผ้า หรือ ทำพม่า ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำม้วน ไหมได้ เช่า ซ้าย- ขวา น.ศ. ประภัศสร	ทำม้วน ไหมได้ เช่า ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ทำม้วน ไหมได้ เช่า ซ้าย- ขวา นาย รัตนะ	ทำม้วน ไหมได้ เช่า ซ้าย- ขวา น.ศ. วรรณวิไล	ทำพับผ้า ด.ญ. จิรปภา
เท้า	ซ้าย	ไป	ด้าน	หน้า	เอียง	ซ้าย	จาก	นั้น	ทำท่า	เชื่อม						

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ทำที่ 6

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำม้วน ไหมได้ เข้า ชัย- ขวา นาง บัวเรียว	ทำพญา ครูท บิน (ทำจบ) นาง คำเอ๋ย	ทำน้ำ ไหมหรือ ฝ้ายตาก แดด (ทำสาว นาง) ไหมช่วง ยาว) นายหาญ	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง ชัย เขียว	ทำสาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย(ทำ เชื่อม) นางยุพา	เพศ หญิง ทำม้วน ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	เพศ ชาย ทำพื้น ดิน	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำ หมี่ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) หรือ นาง กรรณิการ์ พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำพับผ้า หรือ ทำพม่า ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ชัย- ขวา น.ศ. ประภัศสร	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ชัย- ขวา นาย คงฤทธิ	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ชัย- ขวา นาย รัตน์ะ	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ชัย- ขวา น.ศ. วรรณวิไล	ทำพับผ้า ด.ญ. จิรปภา

ไป
ด้าน
ขวา
3 ครั้ง

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ทำที่ 6

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาง บัวเรียว	ทำพญา ครุฑ บิน (ทำจบ) นาง คำเอ๋ย	ทำน้ำ ไหมหรือ ฝ้ายตาก แดด (ทำสาว นาง) ไหมช่วง ยาว) นายหาญ	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง เขียว	ทำสาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย(ทำ เชื่อม) นางยุพา	เพศ หญิง ทำม้วน ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	เพศ ชาย ทำพิน ดิน นาง ปาริชาติ	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำ ห่มผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการ์ พายเรือ (ทำจบ) นางรัตน	ทำพับผ้า หรือ ทำพม่า หรือ (ทำจบ) นางรัช	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา น.ศ. ประภัสสร	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา นาย รัตนะ	ทำม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา น.ศ. วรรณวิไล	ทำพับผ้า ด.ญ. จิรปภา
เท้า - ก้าวเท้า ขวา วาง หลัง หนัก หลัง ยกเท้า ซ้ายก้ม ตัวลง	เท้า - นั่งคุก เข้าพับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าพับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าพับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าพับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าขวา ข้าง ไหมได้ สอก ซ้าย ทำท่า ตรงข้าม กับ	เท้า - นั่งคุก เข้าพับ สันเท้า ข้าง หน้า กระดก เท้าขวา ย่อเข้า ลงลำตัว ตั้งตรง	เท้า - นั่งคุก เข้าพับ สันเท้า และ ซ้าย สลับ กันแล้ว เดิน ถอย หลัง เข้าโรง	เท้า - นั่งคุกเข้า ขา พับสันเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ขา พับสันเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ขา พับสันเท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า ขา พับสันเท้า	เท้า - เท้าขวา วาง หลัง หนัก หลัง ยก เท้าซ้าย ก้มตัว ลง	เท้า - เท้าขวา วาง หลัง หนัก หลัง ยก เท้าซ้าย ก้มตัว ลง	เท้า - เท้าขวา วาง หลัง หนัก หลัง ยก เท้าซ้าย ก้มตัว ลง	เท้า - เท้าขวา วาง หลัง หนัก หลัง ยก เท้าซ้าย ก้มตัว ลง	เท้า - นั่งคุกเข้า ขา พับสันเท้า

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ทำที่ 6

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำม้วน	ทำพญา	ทำน้ำ	ทำบิด	ทำสาว	เพศ	เพศ	ทำไหว้	ทำ	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำม้วน	ทำม้วน	ทำม้วน	ทำม้วน	ทำพับผ้า
ไหมได้	ครูท	ไหมหรือ	บัวบาน	ไหม	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ห่มผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ไหมได้	ไหมได้	ไหมได้	ไหมได้	ด.ญ.
เข้า	บิน	ฝ้ายดาก	(ทำจบ)	ช่วงยาว	ทำม้วน	ทำพัน	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	เข้า	เข้า	เข้า	เข้า	จิรปลา
ซ้าย-ขวา	(ทำจบ)	แดด (ทำสาว)	นาง	ขวา-ซ้าย(ทำ	ไหมได้	ดิน	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ทำจบ)	ซ้าย-ขวา	ซ้าย-ขวา	ซ้าย-ขวา	ซ้าย-ขวา	
นาง	นาง	ไหมช่วง	บัว	ซ้าย(ทำ	สอก		ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	นาง	นาง	นาง	นาง	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	ยาว)	เขียว	เชื่อม)	ขวา-ซ้าย					นางรัตนา		น.ส. ประภัสสร	นาย คงฤทธิ	นาย รัตน์ะ	น.ส. วรรณวิไล	
-ทำ				ทำสาว	สาขดา		(ถ้าเวที					- ทำ	- ทำ	- ทำ	- ทำ	
ม้วน				ไหมได้	มอง		เป็น					ม้วน	ม้วน	ม้วน	ม้วน	
ไหมได้				สอก	ต่ำลง		ลาน					ไหมได้	ไหมได้	ไหมได้	ไหมได้	
เข้าขวา				ซ้าย			กว้างใช้					เข้าขวา	เข้าขวา	เข้าขวา	เข้าขวา	
(ทำท่า							ทำไหว้					(ทำท่า	(ทำท่า	(ทำท่า	(ทำท่า	
ตรง							หรือ					ตรงข้าม	ตรงข้าม	ตรงข้าม	ตรงข้าม	
ข้ามกับ							กราบ					กับท่า	กับท่า	กับท่า	กับท่า	
ท่า							1 ครั้ง)					ม้วน	ม้วน	ม้วน	ม้วน	
ม้วน												ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	
ไหม												ได้เข้า	ได้เข้า	ได้เข้า	ได้เข้า	
ได้เข้า												ซ้าย)	ซ้าย)	ซ้าย)	ซ้าย)	
ซ้าย)																

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 6

1. กลุ่มครุฑอาวุธ มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำสาวไหมช่วงยาว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำ
นั่งคุกเข่าทับสันเท้า
 2. กรมศิลป์ากร หลิง - ทำม้วนไหมได้สอกขวา-ซ้าย ชาย - ทำพื้นดิน
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำพับผ้าเท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่งคุกเข่า
ทับสันเท้า
 4. กลุ่มเขวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำม้วนไหมซ้าย-ขวา เท้า - ยืน
- ดังนั้นในท่าที่ 6 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำม้วนไหม เท้า - ส่วนใหญ่ใช้
ทำนั่ง

ตารางที่ 4.12 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
ทำที่ 7

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย ขวา นาง บัวเรียว	ท่าพญา ครุฑ บิน (ท่าจบ) นาง คำเอ๋ย	ท่าอีด ฝ่าย นาย หาญ นาง บัวเขียว	ท่าบิด บัวบาน (ท่าจบ) นาง ยุพา บัวเขียว	ท่าเย็บ ใหม่ นาง ยุพา บัวเขียว	เพศ หญิง ท่าสาว ใหม่ต่ำ	เพศ ชาย ท่า หวาน เมล็ด ฝ่าย	ท่าไหว้ หรือกราบ (ท่าจบ) นาง ปาริชาติ	ท่าห่ม ผ้า (ท่าจบ) นาง ชนิดา	ท่าพับผ้า (ท่าจบ) นาง กรรณิการ์	ท่าพับผ้า หรือท่า พม่า พายเรือ นาง รัตน	ท่าปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล นายธงชัย	ท่าม้วน ใหม่ได้ ศอก ซ้าย- ขวา น.ส. ประภัสสร	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย รัตนะ	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา น.ส. วรรณวิไล	ท่าห่มผ้า (ท่าจบ) ด.ญ. จิรปภา
มือ - มือ ซ้าย จิบ ม้วน หงาย มือ ขวา จิบ คว่ำอยู่ ได้	มือ - มือทั้ง สองตั้ง วงบน ระดับ แ่ง ศิริษะ แล้ว กราบ จิบ คว่ำอยู่ ได้	มือ - มือขวา จิบ หงาย ไว้ หน้าเข้า มือซ้าย จิบแล้ว ปล่อย กราบ ปล่อย วนมือ ขวา	มือ - มือขวา จิบคว่ำ มือซ้าย ตั้งวง ขึ้นแล้ว ทั้งสอง ข้างชน กัน เอียง ขวา	มือ - มือทั้ง สอง จิบคว่ำ แล้วตั้ง ขึ้นแล้ว วางลง กับพื้น ท่า 3-4 ครั้ง ขย่มตัว	มือ - มือทั้ง สองตั้ง วงแล้ว ม้วนมือ เป็นจิบ คู่ข้าง ลำตัว ระดับ สะโพก เอียง	มือ - มือซ้าย ปล่อย ข้าง ลำตัว น้อย มือขวา แบบ หงาย	มือ - มือทั้งสอง ท่าท่าไหว้ คามจังหวะ 3 ครั้ง ถ้า พื่อนเดี่ยว ไหว้ตาม จังหวะ 3 ครั้ง แล้ว กราบลง 1 ครั้ง	มือ - มือขวา จิบ หงายที่ ฐาน ไหล่ ซ้าย มือ ซ้ายจิบ ส่งหลัง เอียง ขวา	มือ - มือทั้งสอง จิบคว่ำแล้ว หงายที่ พื้น เอียง ซ้ายปากมือ ไปทางขวา ซ้าย มือ ซ้ายขวา สลับกัน ไป-มา 2 ครั้ง	มือ - มือทั้งสอง จิบคว่ำ จิบปล่อย แบคว่ำมือ ลงก้มตัว เหนือ เล็กน้อย เอียงซ้าย สลับกัน ไป-มา 3-4 ครั้ง แล้ววาด	มือ - มือซ้าย จิบม้วน หงาย มือขวา จิบคว่ำ อยู่ได้ ศอก ซ้าย แล้วตั้ง มือขวา	มือ - มือซ้าย จิบม้วน หงาย มือขวา จิบคว่ำ อยู่ได้ ศอก ซ้าย แล้วตั้ง มือขวา	มือ - มือซ้าย จิบม้วน หงาย มือขวา จิบคว่ำ อยู่ได้ ศอก ซ้าย แล้วตั้ง มือขวา	มือ - มือซ้าย จิบม้วน หงาย มือขวา จิบคว่ำ อยู่ได้ ศอก ซ้าย แล้วตั้ง มือขวา	มือ - มือขวา หงายที่ ฐานไหล่ ซ้าย มือ ซ้ายจิบส่ง หลัง เอียง ศิริษะไป ทางขวา	

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ทำที่ 7

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย ขวา นาง บัวเรียว	ท่าพญา ครุฑ บิน (ท่าจบ) นาง คำเอ๋ย	ท่าอีด ฝ่าย นาย หาญ นาง บัวเขียว	ท่าบิด บัวบาน (ท่าจบ) นาง ยุพา	ท่าเย็บ ใหม่ นาง ยุพา	เพศ หญิง ท่าสาว ใหม่ต่ำ	เพศ ชาย ท่า หวาน เมล็ด ฝ้าย	ท่าไหว้ หรือกราบ (ท่าจบ) นาง ปาริชาติ	ท่าห่ม ผ้า (ท่าจบ) นาง ชนิดา	ท่าพับผ้า (ท่าจบ) นาง กรรณิการ์	ท่าพับผ้า หรือท่า พม่า พายเรือ นาง รัตน	ท่าปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล นายธงชัย	ท่าม้วน ใหม่ได้ ศอก ซ้าย- ขวา น.ส. ประภัสสร	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย รัตนะ	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา น.ส. วรรณวิไล	ท่าห่มผ้า (ท่าจบ) ด.ญ. จิรปภา
ศอก	3 รอบ	เปลี่ยน	ตาม	ซ้ายดึง	ขึ้น			แล้วจบ	มือลงมา	ขวา	สอดขึ้น	สอดขึ้น	สอดขึ้น	สอดขึ้น		
ซ้าย	เอียง	จีบซ้าย-	จังหวัด	มือจีบ	ออกมา			ด้วยท่า	ไหว้ที่อก	สลับกัน	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย		
แล้ว	ขวา	ขวา		ขวา	ด้าน			กราบ 3	และกราบ	ไป-มา	จีบท่า	จีบท่า	จีบท่า	จีบท่า		
ดึงมือ	จังหวัด	สลับ		ออก	หน้า			ครั้ง	ลงกับพื้น	3 ครั้ง	สลับ	สลับ	สลับ	สลับ		
ขวา	ที่ 4 มือ	กันไป		จากมือ	แขนดึง				1 ครั้ง	ครั้งที่ 4	กัน	กัน	กัน	กัน		
สอด	ทั้งสอง	8		ซ้ายไป	ศีรษะ					เอียงขวา	3 ครั้ง	3 ครั้ง	3 ครั้ง	3 ครั้ง		
ขึ้น	จีบคว่ำ	จังหวัด		ด้านซ้าย	ตั้งตรง					มือซ้าย	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย		
ปล่อย	ระดับ	เอียง		ง่าตัว						จีบหงาย	สลับ	สลับ	สลับ	สลับ		
จีบท่า	ข้อเท้า	ตามมือ		สันมือ						ตั้งวงอยู่	กันซ้าย-	กันซ้าย-	กันซ้าย-	กันซ้าย-		
สลับ	แล้วดึง	จีบ		เล็ก						ด้านข้าง	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา		
กัน	มือทั้ง			น้อย						ท่า	ตาม	ตาม	ตาม	ตาม		
3 ครั้ง	สองขึ้น			เอียง						สลับกัน	จังหวัด	จังหวัด	จังหวัด	จังหวัด		

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ท่าที่ 7

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย ขวา นาง บัวเรียว	ท่าพญา ครุฑ บิน (ท่าจบ) นาง คำเอ๋ย	ท่าอืด ฝ่าย นาย หาญ นาง บัวเขียว	ท่าบิด บัวบาน (ท่าจบ) นาง ยูพา บัวเขียว	ท่าเย็บ ใหม่ นาง ยูพา บัวเขียว	เพศ หญิง ท่าสาว ใหม่ต่ำ	เพศ ชาย ท่า หวาน เมล็ด ฝ้าย	ท่าไหว้ หรือกราบ (ท่าจบ) นาง ปาริชาติ	ท่าห่ม ผ้า (ท่าจบ) นาง ชนิดา	ท่าพับผ้า (ท่าจบ) นาง กรรณิการ์	ท่าพับผ้า หรือท่า พม่า พายเรือ นาง รัตนา	ท่าปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล นายธงชัย	ท่าม้วน ใหม่ได้ ศอก ซ้าย- ขวา น.ส. ประภัสสร	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย รัตนะ	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา น.ส. วรรณวิไล	ท่าห่มผ้า (ท่าจบ) ด.ญ. จิรปภา
	ปล่อย				ขวา						ซ้าย-ขวา					
	หงาย				ม้วนมือ						2 ครั้ง					
	มือตก				ขวาที่						จากนั้น					
	วงลงท่า				จีบออก						ท่าท่าสาว					
	2 ครั้ง				เป็นวง						ใหม่ช่วง					
	จังหวะ				แบ						ยาวหรือ					
	ที่ 3 มือ				หงาย						ท่าเชื่อม					
	ทั้งสอง										เริ่มด้วย					
	จีบคว้า										มือขวา					
	ไขว้มือ										3 ครั้ง					

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ทำที่ 7

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย ขวา นาง บัวเรียว	ทำพญา ครุฑ บิน (ทำจบ) นาง คำเอ๋ย	ทำอีด ฝ่าย นาย หาญ นาง บัวเขียว	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง ยุพา	ทำเย็บ ใหม่ นาง ยุพา	เพศ หญิง ทำสาว ใหม่ต่ำ	เพศ ชาย ทำ หวาน เมล็ด ฝ่าย	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำห่ม ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการ์	ทำพับผ้า หรือทำ พม่า พายเรือ นาง รัตนา	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล นายธงชัย	ทำม้วน ใหม่ได้ ศอก ซ้าย- ขวา น.ศ. ประภัสสร	ทำม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ทำม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย รัตน์ะ	ทำม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา น.ศ. วรรณวิไล	ทำห่มผ้า (ทำจบ) ด.ญ. จิรปภา
แล้วจึง จับออก ปล่อย มือตก วางลง แขนตั้ง ระดับ ไหล่ ก้าวเท้า ซ้ายไป ด้าน								ต่อด้วย ท่าเทพนม โยกไป-มา แล้วจบ ด้วยท่า ไหว้ 1 ครั้ง								

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ทำที่ 7

กลุ่มครูอาวุโส				กรรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย ขวา นาง บัวเรียว	ทำพญา ครุฑ บิน (ทำจบ) นาง นาง คำเอ๋ย	ทำอีด ฝ่าย นาย หาญ นาง บัวเขียว	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง นาง บัวเขียว	ทำเย็บ ใหม่ นาง ยูพา บัวเขียว	เพศ หญิง ทำสาว ใหม่ต่ำ	เพศ ชาย ทำ หวาน เมล็ด ฝ้าย	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำห่ม ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการั พายเรือ	ทำพับผ้า หรือทำ พม่า นาง รัตนา	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล นายชงชัย	ทำม้วน ใหม่ได้ ศอก ซ้าย- ขวา น.ศ. ประภัสสร	ทำม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ทำม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย รัตน์ะ	ทำม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา น.ศ. วรรณวิไล	ทำห่มผ้า (ทำจบ) ด.ญ. จิรปภา

หน้า
เอียง
ซ้าย
จากนั้น
ทำทำ
เชื่อม
ไปด้าน
ขวา
3 ครั้ง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ท่าที่ 7

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร				กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย ขวา นาง บัวเรียว	ท่าพญา ครุฑ บิน (ท่าจบ) นาง คำเอ๋ย	ท่าอีด ฝ่าย นาย หาญ	ท่าบิด บัวบาน (ท่าจบ) นาง บัวเขียว	ท่าเย็บ ใหม่ นาง ยุพา	เพศ หญิง ท่าสาว ใหม่ต่ำ	เพศ ชาย ท่า หวาน เมล็ด ฝ่าย	ท่าไหว้ หรือกราบ (ท่าจบ) นาง ปาริชาติ	ท่าห่ม ผ้า (ท่าจบ) นาง ชนิดา	ท่าพับผ้า (ท่าจบ) นาง กรรณิการ์	ท่าพับผ้า หรือท่า พม่า พายเรือ นาง รัตน	ท่าปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล นายธงชัย	ท่าม้วน ใหม่ได้ ศอก ซ้าย- ขวา น.ส. ประภัสสร	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา นาย รัตนะ	ท่าม้วน ใหม่ ได้ศอก ซ้าย- ขวา น.ส. วรรณวิไล	ท่าห่มผ้า (ท่าจบ) ด.ญ. จิรปภา
เท้า - ย่อเท้า ซ้าย- ขวา ตามใจ หวะ	เท้า - นั่งคุก เข้าพับ ส้นเท้า	เท้า - เข้าขวา วางหลัง หนักหลัง ยกเท้า ซ้ายก้ม ตัวลง (ท่าม้วน ใหม่ได้ เข้าขวา- ซ้าย ของนาง บัวเรียว)	เท้า - นั่งคุก เข้าพับ ส้นเท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าพับ ส้นเท้า	เท้า - ถอน เข้าขวา วาง หลังย่อ ลง	เท้า - ก้าวเท้า ขวามา ข้าง หน้า กระดก เท้าซ้าย ลำตัวตั้ง ตรง สาบคา มองตรง	เท้า - นั่งคุก เข้าพับส้น เท้า	เท้า - ก้าวเท้า ขวาและ ซ้าย สลับ กันแล้ว เดินถอย หลัง เข้าโรง (ถ้าเวที เป็นลาน กว้างให้ทำ ไหว้ หรือกราบ 1 ครั้ง)	เท้า - นั่งคุก เข้าพับส้น เท้า	เท้า - นั่งคุก เข้าพับส้น เท้า	เท้า - นั่งคุกเข้า พับส้นเท้า	เท้า - ย่อเท้า ซ้าย- ขวา ตาม จังหวะ	เท้า - ย่อเท้า ซ้าย- ขวา ตาม จังหวะ	เท้า - ย่อเท้า ซ้าย- ขวา ตาม จังหวะ	เท้า - ย่อเท้า ซ้าย- ขวา ตาม จังหวะ	เท้า - ก้าวเท้า ขวาและ ซ้าย สลับกัน แล้วเดิน ถอยหลัง เข้าโรง

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 7

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ใช้ท่าที่แตกต่างกัน เช่น ท่าม้วนไหมได้สอกซ้าย-ขวา
ท่าพญาครุฑบิน ท่าบิดบัวบาน เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง
 2. กรมศิลปากร หญิง - ใช้ท่าสาวไหมดำ ชาย - ท่าหวานเมลิ็ดฝ้าย
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพับผ้าจบในท่าที่ 4, 5, 6 แล้ว
เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่งเป็นท่าจบในท่าที่ 4, 5, 6 แล้ว
 4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าม้วนไหมได้สอกซ้าย-ขวา เท้า - ส่วนใหญ่
ใช้ทำยืน
- ดังนั้นในท่าที่ 7 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าม้วนไหมได้สอกซ้าย-ขวา
เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำยืน

ตารางที่ 4.13 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
ทำที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปิ่น ไหมใน กงและ ทำฟุ้ง หลุด ไหมซ้าย- ขวา นาง บัวเขียว	ทำพญา ครุฑ บิ่น (ทำจบ) นาง คำเอ๋ย นาย หาญ	ทำสาว ไหม (ฝ่าย) ช่วง นาง บัวเขียว	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง	ทำคลี่ผ้า นางยุพา	เพศ หญิง ทำนำ ทำตุผล ไหม พัน หลัก	เพศ ชาย ทำตุผล หรือตุ แมลง หลัก	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำห่ม ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำขยุ้ม ไหม นาง กรรมธิการ ช่วงยาว นางรัตนา	ทำนาง ระเวงหรือ ทำสาว ไหม นาง ช่วงยาว นางรัตนา	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำปิ่น ไหมใน กง และ ทำฟุ้ง หลุด ไหม ซ้าย- ขวา น.ส. ประภัศร	ทำปิ่น ไหมใน กงและ ทำฟุ้ง หลุด ไหม ซ้าย- ขวา นาย คงฤทธิ	ทำปิ่น ไหมใน กงและ ทำฟุ้ง หลุด ไหม ซ้าย- ขวา นาย รัตนะ	ทำปิ่น ไหมใน กงและ ทำฟุ้ง หลุด ไหม ซ้าย- ขวา น.ส. วรรณ วิไล	ทำห่มผ้า ด.ญ. จิรปภา
มือ - มือขวา จีบระดับ หน้ามือ ซ้ายจีบ ได้ศอก ขวา จีบ	มือ - มือทั้ง สองข้าง สอด วงบน ระดับ แฉ่ง ศีรษะ	มือ - ใช้ทำ สอด สร้อย มาลา คือมือ ขวาดั้ง	มือ - มือขวาจีบ คว้า มือ ซ้ายตั้งวง ข้อมือทั้ง สองข้าง ชนกัน	มือ - มือขวา จีบไว้ ด้านข้าง ขาซ้าย เอียงขวา วนจีบ	มือ - ม้วนมือ ที่เป็น ทำท่า ป้อง เป็นจีบ ม้วน แล้ว	มือ - มือซ้าย ทำท่า ป้อง เหนือ ศีรษะ มือขวา	มือ - มือทั้งสอง ทำท่าไหว้ ตามจังหวะ 3 ครั้ง ถ้า ฟ้อนเดี่ยว ไหว้ตาม จังหวะ 3	มือ - มือขวา จีบหงาย ที่ฐาน คว้าแล้ว คลายจีบ ลงพื้น เอียงซ้าย หลัง	มือ - มือทั้ง สองข้าง จีบ คว้าแล้ว แล้วคลาย จีบขึ้น เหนือ ศีรษะ	มือ - มือทั้งสอง จีบคว้า จีบปล่อย แบคว่ำมือ ลงก้มตัว เหนือ เล็กน้อย เอียงซ้าย	มือ - มือขวา จีบ ระดับ หน้ามือ ซ้ายจีบ ได้ศอก	มือ - มือขวา จีบ ระดับ หน้ามือ ซ้ายจีบ ได้ศอก	มือ - มือขวา จีบ ระดับ หน้ามือ ซ้ายจีบ ได้ศอก	มือ - มือขวา จีบ ระดับ หน้ามือ ซ้ายจีบ ได้ศอก	มือ - มือขวาจีบ หงายที่ ฐานไหล่ ซ้าย มือ ซ้ายจีบส่ง หลัง เอียง	

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ท่าที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำปิ่น	ทำพญา	ทำสาว	ทำบิด	ทำคลี่ผ้า	เพต	เพต	ทำไห้ว	ท่าห่ม	ท่าขยุ่ม	ท่านาง	ท่าปูผ้า	ทำปิ่น	ทำปิ่น	ทำปิ่น	ทำปิ่น	ท่าห่มผ้า
ไหมใน	ครุฑ	ไหม	บัวบาน	นางยูพา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	ไหม	ระเวงหรือ	หรือ	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ด.ญ.
กวงและ	บิน	(ฝ้าย)	(ท่าจบ)		ทำนำ	ท่าดูผล	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าสาว	ทำน้ำไหล	กวง	กวงและ	กวงและ	กวงและ	จิรปภา
ท่าฟุ้ง	(ท่าจบ)	ช่วง	นาง		ไหม	หรือดู	นาง	นาง	กรรมกร	ไหม	(ท่าจบ)	ท่าฟุ้ง	ท่าฟุ้ง	ท่าฟุ้ง	ท่าฟุ้ง	
หลุด	นาง	ยาว	บัวเขียว		พัน	แมลง	ปาริชาติ	ชนิดา		ช่วงยาว	นายธงชัย	ท่าฟุ้ง	หลุด	หลุด	หลุด	
ไหมซ้าย-	คำเอ๋ย	นาย			หลัก					นางรัตน		หลุด	ไหม	ไหม	ไหม	
ขวา		หาญ										ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	
นาง												ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
บัวเขียว												น.ส.	นาง	นาย	น.ส.	
												ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
																วิล
แล้วชัก	แล้ว	วง	เอียงขวา	ซ้าย	วาดมือ	แบ	ครั้ง แล้ว	เอียงขวา	ปาดมือไป	สลับกัน	ปาดมือไป	ขวาจับ	ขวาจับ	ขวาจับ	ขวาจับ	ศีรษะไป
จับปล่อย	กราบ	ศีรษะ	เปลี่ยนจับ	รอบจับ	กลับมา	หงายมา	กราบลง		ทางขวาทำ	ไป-มา 3-4	ทางด้าน	แล้วชัก	แล้วชัก	แล้วชัก	แล้วชัก	ทางขวา
เข้า-ออก	1 ครั้ง	มือซ้าย	ซ้าย-ขวา	ขวา 3	ที่มือจับ	ด้านหน้า	1 ครั้ง		ซ้าย-ขวา	ครั้ง แล้ว	ขวาทำ	จับ	จับ	จับ	จับ	
เอียงซ้าย		จับ	สลับ	รอบ	ซ้ายย่อ	า			สลับกัน	วาดมือลง	ซ้าย-ขวา	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	
แล้วนำ		หงาย	กันไป	จากนั้น	ตัว ลง	ศีรษะ			ไป-มา 2	มาไหว้ที่อก	สลับกัน	เข้า-	เข้า-	เข้า-	เข้า-	
มือซ้ายที่		ระคับ	8 จังหวะ	หนัก	โดยให้	ตั้งตรง			ครั้ง แล้ว	และกราบ	ไป-มา	ออก	ออก	ออก	ออก	
จับม้วน		ชายพก	เอียงตาม	หลัง	หลังเท้า				จบด้วยท่า	ลงกับพื้น	3 ครั้ง ครั้ง	เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	
ที่จับขวา		เอียง	มือจับ	เปลี่ยน	ขวาแบ				กราบ 3	1 ครั้ง	ที่ 4	ซ้าย 1	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
									ครั้ง							

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ทำที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปั้น	ทำพญา	ทำสาว	ทำบิด	ทำคลี่ผ้า	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหมั	ทำขย้อม	ทำนาง	ทำปูผ้า	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำหมัผ้า
ไหมใน	ครุฑ	ไหม	บัวบาน	นางยูพา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	ไหม	ระเวงหรือ	หรือ	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ด.ญ.
กวงและ	บิน	(ฝ้าย)	(ทำจบ)		ทำนำ	ทำตุผล	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำสาว	ทำน้ำไหล	กวง	กวงและ	กวงและ	กวงและ	จิรปภา
ทำฟุ้ง	(ทำจบ)	ช่วง	นาง		ไหม	หรือดู	นาง	นาง	กรรมกร	ไหม	(ทำจบ)	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	
หลุด	นาง	ยาว	บัวเขียว		พัน	แมลง	ปาริชาติ	ชนิดา		ช่วงยาว	นายธงชัย	ทำฟุ้ง	หลุด	หลุด	หลุด	
ไหมซ้าย-	คำเอ๋ย	นาย			หลัก					นางรัตนา		หลุด	ไหม	ไหม	ไหม	
ขวา		หาญ										ไหม	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	
นาง												ซ้าย-	ขวา	ขวา	ขวา	
บัวเรียว												ขวา	นาย	นาย	น.ส.	
												น.ส.	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
												ประภัสสร			วิไล	
3 ครั้ง	ซ้าย		เป็น	รากับ							เอียงขวา	แล้วนำ	แล้วนำ	แล้วนำ	แล้วนำ	
แล้วต่อ	แล้ว		เอียงซ้าย	พื้น มือ							มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	
ด้วยท่า	สอดจับ		วนจับ	ซ้ายที่							จับหาง	ที่จับมา	ที่จับมา	ที่จับมา	ที่จับมา	
ฟุ้งหลุด	หงาย		ขวา	จับให้							ตั้งวงอยู่	วนที่	วนที่	วนที่	วนที่	
ไหมซ้าย-	คลาย		รอบจับ	ลดลง							ด้านข้าง	จับขวา	จับขวา	จับขวา	จับขวา	
ขวา ครั้ง	จับขึ้น		ซ้าย	มาอยู่							ทำ	ครั้ง	ครั้ง	ครั้ง	ครั้ง	
ที่ 4 ดึง	เป็นตั้ง		3 รอบ	ระดับ							สลับกัน	แล้วต่อ	แล้วต่อ	แล้วต่อ	แล้วต่อ	
จับไป	วงซ้าย		จากนั้น								ซ้าย-ขวา	ด้วยท่า	ด้วยท่า	ด้วยท่า	ด้วยท่า	

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ท่าที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปิ่น	ทำพญา	ทำสาว	ทำบิด	ทำคลี่ผ้า	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหมั	ทำขยุ่ม	ทำนาง	ทำปูผ้า	ทำปิ่น	ทำปิ่น	ทำปิ่น	ทำปิ่น	ทำหมัผ้า
ไหมใน	ครุฑ	ไหม	บัวบาน	นางยูพา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	ไหม	ระเวงหรือ	หรือ	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ด.ญ.
กวงและ	บิน	(ฝ่าย)	(ทำจบ)		ทำนำ	ทำดูผล	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำสาว	ทำน้ำไหล	กวง	กวงและ	กวงและ	กวงและ	จิรปภา
ทำฟุ้ง	(ทำจบ)	ช่วง	นาง		ไหม	หรือดู	นาง	นาง	กรรมกร	ไหม	(ทำจบ)	และ	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	
หลุด	นาง	ยาว	บัวเขียว		พัน	แมลง	ปาริชาติ	ชนิดา		ช่วงยาว	นายธงชัย	ทำฟุ้ง	หลุด	หลุด	หลุด	
ไหมซ้าย-	คำเอ๋ย	นาย			หลัก					นางรัตนา		หลุด	ไหม	ไหม	ไหม	
ขวา		หาญ										ซ้าย-	ขวา	ขวา	ขวา	
นาง												ขวา	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												น.ส.	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
												ประภัสสร			วิไล	
ข้างตัว	และมือ		หนัก	เดียวกั							2 ครั้ง	ฟุ้ง	ฟุ้ง	ฟุ้ง	ฟุ้ง	
มือขวา	ขวา จีบ		หลัง	นโกด							จากนั้น	หลุด	หลุด	หลุด	หลุด	
จีบหงาย	หงาย		เปลี่ยน	กับเท้า							ทำทำสาว	ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	
หักข้อมือ	เอียง		เป็น	เอียง							ไหมช่วง	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	
ฟุ้งจีบ	ขวา		เอียงขวา	ซ้าย มือ							ยาวหรือ	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
ซ้ายมาที่			มือทั้ง	ขวาที่							ทำเชื้อม	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4	
จีบขวา			สองจีบ	จีบอยู่							เริ่มด้วยมือ	ดิ่งจีบ	ดิ่งจีบ	ดิ่งจีบ	ดิ่งจีบ	
แล้ว			ไขว้กัน	นำไป							ขวา	ไปข้าง	ไปข้าง	ไปข้าง	ไปข้าง	

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ท่าที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปิ่น	ท่าพญา	ท่าสาว	ท่าบิด	ท่าคลี่ผ้า	เพช	เพช	ท่าไหว้	ท่าหม่	ท่าขยุ่ม	ท่านาง	ท่าปูผ้า	ทำปิ่น	ทำปิ่น	ทำปิ่น	ทำปิ่น	ท่าหม่ผ้า
ไหมใน	ครุฑ	ไหม	บัวบาน	นางยูพา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	ไหม	ระเวงหรือ	หรือ	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ด.ญ.
กวงและ	บิน	(ฝ่าย)	(ท่าจบ)		ท่าหน้า	ท่าดูผล	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าสาว	ท่าหน้าไหล	กวง	กวงและ	กวงและ	กวงและ	จิรปภา
ท่าพุ่ง	(ท่าจบ)	ช่วง	นาง		ไหม	หรือดู	นาง	นาง	กรรมกร	ไหม	(ท่าจบ)	และ	ท่าพุ่ง	ท่าพุ่ง	ท่าพุ่ง	
หลุด	นาง	ยาว	บัวเขียว		พัน	แมลง	ปาริชาติ	ชนิดา		ช่วงยาว	นายธงชัย	ท่าพุ่ง	หลุด	หลุด	หลุด	
ไหมซ้าย-	คำเอ๋ย	นาย			หลัก					นางรัตนา		หลุด	ไหม	ไหม	ไหม	
ขวา		หาญ										ซ้าย-	ขวา	ขวา	ขวา	
นาง												ขวา	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												น.ส.	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
												ประภัสสร			วิไล	
ปล่อยจีบ				ดึงเข้า	วนที่จีบ						3 ครั้ง ต่อ	ตัว มือ	ตัว มือ	ตัว มือ	ตัว มือ	
จากนั้น				ออก 3	ซ้าย						ด้วยท่า	ขวาจีบ	ขวาจีบ	ขวาจีบ	ขวาจีบ	
หยิบจีบ				ครั้งแล้ว	โดยวน						เทพนม	หงาย	หงาย	หงาย	หงาย	
ซ้ายหลัง				หมุนตัว	ทวน						โยกไป-มา	หัก	หัก	หัก	หัก	
จีบขวาดึง				ไปด้าน	เข็ม						แล้วจบ	ข้อมือ	ข้อมือ	ข้อมือ	ข้อมือ	
ปล่อยจีบ				หลัง	นาฬิกา						ด้วยท่า	พุ่งจีบ	พุ่งจีบ	พุ่งจีบ	พุ่งจีบ	
ดกวงลง				(ด้าน	3 ครั้ง						ไหว้	ซ้ายมา	ซ้ายมา	ซ้ายมา	ซ้ายมา	
ข้างตัว				ซ้าย)	ปล่อย						1 ครั้ง	ที่จีบ	ที่จีบ	ที่จีบ	ที่จีบ	

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ท่าที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปั้น	ทำพญา	ทำสาว	ทำบิด	ทำคลี่ผ้า	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำขยำ	ทำนาง	ทำปูผ้า	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำห่มผ้า
ไหมใน	ครุฑ	ไหม	บัวบาน	นางยูพา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	ไหม	ระวางหรือ	หรือ	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ด.ญ.
กวงและ	บิน	(ฝ่าย)	(ทำจบ)		ทำนำ	ทำดูผล	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำสาว	ทำน้ำไหล	กวง	กวงและ	กวงและ	กวงและ	จิรปภา
ทำฟุ้ง	(ทำจบ)	ช่วง	นาง		ไหม	หรือดู	นาง	นาง	กรรมกร	ไหม	(ทำจบ)	และ	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	
หลุด	นาง	ยาว	บัวเขียว		พัน	แมลง	ปาริชาติ	ชนิดา		ช่วงยาว	นายธงชัย	ทำฟุ้ง	หลุด	หลุด	หลุด	
ไหมซ้าย-	คำเอ๋ย	นาย			หลัก					นางรัตนา		หลุด	ไหม	ไหม	ไหม	
ขวา		หาญ										ซ้าย-	ขวา	ขวา	ขวา	
นาง												ขวา	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												น.ส.	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
												ประภัสสร			วิไล	
เอียงซ้าย				กลับมา	มือขวา							ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
แล้ว				ด้านแล้ว	ที่จับ							แล้ว	แล้ว	แล้ว	แล้ว	
ทำท่าตรง				ทำท่า	ออก							ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	
ข้ามอีก				เชื่อม	แล้ว							จับ	จับ	จับ	จับ	
ครั้งหนึ่ง				เดินไป	หยิบจับ							จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	
				ทางขวา	ใหม่อีก							หยิบจับ	หยิบจับ	หยิบจับ	หยิบจับ	
				3	ครั้งที่							ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
				จังหวะ	มือซ้าย							หลังจับ	หลังจับ	หลังจับ	หลังจับ	

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)
 ทำที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปั้น	ทำพญา	ทำสาว	ทำบิด	ทำคลี่ผ้า	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำขยุ้ม	ทำนาง	ทำปูผ้า	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำห่มผ้า
ไหมใน	ครุฑ	ไหม	บัวบาน	นางยูพา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	ไหม	ระเวงหรือ	หรือ	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ด.ญ.
กวงและ	บิน	(ฝ่าย)	(ทำจบ)		ทำนำ	ทำดูผล	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำสาว	ทำน้ำไหล	กวง	กวงและ	กวงและ	กวงและ	จิรปภา
ทำฟุ้ง	(ทำจบ)	ช่วง	นาง		ไหม	หรือดู	นาง	นาง	กรรมกร	ไหม	(ทำจบ)	และ	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	
หลุด	นาง	ยาว	บัวเขียว		พัน	แมลง	ปาริชาติ	ชนิดา		ช่วงยาว	นายธงชัย	ทำฟุ้ง	หลุด	หลุด	หลุด	
ไหมซ้าย-	คำเอ๋ย	นาย			หลัก					นางรัตนา		หลุด	ไหม	ไหม	ไหม	
ขวา		หาญ										ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	
นาง												ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
บัวเขียว												ขวา	นาย	นาย	น.ส.	
												น.ส.	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
												ประภัสสร			วิไล	
				จิงหะ	ดิงมือ							ขวาคิง	ขวาคิง	ขวาคิง	ขวาคิง	
				ที่ 4เท้า	จิบขวา							ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	
				ซ้ายวาง	ออก							จิบคก	จิบคก	จิบคก	จิบคก	
				หลัง	จากมือ							วงลง	วงลง	วงลง	วงลง	
				แล้วก้าว	ซ้ายไป							ข้างตัว	ข้างตัว	ข้างตัว	ข้างตัว	
				เท้าขวา	ข้าง							เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	
				ไป	หลัง							ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
				ข้างหน้า	แล้ว							แล้ว	แล้ว	แล้ว	แล้ว	

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)
ทำที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำปั้น	ทำพญา	ทำสาว	ทำบิด	ทำคลี่ผ้า	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำขยุ้ม	ทำนาง	ทำปูผ้า	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำห่มผ้า
ไหมใน	ครุฑ	ไหม	บัวบาน	นางยูพา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	ไหม	ระเวงหรือ	หรือ	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ด.ญ.
กวงและ	บิน	(ฝ้าย)	(ทำจบ)		ทำนำ	ทำดูผล	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำสาว	ทำน้ำไหล	กวง	กวงและ	กวงและ	กวงและ	จิรปภา
ทำฟุ้ง	(ทำจบ)	ช่วง	นาง		ไหม	หรือดู	นาง	นาง	กรรมกร	ไหม	(ทำจบ)	และ	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	
หลุด	นาง	ยาว	บัวเขียว		พัน	แมลง	ปาริชาติ	ชนิดา		ช่วงยาว	นายธงชัย	ทำฟุ้ง	หลุด	หลุด	หลุด	
ไหมซ้าย-	คำเอ๋ย	นาย			หลัก					นางรัตนา		หลุด	ไหม	ไหม	ไหม	
ขวา		หาญ										ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	
นาง												ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
บัวเขียว												น.ส.	นาง	นาย	น.ส.	
												น.ส.	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
												ประภัสสร			วิไล	
				หนัก	ม้วนจีบ							ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	
				หน้า	ออกเป้							ตรงข้าม	ตรงข้าม	ตรงข้าม	ตรงข้าม	
				เอียง	นวงแบ							อีกครั้ง	อีกครั้ง	อีกครั้ง	อีกครั้ง	
				ซ้ายมือ	หงาย							หนึ่ง	หนึ่ง	หนึ่ง	หนึ่ง	
				ซ้ายจีบ	สั้นมือ											
				ไปที่	เล็ก											
				ด้านข้าง	น้อย											
				ขาขวา												

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ทำที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปั้น	ทำพญา	ทำสาว	ทำบิด	ทำคลี่ผ้า	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหม่ม	ทำขยุ้ม	ทำนาง	ทำปูผ้า	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำหม่มผ้า
ไหมใน	ครุฑ	ไหม	บัวบาน	นางยูพา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	ไหม	ระเวงหรือ	หรือ	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ด.ญ.
กวงและ	บิน	(ฝ้าย)	(ทำจบ)		ทำนำ	ทำดูผล	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำสาว	ทำน้ำไหล	กวง	กวงและ	กวงและ	กวงและ	จิรปภา
ทำฟุ้ง	(ทำจบ)	ช่วง	นาง		ไหม	หรือดู	นาง	นาง	กรรมกร	ไหม	(ทำจบ)	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	
หลุด	นาง	ยาว	บัวเขียว		พัน	แมลง	ปาริชาติ	ชนิดา		ช่วงยาว	นายธงชัย	ทำฟุ้ง	หลุด	หลุด	หลุด	
ไหมซ้าย-	คำเอ๋ย	นาย			หลัก					นางรัตนา		หลุด	ไหม	ไหม	ไหม	
ขวา		หาญ										ซ้าย-	ขวา	ขวา	ขวา	
นาง												ขวา	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												น.ส.	คงฤทธิ	รัตน์ะ	วรรณ	
												ประภัสสร			วิไล	
				เอียงซ้าย	เอียง											
				วนจีบ	ขวา											
				ขวารอบ	ค้อย ๆ											
				จีบซ้าย	ลูกขึ้น											
				3 รอบ												

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ทำที่ 8

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปั้น	ทำพญา	ทำสาว	ทำบิด	ทำคลี่ผ้า	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำขยุ่ม	ทำนาง	ทำปูผ้า	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำปั้น	ทำห่มผ้า
ไหมใน	ครุฑ	ไหม	บัวบาน	นางยูพา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	ไหม	ระเวงหรือ	หรือ	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ไหมใน	ด.ญ.
กวงและ	บิน	(ฝ้าย)	(ทำจบ)		ทำนำ	ทำดูผล	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำสาว	ทำน้ำไหล	กวง	กวงและ	กวงและ	กวงและ	จิรปภา
ทำฟุ้ง	(ทำจบ)	ช่วง	นาง		ไหม	หรือดู	นาง	นาง	กรรมธิการ	ไหม	(ทำจบ)	และ	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	ทำฟุ้ง	
หลุด	นาง	ยาว	บัวเขียว		พัน	แมลง	ปาริชาติ	ชนิดา		ช่วงยาว	นายธงชัย	ทำฟุ้ง	หลุด	หลุด	หลุด	
ไหมซ้าย-	คำเอ๋ย	นาย			หลัก					นางรัตนา		หลุด	ไหม	ไหม	ไหม	
ขวา		หาญ										ซ้าย-	ขวา	ขวา	ขวา	
นาง												ขวา	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												น.ส.	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	
												ประภัสสร			วิไล	
เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -
ถอนเท้า	นั่งคุก	ถอนเท้า	นั่งคุก	เท้าขวา	ย่อตัว	เท้าซ้าย	ก้าวเท้าขวา	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	ถอนเท้า	ถอนเท้า	ถอนเท้า	ถอนเท้า	ก้าวเท้า
ขวาวาง	เข้าทับ	ขวาวาง	เข้าทับ	วางหลัง	ลงโดย	ยืนตรง	และซ้าย	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เท้าขวา	เท้าขวา	เท้าขวา	เท้าขวา	ขวาและ
หลัง ก้าว	ส้นเท้า	หลัง	ส้นเท้า	ก้าวเท้า	ให้หลัง	กระดก	สลับกันแล้ว	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	วาง	วาง	วาง	วาง	ซ้าย
เท้าซ้าย		ก้าวเท้า		ซ้าย	เท้าขวา	เท้าขวา	เดินดอยหลัง	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	หลัง	หลัง	หลัง	หลัง	สลับกัน
หนักหน้า		ซ้าย		หนัก	เท้าขวา	เท้าขวา	เข้าโรง (ถ้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	แล้วเดิน
		หนัก		หน้า	แบราบ	ตรง	เวทเป็นลาน	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ซ้าย ลง	ซ้าย ลง	ซ้าย ลง	ซ้าย ลง	ถอยหลัง
		หน้า			กับพื้น	สายดา	กว้างใช้ทำ	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ตั้งเข้า	ตั้งเข้า	ตั้งเข้า	ตั้งเข้า	เข้าโรง
						มองตรง	ไหว้ หรือ									
							กราบ 1 ครั้ง)									

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 8

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ใช้ท่าที่แตกต่างกัน เช่น ทำปิ่นไหมในกงและท่าพุ่ง
ลอดไหม ท่าพญาครุฑบิน ท่าสาวไหมช่วงยาว ท่าบิดบัวบาน เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำยืน
 2. กรมศิลปากร (หญิง) มือ - ใช้ทำนำไหมพันหลัก เท้า - ใช้ทำนั่ง
(ชาย) มือ - ใช้ทำดูผลหรือดูแมลง เท้า - ใช้ทำยืน
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพับผ้าเป็นท่าจบในท่าที่ 4, 5, 6 แล้ว
เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่งเป็นท่าจบในท่าที่ 4, 5, 6 แล้ว
 4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าปิ่นไหมในกงและท่าพุ่งลอดไหม
เท้า - ใช้ทำยืนเข้าขวา
- ดังนั้นในท่าที่ 8 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าปิ่นไหมในกงและท่าพุ่ง
ลอดไหม เท้า - ใช้ทำยืนเข้าขวา

ตารางที่ 4.14 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
ทำที่ 9

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ท่าสาว ไหม	ท่าพญา ครุฑ	ท่าเป็ ฝ้าย	ท่าบิด บัวบาน	ท่าพับ ผ้า	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ท่าไหว้ หรือกราบ	ท่าห่ม ผ้า	ท่าพับผ้า (ท่าจบ)	ท่าพับผ้า หรือ	ท่าปูผ้า หรือ	ท่าสาว ไหม	ท่าสาว ไหม	ท่าสาว ไหม	ท่าสาว ไหม	ท่าห่มผ้า (ท่าจบ)
รอบตัว	บิน	(ท่าตั้ง ใหม่ได้	(ท่าจบ) นาง	นางยูพา	ท่าสาว ไหม	ท่าจับ แมลง	(ท่าจบ) นาง	(ท่าจบ) นาง	นาง กรรมกร	ท่าพม่า	ท่าน้ำไหล (ท่าจบ)	รอบตัว หรือ	รอบตัว หรือ	รอบตัว หรือ	รอบตัว หรือ	ด.ญ. จิรปภา
หรือสาว ฝ้าย	นาง	สอก)	บัวเขียว		ข้างตัว		ปรีชาต	ชนิดา		พายเรือ (ท่าจบ)	นายธงชัย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	
รอบตัว	คำเอ๋ย	นาย								นางรัตน		รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
ขวา-ซ้าย		หาญ										ขวา- ซ้าย	ขวา- ซ้าย	ขวา- ซ้าย	ขวา- ซ้าย	
นาง												น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
มือ - มือขวาจับ	มือ - มือทั้ง	มือ - มือซ้าย	มือ - มือขวาจับ	มือ - มือทั้ง	มือ - หันหน้า	มือ - มือซ้าย	มือ - มือทั้งสอง	มือ - มือขวา	มือ - มือทั้งสอง	มือ - มือทั้งสอง	มือ - มือทั้งสอง	มือ - มือขวา	มือ - มือขวา	มือ - มือขวา	มือ - มือขวา	มือ - มือขวาจับ
หงายตั้ง	สองตั้ง	จิมม้วน	คว่ำ มือซ้าย	สอง	สู่เวที	ท่าท่า	ท่าท่าไหว้	จิมหงาย	จิมคว่ำแล้ว	จิมคว่ำแล้ว	จิมปล่อย	จิมหงาย	จิมหงาย	จิมหงาย	จิมหงาย	หงายที่ฐาน
จิมไปข้าง	วงบน	หงาย	ตั้งวง	ปล่อย	ตัวตรง	หอบจับ	ตามจังหวะ	ที่ฐาน	คลายจิมลง	คลายจิม	แบคว่ำมือ	คิงจิม	คิงจิม	คิงจิม	คิงจิม	ไหล่ซ้าย
ตัว หัก	ระดับ	มือขวา	ข้อมือทั้ง	แบคว่ำ	หอบจับ	ระดับ	3 ครั้ง ถ้า	ไหล่ซ้าย	พื้น เอียง	ขึ้นเหนือ	ลงก้มตัว	ไปข้าง	ไปข้าง	ไปข้าง	ไปข้าง	มือซ้ายจับ
ข้อมือพุ่ง	แ่ง	จิมคว่ำ	สองข้างชน	มือลง	คู่ข้าง	มือขวา	ฟ้อนเดี่ยว	มือซ้าย	ซ้ายปลดมือ	ศีรษะ	เล็กน้อย	ตัว หัก	ตัว หัก	ตัว หัก	ตัว หัก	ส่งหลัง
จิมซ้ายมา	ศีรษะ	อยู่ได้	กัน เอียง	ก้มตัวลง	ลำตัว	ท่าท่า	จังหวะ 3	จิมส่ง	ไปทางขวา	สลัดกัน	เอียงซ้าย	ข้อมือ	ข้อมือ	ข้อมือ	ข้อมือ	เอียงศีรษะ
ที่จิมขวา	แล้ว	สอกซ้าย	ขวา เปลี่ยน	เล็ก	แขนตั้ง	หอบจับ	ครั้ง แล้ว	หลัง	ท่าซ้าย-ขวา	ไป-มา	ปลดมือไป	พุงจิม	พุงจิม	พุงจิม	พุงจิม	ไปทางขวา
แล้วปล่อย	กราบ	แล้วตั้ง	จิม	น้อย	ก้อยคิง	ระดับ	กราบลง	เอียงขวา	สลัดกัน	3-4 ครั้ง	ทางด้าน	ซ้ายมาที่	ซ้ายมาที่	ซ้ายมาที่	ซ้ายมาที่	
จิม	1 ครั้ง	มือขวา	ซ้าย-ขวา	เอียงซ้าย	มือจิม	หน้า	1 ครั้ง		ไป-มา	แล้ววาด	ขวา	จิม	จิม	จิม	จิม	

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ท่าที่ 9

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ท่าสาว	ท่าพญา	ท่าเป็	ท่าบิ	ท่าพับ	เพศ	เพศ	ท่าไหว	ท่าหม	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าหมผ้า
ไหม	ครุฑ	ฝ่าย	บัวบาน	ผ้า	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	(ท่าจบ)
รอบตัว	บิน	(ท่าตั้ง	(ท่าจบ)	นางยูพา	ท่าสาว	ท่าจับ	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าน้ำไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ด.ญ.
หรือสาว	(ท่าจบ)	ไหมใต้	นาง		ไหม	แมลง	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	หรือ	หรือ	จิรปภา
ฝ่าย	นาง	สอก)	บัวเขียว		ข้างตัว		ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	สาวฝ่าย	สาวฝ่าย	สาวฝ่าย	สาวฝ่าย	
รอบตัว	คำเอ๋ย	นาย								นางรัตน		รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
ขวา-ซ้าย		หาญ										ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
นาง												น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
จากนั้น	สอ	สลับ	ปาดมือ	ทั้งสอง	ศิระ			2 ครั้ง	มือลงมา	ท่าซ้าย-ขวา		ขวาแล้ว	ขวาแล้ว	ขวาแล้ว	ขวาแล้ว	
หยิบ จีบ	ขึ้น	กันไป	ไปทาง	สอ	ตั้งตรง			แล้วจบ	ไหว้ทอก	สลับกัน		ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	
ซ้ายหลัง	ปล่อย	8 จังหวะ	ด้าน	ขึ้นข้าง				ด้วยท่า	และกราบ	ไป-มา		จีบ	จีบ	จีบ	จีบ	
จีบขวาดิ่ง	จีบท่า	เอียงตาม	ขวา	ลำตัว				กราบ	ลงกับพื้น	3 ครั้ง ครั้ง		จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	
ปล่อย จีบ	สลับ	มือจีบ	ท่าซ้าย-ขวา	เป็นท่า				3 ครั้ง	1 ครั้ง	ที่ 4		หยิบจีบ	หยิบจีบ	หยิบจีบ	หยิบจีบ	
ดกวางลง	กัน		ขวาสลับ	พรหม						เอียงขวา		ซ้ายหลัง	ซ้ายหลัง	ซ้ายหลัง	ซ้ายหลัง	
ข้างตัว	3 ครั้ง		กันไป 3 ครั้ง	ลิ้นหน้า						มือซ้าย		จีบขวา	จีบขวา	จีบขวา	จีบขวา	
เอียงซ้าย	เท้าซ้าย		ที่ 4 เอียง							จีบหงาย ตั้ง		คิง	คิง	คิง	คิง	
	สลับ		ขวา							วงอยู่		ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	
	กัน									ด้านข้าง		จีบตก	จีบตก	จีบตก	จีบตก	

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ท่าที่ 9

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าสาว	ท่าพญา	ท่าเปี้ย	ท่าบิด	ท่าพับ	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าหม่	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าหม่มผ้า
ไหม	ครุฑ	ฝ้าย	บัวบาน	ผ้า	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	(ท่าจบ)
รอบตัว	บิน	(ท่าดึง	(ท่าจบ)	นางยูพา	ท่าสาว	ท่าจับ	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าหน้าไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ด.ญ.
หรือสาว	(ท่าจบ)	ไหมใต้	นาง		ไหม	แมลง	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	หรือ	หรือ	จิรปภา
ฝ้าย	นาง	สอก)	บัวเขียว		ข้างตัว		ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	
รอบตัว	คำเอ๋ย	นาย								นางรัตนา		รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
ขวา-ซ้าย		หาญ										ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
นาง												น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
	ซ้าย-ขวา			มือซ้าย							ท่าสลับกัน	วงลง	วงลง	วงลง	วงลง	
				จับหงาย							ซ้าย-ขวา	ข้างตัว	ข้างตัว	ข้างตัว	ข้างตัว	
	ตาม			มือขวา							2 ครั้ง	เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	
	จังหวะ			ตั้งวงอยู่							จากนั้น	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
				ด้าน							ท่าท่าสาว					
				ข้าง ทำ							ไหมช่วง					
				สลับ							ขวาหรือท่า					
				กัน ซ้าย							เชื่อมเริ่ม					
				ขวา							ด้วย					
				3 ครั้ง							มือขวา					

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)
 ทำที่ 9

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำสาว	ทำพญา	ทำเปี้ย	ทำบิด	ทำพับ	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหม่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำสาว	ทำสาว	ทำสาว	ทำสาว	ทำหม่มผ้า
ไหม	ครุฑ	ฝ้าย	บัวบาน	ผ้า	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	(ทำจบ)
รอบตัว	บิน	(ทำตั้ง	(ทำจบ)	นางยูพา	ทำสาว	ทำจับ	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ด.ญ.
หรือสาว	(ทำจบ)	ไหมได้	นาง		ไหม	แมลง	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	หรือ	หรือ	จิรปภา
ฝ้าย	นาง	สอก)	บัวเขียว		ข้างตัว		ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	
รอบตัว	คำเอี้ย	นาย								นางรัตนา		รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
ขวา-ซ้าย		หาญ										ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
นาง												น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
											3 ครั้ง					
											ต่อด้วยท่า					
											เทพนม					
											โยกไป-มา					
											แล้วจบ					
											ด้วยท่า					
											ไหว้					
											1 ครั้ง					

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ทำที่ 9

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำสาว	ทำพญา	ทำเปีย	ทำบิด	ทำพับ	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำสาว	ทำสาว	ทำสาว	ทำสาว	ทำห่มผ้า
ไหม	ครุฑ	ฝ้าย	บัวบาน	ผ้า	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	(ทำจบ)
รอบตัว	บิน	(ทำตั้ง	(ทำจบ)	นางยูพา	ทำสาว	ทำจับ	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ด.ญ.
หรือสาว	(ทำจบ)	ไหมได้	นาง		ไหม	แมลง	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	หรือ	หรือ	จิรปภา
ฝ้าย	นาง	สอก)	บัวเขียว		ข้างตัว		ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	
รอบตัว	คำเอ๋ย	นาย								นางรัตนา		รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
ขวา-ซ้าย		หาญ										ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
นาง												น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
บัวเขียว												ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -
ก้าวเท้า	นั่งคุก	ย่ำเท้า	นั่งคุก	นั่งคุก	ย่ำเท้า	ก้าว	นั่งคุกเข้า	ก้าวเท้า	นั่งคุกเข้า	นั่งคุกเข้า	นั่งคุกเข้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า
ขวา เปิด	เข้าทับ	ซ้าย-เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	ซ้าย-เข้าทับ	ขวา	ทับสิ้นเท้า	ขวา	ทับสิ้นเท้า	ทับสิ้นเท้า	ทับสิ้นเท้า	ขวา เปิด	ขวา เปิด	ขวา เปิด	ขวา เปิด	ขวาและ
ส้นเท้าซ้าย	ส้นเท้า	ขวา	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ขวา	ขวา		และ				ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ซ้าย
ก้มตัวลง		ตาม			ตาม	เปิดส้น		ซ้าย				ซ้าย ก้ม	ซ้าย ก้ม	ซ้าย ก้ม	ซ้าย ก้ม	สลับกัน
เล็กน้อย		จังหวะ			จังหวะ			สลับ				ตัวลง	ตัวลง	ตัวลง	ตัวลง	สลับกัน
ทำสาว												เล็ก	เล็ก	เล็ก	เล็ก	แล้วเดิน
ไหม												น้อย	น้อย	น้อย	น้อย	ถอยหลัง
รอบตัว												ทำสาว	ทำสาว	ทำสาว	ทำสาว	เข้าโรง
ซ้าย												ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 9

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ใช้ท่าที่แตกต่างกัน เช่น ท่าสาวไหมรอบตัว ท่าพญาครุฑบิน ท่าเปื้อนฝ้าย ท่าบิดบัวบาน ท่าพับผ้า เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ท่านั่ง
2. กรมศิลปากร (หญิง) มือ - ใช้ท่าสาวไหมข้างตัว เท้า - ใช้ทำยืน (ชาย) มือ - ใช้ท่าจับแมลง เท้า - ใช้ทำยืน
3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพับผ้าเป็นท่าจบในท่าที่ 4, 5, 6 แล้ว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ท่านั่งเป็นท่าจบในท่าที่ 4, 5, 6 แล้ว
4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าสาวไหมรอบตัว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำยืน ดังนั้นในท่าที่ 9 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าสาวไหมรอบตัว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำยืน

ตารางที่ 4.15 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
 ทำที่ 10

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ท่าคลี่ปม	ท่าพญา	ท่าบิด	ท่าบิด	ท่าสาว	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าห่ม	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าคลี่	ท่าคลี่	ท่าคลี่	ท่าคลี่	ท่าห่มผ้า
ใหม่	ครุฑ	บัวบาน	บัวบาน	ใหม่	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	(ท่าจบ)
นาง	บิน	นาย	(ท่าจบ)	นางยุพา	ท่าพุ่ง	ท่าผูก	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าน้ำไหล	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	ด.ญ.
บัวเรียว	(ท่าจบ)	หาญ	นาง		กระ	กระบุง	นาง	นาง	กรรณิการ์	พ่ายเรือ	(ท่าจบ)	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	จิรปภา
	นาง		บัวเขียว		สวย		ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย				วิล	
	คำเอ๋ย									นางรัตนา						
มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	
มือขวา	มือทั้ง	ยกมือทั้ง	มือขวาจับ	ท่าท่า	อยู่ในท่า	มือขวา	มือทั้งสอง	มือขวา	มือทั้งสอง	มือทั้งสอง	มือทั้งสอง	มือขวา	มือขวา	มือขวา	มือขวา	
จับไว้ที่	สองตั้ง	สองไป	คว้า มือซ้าย	สาวไหม	พรหมสี่	จับหงาย	ท่าท่าไหว้	จับ	จับขวาแล้ว	จับขวาแล้ว	จับปล่อย	จับไว้ที่	จับไว้ที่	จับไว้ที่	จับไว้ที่	
ด้านข้าง	วงบน	ข้าง	ดั่งวง ข้อมือ	ขึ้นมา	หน้าให้	ตะได้	ตาม	หงายที่	คลายจับลง	คลายจับขึ้น	แบคว่ามือ	ด้าน	ด้าน	ด้าน	ด้าน	
ซ้าย เอียง	ระคับ	หน้า	ทั้งสองข้าง	โดยให้	ม้วน	เข้าซ้าย	จังหวะ	ฐาน	เหนือศิริษะ	สลับกัน	ลงก้มตัว	ข้างขวา	ข้างขวา	ข้างขวา	ข้างขวา	
ขวา	แ่ง	ระดับอก	ชนกัน เอียง	มือซ้าย	ข้อมือ	มือซ้าย	3 ครั้ง ถ้า	ไหล่	ซ้ายปากมือ	สลับกัน	เล็กน้อย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
วนจับ	ศิริษะ	งอแขน	ขวา เปลี่ยน	จับขวา	ทั้งสอง	จับหงาย	ไปทางขวา	ไป	ไปทางขวา	ไป-มา	เอียงซ้าย	เอียงขวา	เอียงขวา	เอียงขวา	เอียงขวา	
ซ้ายรอบ	แล้ว	บิดบัว	จับ	ตะแคง	เป็นวง	วางบน	เพื่อนเดี่ยว	ซ้าย มือ	ทำซ้าย-ขวา	3-4 ครั้ง	เอียงซ้าย	วนจับ	วนจับ	วนจับ	วนจับ	
จับขวา	กราบ	บานด้วย	ซ้าย-ขวา	ข้อมือไป	ระดับ	เข้าซ้าย	ไหว้ตาม	ซ้ายจับ	สลับกัน	แล้ววาดมือ	ปาดมือไป	ซ้ายรอบ	ซ้ายรอบ	ซ้ายรอบ	ซ้ายรอบ	
3 รอบ	1 ครั้ง	มือซ้าย	สลับ	ด้าน	หน้า กด	ศิริษะ	จังหวะ 3	ส่งหลัง	ไป-มา 2	ลงมาไหว้ที่	ทางด้าน	จับขวา	จับขวา	จับขวา	จับขวา	
		จับขวา	กันไป	หลัง มือ	ไหล่ขวา	เอียง	ครั้ง แล้ว	เอียง	ครั้ง แล้วจบ	อกและ	ขวา	3 รอบ	3 รอบ	3 รอบ	3 รอบ	
		มือขวา	8 จังหวะ	ขวาจับ	หยิบจับ	ไป	กราบลง	ขวา	ด้วยท่า	ขวา	ทำซ้าย-ขวา	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	
			เอียงตามมือ	หน้าอก		ทางขวา	1 ครั้ง		กราบ							
			จับ						3 ครั้ง							

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ท่าที่ 10

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ท่าคลี่ปม	ท่าพญา	ท่าบิด	ท่าบิด	ท่าสาว	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าห่ม	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าคลี่	ท่าคลี่	ท่าคลี่	ท่าคลี่	ท่าห่มผ้า
ใหม่	ครูท	บัวบาน	บัวบาน	ใหม่	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	(ท่าจบ)
นาง	บิน	นาย	(ท่าจบ)	นางยุพา	ท่าฟุ้ง	ท่าผูก	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าหน้าไหล	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	ด.ญ.
บัวเรียว	(ท่าจบ)	หาญ	นาง		กระ	กระbung	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ท่าจบ)	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	จิรปภา
	นาง		บัวเขียว		สวย		ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นางรัชชีย				วิไล	
	คำเอ๋ย									นางรัตนา						
จากนั้น	ตั้ง			ท่าสลับ	ขวา	มือ				กราบลง	สลับกัน	หนัก	หนัก	หนัก	หนัก	
หนักหลัง	ข้อมือ			กัน	ซ้าย	จับ				กับพื้น	ไป-มา	หลัง	หลัง	หลัง	หลัง	
เปลี่ยน	ขึ้น ให้			ซ้าย-	เป็น					1 ครั้ง	3 ครั้ง	เปลี่ยน	เปลี่ยน	เปลี่ยน	เปลี่ยน	
เป็นเอียง	ข้อมือ			ขวา	วงกลม						ครั้งที่ 4	เป็นเอียง	เป็นเอียง	เป็นเอียง	เป็นเอียง	
ซ้าย มือ	ทั้งสอง			4	โดย						เอียงขวา	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
ซ้ายจับ	ชนกัน			จังหวะ	สมมติ						มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	
ไว้ที่	หมุนมือ				ให้เป็น						จับหงาย ตั้ง	จับไว้ที่	จับไว้ที่	จับไว้ที่	จับไว้ที่	
ด้านข้าง	เอียง				กระสวย						วงอยู่	ด้าน	ด้าน	ด้าน	ด้าน	
ขาขวาวน	ซ้าย บิด				ค่อย ๆ						ด้านข้างทำ	ข้างขา	ข้างขา	ข้างขา	ข้างขา	
จับขวา	บัวบาน				ดึงออก						สลับกัน	ขวา วน	ขวา วน	ขวา วน	ขวา วน	
รอบจับ	ซ้าย				สั้นมือ						ซ้าย-ขวา	จับขวา	จับขวา	จับขวา	จับขวา	
ซ้าย	เปลี่ยน				เล็ก						2 ครั้ง	รอบจับ	รอบจับ	รอบจับ	รอบจับ	
	เป็นมือ				น้อย						จากนั้น	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ท่าที่ 10

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ท่าคลี่ปม	ท่าพญา	ท่าบิด	ท่าบิด	ท่าสาว	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าหม่	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าคลี่	ท่าคลี่	ท่าคลี่	ท่าคลี่	ท่าหม่ผ้า
ใหม่	ครูท	บัวบาน	บัวบาน	ใหม่	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	(ท่าจบ)
นาง	บิน	นาย	(ท่าจบ)	นางยุพา	ท่าฟุ้ง	ท่าผูก	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าหน้าไหล	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	ด.ญ.
บัวเรียว	(ท่าจบ)	หาญ	นาง		กระ	กระbung	นาง	นาง	กรณีการ	พายเรือ	(ท่าจบ)	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	จิรปภา
	นาง		บัวเขียว		สวย		ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย				วิไล	
	คำอ้อย									นางรัตนา						
3 รอบ	ขาจับ				ข้าง						ท่าท่าสาว	3 รอบ	3 รอบ	3 รอบ	3 รอบ	
จากนั้น	ข้อมือ				หลัง						ใหม่ช่วง	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	
หนักหลัง	ซ้ายอยู่				เอียง						ขาวหรือท่า	หนัก	หนัก	หนัก	หนัก	
เปลี่ยน	ระดับ				ขวา						เชื่อมเริ่ม	หลัง	หลัง	หลัง	หลัง	
เป็นเอียง	เค็ม บิด				ฟุ้ง						ด้วยมือขวา	เปลี่ยน	เปลี่ยน	เปลี่ยน	เปลี่ยน	
ขวา มือ	บัวบาน				กระ						3 ครั้ง ต่อ	ปิ่น	ปิ่น เอียง	ปิ่น เอียง	ปิ่น	
ทั้งสอง	สลับ				สวย						ด้วยท่าเทพ	เอียงขวา	ขวา มือ	ขวา มือ	เอียงขวา	
จับไขว้	กัน				3 ครั้ง						นมโยกไป-	มือทั้ง	ทั้งสอง	ทั้งสอง	มือทั้ง	
กันดึงเข้า-	3 ครั้ง										มาแล้วจบ	สองจับ	จับไขว้	จับไขว้	สองจับ	
ออก 3											ด้วย	ไขว้กัน	กันดึง	กันดึง	ไขว้กัน	
ครั้ง หมุด											ท่าไหว้	ดึง	เข้า-ออก	เข้า-ออก	ดึง	
ตัวไป											1 ครั้ง	เข้า-ออก	3 ครั้ง	3 ครั้ง	เข้า-ออก	
												3 ครั้ง			3 ครั้ง	

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ทำที่ 10

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำคลี่ปม	ทำพญา	ทำบิด	ทำบิด	ทำสาว	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำห่มผ้า
ใหม่	ครูท	บัวบาน	บัวบาน	ใหม่	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	(ทำจบ)
นาง	บิน	นาย	(ทำจบ)	นางยุพา	ทำฟุ้ง	ทำผูก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	ด.ญ.
บัวเรียว	(ทำจบ)	หาญ	นาง		กระ	กระbung	นาง	นาง	กรณีการ	พายเรือ	(ทำจบ)	ประภัสสร	คงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณ	จิรปภา
	นาง		บัวเขียว		สวย		ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย				วิไล	
	คำอ้อย									นางรัตนา						
ด้าน												แล้ว	แล้ว	แล้ว	แล้ว	
หลัง (ด้าน												หมุนตัว	หมุนตัว	หมุนตัว	หมุนตัว	
ซ้าย)												ไปด้าน	ไปด้าน	ไปด้าน	ไปด้าน	
กลับมา												หลัง	หลัง	หลัง	หลัง	
ด้าน												(ด้าน	(ด้าน	(ด้าน	(ด้าน	
หน้าแล้ว												ซ้าย)	ซ้าย)	ซ้าย)	ซ้าย)	
ทำท่า												กลับมา	กลับมา	กลับมา	กลับมา	
เชื่อมเดิน												ด้าน	ด้าน	ด้าน	ด้าน	
ไป												หน้า	หน้า	หน้า	หน้า	
ทางขวา 3												แล้ว	แล้ว	แล้ว	แล้ว	
จังหวะ												ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	
จังหวะ												เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	
ที่ 4												เดินไป	เดินไป	เดินไป	เดินไป	

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ทำที่ 10

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำคลี่ปม	ทำพญา	ทำบิด	ทำบิด	ทำสาว	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำห่มผ้า
ใหม่	ครูท	บัวบาน	บัวบาน	ใหม่	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	(ทำจบ)
นาง	บิน	นาย	(ทำจบ)	นางยุพา	ทำฟุ้ง	ทำผูก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	ด.ญ.
บัวเรียว	(ทำจบ)	หาญ	นาง		กระ	กระbung	นาง	นาง	กรรณิการ์	พายเรือ	(ทำจบ)	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	จิรปภา
	นาง		บัวเขียว		สวย		ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย				วิล	
	คำเอ๋ย									นางรัตนา						
เท้าซ้าย												ทางขวา	ทางขวา	ทางขวา	ทางขวา	
วางหลัง												3	3	3	3	
แล้วก้าว												จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	
เท้าขวา												จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	
ไปข้าง												ที่ 4 เท้า	ที่ 4 เท้า	ที่ 4 เท้า	ที่ 4 เท้า	
หน้า												ซ้ายวาง	ซ้ายวาง	ซ้ายวาง	ซ้ายวาง	
หน้าหน้า												หลัง	หลัง	หลัง	หลัง	
เอียงซ้าย												แล้ว	แล้ว	แล้ว	แล้ว	
มือซ้าย												ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	
จับไว้ที่												ขวาไป	ขวาไป	ขวาไป	ขวาไป	
ด้านข้าง												ข้าง	ข้าง	ข้าง	ข้าง	
ขาขวา												หน้า	หน้า	หน้า	หน้า	

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)
ทำที่ 10

กรรมศิลปากร					กลุ่มพ่อครูแม่ครู							กลุ่มเยาวชน				
ทำคลี่ปม ใหม่	ทำพญา ครุฑ	ทำบิด บัวบาน	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ)	ทำสาว ใหม่	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ)	ทำหม ผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า หรือ	ทำปูผ้า หรื ทำน้ำไหล (ทำจบ)	ทำคลี่ ปมใหม่ น.ส. ประภัสสร	ทำคลี่ ปมใหม่ นาย คงฤทธิ	ทำคลี่ ปมใหม่ นาย รัตนะ	ทำคลี่ ปมใหม่ น.ส. วรรณ วิไล	ทำหมผ้า (ทำจบ) ด.ญ. จิรปภา
นาง บัวเรียว	นาง บิณ (ทำจบ) นาง คำเอี้ย	นาย หาญ	นาง บัวเขียว	นางยุพา	ทำฟ่ง กระ สวย	ทำผูก กระบุง	นาง ปาริชาติ	นาง ชนิดา	นาง กรรณิการ์	ทำพม่า พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนา						
รอบจีบ												หนัก	หนัก	หนัก	หนัก	
3 รอบ												หน้า	หน้า	หน้า	หน้า	
												เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	
												ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
												มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	
												จีบไว้ที่	จีบไว้ที่	จีบไว้ที่	จีบไว้ที่	
												ค่าน	ค่าน	ค่าน	ค่าน	
												ข้างขา	ข้างขา	ข้างขา	ข้างขา	
												ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
												เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	
												ซ้าย วน	ซ้าย วน	ซ้าย วน	ซ้าย วน	
												จีบขวา	จีบขวา	จีบขวา	จีบขวา	

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ทำที่ 10

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำคลี่ปม	ทำพญา	ทำบิด	ทำบิด	ทำสาว	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำห่มผ้า
ไหม	ครูท	บัวบาน	บัวบาน	ไหม	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ปมไหม	ปมไหม	ปมไหม	ปมไหม	(ทำจบ)
นาง	บิน	นาย	(ทำจบ)	นางยูพา	ทำฟุ้ง	ทำผูก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	ค.ญ.
บัวเรียว	(ทำจบ)	หาญ	นาง		กระ	กระbung	นาง	นาง	กรรณิการ	พายเรือ	(ทำจบ)	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	จิรปภา
	นาง		บัวเขียว		สวย		ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นางรัชชัย				วิล	
	คำเอ๋ย									นางรัตนา						
												รอบจีบ	รอบจีบ	รอบจีบ	รอบจีบ	
												ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
												3 รอบ	3 รอบ	3 รอบ	3 รอบ	

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ทำที่ 10

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำคลี่ปม	ทำพญา	ทำบิด	ทำบิด	ทำสาว	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำห่มผ้า
ใหม่	ครูท	บัวบาน	บัวบาน	ใหม่	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	(ทำจบ)
นาง	บิณ	นาย	(ทำจบ)	นางยุพา	ทำฟุ้ง	ทำผูก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	ด.ญ.
บัวเรียว	(ทำจบ)	หาญ	นาง		กระ	กระbung	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ทำจบ)	ประภัสสร	คงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณ	จิรปภา
	นาง		บัวเขียว		สวย		ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นางรัชดา				วิล	
เก้า - เก้า	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -	เก้า -
ขาวาว	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งท่า	ถอน	ก้าว	นั่งคุก	ก้าวเก้า	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	เก้า	เก้า	เก้า	เก้า	ก้าวเก้า
หลังก้าว	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เหยียด	เก้าซ้าย	ไขว้เท้า	เข้าทับ	ขวา	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	ขาวาว	ขาวาว	ขาวาว	ขาวาว	ขวาและ
เก้าซ้าย	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ขาขวา	วาง	ซ้ายมา	ส้นเท้า	และ	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	หลัง	หลัง	หลัง	หลัง	ซ้าย
หน้าหน้า				ส้นเท้า	หลัง	ด้าน		ซ้าย				ก้าว	ก้าว	ก้าว	ก้าว	สลับกัน
- ทำคลี่				ตั้ง	ย่ำเท้า	หน้า		สลับ				เก้าซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	เก้าซ้าย	แล้วเดิน
ปมใหม่					ขาวาว	เท้าขวา		กันแล้ว				หน้า	หน้า	หน้า	หน้า	ถอยหลัง
ขวา					ข้าง	ไขว้ไป		เดิน				หน้า	หน้า	หน้า	หน้า	เข้าโรง
ทำท่าตรง					หน้า	ด้าน		ถอย				- ทำคลี่	- ทำคลี่	- ทำคลี่	- ทำคลี่	
ข้ามกับท่า						หลัง		หลัง				ปม	ปมใหม่	ปมใหม่	ปม	
คลี่ปม						ลำตัว		เข้าโรง				ใหม่	ขวา	ขวา	ใหม่	
ใหม่ซ้าย						ก้มตัว						ขวา	ทำท่า	ทำท่า	ขวา	

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ทำที่ 10

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำคลี่ปม	ทำพญา	ทำบิด	ทำบิด	ทำสาว	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำห่มผ้า
ใหม่	ครูท	บัวบาน	บัวบาน	ใหม่	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	ปมใหม่	(ทำจบ)
นาง	บิน	นาย	(ทำจบ)	นางยูพา	ทำฟุ้ง	ทำผูก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	ด.ญ.
บัวเรียว	(ทำจบ)	หาญ	นาง		กระ	กระbung	นาง	นาง	กรณีการ	พายเรือ	(ทำจบ)	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ	จิรปภา
	นาง		บัวเขียว		สวย		ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นางธงชัย				วิไล	
	คำอ้อย									นางรัตนา						
					ลงมา			(ถ้าเวที				ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	
					สายดา			เป็น				ตรง	ตรง	ตรง	ตรง	
					มองไป			ลาน				ข้ามกับ	ข้ามกับ	ข้ามกับ	ข้ามกับ	
					ทาง			กว้างใช้				ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	ทำคลี่	
					ซ้าย			ทำไหว้				ปม	ปม	ปม	ปม	
								หรือ				ใหม่	ใหม่	ใหม่	ใหม่	
								กราบ				ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
								1 ครั้ง)								

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 10

1. กลุ่มครุฑอาวุธ มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำบิดบัวบาน เท้า - ใช้ทำนั่ง
2. กรมศิลป์ากร (หญิง) มือ - ใช้ทำฟุ้งกระสวย เท้า - ใช้ทำยืน
(ชาย) มือ - ใช้ทำผูกกระบุง เท้า - ใช้ทำยืน
3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำพับผ้าเป็นท่าจบในท่าที่ 4, 5, 6 แล้ว
เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่งเป็นท่าจบในท่าที่ 4, 5, 6 แล้ว
4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำคลีปมไหม เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำยืน
ดังนั้นในท่าที่ 10 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ใช้ทำที่แตกต่างกัน เช่น ทำบิดบัวบาน
ทำฟุ้งกระสวย ทำคลีปมไหม เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำยืน

ตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
 ทำที่ 11

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าแยก	ท่าพญา	ท่า	ท่าบิด	ท่าสาว	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าหม่	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าหม่ผ้า
เส้นไหม	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	ไหมใต้	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าหม่ผ้า
หรือ	บิน	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	ศอกและ	ท่าหน้า	ท่าเก็บ	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าหน้าไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ด.ญ.
เส้นฝ้าย	(ท่าจบ)	นาย	นาง	ท่าสาว	ไหม	ผล	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ท่าจบ)	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	จิรปภา
ขวา-ซ้าย	นาง	หาญ	บัวเขียว	ไหมช่วง	ล่าง		ปรีชาต	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
นาง	คำเอ๋ย			ยาว	น้ำยา					นางรัตน		ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
บัวเขียว				นางยูพา								น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
												ประภัสสร	ลฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -
มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือขวาจับ	มือซ้าย	ลดมือ	มือซ้าย	มือทั้งสอง	มือขวา	มือทั้งสอง	มือทั้งสอง	มือทั้งสอง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือขวาจับ
สองจับ	สองตั้ง	สอง	คว้า มือ	จับม้วน	ทั้งสอง	ตั้งวง	ท่าท่าไหว้	จับหงาย	จับคว้า	จับคว้า	จับปล่อย	สองจับ	สองจับ	สองจับ	สองจับ	หงายที่
ชนกัน	วงบน	กราบ	ซ้ายตั้งวง	หงาย	ลงมา	หน้า มือ	ตามจังหวะ	ที่ฐาน	แล้วคลาย	แล้วคลาย	แบคว่ามือ	ชนกัน	ชนกัน	ชนกัน	ชนกัน	ฐานไหล่
แล้ว	ระดับ	ลง	ข้อมือทั้ง	มือขวา	ตั้งวง	ขวาจับ	3 ครั้ง ถ้า	ไหลซ้าย	จับลงพื้น	จับขึ้น	ลงก้มตัว	แล้ว	แล้ว	แล้ว	แล้ว	ซ้าย มือ
ท่าท่า	แ่ง	1 ครั้ง	สองข้าง	จับคว้า	ระดับ	ระดับ	พื่อนเดี่ยว	มือซ้าย	เอียงซ้าย	เหนือ	เล็กน้อย	ท่าท่า	ท่าท่า	ท่าท่า	ท่าท่า	ซ้ายจับส่ง
แยกออก	ศีรษะ		ชนกัน	อยู่ได้	สะโพก	ระดับ	ไหว้ตาม	จับส่ง	เอียงซ้าย	ศีรษะ	เอียงซ้าย	แยก	แยก	แยก	แยก	หลัง เอียง
จากกัน	แล้ว		เอียงขวา	ศอกซ้าย	เอี้ยวตัว	ศีรษะตั้ง	จังหวะ 3	หลัง	ปาดมือไป	ศีรษะ	เอียงซ้าย	แยก	แยก	แยก	แยก	ศีรษะไป
ตาม	กราบ		เปลี่ยนจับ	แล้วดึง	ไปทาง	ตรง	กราบลง		ซ้าย-ขวา	ไป-มา	ทางด้าน	จากกัน	จากกัน	จากกัน	จากกัน	ทางขวา
จังหวะ	1 ครั้ง		ซ้าย-ขวา	มือขวา	ด้าน		1 ครั้ง		สลับกัน	3-4 ครั้ง	ขวา	ตาม	ตาม	ตาม	ตาม	
3 ครั้ง																

ทำที่ 11

124

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ท่าที่ 11

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าแยก	ท่าพญา	ท่า	ท่าบิด	ท่าสาว	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าห่ม	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าห่มผ้า
เส้นไหม	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	ไหมใต้	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	(ท่าจบ)
หรือ	บิน	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	ศอกและ	ท่าหน้า	ท่าเก็บ	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าหน้าไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ด.ญ.
เส้นฝ้าย	(ท่าจบ)	นาย	นาง	ท่าสาว	ไหม	ผล	นาง	นาง	กรรมธิการ	พายเรือ	(ท่าจบ)	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	จิรปภา
ขวา-ซ้าย	นาง	หาญ	บัวเขียว	ไหมช่วง	ล้าง		ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
นาง	คำเอ๋ย			ยาว	น้ำยา					นางรัตนนา		ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
บัวเขียว				นางยุพา								น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
												ประภัสสร	ลงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณวิไล	
				แล้วเดิน	เดี่ยว						ด้านข้าง					
				รอบตัว	กัน						ท่า					
				1-2 รอบ	น้ำหนัก						สลับกัน					
				แล้วต่อ	อยู่						ซ้าย-ขวา					
				ด้วยท่า	ขาหลัง						2 ครั้ง					
				สาว	ดึงมือ						จากนั้น					
				ไหม	ทั้งสอง						ท่าท่าสาว					
				ช่วงยาว	พร้อม						ไหมช่วง					
				(ท่า	กันใช้						ยาวหรือ					
				เชื่อม)	ตัวมา						ท่าเชื่อม					

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ทำที่ 11

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำแยก	ทำพญา	ทำ	ทำบิด	ทำสาว	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหมั	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำสาว	ทำสาว	ทำสาว	ทำสาว	ทำหมัผ้า
เส้นไหม	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	ไหมใต้	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	(ทำจบ)
หรือ	บิน	(ทำจบ)	(ทำจบ)	ศอกและ	ทำนำ	ทำเก็บ	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ค.ญ.
เส้นฝ้าย	(ทำจบ)	นาย	นาง	ทำสาว	ไหม	ผล	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ทำจบ)	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	จิรปภา
ขวา-ซ้าย	นาง	หาญ	บัวเขียว	ไหมช่วง	ล้าง		ปราชิต	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
นาง	คำเอี้ย			ยาว	น้ำยา					นางรัตน		ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
บัวเขียว				นางยุพา								น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
												ประภัสสร	ลงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณวิไล	
					ถ่าย					เริ่มด้วย						
					น้ำหนัก					มือขวา						
					จากขา					3 ครั้ง ต่อ						
					หลังมา					ด้วย						
					เป็นขา					ทำเทพ						
					หน้ามือ					พนมโยก						
					ขวาที่					ไป-มา แล้ว						
					จับม้วน					จบ						
					เป็นตั้ง					ด้วย						
					ข้อมือ					ทำไหว้						
										1 ครั้ง						

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ท่าที่ 11

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าแยก	ท่าพญา	ท่า	ท่าบิด	ท่าสาว	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าหม่	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าหม่ผ้า
เส้นไหม	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	ไหมใต้	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าหม่ผ้า
หรือ	บิน	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	ศอกและ	ท่าหน้า	ท่าเก็บ	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าหน้าไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ด.ญ.
เส้นฝ้าย	(ท่าจบ)	นาย	นาง	ท่าสาว	ไหม	ผล	นาง	นาง	กรรมธิการ	พายเรือ	(ท่าจบ)	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	จิรปภา
ขวา-ซ้าย	นาง	หาญ	บัวเขียว	ไหมช่วง	ล้าง		ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
นาง	คำเอ๋ย			ยาว	น้ำยา					นางรัตนา		ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
บัวเขียว				นางยูพา								น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
												ประภัสสร	คงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณวิไล	
					มือซ้าย							เริ่มด้วย				
					ที่ตั้ง							มือขวา				
					ข้อมือ							3 ครั้ง ต่อ				
					ม้วน							ด้วย				
					เป็นจิบ							ท่าเทพ				
					อยู่							พนมโยก				
					ระดับ							ไป-มา แล้ว				
					เดียว							จบ				
					กันเอียง							ด้วย				
					ขวา							ท่าไหว้				
												1 ครั้ง				

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)
ท่าที่ 11

กลุ่มครุอาวุโส					กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าแยก	ท่าพญา	ท่า	ท่าบิด	ท่าสาว	เพศ	เพศ	ท่าไห้ว	ท่าหม่ม	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าหม่มผ้า
เส้นไหม	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	ไหมใต้	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าหม่มผ้า
หรือ	บิน	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	ศอกและ	ท่าหน้า	ท่าเก็บ	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าหน้าไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ด.ญ.
เส้นฝ้าย	(ท่าจบ)	นาย	นาง	ท่าสาว	ไหม	ผล	นาง	นาง	กรรมกรี่	พายเรือ	(ท่าจบ)	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	จิรปภา
ขวา-ซ้าย	นาง	หาญ	บัวเขียว	ไหมช่วง	ล้าง		ปราชิต	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
นาง	คำเอ๋ย			ยาว	น้ำยา					นางรัตน		ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
บัวเขียว				นางยูพา								น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
												ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -
ก้าวเท้า	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	ก้าวเท้า	ถอน	ก้าวไขว้	นั่งคุก	ก้าวเท้า	นั่งคุกเข้า	นั่งคุกเข้า	นั่งคุกเข้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า
ขวา ย่อ	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	ซ้ายเปิด	เท้าขวา	เท้าซ้าย	เข้าทับ	ขวาและ	ทับสันเท้า	ทับสันเท้า	ทับสันเท้า	ขวา ย่อ	ขวา ย่อ	ขวา ย่อ	ขวา ย่อ	ขวาและ
เข่าลง	สันเท้า	สันเท้า	สันเท้า	สันเท้า	วาง	เปิดสัน	สันเท้า	ซ้าย				เข่าลง	เข่าลง	เข่าลง	เข่าลง	ซ้าย
เปิดสัน				ขวา	หลัง	เท้าขวา		สลับ				เปิดสัน	เปิดสัน	เปิดสัน	เปิดสัน	สลับกัน
เท้าซ้าย					ก้าวเท้า	ลำตัวตั้ง		กันแล้ว				เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	แล้วเดิน
เอียงขวา					ซ้ายข้าง	ตรง		เดินถอย				เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	ถอยหลัง
และโย้					หน้า	สายดา		หลัง				ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
ตัวไปมา						มองตรง		เข้าโรง				และโย้	และโย้	และโย้	และโย้	เข้าโรง
ตาม												ตัวไป	ตัวไป	ตัวไป	ตัวไป	
จังหวะ												มาตาม	มาตาม	มาตาม	มาตาม	
												จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ท่าที่ 11

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ท่าแยก	ท่าพญา	ท่า	ท่าบิด	ท่าสาว	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าหม่	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าสาว	ท่าหม่มผ้า
เส้นไหม	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	ไหมใต้	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	(ท่าจบ)
หรือ	บิน	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	ศอกและ	ท่าหน้า	ท่าเก็บ	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าหน้าไหล	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	ด.ญ.
เส้นฝ้าย	(ท่าจบ)	นาย	นาง	ท่าสาว	ไหม	ผล	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ท่าจบ)	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	สาวฝ้าย	จิรปภา
ขวา-ซ้าย	นาง	หาญ	บัวเขียว	ไหมช่วง	ล้าง		ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	รอบตัว	
นาง	คำเอ๋ย			ยาว	น้ำยา					นางรัตน		ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	ขวา-ซ้าย	
บัวเขียว				นางยุพา								น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
												ประภัสสร	ลงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณวิไล	
							(ถ้าเวทีเป็นลานกว้างใช้ท่าไหว้หรือกราบ 1 ครั้ง)					- ท่า	- ท่า	- ท่า	- ท่า	
												แยก	แยก	แยก	แยก	
												เส้น	เส้น	เส้น	เส้น	
												ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	
												ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
												ท่าตรง	ท่าตรง	ท่าตรง	ท่าตรง	
												ข้ามกับ	ข้ามกับ	ข้ามกับ	ข้ามกับ	
												ท่าแยก	ท่าแยก	ท่าแยก	ท่าแยก	
												เส้น	เส้น	เส้น	เส้น	
												ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	
												ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 11

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพญาครุฑบิน ท่ากราบ ท่าบิ๊ดบัวบาน เป็นท่าจบในท่าที่ 5, 6 และ 10 แล้ว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่งเป็นท่าจบในท่าที่ 5, 6 และ 10 แล้ว

2. กรมศิลปากร (หญิง) มือ - ใช้ทำนำไหมลี้ยงน้ำยา เท้า - ใช้ทำยืน (ชาย) มือ - ใช้ท่าเก็บผล เท้า - ใช้ทำยืน

3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพับผ้า ท่าไหว้ ท่าบิ๊ดบัวบาน เป็นท่าจบในท่าที่ 4, 6, 10 แล้ว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง

4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าสาวไหมรอบตัว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำยืน

ดังนั้นในท่าที่ 11 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่ากราบหรือท่าไหว้ เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง

ตารางที่ 4.17 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
 ทำที่ 12

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน					
ทำปูผ้าแล้ว พับผ้าขาว- ซ้าย สาวฝ่าย รอบตัว ขวา-ซ้าย นาง บัวเรียว	ทำพญา ครุฑ บิน (ทำ นาย หาญ นาง คำอ้อย	ทำ กราบ (ทำจบ) นาย หาญ	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง บัวเขียว	ทำบัง สุริยา นาง ยุพา	เพศ หญิงทำ นำไหม ฝั่งแคด	เพศ ชาย แบก กระบุง กลับ บ้าน	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำหม่ม ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการ์	ทำพับผ้า หรือ ทำพม่า พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย น.ส. ประภัศร	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย นาย คงฤทธิ	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย นาย รัตน์ะ	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย น.ส. วรรณวิไล	ทำหม่มผ้า (ทำจบ) ด.ญ. จิรปภา	
มือ - มือทั้ง สองข้าง จิบม้วน ออก ระดับ หน้า 3 จังหวะ จังหวะที่ 4 ถอน	มือ - มือทั้ง สองข้าง วงบน ระดับ แ่ง ศิระ แล้ว กราบ 1 ครั้ง	มือ - มือทั้ง สอง กราบ ลง 1 ครั้ง	มือ - มือขวาจิบ กว่า มือ ซ้ายตั้งวง ตั้งวง ระดับแ่ง สองข้าง ชนกัน เปลี่ยนจิบ ซ้าย-ขวา	มือ - มือทั้ง สองข้าง ตั้งวง ระดับแ่ง ศิระ	มือ - มือซ้าย จิบเป็น วงกลม มือขวา ขวามา จิบปรก หน้า ดึงมือที่ จิบขวา ไปข้าง	มือ - กว่าผ้า มือและ ยื่นแขน ขวามา ข้าง หน้า แขนดึง - มือ ซ้าย	มือ - มือทั้งสอง ทำท่าไหว้ ตาม จังหวะ 3 ครั้ง ถ้า เพื่อนเดี่ยว ไหว้ตาม จังหวะ 3 ครั้ง แล้ว	มือ - มือขวา จิบหงาย ที่ฐาน ไหล่ซ้าย มือซ้าย จิบส่ง หลัง เอียงขวา ซ้าย-ขวา สลับกัน	มือ - มือทั้งสอง จิบคว่ำ แล้วคลาย จิบลงพื้น จิบขึ้น เหนือ ศิระ ปาดมือไป สลับกัน ไป-มา 3-4 ครั้ง	มือ - มือทั้งสอง จิบปล่อย แบคว่ำมือ ลงก้มตัว เล็กน้อย เอียงซ้าย ปาดมือไป ทางด้าน ขวา	มือ - มือทั้ง สอง ข้างจิบ ม้วน ออก ระดับ หน้า 3 จังหวะ	มือ - มือทั้ง สอง ข้างจิบ ม้วน ออก ระดับ หน้า 3 จังหวะ	มือ - มือทั้ง สอง ข้างจิบ ม้วน ออก ระดับ หน้า 3 จังหวะ	มือ - มือทั้ง สอง ข้างจิบ ม้วน ออก ระดับ หน้า 3 จังหวะ	มือ - มือขวา จิบหงาย ที่ฐาน ไหล่ซ้าย มือซ้าย จิบส่งหลัง เอียง ศิระไป ทางขวา		

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ท่าที่ 12

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปูผ้าแล้ว พับผ้าขาว- ซ้าย สาวฝ่าย รอบตัว ขวา-ซ้าย นาง บัวเรียว	ท่าพญา	ท่า	ท่าบิด	ท่าบัง	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าห่ม	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าห่มผ้า
	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	สุริยา	หญิงท่า	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	แล้วพับ	แล้วพับ	แล้วพับ	แล้วพับ	(ท่าจบ)
	บิน	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	น้ำไหม	แบก	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ทำน้ำไหล	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ด.ญ.
	(ท่า	นาย	นาง	ยุพา	ฝั่งแดง	กระบุง	นาง	นาง	กรรณิการ์	พายเรือ	(ท่าจบ)	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	จ.ร.ภ.
	จบ)	หาญ	บัวเขียว			กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	น.ส.	นาย	นาย	นาย	น.ส.
นาง	นาง				บ้าน				นางรัตนา		ประภัศร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล		
	คำเอ๋ย															
เท้าขวา			สลับ		หน้า	แตะที่	กราบลง	ไป-มา 2	แล้ววาด	ท่าซ้าย-	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ		
ก้าวเท้า			กันไป		เอียง	แขน	1 ครั้ง	ครั้ง แล้ว	มือลงมา	ขวา	ที่ 4	ที่ 4	ที่ 4	ที่ 4		
ซ้ายหนัก			8 จังหวะ		ขวา มือ	ขวา		จบด้วยท่า	ไหว้ที่อก	สลับกัน	ถอน	ถอน	ถอน	ถอน		
หน้า มือ			เอียงตาม		ซ้ายอยู่	ระดับ		กราบ 3	และกราบ	ไป-มา	เท้าขวา	เท้าขวา	เท้าขวา	เท้าขวา		
ทั้งสอง			มือจับ		ในท่า	ไหล่		ครั้ง	ลงกับพื้น	3 ครั้ง	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า	ก้าวเท้า		
จับแล้ว					เดิม	แขนงอ			1 ครั้ง	ครั้งที่ 4	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย		
ปล่อย						เป็นมุม				เอียงขวา	หนัก	หนัก	หนัก	หนัก		
ระดับ						จาก				มือซ้าย	หน้า	หน้า	หน้า	หน้า		
หน้า						ศีรษะ				จับหาง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง		
สลับกัน						ตั้งตรง				ตั้งวงอยู่	สองจับ	สองจับ	สองจับ	สองจับ		

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ท่าที่ 12

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู			กลุ่มเยาวชน				
ท่าปูผ้าแล้ว	ท่าพญา	ท่า	ท่าบิด	ท่าบัง	เพศ	เพศ	ท่าไหว	ท่าห่ม	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าห่มผ้า
พับผ้าขาว-ชาย	ครูท	กราบ	บัวบาน	สุรียา	หญิงท่า	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	แล้วพับ	แล้วพับ	แล้วพับ	แล้วพับ
สาวฝ่ายรอบตัว	บิณ	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	นำไหม	แบก	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ทำน้ำไหล	ผ้าขาว-ชาย	ผ้าขาว-ชาย	ผ้าขาว-ชาย	ผ้าขาว-ชาย
ขาว-ชาย	จบ)	นาย	นาง	ยุพา	ฝั่งแดง	กระbung	นาง	นาง	กรณีการ์	พายเรือ	(ท่าจบ)	ชาย	ชาย	ชาย	ด.ญ.
นาง	นาง	หาญ	บัวเขียว			กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	น.ส.	นาย	นาย	จิริปภา
บัวเขียว	คำอัย					บ้าน			นางรัตน			ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล
แล้ว											ด้านข้าง	แล้ว	แล้ว	แล้ว	แล้ว
ค่อยๆ											ท่า	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย
ก้มตัวลง											สลับกัน	ระดับ	ระดับ	ระดับ	ระดับ
จังหวะที่ 8 มือทั้ง											ซ้าย-ขวา	หน้า	หน้า	หน้า	หน้า
สองจีบ											2 ครั้ง	สลับ	สลับ	สลับ	สลับ
คว่ำไขว้											จากนั้น	กันแล้ว	กันแล้ว	กันแล้ว	กันแล้ว
มือแล้ว											ท่าท่าสาว	ค่อยๆ	ค่อยๆ	ค่อยๆ	ค่อยๆ
ดึงมือขึ้น											ใหม่ช่วง	ก้มตัว	ก้มตัว	ก้มตัว	ก้มตัว
ยึดตัว											ยาวหรือ	ลง	ลง	ลง	ลง
											ท่าเชื่อม	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ	จังหวะ

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ท่าที่ 12

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ท่าปูผ้าแล้ว	ท่าพญา	ท่า	ท่าบิด	ท่าบัง	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าหม่	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าหม่ผ้า
พับผ้าขาว-ชาย	ครูท	กราบ	บัวบาน	สุรียา	หญิงท่า	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ท่าจบ)	หรือ	หรือ	แล้วพับ	แล้วพับ	แล้วพับ	แล้วพับ	(ท่าจบ)
สาวฝ่ายรอบตัว	บิน	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	นำใหม่	แบก	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าน้ำไหล	ผ้าขาว-ชาย	ผ้าขาว-ชาย	ผ้าขาว-ชาย	ผ้าขาว-ชาย	ด.ญ.
ขาว-ชาย	จบ)	นาย	นาง	ยุพา	ฝั่งแดง	กระบุง	นาง	นาง	กรณีการ์	พายเรือ	(ท่าจบ)	ชาย	ชาย	ชาย	ชาย	จิรปภา
นางบัวเรียว	นางคำอ้อย	หาญ	บัวเขียว			กลับบ้าน	ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นางรัตนนา	น.ส.ประภัสสร	นายคงฤทธิ	นายรัตนะ	น.ส.วรรณวิไล	
ปล่อยมือทั้งสองแขนตั้งระดับไหล่ ตกวงลงเอียงซ้าย												เริ่มด้วยมือขวา 3 ครั้ง ต่อด้วยท่าเทพพนม โยก ไป-มา แล้วจบด้วย	ที่ 8 มือทั้งสอง จีบคว่ำ ไหว้มือ แล้วดึง มือขึ้น ยึดตัว	ที่ 8 มือทั้งสอง จีบคว่ำ ไหว้มือ แล้วดึง มือขึ้น ยึดตัว	ที่ 8 มือทั้งสอง จีบคว่ำ ไหว้มือ แล้วดึง มือขึ้น ยึดตัว	ที่ 8 มือทั้งสอง จีบคว่ำ ไหว้มือ แล้วดึง มือขึ้น ยึดตัว

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)
ทำที่ 12

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำปูผ้าแล้ว	ทำพญา	ทำ	ทำบิด	ทำบัง	เทศ	เทศ	ทำไหว	ทำหม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำปูผ้า	ทำปูผ้า	ทำปูผ้า	ทำปูผ้า	ทำหมผ้า
พับผ้าขาว- ซ้าย	ครูท	กราบ	บัวบาน	สุรียา	หญิงท่า	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	แล้วพับ	แล้วพับ	แล้วพับ	แล้วพับ	(ทำจบ)
สาวฝ่าย	บิน	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	น้ำโหม	แบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำโหล	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ด.ญ.
รอบตัว	(ทำ	นาย	นาง	ยุพา	ฝั่งแดด	กระbung	นาง	นาง	กรรมณีการ์	พายเรือ	(ทำจบ)	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	จิรปภา
ขาว-ซ้าย	จบ)	หาญ	บัวเขียว			กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	
นาง	นาง					บ้าน				นางรัตนา		ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำอัย										ทำไหว	แขนตั้ง	แขนตั้ง	แขนตั้ง	แขนตั้ง	
											1 ครั้ง	ระดับ	ระดับ	ระดับ	ระดับ	
												โหล	โหล	โหล	โหล	
												ดกวง	ดกวง	ดกวง	ดกวง	
												ลงเอียง	ลงเอียง	ลงเอียง	ลงเอียง	
												ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ทำที่ 12

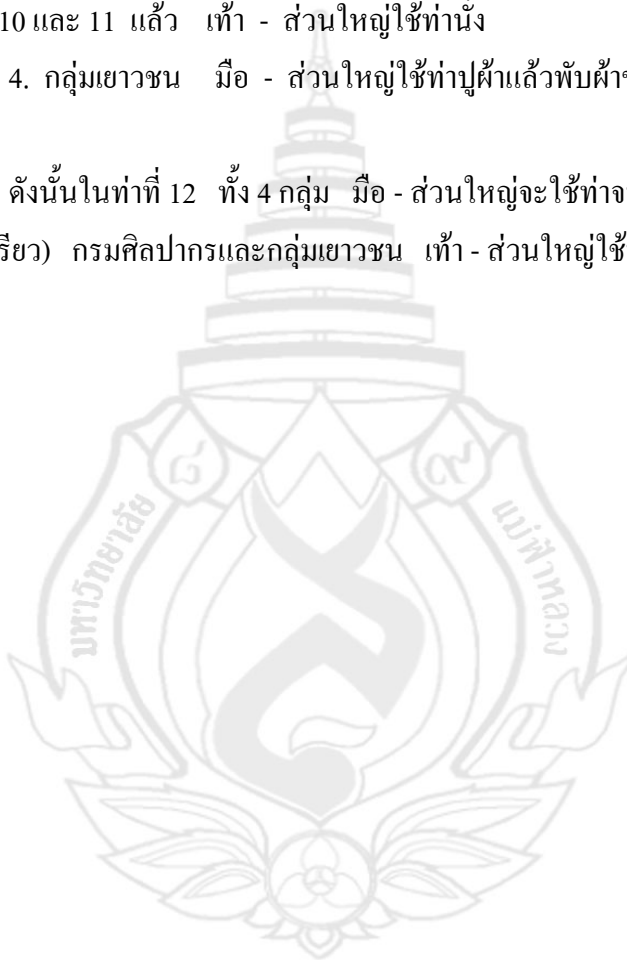
กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำปูผ้าแล้ว พับผ้าขาว- ซ้าย สาวฝ่าย รอบตัว ขาว-ซ้าย นาง บัวเรียว	ทำพญา ครูท บิน (ทำ นาย หาญ นาง คำเอ๋ย	ทำ กราบ (ทำ นาง บัวเขียว	ทำบิด บัวบาน (ทำ นาง บัวเขียว	ทำบัง สุริยา นาง ยูพา	เทศ หญิงทำ น้ำโหม ฝั่งแดง	เทศ ชาย แบก กระบุง กลับ บ้าน	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำ นาง ปาริชาติ	ทำหม่ม ผ้า (ทำ นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำ นาง กรรณิการ์ พวยเรือ (ทำ นางรัตน	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำ นายธงชัย นางรัตน	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย น.ส. ประภัสสร	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย นาย คงฤทธิ	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย นาย รัตนะ	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย น.ส. วรรณวิไล	ทำหม่มผ้า (ทำ ด.ญ. จิรปภา	
เท้า - นั่งคุกเข่า ทับสัน เท้า ทำปู ผ้าแล้ว พับผ้า ซ้าย ทำท่าตรง ข้ามกับ ทำปูผ้า ขวา	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - ก้าวเท้า ขวา เปิดสัน เท้าซ้าย	เท้า - เท้าขวา ก้าว หน้า เปิดสัน เท้าซ้าย ลำตัวตั้ง ตรง สายดา มอตรง	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุกเข่า ขวาและ ซ้าย สลับ กันแล้ว เดินถอย หลัง เข้าโรง	เท้า - นั่งคุกเข่า ทับสันเท้า ทับสันเท้า	เท้า - นั่งคุกเข่า ทับสันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข่า ทับ สันเท้า ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าซ้าย ทำท่า ตรง ข้ามกับ	เท้า - นั่งคุก เข่า ทับ สันเท้า ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าซ้าย ทำท่า ตรง ข้ามกับ	เท้า - นั่งคุก เข่า ทับ สันเท้า ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าซ้าย ทำท่า ตรง ข้ามกับ	เท้า - นั่งคุก เข่า ทับ สันเท้า ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าซ้าย ทำท่า ตรง ข้ามกับ	เท้า - ก้าวเท้า ขวาและ ซ้าย สลับกัน แล้วเดิน ถอยหลัง เข้าโรง	

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)
ทำที่ 12

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำปูผ้าแล้ว พับผ้าขาว- ซ้าย สาวฝ่าย รอบตัว ขวา-ซ้าย นาง บัวเรียว	ทำพญา ครูท บิน (ทำ นาย หาญ นาง คำอ้อย	ทำ กราบ (ทำจบ) นาง บัวเขียว	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง	ทำบัง สุรียา นาง ยุพา	เทศ หญิงท่า น้ำไหม ฝั่งแคด	เทศ ชาย แบก กระบุง กลับ บ้าน	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำหม่ม ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณการ์ พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย นางรัตนา	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย น.ส. ประภัศร	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย นาย คงฤทธิ	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย นาย รัตนะ	ทำปูผ้า แล้วพับ ผ้าขาว- ซ้าย น.ส. วรรณวิไล	ทำหม่มผ้า (ทำจบ) ด.ญ. จิรปภา	
							(ถ้าเวที เป็น ลาน กว้างใช้ ทำไหว้ หรือ กราบ 1 ครั้ง)				ทำปูผ้า ขวา	ทำปูผ้า ขวา	ทำปูผ้า ขวา	ทำปูผ้า ขวา		

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 12

1. กลุ่มครุฑอาวุธ มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำพญาครุฑบิน ท่ากราบ ท่าบิดบัวบาน เป็นท่าจบในท่าที่ 5, 6, 10 และ 11 แล้ว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง
 2. กรมศิลปากร (หญิง) มือ - ใช้ทำนำไหมผึงแดด เท้า - ใช้ทำยืน (ชาย) มือ - ใช้ท่าแบกกระบุงกลับบ้าน เท้า - ใช้ทำยืน
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำพับผ้า ท่าไหว้ ท่าบิดบัวบาน เป็นท่าจบในท่าที่ 4, 6, 10 และ 11 แล้ว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง
 4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ทำปูผ้าแล้วพับผ้าขวา-ซ้าย เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง
- ดังนั้นในท่าที่ 12 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่จะใช้ท่าจบไปแล้ว คงเหลือแต่กลุ่มอาวุธ (นางบัวเรียว) กรมศิลปากรและกลุ่มเยาวชน เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำยืน

ตารางที่ 4.18 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
 ทำที่ 13

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำพื้ผืน ผ้า ขวา-ซ้าย (ทำจบ) นาง บัวเรียว	ทำพญา ครุฑ บิน (ทำจบ) นาง คำเอ๋ย	ทำกราบ (ทำจบ) (ทำตั้ง ใหม่ได้ ศอก) นาย หาญ	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง บัวเขียว	ทำจีบ ไหม นาง ยุพา	เพศ หญิง ท่า ทอดลง นุ่งผ้า ไหม	เพศ ชาย ท่าแบก กระบุง กลับ บ้าน	ท่าไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ท่าห่ม ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ท่าพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการ์	ท่าพับผ้า หรือ ท่าพม่า พายเรือ (ทำจบ) นางรัตน	ท่าปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ท่าพับ ผ้าขวา- ซ้าย น.ส. ประภัสสร	ท่าพับ ผ้าขวา- ซ้าย นาย คงฤทธิ์	ท่าพับ ผ้าขวา- ซ้าย นาย รัตน์ะ	ท่าพับ ผ้าขวา- ซ้าย น.ส. วรรณวิไล	ท่าห่มผ้า (ทำจบ) ด.ญ. จิรปภา
มือ - มือทั้ง สอง ปล่อย แบบคว่ำ มือลง ก้มตัวลง เล็กน้อย เอียงซ้าย ปาดมือ ไป	มือ - มือทั้ง สอง ปล่อย แบบคว่ำ มือลง ก้มตัวลง เล็กน้อย เอียงซ้าย กราบ 1 ครั้ง	มือ - มือทั้ง สอง กราบ ลง 1 ครั้ง	มือ - มือขวา จีบคว่ำ มือซ้ายตั้ง วง ข้อมือ ทั้งสอง ข้างชนกัน เอียงขวา เปลี่ยนจีบ ซ้าย-ขวา สล	มือ - มือทั้ง สองหยิบ จีบขึ้น แล้ว ปล่อย เป็นวง แบ ท่า 3-4 ครั้ง จากซ้าย ไปขวา	มือ - มือทั้ง สองจีบ คว่ำไว้ ข้างเท้า ขวาที่ ขาขึ้น หัน หันมือ เล็กน้อย ยดิ่งมือ ทั้งสอง	มือ - มือและ ขึ้นแขน ขวามา ข้าง หน้า แขนตั้ง - มือ ซ้าย แตะที่	มือ - มือทั้งสอง ท่าท่าไหว้ ตามจังหวะ 3 ครั้ง ถ้า ฟ้อนเดี่ยว ไหว้ตาม จังหวะ 3 ครั้ง แล้ว กราบลง 1 ครั้ง	มือ - มือขวา จีบ หงายที่ แล้วคลาย ฐาน ไหล่ ซ้าย มือ ซ้ายจีบ ส่งหลัง เอียง ขวา	มือ - มือ จีบคว่ำ แล้วคลาย จีบลงพื้น จีบขึ้น เอียงซ้าย เหนือ ปาดมือไป ทางขวาทำ ซ้าย-ขวา สลับกัน ไป-มา แล้ววาด	มือ - มือทั้งสอง จีบคว่ำ แล้วคลาย จีบขึ้น เอียงซ้าย เหนือ ปาดมือไป ทางขวา ทำซ้าย-ขวา	มือ - มือทั้ง สอง ปล่อย แบบคว่ำ มือลง ก้มตัว ลงเล็ก น้อย เอียง ซ้าย	มือ - มือทั้ง สอง ปล่อย แบบคว่ำ มือลง ก้มตัว ลงเล็ก น้อย เอียง ซ้าย	มือ - มือทั้ง สอง ปล่อย แบบคว่ำ มือลง ก้มตัว ลงเล็ก น้อย เอียง ซ้าย	มือ - มือทั้ง สอง ปล่อย แบบคว่ำ มือลง ก้มตัว ลงเล็ก น้อย เอียง ซ้าย	มือ - มือทั้ง สอง ปล่อย แบบคว่ำ มือลง ก้มตัว ลงเล็ก น้อย เอียง ซ้าย	มือ - มือขวา จีบหงาย ที่ฐาน ไหล่ซ้าย มือซ้ายจีบ ส่งหลัง เอียง ศีรษะไป ทางขวา

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ท่าที่ 13

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ท่าพื้นดิน	ท่าพญา	ท่ากราบ	ท่าบิด	ท่าจับ	เพศ	เพศ	ท่าไหว้	ท่าหม่	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าพับ	ท่าพับ	ท่าพับ	ท่าพับ	ท่าหม่ผ้า
ผ้า	ครูท	(ท่าจบ)	บัวบาน	ไหม	หญิง	ชาย	ท่าไหว้	ท่าหม่	ท่าพับผ้า	ท่าพับผ้า	ท่าปูผ้า	ท่าพับ	ท่าพับ	ท่าพับ	ท่าพับ	ท่าหม่ผ้า
ขวา-ซ้าย	บิน	(ท่าตั้ง	(ท่าจบ)	นาง	ท่า	ท่าแบก	(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	นาง	ท่าพม่า	ท่าหน้าไหล	ขวา-	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ด.ญ.
(ท่าจบ)	(ท่าจบ)	ไหมได้	นาง	ยุพา	ทดลอง	กระbung	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ท่าจบ)	ซ้าย	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ศอก)	บัวเขียว		นุ่งผ้า	กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ท่าจบ)	นายธงชัย	น.ส.	คงฤทธิ	รัตน์ะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	นาย			ไหม	บ้าน				นางรัตน์า		ประภัสสร				
ทาง			กันไป		ออก	แขน			2 ครั้ง แล้ว	มือลงมา	สลับกัน	ปาด	ปาด	ปาด	ปาด	
ด้านขวา			8 จังหวะ		เป็นวง	ขวา			จบด้วยท่า	ไหว้ที่อก	ไป-มา	มือไป	มือไป	มือไป	มือไป	
ท่าซ้าย-			เอียงตาม		แบ	ระดับ			กราบ	และ กราบ	3 ครั้ง	ทาง	ทาง	ทาง	ทาง	
ขวา			มือจับ		ระดับ	ไหล่			3 ครั้ง	ลงกับพื้น	ครั้งที่ 4	ด้าน	ด้าน	ด้าน	ด้าน	
สลับกัน					สะโพก	แขนงอ				1 ครั้ง	เอียงขวา	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
ไป 3					เปลี่ยน	เป็นมุม					มือซ้าย	ท่า	ท่า	ท่า	ท่า	
ครั้ง ครั้ง					ป็นขก	ฉาก					จับหางย	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	
ที่ 4 เอียง					เท้าซ้าย	ศีรษะ					ตั้งวงอยู่	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
ขวามือ					เอียง	ตั้งตรง					ด้านข้าง	สลับ	สลับ	สลับ	สลับ	
ซ้ายจับ					ซ้าย						ท่า	กันไป	กันไป	กันไป	กันไป	
หางย มือ											สลับกัน	3 ครั้ง	3 ครั้ง	3 ครั้ง	3 ครั้ง	

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ทำที่ 13

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำพับผืน ผ้า	ทำพญา ครุฑ	ทำกราบ (ทำจบ)	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ)	ทำจีบ ไหม นาง ยุพา	เทศ หญิง	เทศ ชาย	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ)	ทำหม่ม ผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า (ทำจบ)	ทำพับผ้า หรือ	ทำปูผ้า หรือน้ำไหล (ทำจบ)	ทำพับ ผ้าขาว- ซ้าย	ทำพับ ผ้าขาว- ซ้าย	ทำพับ ผ้าขาว- ซ้าย	ทำพับ ผ้าขาว- ซ้าย	ทำหม่มผ้า (ทำจบ) ด.ญ. จิรปภา
ขวา-ซ้าย (ทำจบ)	บิณ (ทำจบ)	(ทำตั้ง ใหม่ได้ ศอก) นาย หาญ	นาง บัวเขียว		ทดลอง นุ่งผ้า ไหม	กระbung กลับ บ้าน	นาง ปาริชาติ	นาง ชนิดา	ทำพม่า กรรณิการ์ พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนนา			น.ส. ประภัสสร	นาย คงฤทธิ์	นาย รัตนะ	น.ส. วรรณวิไล	
												ซ้าย-ขวา	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4
												2 ครั้ง	เอียง	เอียง	เอียง	เอียง
												จากนั้น	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา
												ทำท่าสาว	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย
												ไหมช่วง	จีบ	จีบ	จีบ	จีบ
												ยาวหรือ	หงาย	หงาย	หงาย	หงาย
												ท่าเชื่อม	มือขวา	มือขวา	มือขวา	มือขวา
												เริ่มด้วย	ตั้งวง	ตั้งวง	ตั้งวง	ตั้งวง
												มือขวา	อยู่ด้าน	อยู่ด้าน	อยู่ด้าน	อยู่ด้าน
												3 ครั้ง	ข้างทำ	ข้างทำ	ข้างทำ	ข้างทำ
												ต่อด้วย	สลับ	สลับ	สลับ	สลับ

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ทำที่ 13

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำพืผืน	ทำพญา	ทำกราบ	ทำบิด	ทำจีบ	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหมั	ทำพืผผ้า	ทำพืผผ้า	ทำปูผ้า	ทำพืผ	ทำพืผ	ทำพืผ	ทำพืผ	ทำหมัผ้า
ผ้า	ครุฑ	(ทำจบ)	บัวบาน	ไหม	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ขาว-ซ้าย	บิน	(ทำตั้ง	(ทำจบ)	นาง	ทำ	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ด.ญ.
(ทำจบ)	(ทำจบ)	ไหมได้	นาง	ยุพา	ทดลอง	กระbung	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ศอก)	บัวเขียว		นุ่งผ้า	กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นางรัตน	ประภัสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	นาย			ไหม	บ้าน										
		หาญ														
ช่วงยาว)										ท่าเทพ		กัน	กัน	กัน	กัน	
เริ่มด้วย										พนม		ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	
มือขวา										โยกไป-มา		ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
3 ครั้ง ต่อ										แล้วจบ		2 ครั้ง	2 ครั้ง	2 ครั้ง	2 ครั้ง	
ด้วยท่า										ด้วยท่า		จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	
พญาครุฑ										ไหว้		ท่าท่า	ท่าท่า	ท่าท่า	ท่าท่า	
บิน แล้ว										1 ครั้ง		เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	
จบด้วย												(สาว	(สาว	(สาว	(สาว	
ทำไหว้												ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	
												ช่วง	ช่วง	ช่วง	ช่วง	
												ยาว)	ยาว)	ยาว)	ยาว)	

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ทำที่ 13

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำพับผืน ผ้า ขวา-ซ้าย (ทำจบ) นาง บัวเรียว	ทำพญา ครุฑ บิน (ทำจบ) นาง คำเอ๋ย	ทำกราบ (ทำจบ) (ทำตั้ง ใหม่ได้ ศอก) นาย หาญ	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง บัวเขียว	ทำจีบ ไหม นาง ยุพา	เทศ หญิง ท่า ทดลอง นุ่งผ้า ไหม	เทศ ชาย ท่าแบก กระบุง กลับ บ้าน	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำหม่ม ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพับผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการ์	ทำพับผ้า หรือ ทำพม่า พายเรือ (ทำจบ) นางรัตนา	ทำปูผ้า หรื ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำพับ ผ้าขวา- ซ้าย น.ส. ประภัศร	ทำพับ ผ้าขวา- ซ้าย นาย คงฤทธิ	ทำพับ ผ้าขวา- ซ้าย นาย รัตน์ะ	ทำพับ ผ้าขวา- ซ้าย น.ส. วรรณวิไล	ทำหม่มผ้า (ทำจบ) ด.ญ. จิรปภา
												เริ่มด้วย มือขวา 3 ครั้ง ต่อด้วย ทำพญา ครุฑ บิน แล้วจบ ด้วย ทำไหว้	เริ่มด้วย มือขวา 3 ครั้ง ต่อด้วย ทำพญา ครุฑ บิน แล้วจบ ด้วย ทำไหว้	เริ่มด้วย มือขวา 3 ครั้ง ต่อด้วย ทำพญา ครุฑ บิน แล้วจบ ด้วย ทำไหว้	เริ่มด้วย มือขวา 3 ครั้ง ต่อด้วย ทำพญา ครุฑ บิน แล้วจบ ด้วย ทำไหว้	

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ทำที่ 13

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำพื้นผืน ผ้า ขวา-ซ้าย (ทำจบ) นาง บัวเรียว	ทำพญา ครุฑ บิน (ทำจบ) นาง คำเอ๋ย	ทำกราบ (ทำจบ) (ทำตั้ง ใหม่ได้ ศอก) นาย หาญ	ทำบิด บัวบาน (ทำจบ) นาง บัวเขียว	ทำจีบ ไหม นาง ยุพา	เทศ หญิง ท่า ทอดลอง	เทศ ชาย ท่าแบก กระบุง กลับ บ้าน	ทำไหว้ หรือกราบ (ทำจบ) นาง ปาริชาติ	ทำหม่ม ผ้า (ทำจบ) นาง ชนิดา	ทำพื้นผ้า (ทำจบ) นาง กรรณิการ์	ทำพื้นผ้า หรือ ทำพม่า พายเรือ (ทำจบ) นางรัตน	ทำปูผ้า หรือ ทำน้ำไหล (ทำจบ) นายธงชัย	ทำพื้น ผ้าขาว- ซ้าย น.ส. ประภัสสร	ทำพื้น ผ้าขาว- ซ้าย นาย คงฤทธิ	ทำพื้น ผ้าขาว- ซ้าย นาย รัตนะ	ทำพื้น ผ้าขาว- ซ้าย น.ส. วรรณวิไล	ทำหม่มผ้า (ทำจบ) ด.ญ. จิรปภา
เท้า - นั่งคุกเข่า ทับสัน เท้า โดย การถอน เท้าซ้าย วางลง และย่อ ลง	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า ข่มตัว ตาม จังหวะ	เท้า - ยกเท้า ขวาขึ้น เล็ก น้อย ตัวตรง	เท้า - เท้าขวา ก้าว หน้า เปิดสัน เท้าซ้าย ลำตัว ตั้งตรง สายตา มอง ตรง	เท้า - นั่งคุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - ก้าวเท้า ขวา และ ซ้าย สลับ กันแล้ว เดิน ถอย หลัง เข้าโรง	เท้า - นั่งคุกเข่า ทับสันเท้า	เท้า - นั่งคุกเข่า ทับสันเท้า	เท้า - นั่งคุกเข่า ทับสันเท้า	เท้า - ถอน เท้าซ้าย วางลง หลังย่อ ลงเป็น ท่านั่ง คุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - ถอน เท้าซ้าย วางลง หลังย่อ ลงเป็น ท่านั่ง คุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - ถอน เท้าซ้าย วางลง หลังย่อ ลงเป็น ท่านั่ง คุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - ถอน เท้าซ้าย วางลง หลังย่อ ลงเป็น ท่านั่ง คุก เข่าทับ สันเท้า	เท้า - ก้าวเท้า ขวาและ ซ้าย สลับกัน แล้วเดิน ถอยหลัง เข้าโรง

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)
 ทำที่ 13

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน					
ทำพื้ผืน	ทำพญา	ทำกราบ	ทำบิด	ทำจีบ	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำพื้ผ้า	ทำพื้ผ้า	ทำปูผ้า	ทำพื้	ทำพื้	ทำพื้	ทำพื้	ทำห่มผ้า	
ผ้า	ครูท	(ทำจบ)	บัวบาน	ไหม	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ขวา-ซ้าย	บิน	(ทำตั้ง	(ทำจบ)	นาง	ท่า	ท่าแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ด.ญ.	
(ทำจบ)	(ทำจบ)	ใหม่ได้	นาง	ยุพา	ทดลอง	กระbung	นาง	นาง	กรรณิการ์	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา	
นาง	นาง	ศอก)	บัวเขียว		นุ่งผ้า	กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นางธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณวิไล		
บัวเขียว	คำเอี้ย	นาย			ไหม	บ้าน				นางรัตน							
		หาญ															
(ถ้าเวทีเป็นลานกว้างใช้ทำไหว้หรือกราบ 1 ครั้ง)																	

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 13

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ส่วนใหญ่จะใช้ท่าจบไปแล้ว คงเหลือแต่นางบัวเขียวใช้ท่าพับผืนผ้าและนางยูพาใช้ท่าจิบไหม เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนอง
2. กรมศิลป์ากร (หญิง) มือ - ใช้ท่าทดลองนุ่งผ้าไหม เท้า - ใช้ทำขึ้น (ชาย) มือ - ใช้ท่าแบกระบุงกลับบ้านเป็นท่าจบในท่าที่ 12 แล้ว
3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพับผ้า ท่าไหว้ ท่าบิดบัวบาน เป็นท่าจบในท่าที่ 4, 6, 10 และ 11 แล้ว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนอง
4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพับผ้าขวา-ซ้าย เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนอง ดังนั้นในท่าที่ 13 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ได้ใช้ท่าพับผ้าเป็นท่าจบ เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนอง

ตารางที่ 4.19 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
 ทำที่ 14

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำ	ทำบิด	ทำบัง	เพศ	เพศ	ทำไหว้	ทำ	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำหม่มผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	หม่มผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ทำไหว้	บิน	(ทำจบ)	(ทำจบ)	ทำไหว้	ทำเลือก	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ค.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	(ทำตั้ง	นาง	(ทำจบ)	ผ้าไหม	กระbung	นาง	นาง	กรรมจักร์	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ไหมได้	บัวเขียว	นางยูพา		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	สอ)				บ้าน			นางรัตน							
มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -
มือทั้งสอง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือขวาจับ	มือทั้ง	คว้าผ้า	มือทั้งสอง	มือขวา	มือทั้งสอง	มือทั้งสอง	มือทั้งสอง	มือทั้งสอง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือขวา
จับคว้า	สองตั้ง	สอง	คว้า มือ	สอง	มือและ	ทำทำไหว้	จับ	จับคว้า	จับคว้า	จับคว้า	จับปล่อย	สอง	สอง	สอง	สอง	จับหงาย
แล้วตั้งวง	วงบน	กราบ	ซ้ายตั้งวง	จับคว้า	ขึ้นแขน	ตาม	หงายที่	แล้วคลาย	แล้วคลาย	แบคว่ามือ	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ที่ฐาน
เอียงซ้าย	ระคับ	ลง	ข้อมือทั้ง	แล้วตั้ง	ขวามา	จังหวะ	ฐาน	จับลงพื้น	จับขึ้น	ลงก้มตัว	แบคว่า	แบคว่า	แบคว่า	แบคว่า	แบคว่า	ไหลซ้าย
แล้วโยก	แ่ง	1 ครั้ง	สองข้าง	วง	ข้าง	3 ครั้ง ถ้า	ไหล่	เอียงซ้าย	เหนือ	เล็กน้อย	มือลง	มือลง	มือลง	มือลง	มือลง	มือซ้ายจับ
ตัวไป-มา	ศีรษะ		ชนกัน	เอียงซ้าย	หน้า	พ้อนเดี่ยว	ซ้าย มือ	ปาดมือไป	ศีรษะ	เอียงซ้าย	ก้มตัว	ก้มตัว	ก้มตัว	ก้มตัว	ก้มตัว	ส่งหลัง
3 ครั้ง	แล้ว		เอียงขวา	แล้ว	แขนตั้ง	ไหว้ตาม	ซ้ายจับ	ทางขวา	สลับกัน	ปาดมือไป	ลงเล็ก	ลงเล็ก	ลงเล็ก	ลงเล็ก	ลงเล็ก	เอียง
และพนม	กราบ		เปลี่ยนจับ	โยกตัว	- มือ	จังหวะ 3	ส่งหลัง	ทำ	ไป-มา	ทางด้าน	น้อย	น้อย	น้อย	น้อย	น้อย	ศีรษะไป
มือไหว้	1 ครั้ง		ซ้าย-ขวา	ไป-มา	ซ้าย	ครั้ง แล้ว	เอียง	ซ้าย-ขวา	3-4 ครั้ง	ขวา	เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	เอียง	ทางขวา
หว่างอก			สลับ	3 ครั้ง	แตะที่	กราบลง	ขวา	สลับกัน	แล้ววาด	ทำซ้าย-	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	
1 ครั้ง			กันไป	และ		1 ครั้ง		ไป-มา	มือลงมา	ขวา	ปาดมือ	ปาดมือ	ปาดมือ	ปาดมือ	ปาดมือ	

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ทำที่ 14

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำ	ทำบิด	ทำบัง	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหม่	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำหม่ผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ทำไหว้	บิน	(ทำจบ)	(ทำจบ)	ทำไหว้	ทำเลือก	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ค.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	(ทำตั้ง	นาง	(ทำจบ)	ผ้าไหม	กระbung	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ไหมได้	บัวเขียว	นางยุพา		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	นายหาญ				บ้าน				นางรัตน						
			8 จังหวะ	พนมมือ		แขน		2 ครั้ง แล้ว	ไหว้ทอก	สลับกัน		ไปทาง	ไปทาง	ไปทาง	ไปทาง	
			เอียงตาม	ไหว้		ขวา		จบด้วยท่า	และกราบ	ไป-มา 3		ด้าน	ด้าน	ด้าน	ด้าน	
			มือจีบ	หว่างอก		ระดับ		กราบ 3	ลงกับพื้น	ครั้ง		ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
				1 ครั้ง		ไหล่		ครั้ง	1 ครั้ง	ครั้งที่ 4		ทำซ้าย-	ทำซ้าย-	ทำซ้าย-	ทำซ้าย-	
						แขนงอ				เอียงขวา		ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
						เป็นมุม				มือซ้าย		สลับ	สลับ	สลับ	สลับ	
						ฉาก				จีบหงาย		กันไป 3	กันไป 3	กันไป 3	กันไป 3	
						ศีรษะ				ตั้งวงอยู่		ครั้งครั้ง	ครั้งครั้ง	ครั้งครั้ง	ครั้งครั้ง	
						ตั้งตรง				ด้านข้าง		ที่ 4	ที่ 4	ที่ 4	ที่ 4	
										ทำ		เอียงขวา	เอียงขวา	เอียงขวา	เอียงขวา	
										ทำ		มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	มือซ้าย	
										สลับกัน		จีบหงาย	จีบหงาย	จีบหงาย	จีบหงาย	
										ซ้าย-ขวา						

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ทำที่ 14

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำ	ทำบิด	ทำบัง	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหม่	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำหม่มผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ทำไหว้	บิน	(ทำจบ)	(ทำจบ)	ทำไหว้	ทำเลือก	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ค.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	(ทำตั้ง	นาง	(ทำจบ)	ผ้าไหม	กระbung	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ไหมได้	บัวเขียว	นางยูพา		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ์	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	นายหาญ				บ้าน				นางรัตนา						
											2 ครั้ง	มือขวา	มือขวา	มือขวา	มือขวา	
											จากนั้น	ตั้งวง	ตั้งวง	ตั้งวง	ตั้งวง	
											ทำท่าสาว	อยู่ด้าน	อยู่ด้าน	อยู่ด้าน	อยู่ด้าน	
											ใหม่ช่วง	ข้างทำ	ข้างทำ	ข้างทำ	ข้างทำ	
											ยาวหรือ	สลับ	สลับ	สลับ	สลับ	
											ท่าเชื่อม	กัน	กัน	กัน	กัน	
											เริ่มด้วย	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	ซ้าย-	
											มือขวา	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา	
											3 ครั้ง ต่อ	2 ครั้ง	2 ครั้ง	2 ครั้ง	2 ครั้ง	
											ด้วยท่า	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	
											เทพนม	ท่าท่า	ท่าท่า	ท่าท่า	ท่าท่า	
											โยกไป-มา	เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ทำที่ 14

กรรมศิลปากร					กลุ่มพ่อครูแม่ครู							กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำ	ทำบิด	ทำบัง	เพศ	เพศ	ทำไห้ว	ทำหม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำหมผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ทำไห้ว	บิน	(ทำจบ)	(ทำจบ)	ทำไห้ว	ทำเลือก	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	จ.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	(ทำถึง	นาง	(ทำจบ)	ผ้าไหม	กระบุง	นาง	นาง	กรรมธิการ	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ไหมได้	บัวเขียว	นางยุพา		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอี้ย	นายหาญ				บ้าน				นางรัตนา						
											แล้วจบ	(สาว	(สาว	(สาว	(สาว	
											ด้วย	ไหม	ไหม	ไหม	ไหม	
											ทำไห้ว	ช่วงขาว)	ช่วงขาว)	ช่วงขาว)	ช่วงขาว)	
											1 ครั้ง	เริ่มด้วย	เริ่มด้วย	เริ่มด้วย	เริ่มด้วย	
												มือขวา	มือขวา	มือขวา	มือขวา	
												3 ครั้ง	3 ครั้ง	3 ครั้ง	3 ครั้ง	
												ต่อด้วย	ต่อด้วย	ต่อด้วย	ต่อด้วย	
												ทำพญา	ทำพญา	ทำพญา	ทำพญา	
												ครุฑบิน	ครุฑบิน	ครุฑบิน	ครุฑบิน	
												แล้วจบ	แล้วจบ	แล้วจบ	แล้วจบ	
												ด้วย	ด้วย	ด้วย	ด้วย	
												ทำไห้ว	ทำไห้ว	ทำไห้ว	ทำไห้ว	

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)
 ทำที่ 14

กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำ	ทำบิด	ทำบัง	เทศ	เทศ	ทำไห้ว	ทำหม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำหมผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ทำไห้ว	บิน	(ทำจบ)	(ทำจบ)	ทำไห้ว	ทำเลือก	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ค.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	(ทำตั้ง	นาง	(ทำจบ)	ผ้าไหม	กระbung	นาง	นาง	กรรมธิการ	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ไหมได้	บัวเขียว	นางยูพา		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ์	รัตน์ะ	วรรณวีไล	
บัวเขียว	คำเอี้ย	นายหาญ				บ้าน				นางรัตนา						
เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -
นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	เท้าขา	นั่งคุก	ก้าวเท้า	นั่งคุกเข้า	นั่งคุกเข้า	นั่งคุกเข้า	นั่งคุกเข้า	ถอน	ถอน	ถอน	ถอน	ก้าวเท้า
เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	ก้าว	เข้าทับ	ขวา	ทับสันเท้า	ทับสันเท้า	ทับสันเท้า	ทับสันเท้า	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	ขวาและ
สันเท้า	สันเท้า	สันเท้า	สันเท้า	สันเท้า	หน้า	สันเท้า	และ					วางลง	วางลง	วางลง	วางลง	ซ้าย
					เปิดสัน	ซ้าย						หลังย่อ	หลังย่อ	หลังย่อ	หลังย่อ	สลับกัน
					เท้าซ้าย	สลับ						ลงเป็น	ลงเป็น	ลงเป็น	ลงเป็น	แล้วเดิน
					ลำตัว	กันแล้ว						ท่า	ท่า	ท่า	ท่า	ถอยหลัง
					ตั้งตรง	เดิน						นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	เข้าโรง
					ส่ายดา	ถอย						เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	
					มอง	หลัง						สันเท้า	สันเท้า	สันเท้า	สันเท้า	
					ตรง	เข้าโรง										

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ทำที่ 14

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำ	ทำบิด	ทำบัง	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหม่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำหม่มผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	กราบ	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ทำไหว้	บิน	(ทำจบ)	(ทำจบ)	ทำไหว้	ทำเลือก	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ด.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	(ทำตั้ง	นาง	(ทำจบ)	ผ้าไหม	กระbung	นาง	นาง	กรรมธิการ	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ไหมได้	บัวเขียว	นางยุพา		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ์	รัตน์ะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	นายหาญ				บ้าน				นางรัตนา						

(ถ้าเวที
เป็น
ลาน
กว้างใช้
ทำไหว้
หรือ
กราบ
1 ครั้ง)

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 14

1. กลุ่มครูอาวุโส มือ - ส่วนใหญ่ได้ใช้ท่าพับผ้าเป็นท่าจบแล้ว ยกเว้นนางยุพา ยังใช้ท่าบังสุริยาและท่าไหว้เป็นท่าจบ เท้า - ใช้ทำนั่ง
 2. กรมศิลป์ากร (หญิง) มือ - ใช้ท่าเลือกผ้าไหม เท้า - ใช้ทำยืน
(ชาย) มือ - ใช้ท่าแบกระบุงกลับบ้านเป็นท่าจบในท่าที่ 12 แล้ว เท้า - ใช้ทำยืน
 3. กลุ่มพ่อครูแม่ครู มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพับผ้า ท่าไหว้ ท่าบิดบัวบาน เป็นท่าจบในท่าที่ 4, 6, 10 และ 11 แล้ว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง
 4. กลุ่มเยาวชน มือ - ส่วนใหญ่ใช้ท่าพับผ้าขวา-ซ้าย เป็นท่าจบในท่าที่ 13 แล้ว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง
- ดังนั้นในท่าที่ 14 ทั้ง 4 กลุ่ม มือ - ส่วนใหญ่ได้ใช้ท่าไหว้ ท่าพับผ้าเป็นท่าจบแล้ว เท้า - ส่วนใหญ่ใช้ทำนั่ง คงเหลือเพียงของกรมศิลป์ากรเท่านั้น

ตารางที่ 4.20 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อนสาวไหมแยกตามกลุ่มบุคคลและกรมศิลปากร
 ทำที่ 15

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำกราบ	ทำบิด	ทำบัง	เพศ	เพศ	ทำไหว้	ทำหม่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำหม่มผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	(ทำจบ)	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ทำไหว้	บิน	(ทำตั้ง	(ทำจบ)	ทำไหว้	ทำ	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ด.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	ไหมได้	นาง	(ทำจบ)	หม่มไหม	กระบุง	นาง	นาง	กรรมกร	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ศอก)	บัวเขียว	นาง		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	นาย		ยุพา		บ้าน				นางรัตน						
มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -	มือ -
มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือขวาจับ	มือทั้ง	มือซ้าย	คว้าผ้า	มือทั้งสอง	มือขวา	มือทั้งสอง	มือทั้งสอง	มือทั้งสอง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือทั้ง	มือขวา
สองจับ	สองตั้ง	สอง	คว้า มือ	สอง	จับส่ง	มือและ	ทำท่าไหว้	จับ	จับคว้า	จับคว้า	จับปล่อย	สอง	สอง	สอง	สอง	จับหงาย
คว้าแล้ว	วงบน	กราบ	ซ้ายตั้งวง	จับคว้า	หลัง	ขึ้น	ตามจังหวะ	หงายที่	แล้วคลาย	แล้วคลาย	แบคว้ามือ	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ปล่อย	ที่ฐาน
ตั้งวง	ระคับ	ลง	ข้อมือทั้ง	แล้วตั้ง	มือขวา	แขนขว	3 ครั้ง ถ้า	ฐาน	จับลงพื้น	จับขึ้น	ลงก้มตัว	แบคว้า	แบคว้า	แบคว้า	แบคว้า	ไหล่ซ้าย
เอียงซ้าย	แ่ง	1 ครั้ง	สองข้าง	วง	จับ	ามาข้าง	พ้อนเดี่ยว	ไหล่	เอียงซ้าย	เหนือ	เล็กน้อย	มือลง	มือลง	มือลง	มือลง	มือซ้ายจับ
แล้วโยก	ศีรษะ		ชนกัน	เอียงซ้าย	หงาย	หน้า	ไหว้ตาม	ซ้าย มือ	ปาดมือไป	ศีรษะ	เอียงซ้าย	ก้มตัว	ก้มตัว	ก้มตัว	ก้มตัว	ส่งหลัง
ตัวไป-มา	แล้ว		เอียงขวา	แล้ว	ที่	แขนตั้ง	จังหวะ 3	ซ้ายจับ	ทางขวาทำ	สลับกัน	ปาดมือไป	ลง	ลง	ลง	ลง	เอียง
3 ครั้ง	กราบ		เปลี่ยนจับ	โยกตัว	หัวไหล่	- มือ	ครั้ง แล้ว	ส่งหลัง	ซ้าย-ขวา	ไป-มา	ทางด้าน	เล็กน้อย	เล็กน้อย	เล็กน้อย	เล็กน้อย	ศีรษะไป
และพนม	1 ครั้ง		ซ้าย-ขวา	ไป-มา	ซ้าย	ซ้าย	กราบลง	เอียง	สลับกัน	3-4 ครั้ง	ขวา	ยเอียง	ยเอียง	ยเอียง	ยเอียง	ทางขวา
มือไหว้			สลับ	3 ครั้ง	เอียง	แตะที่	1 ครั้ง	ขวา	ไป-มา	แล้ววาด	ทำซ้าย-ขวา	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)
 ทำที่ 15

กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน					
ทำบัง	ทำพญา	ทำกราบ	ทำบิด	ทำบัง	เพศ	เพศ	ทำไหว้	ทำหม่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำหม่มผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	(ทำจบ)	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ทำไหว้	บิน	(ทำตั้ง	(ทำจบ)	ทำไหว้	ทำ	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ค.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	ใหม่ได้	นาง	(ทำจบ)	หม่มใหม่	กระbung	นาง	นาง	กรรมิการ์	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ศอก)	บัวเขียว	นาง		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	นาย		ยุพา		บ้าน				นางรัตนา						
หว่างอก			กันไป	และ	ขวา	แขน		2 ครั้ง	มือลงมา	สลับกัน	ปาดมือ	ปาดมือ	ปาดมือ	ปาดมือ		
1 ครั้ง			8 จังหวะ	พนมมือ	สอคมมือ	ขวา		แล้วจบ	ไหว้ที่อก	ไป-มา	ไปทาง	ไปทาง	ไปทาง	ไปทาง		
			เอียงตาม	ไหว้	จีบขวา	ระดับ		ด้วย	และกราบ	3 ครั้ง ครั้ง	ด้าน	ด้าน	ด้าน	ด้าน		
			มือจีบ	หว่างอก	แล้ว	ไหล่		ทำกราบ	ลงกับพื้น	ที่ 4	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา		
				1 ครั้ง	ม้วน	แขนงอ		3 ครั้ง	1 ครั้ง	เอียงขวา	ทำซ้าย-	ทำซ้าย-	ทำซ้าย-	ทำซ้าย-		
					เป็นวง	เป็นมุม				มือซ้าย	ขวา	ขวา	ขวา	ขวา		
					แบที่	ฉาก				จีบหางย	สลับ	สลับ	สลับ	สลับ		
					ได้ สอก	ศิระะ				ตั้งวงอยู่	กันไป	กันไป	กันไป	กันไป		
					ซ้าย	ตั้งตรง				ด้านข้าง	3 ครั้ง	3 ครั้ง	3 ครั้ง	3 ครั้ง		
					มือซ้าย					ทำ	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 4		
					ม้วน					สลับกัน	เอียง	เอียง	เอียง	เอียง		

ทำที่ 15

ศิลปากร						กลุ่มพ่อครูแม่ครู																								
เพศ	ทำไหว้	ทำหม่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำ	กระบุง	นาง	นาง	กรรณิการ์	พายเรือ	(ทำจบ)	กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา	(ทำจบ)	นายร	บ้าน	นางรัตนา
																		ข้าวย-ข												
																		2 ครั้ง												
																		จากนั้น												
																		ทำท่าส												
																		ใหม่ชั												
																		ยาวหรือ												
																		ท่าเชือ												
																		เริ่มด้ว												
																		มือขวา												
																		3 ครั้ง												

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)
 ทำที่ 15

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำกราบ	ทำบิด	ทำบัง	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำห่มผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	(ทำจบ)	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย
ทำไหว้	บิน	(ทำตั้ง	(ทำจบ)	ทำไหว้	ท่า	ท่าแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ด.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	ใหม่ได้	นาง	(ทำจบ)	ห่มใหม่	กระbung	นาง	นาง	กรรมจารย์	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ศอก)	บัวเขียว	นาง		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นางรัชชยา	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	นาย		ยุพา		บ้าน				นางรัตนา						
		หาญ														
					ศอก						พนม	2 ครั้ง	2 ครั้ง	2 ครั้ง	2 ครั้ง	
					ขวา						โยก	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	จากนั้น	
					มือขวา						ไป-มา	ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	ทำท่า	
					ม้วน						แล้วจบ	เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	เชื่อม	
					เป็นตั้ง						ด้วย	(สาว	(สาว	(สาว	(สาว	
					วงแล้ว						ทำไหว้	ใหม่	ใหม่	ใหม่	ใหม่	
					จับปรก						1 ครั้ง	ช่วง	ช่วง	ช่วง	ช่วง	
					นำมือ							ขวา)	ขวา)	ขวา)	ขวา)	

ทำที่ 15

158

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

ทำที่ 15

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำกราบ	ทำบิด	ทำบัง	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำห่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำห่มผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	(ทำจบ)	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ชาย	ชาย	ชาย	(ทำจบ)
ทำไหว้	บิน	(ทำตั้ง	(ทำจบ)	ทำไหว้	ทำ	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ชาย	ชาย	ชาย	ชาย	ค.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	ใหม่ได้	นาง	(ทำจบ)	ห่มใหม่	กระbung	นาง	นาง	กรรมธิการ	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ศอก)	บัวเขียว	นาง		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นางธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวิไล	
บัวเขียว	คำเอ๋ย	นาย		ยุพา		บ้าน				นางรัตนา						
					อยู่ได้											
					ศอก											
					ม้วน											
					เป็นจิบ											
					หงาย											
					เข้าที่											
					หัวไหล่											
					ซ้าย											
					เอียง											
					ซ้าย											

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)
 ทำที่ 15

กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
ทำบัง	ทำพญา	ทำกราบ	ทำบิด	ทำบัง	เทศ	เทศ	ทำไหว้	ทำหม่ม	ทำพับผ้า	ทำพับผ้า	ทำปูผ้า	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำพับ	ทำหม่มผ้า
สุริยาและ	ครุฑ	(ทำจบ)	บัวบาน	สุริยา	หญิง	ชาย	หรือกราบ	ผ้า	(ทำจบ)	หรือ	หรือ	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	ผ้าขาว-	(ทำจบ)
ทำไหว้	บิน	(ทำตั้ง	(ทำจบ)	ทำไหว้	ทำ	ทำแบก	(ทำจบ)	(ทำจบ)	นาง	ทำพม่า	ทำน้ำไหล	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ซ้าย	ด.ญ.
(ลาผู้ชม)	(ทำจบ)	ใหม่ได้	นาง	(ทำจบ)	หม่มไหม	กระbung	นาง	นาง	กรรมธิการ	พายเรือ	(ทำจบ)	น.ส.	นาย	นาย	น.ส.	จิรปภา
นาง	นาง	ศอก)	บัวเขียว	นาง		กลับ	ปาริชาติ	ชนิดา		(ทำจบ)	นายธงชัย	ประภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณวีไล	
บัวเขียว	คำเอี้ย	นาย		ยุพา		บ้าน				นางรัตนา						
เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -	เท้า -
นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	เดิน	เท้าขา	นั่งคุก	ก้าวเท้า	นั่งคุก	นั่งคุก	นั่งคุก	ถอน	ถอน	ถอน	ถอน	ก้าวเท้า
เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	ถอย	ก้าว	เข้าทับ	ขวา	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	เท้าซ้าย	ขวาและ
ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	หลัง	หน้า	ส้นเท้า	และ	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	วางลง	วางลง	วางลง	วางลง	ซ้าย
					ด้านขา	เปิดส้น		ซ้าย				หลังย่อ	หลังย่อ	หลังย่อ	หลังย่อ	สลับกัน
					ซ้าย	เท้าซ้าย		สลับ				ลงเป็น	ลงเป็น	ลงเป็น	ลงเป็น	แล้วเดิน
					ตาม	ลำตัว		กันแล้ว				ทำนั่ง	ทำนั่ง	ทำนั่ง	ทำนั่ง	ถอยหลัง
					จังหวะ	ตั้งตรง		เดิน				คุก	คุก	คุก	คุก	เข้าโรง
					เข้าโรง	สายตา		ถอย				เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	เข้าทับ	
						มอง		หลัง				ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	ส้นเท้า	
						ตรง		เข้าโรง								

สรุปภาพรวมลักษณะการฟ้อนท่าที่ 15

กลุ่มครูอาวุโส กลุ่มพ่อครูแม่ครูและกลุ่มเยาวชนได้ฟ้อนสาวไหมจบในท่าที่ 13, 14 แล้ว คงเหลือเพียงท่าฟ้อนสาวไหมของกรมศิลปากรดังนี้

หญิง มือ - ใช้ท่าห่มไหม (เป็นท่าจบหรือท่าเข้าโรง) เท้า - ใช้ทำยืน

ชาย ได้กำหนดให้ใช้ท่าแบกกระบุงกลับบ้านเป็นท่าจบในท่าที่ 12 แล้ว

4.1.5 สรุปภาพรวมการฟ้อนสาวไหมทั้ง 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

4.1.5.1 ด้านเพศของผู้ฟ้อน มีทั้งเพศชายและเพศหญิงและในกลุ่มเยาวชนเพศชายที่มีลักษณะเป็นหญิงมากกว่าให้ความสนใจในการฟ้อนสาวไหมมากถึงร้อยละ 40

4.1.5.2 ด้านการแต่งกาย

1. เพศหญิง ผ้าถุง ยังคงรักษาการนุ่งผ้าถุงลายขวางมีเชิง ความยาวกรอมเท้า เสื้อสีพื้นคอกลมหรือคอตั้ง แขนกระบอก ผ่าหน้า สไบ สีพื้นหรือมีลวดลาย ผม กล้าผมเป็นกระบังหน้า แล้วขมวดผมไว้ด้านหลัง เครื่องประดับ ดอกเอื้องหรือดอกไม้สดประเภทต่าง ๆ ประดับศีรษะ สร้อยคอ กำไล ต่างหู

2. เพศชาย กางเกงสะดอหรือกางเกงขาก๊วย เสื้อหม้อฮ่อมแขนสั้นสีดำหรือสีน้ำเงิน เครื่องประดับ ผ้าขาวม้าคาดเอวและโปกศีรษะ

4.1.5.3 จำนวนท่าฟ้อนและการเรียกชื่อท่าฟ้อน จำนวนท่าฟ้อน อยู่ระหว่าง 8 -13 ท่า การเรียกชื่อท่าฟ้อน ทั้ง 4 กลุ่ม มีการเรียกชื่อท่าฟ้อนที่แตกต่างกันและเหมือนกันในบางกลุ่ม ตัวอย่างเช่น

ท่าที่ 1	กลุ่มครูอาวโส	เรียกชื่อท่าฟ้อนว่า	ท่าไหว้
	กรมศิลปากร	เรียกชื่อท่าฟ้อนว่า	ท่าสาวไหมได้ศอกขวา-ซ้าย
	กลุ่มพ่อครูแม่ครู	เรียกชื่อท่าฟ้อนว่า	ท่าสาวไหมได้ศอกขวา-ซ้าย
	กลุ่มเยาวชน	เรียกชื่อท่าฟ้อนว่า	ท่ากราบหรือท่าห่มผ้า

จากการสัมภาษณ์กลุ่มครูอาวโส นางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ได้ให้เหตุผลว่าที่ใช้ท่าไหว้ เป็นท่าที่ 1 เพราะต้องการที่จะไหว้เพื่อระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ที่ได้สั่งสอนมาและเป็นการขอขมาผู้ชม และในกลุ่มพ่อครูแม่ครูและกรมศิลปากรที่ใช้ท่าสาวไหมได้ศอกขวา-ซ้าย เป็นท่าที่ 1 เพราะเป็นท่าที่จะต้องเดินออกมาเพื่อให้ดูสวยงามและเป็นการเตรียมตัวผู้แสดงสำหรับท่ากราบหรือท่าห่มผ้าในกลุ่มเยาวชนนั้นเป็นการเรียกชื่อท่าฟ้อนที่ให้เยาวชนจำได้ง่ายและมีลักษณะการฟ้อนที่ชัดเจนจากการเรียกชื่อท่า

ลักษณะการฟ้อน ทั้ง 4 กลุ่มมีการเรียกชื่อท่าที่เหมือนกันแต่ลักษณะการฟ้อนแตกต่างกันที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กลุ่มครูอาวโส ท่าไหว้ ลักษณะการฟ้อน ใช้ท่ายืนพับเพียบ (นางบัวเรียว)

กรมศิลปากร ท่าไหว้ ลักษณะการฟ้อน ย่อตัวลงนั่งทับส้นเท้า

กลุ่มพ่อครูแม่ครู ท่าไหว้ ลักษณะการฟ้อน เดินออกมาแล้วไหว้ (นางชนิดา

และนายธงชัย)

กลุ่มเยาวชน ท้าหัว ลักษณะการฟ้อน เดินสลับเท้ากันไปมาขวา-ซ้าย, ซ้าย-ขวา (นายกฤษฎี)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกรมศิลปากรได้กำหนดลักษณะการฟ้อนที่แตกต่างไปจากทุกกลุ่ม เช่น ทำนาโหมลี้ยงน้ำยา ซึ่งเป็นท่าฟ้อนที่แสดงถึงความเจริญทางด้านเทคโนโลยี และเป็นการประยุกต์ท่าฟ้อนที่กรมศิลปากรได้ประดิษฐ์เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าลักษณะการฟ้อนสาวไหมของกรมศิลปากรไม่ได้เน้นความหมายของวิถีชีวิตของชุมชนในการปั่นฝ้ายจนถึงทอเป็นผืนผ้า แต่รูปแบบของการฟ้อนสาวไหมของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีกรรณ์ และกลุ่มพ่อครูแม่ครู รวมถึงกลุ่มเยาวชน จะมีความหมายเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนมากกว่า

ตารางที่ 4.21 สรุปรูปแบบการฟ้อนสาวไหมของกลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร กลุ่มพ่อครู-แม่ครูและกลุ่มเยาวชน

ท่าที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
	บัวเรียว	คำเอ๋ย	หาญ	บัว เจียว	ยุพา	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ปาริ ชาติ	ชนิดา	กรรณิ การ์	รัตน	ธงชัย	ประ ภัสสร	คงฤทธิ	รัตน	วรรณ วิไล	จิรปภา
1	ไหว้	ไหว้	ไหว้	ไหว้	ไหว้	สาว ไหมได้ ศอก ขวา- ซ้าย	แบก จอม	สาว ไหมได้ ศอก ขวา- ซ้าย	สาว ไหมได้ ศอก ขวา- ซ้าย	ไหว้	ไหว้	ไหว้	ไหว้	ไหว้	ไหว้	ไหว้	ห่มผ้า
2	บิดบัว บาน	บิดบัว บาน	บิดบัว บาน	ปั้นฝ้าย	ปั้นฝ้าย	ไหว้	ไหว้ 4 ทิศ	ขยุ้ม ไหม	บิดบัว บาน	สาว ไหม ช่วงขาว ขวา- ซ้าย	ขยุ้มไหม	บิดบัว บาน	บิดบัว บาน	บิดบัว บาน	บิดบัว บาน	บิดบัว บาน	ไหว้
3	พญา ครุฑ บิน บัง สุริยา	พญา ครุฑ บิน บัง สุริยา	เก็บฝ้าย	สาว ไหม ช่วงขาว ขวา- ซ้าย	สาว ไหม ช่วงขาว ขวา- ซ้าย	บิดบัว บาน	ถางป่า	สาว ไหม ช่วงขาว ขวา- ซ้าย	ขยุ้ม ไหม	ขยุ้ม ไหม	สาวไหม ช่วงขาว, นาง ระเวง	คลี่ปม ไหม	พญา ครุฑ บิน บัง สุริยา	พญา ครุฑ บิน บัง สุริยา	พญา ครุฑ บิน บัง สุริยา	พญา ครุฑ บิน บัง สุริยา	บิดบัว บาน

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ทำที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรรมศิลปากร		กลุ่มพ่อครูแม่ครู					กลุ่มเยาวชน				
	บัวเขียว	คำอ้อย	หาญ	บัว เขียว	ยุพา	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ปาริ ชาติ	ชนิดา	กรรณิ การ์	รัตนา	ธงชัย	ประ ภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ วิไล	จิรปภา
4	สาว ไหม ช่วงยาว	ม้วน ไหมได้ สอก	เก็บผ้า ใส่ซ้า	ม้วน ไหมได้ สอก	ทำดิ่ง ไหม	ดิ่งไหม ออก จากรัง	ปิด แมลง หรือตบ มด	ม้วน ไหมได้ สอก	สาว ไหม	พับผ้า ,พม่าพาย เรือ	พับผ้า	สาวไหม ช่วงยาว ขวา-ซ้าย	สาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย	สาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย	สาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย	สาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย	สาว ไหม ช่วงยาว ขวา- ซ้าย
5	ม้วน ไหม ซ้าย- ขวา	ป้าวย ตัว	ใช้ฝ้าย (คลี่ ฝ้าย)	บิดบัว บาน	พุง หลอด ไหม	นำไหม เข้ากลุ่ม ขวา- ซ้าย	จุดไฟ เผา	ไหว้ ,กราบ	ม้วน ไหมได้ สอก ซ้าย- ขวา	จบใน ทำที่ 4	จบในทำ ที่ 4	ม้วน ไหมมัด สอก ซ้าย-ขวา	ม้วน ไหม ซ้าย- ขวา	ม้วน ไหม ซ้าย- ขวา	ม้วน ไหม ซ้าย- ขวา	ม้วน ไหม ซ้าย- ขวา	ปูผ้า
6	ม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา	พญา ครูฯ บิน	นำไหม ดาก แคด สาว ไหม ช่วงยาว	ไหว้	สาว ไหม ช่วงยาว	สาว ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	พันดิน	จบใน ทำที่ 5	ห่มผ้า	จบใน ทำที่ 4	จบในทำ ที่ 4	ปูผ้า,น้ำ ไหล	ม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา	ม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา	ม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา	ม้วน ไหมได้ เข้า ซ้าย- ขวา	พับผ้า

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ท่าที่	กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน					
	บัวเรียว	คำอ้อย	หาญ	บัว เจียว	ยุพา	เทศ หญิง	เทศ ชาย	ปาริ ชาติ	ชนิตา	กรรณิ การ์	รัตนา	ธงชัย	ประ ภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ วิไล	จิรปภา
7	ม้วน ไหม ได้สอก ขวา- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 6	ท่าอืด ฝ้าย	จบใน ท่าที่ 6	ท่าเข็บ ไหม	สาว ไหมต่ำ	หวาน เมล็ด ฝ้าย	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบในท่า ที่ 4	จบในท่า ที่ 6	ม้วน ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	ม้วน ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	ม้วน ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	ม้วน ไหมได้ สอก ขวา- ซ้าย	ห่มผ้า
8	ปิ่น ไหมใน กวาง พุ่ง หลุด ไหม	จบใน ท่าที่ 6	สาว ไหม ช่วงยาว	จบใน ท่าที่ 6	ท่าคลี่ ผ้า	นำไหม พัน หลัก	ดูผล หรือดู แมลง	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบในท่า ที่ 4	จบในท่า ที่ 6	ปิ่น ไหม ในกวาง พุ่ง หลุด ไหม	ปิ่น ไหม ในกวาง พุ่ง หลุด ไหม	ปิ่น ไหม ในกวาง พุ่ง หลุด ไหม	ปิ่น ไหม ในกวาง พุ่ง หลุด ไหม	จบใน ท่าที่ 7
9	สาว ไหม รอบ ตัว ขวา- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 6	ท่าเปื้อย ฝ้ายท่า ดึงไหม ได้สอก	จบใน ท่าที่ 6	ท่าพับ ผ้า	สาว ไหม ข้างตัว	จับ แมลง	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบในท่า ที่ 4	จบในท่า ที่ 6	สาว ไหม รอบ ตัว ขวา- ซ้าย	สาว ไหม รอบ ตัว ขวา- ซ้าย	สาว ไหม รอบ ตัว ขวา- ซ้าย	สาว ไหม รอบ ตัว ขวา- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 7

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ท่าที่	กลุ่มครูอาวุโส				กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน					
	บัวเรียว	คำอ้อย	หาญ	บัว เจียว	ยุพา	เพศ หญิง	เพศ ชาย	ปาริ ชาติ	ชนิดา	กรรณิ การ์	รัตนา	ธงชัย	ประ ภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ วิไล	จิรปภา
10	กลีปม ไหม	จบใน ท่าที่ 6	บิคบัว บาน	จบใน ท่าที่ 6	ท่า เหยียด ขา สาว ไหม	นำไหม ล้าง น้ำยา	ผูกกระ บุง	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบในท่า ที่ 4	จบในท่า ที่ 6	กลีปม ไหม	กลีปม ไหม	กลีปม ไหม	กลีปม ไหม	จบใน ท่าที่ 7
11	แยก เส้น ไหม ขวา- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 6	กราบ	จบใน ท่าที่ 6	สาว ไหมได้ ศอก, สาว ไหม ช่วงยาว	พุงกระ สวย	เก็บผล	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบในท่า ที่ 4	จบในท่า ที่ 6	แยก เส้น ไหม ขวา- ซ้าย	แยก เส้น ไหม ขวา- ซ้าย	แยก เส้น ไหม ขวา- ซ้าย	แยก เส้น ไหม ขวา- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 7
12	ปูผ้า ,พับผ้า ขวา- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 11	จบใน ท่าที่ 6	บัง สุริยา	นำไหม ฝั่งแดง	แบบ กระบุง กลับ บ้าน	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบในท่า ที่ 4	จบในท่า ที่ 6	ปูผ้า ,พับผ้า ขวา ซ้าย	ปูผ้า ,พับผ้า ขวา ซ้าย	ปูผ้า ,พับผ้า ขวา ซ้าย	ปูผ้า ,พับผ้า ขวา ซ้าย	จบใน ท่าที่ 7

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ท่าที่	กลุ่มครูอาวุโส					กรมศิลปากร			กลุ่มพ่อครูแม่ครู				กลุ่มเยาวชน				
	บัวเรียว	คำอ้อย	หาญ	บัว เจียว	ยุพา	เทศ หญิง	เทศ ชาย	ปา ริชาติ	ชนิตา	กรร ณิการ์	รัตนา	ธงชัย	ประ ภัสสร	คงฤทธิ	รัตนะ	วรรณ วิไล	จิรปภา
13	พับผืน ผ้า ขวา- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 11	จบใน ท่าที่ 6	จบใหม่	ทดลอง นุ่งผ้า ใหม่	จบใน ท่าที่ 12	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบในท่า ที่ 4	จบในท่า ที่ 6	พับผืน ผ้า ขวา- ซ้าย	พับผืน ผ้า ขวา- ซ้าย	พับผืน ผ้า ขวา- ซ้าย	พับผืน ผ้า ขวา- ซ้าย	จบใน ท่าที่ 7
14	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 11	จบใน ท่าที่ 6	บัง สุริยา , ไหว้	เลือกผ้า ใหม่	จบใน ท่าที่ 12	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบในท่า ที่ 4	จบในท่า ที่ 6	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 7
15	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 11	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 13	ห่ม ใหม่ (เข้า โรง)	จบใน ท่าที่ 12	จบใน ท่าที่ 5	จบใน ท่าที่ 6	จบใน ท่าที่ 4	จบในท่า ที่ 4	จบในท่า ที่ 6	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 13	จบใน ท่าที่ 7

ตารางที่ 4.22 สรุปรูปแบบการฟ้อนสาวไหมของกลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร กลุ่มพ่อครู-แม่ครูและกลุ่มเยาวชน

ท่าหลัก นางบัวเรียว ท่าที่	กลุ่มอาวุโส	กรมศิลปากร	กลุ่ม พ่อครู-แม่ครู	กลุ่ม เยาวชน	ท่าที่ทดแทน ท่าที่เพิ่มขึ้น
1. ท่าไหว้	ยังคงอยู่	หายไป	ยังคงอยู่	ยังคงอยู่	- สาวไหมได้ศอก - ขวา-ซ้าย - ห่มผ้า - แบกจอบ
2. บิดบัวบาน	ยังคงอยู่	หายไป	ยังคงอยู่	ยังคงอยู่	- บั้นปลาย - ไหว้, ไหว้ 4 ทิศ - ขยूमไหม - สาวไหมช่วงขาว -
3. พญาครุฑบิน	ยังคงอยู่	หายไป	ยังคงอยู่	ยังคงอยู่	- เก็บฝ้าย - สาวไหมช่วงขาว - สาวไหมได้ศอก - บิดบัวบาน - ถางป่า - ขยूमไหม - คลี่ปมไหม

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ท่าหลัก นางบัวเรียว ท่าที่	กลุ่มอาวุธ	กรรมศิลปากร	กลุ่ม พ่อครู-แม่ครู	กลุ่ม เยาวชน	ท่าที่ทดแทน ท่าที่เพิ่มขึ้น
4. สาวไหมช่วงยาว	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	ยังคงอยู่	- ม้วนไหมได้สอก - เก็บฝ้ายใส่ซ้า - ดึงไหม - ดึงไหมออกจากรัง - ปิดแมลงหรือดบ มด - พับผ้า, พม่าพายเรือ
5. ม้วนไหม ซ้าย-ขวา	หายไป	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	- ป่าว่ายตัว - ไข่ฝ้าย, คลี่ฝ้าย - บิดบัวบาน - พุงหลอดไหม - นำไหมเข้ากลุ่ม ขวา-ซ้าย - จดไฟเผา - ไหว้, กราบ

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ท่าหลัก นางบัวเรียว ท่าที่	กลุ่มอาวุโส	กรมศิลปากร	กลุ่ม พ่อครู-แม่ครู	กลุ่ม เยาวชน	ท่าที่ทดแทน ท่าที่เพิ่มขึ้น
					- ม้วนไหมได้สอก ซ้าย-ขวา - ปูผ้า
6. ม้วนไหมได้เข้า ซ้าย-ขวา	หายไป	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	- พญาครุฑบิน - นำไหมตากแดด หรือสาวไหมช่วง ยาว - ไห้ว - สาวไหมได้สอก ขวา-ซ้าย - ฟันดิน - ห่มผ้า,ปูผ้าหรือน้ำ ไหล - พับผ้า

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ท่าหลัก นางบัวเรียว ท่าที่	กลุ่มอาวุโส	กรรมศิลปากร	กลุ่ม พ่อครู-แม่ครู	กลุ่ม เยาวชน	ท่าที่ทดแทน ท่าที่เพิ่มขึ้น
7. ม้วนไหมได้สอก ขวา-ซ้าย	หายไป	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	- ทำอิดฝ้าย - สาวไหมดำ - หวานเมล็ดฝ้าย - ห่มผ้า
8. บั่นไหมในกอง และพุ่งหลอดไหม	หายไป	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	- สาวไหมช่วงยาว - คลี่ผ้า - นำไหมพันหลัก - คูผลหรือคูแมลง
9. สาวไหมรอบตัว ขวา-ซ้าย	หายไป	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	- เปียฝ้าย,ดึงไหมได้ สอก - พับผ้า - สาวไหมข้างตัว - จับแมลง

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ท่าหลัก นางบัวเรียว ท่าที่	กลุ่มอาวุโส	กรรมศิลปากร	กลุ่ม พ่อครู-แม่ครู	กลุ่ม เยาวชน	ท่าที่ทดแทน ท่าที่เพิ่มขึ้น
10. คลี่ปมไหม	หายไป	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	- บิดบัวบาน - เขยิดขาวไหม - พุงกระสวย - ผูกกระบุง
11. แยกเส้นไหม ขาว-ซ้าย	หายไป	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	- กราบ - สาวไหมได้ศอก - สาวไหมช่วงยาว - นำไหมล้างน้ำยา - เก็บผล
12. ปลูก, ปลูก ขาว-ซ้าย	หายไป	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	- บังสุริยา - นำไหมผึ่งแดด - แยกกระบุงกลับ บ้าน

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ท่าหลัก นางบัวเรียว ท่าที่	กลุ่มอาวุธ	กรรมศิลปากร	กลุ่ม พ่อครู-แม่ครู	กลุ่ม เยาวชน	ท่าที่ทดแทน ท่าที่เพิ่มขึ้น
13. พับตีนผ้า ขวา-ซ้าย (ท่าจบ)	หายไป	หายไป	หายไป	ยังคงอยู่	- จีบไหม - คลี่ปมไหม
14. -	-	-	-	-	- บังสุริยา, ไหว้ ทอดลงนุ่งผ้าไหม
15. -	-	-	-	-	- เลือกผ้าไหม

จากตารางที่ 4.21 ตารางสรุปรูปแบบการฟ้อนสาวไหมของกลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร
กลุ่มพ่อครูแม่ครูและกลุ่มเยาวชน

จากท่าที่ 1 ถึงท่าที่ 15 โดยยึดท่าฟ้อนสาวไหมของนางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์
เป็นหลักในการวิเคราะห์

4.2 สาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง

แยกเป็นประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

4.2.1 ผู้ฟ้อน

ในงานวิจัยนี้ได้แบ่งกลุ่มบุคคลออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูอาวุโส กลุ่มพ่อครูแม่ครู
และกลุ่มเยาวชน จากการสัมภาษณ์นางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ (9 มิถุนายน 2550) ได้ให้
ความเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงฟ้อนสาวไหมว่าผู้ฟ้อน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ฟ้อนสาวไหม
เปลี่ยนแปลง เช่น ในกรณีที่เป็นผู้สูงอายุ ถ้าฟ้อนสาวไหมจำนวนท่าฟ้อนจะลดลงเหลือเพียง 5-7 ท่า
เท่านั้น นอกจากนั้นลักษณะการฟ้อนมีการเปลี่ยนไปด้วย เช่น จากการให้ยืนยกเท้าซ้ายหรือเท้าขวา
มาด้านหน้าเปลี่ยนเป็นให้ใช้ปลายเท้าแตะพื้นแทน หรือท่าสาวไหมรอบตัวจะตัดออก เป็นต้น อีก
กรณีหนึ่งจากการสัมภาษณ์ในกลุ่มพ่อครูแม่ครู นางชนิดา จันทะวงศ์ (24 ตุลาคม 2550) ได้ให้
ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงฟ้อนสาวไหมว่าในการจัดการแสดงทั้งระดับโรงเรียน
ระดับจังหวัดหรือระดับภาค จะมีการตัดท่าฟ้อนสาวไหมในบางท่าที่ลักษณะการฟ้อนที่ซ้ำซ้อนกัน
เช่น ท่าฟ้อนสาวไหมได้สอกซ้าย-ขวา กับท่าม้วนไหมได้สอกขวา-ซ้าย จะตัดท่าม้วนไหมได้สอก
ขวา-ซ้าย และจากการแสดงฟ้อนสาวไหมที่ผ่านมาไม่เคยให้นักเรียนแสดงเกินกว่า 5 นาที เพราะว่า
ท่าฟ้อนสาวไหมมีจำนวนมากและท่าบางท่ายากสำหรับเด็กและผู้สูงอายุ

นอกจากการประกวดจึงจะแสดงเต็มรูปแบบในส่วนของกลุ่มเยาวชน จากการสัมภาษณ์
นางสาววรรณวิไล กำแพงคำ (22 พฤษภาคม 2552) ซึ่งสอนฟ้อนสาวไหมเป็นอาชีพเสริมในวัน
เสาร์-วันอาทิตย์และปิดภาคเรียน ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับฟ้อนสาวไหมว่า ถ้าผู้ฟ้อนเป็นเด็กเล็กอายุ
ประมาณ 5 ขวบ จะสอนฟ้อนสาวไหมให้เพียง 5 ท่าเท่านั้น ได้แก่ ท่าไหว้ ท่าบังสุริยา ท่าสาวไหม
ช่วงยาว ท่าผีเสื้อ (ท่าคลี่ปมไหม) และท่าพับผ้า เท่านั้น โดยเฉพาะในการเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหม
นางสาววรรณวิไล ได้คิดการเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหมให้เด็กใหม่เพื่อสะดวกแก่การจดจำ เช่น ท่า
คลี่ปมไหม เรียกว่า ท่าผีเสื้อ เป็นต้น

4.2.2 กรมศิลปากร เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาตำราเรื่องฟ้อนสาวไหม (อนุศักดิ์ แสงงาม, 2549) ได้กล่าวว่าประมาณ ปี พ.ศ. 2514 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ได้ติดต่อนางพลอยสี สรรพศรี ซึ่งเป็นศิษย์การฟ้อนสาวไหมของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ และอาจารย์จิ๋ววรรณ สบถุภย์ อาจารย์สอนวิชา นาฏศิลป์เป็นผู้รับการถ่ายทอดฟ้อนสาวไหมจากนางพลอยสี สรรพศรี อีกต่อหนึ่ง โดยมีการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและมีการเพิ่มเติมท่าฟ้อนสาวไหมเป็น 18 ท่า จนถึงปัจจุบันได้คงเหลือ จำนวนท่าฟ้อนสาวไหมเพศหญิงไว้ 15 ท่า แต่ท่าฟ้อนสาวไหมสำหรับเพศชาย จำนวน 12 ท่า นั้น ต่อมาได้ถูกตัดทอนไปและไม่เป็นที่นิยมมากนัก

4.2.3 สภาพสังคมและวัฒนธรรม ในปัจจุบันสภาพของสังคมและวัฒนธรรมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก จากชุมชนขนาดเล็กเป็นชุมชนขนาดใหญ่และคนในชุมชน มีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งในอดีตไม่มีเพราะในอดีตจะเป็นชุมชนที่มีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน เมื่อมีเวลาว่างจากการงานต่าง ๆ จะมีการจัดการแสดงการเล่นดนตรีการฟ้อนรำ ร่วมกัน โดยเป็นไปในลักษณะเพื่อผ่อนคลายจากการทำงาน เพื่อความเพลิดเพลินและเป็นการมา รวมกันเพื่อทำกิจกรรมหรือเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของสังคมหรือชุมชนให้สืบทอดต่อกัน ไป โดยไม่ได้มีอัตราการจ้างงานมาเกี่ยวข้องประการใด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรมของโบแอส ที่ว่าวัฒนธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่งอาจจะไม่ใช่เกิดจากการ แพร่กระจายทางวัฒนธรรมแต่อาจเป็นการคิดค้นสิ่งนั้นขึ้นมาด้วยตนเองก็ได้และโบแอสเชื่อว่า วัฒนธรรมแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์และคุณค่าในตัวเอง มีประวัติความเป็นมาและพัฒนาการเป็นของ ตัวเองวัฒนธรรมไม่เคยหยุดนิ่งแต่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสุพัตรา สุภาพ (2536, หน้า 102) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่าจะช้าหรือเร็วก็ได้ ขึ้นอยู่กับกาลเวลาและสมาชิกของ สังคมนั้น ๆ ว่ายอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรือไม่นอกจากนั้นมานพ มานะแซม (2551, หน้า 73) ยังได้กล่าวไว้ในหนังสือวิจิตรศิลป์ หัวข้อ ฟ้อนล้านนากับวันเวลาที่ก้าวผ่าน ว่าท่ามกลางความ เปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเผชิญหน้ากับวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหล เข้ามาอย่างไม่ขาดสายหลาย ๆ สิ่งในสังคมอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงไปจนบางครั้ง อาจจะต้อง สูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ที่ดั้งเดิมไปด้วยนาฏกรรมการฟ้อนรำของชาวล้านนาก็เช่นเดียวกัน ถือเป็น สิ่งสะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะนาฏกรรมคือการ แสดงออกทางอารมณ์ด้านศิลปะและทัศนคติไปจนถึงการบ่งบอกบุคลิกลักษณะและรสนิยมร่วม ของชาวล้านนาที่มีต่อสังคมในแต่ละยุค

4.2.4 ด้านเศรษฐกิจ ในอดีตนั้นจากการสัมภาษณ์ครูอาวโซ นางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการแสดงโดยเฉพาะเกี่ยวกับการฟ้อนรำต่าง ๆ ว่าในอดีตจะเป็นการฟ้อน เพื่อช่วยให้พิธีกรรมหรือกิจกรรมของชุมชนมีความสมบูรณ์และความสนุกสนานเพลิดเพลินในวัฒนธรรมและประเพณีเท่านั้น โดยจะมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการฟ้อนซึ่งกันและกันด้วย โดยนางบัวเรียว ได้กล่าวว่า ไปฟ้อนเพื่อเป็นก่านไปฟ้อนซ้าย (ทดแทน) ในงานวัดหรือชุมชนเพราะตอนตัววัดเฮา (ของเรา) มีก่านงานปอยวัดอื่นๆ เป็นก่ามาฟ้อนหื้อ ฟ้อนเสร็จแล้ว เป็นก่าเลี้ยงข้าวเลี้ยงน้ำแล้วก็กลับบ้านไผบ้านมัน (สัมภาษณ์ 9 มิถุนายน 2550) แต่ปัจจุบันการจัดการแสดงโดยเฉพาะเกี่ยวกับวัฒนธรรมการฟ้อนรำต่างๆ ได้มีปัจจัยในเรื่องของการเงินเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นลักษณะของการเชิญชวนให้มาดู หรือมาชมการแสดงในสถานที่ที่มีการจัดเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจ ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของการจัดการแสดงเช่นนี้ จึงทำให้มีรายรับรายจ่ายและเวลาเป็นตัวกำหนด ผู้ชมจึงเปลี่ยนแปลงไปจากชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไปเปลี่ยนเป็นผู้ชมที่มาจากต่างถิ่นหรือชาวต่างประเทศ จึงทำให้การจัดการแสดงการฟ้อนในแต่ละชุดเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งนี้เพราะปัจจัยต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องนั่นเอง

4.2.5 เทคโนโลยีและการตลาด ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นการเริ่มต้นแห่งการเปิดปีท่องเที่ยวไทยทุกที่ ดังนั้นทุกจังหวัดในประเทศไทยจึงต้องค้นหาเอกลักษณ์ความโดดเด่นของจังหวัดตนเองออกมาเพื่อจะสนองตอบและส่งเสริมการท่องเที่ยว บางจังหวัดก็คิดประดิษฐ์ฟ้อนรำขึ้นมาใหม่ไปตามกระแสนิยม เช่น ฟ้อนรำที่เกี่ยวกับอาชีพ เรียกว่า ระบายสีปลาชีพ หรือมีการฟ้อนแบบโบราณมาผสมผสานกับท่ารำในแบบแผนของนาฏศิลป์ กรมศิลปากร กลายเป็นฟ้อนชนิดใหม่ขึ้นมา คือ การสร้างหรือรูปแบบการฟ้อนขึ้นมาโดยมีความคิดว่าการฟ้อนรำคือศิลปะ ซึ่งจะมุ่งเน้นที่องค์รวมของศิลปะมากกว่าความหมายของท่าฟ้อน ดังนั้นการฟ้อนจะมีความเป็นอิสระจะเริ่มและจบลงเมื่อใดก็ได้ (มานพ มานะแซม, 2551) ดังนั้นการจัดการแสดงในปัจจุบันซึ่งไม่เน้นที่ความงดงามของความเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาที่มีสืบทอดกันมานานแล้ว จากการแสดงฟ้อนรำที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีวงสะล้อ ซอ ซึงหรือวงปี่พาทย์แบบล้านนา กลับกลายมาเป็นการฟ้อนรำประกอบแผ่นวีซีดีหรือแถบบันทึกเสียงทั้งนี้เพื่อให้มีความกระชับรัดกุมจึงได้นำเทคโนโลยีเกี่ยวกับระบบเสียงเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการแสดงยุคโลกาภิวัตน์และในยุคสมัย ที่ได้นำเอาการแสดงการฟ้อน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของล้านนามาเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจการท่องเที่ยวและการตลาด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการฟ้อนสาวไหมในแต่ละกลุ่มบุคคล

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหมตามองค์ประกอบของการฟ้อนสาวไหมเรื่อง

5.1.1.1 ผู้ฟ้อน

กลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร มีทั้งเพศหญิงและเพศชายที่สนใจในการฟ้อนสาวไหมแต่จำนวนของเพศหญิงจะมีมากกว่า กลุ่มพ่อครูแม่ครูมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย ส่วนมากจะเป็นเพศหญิงมากกว่า เช่นเดียวกันกลุ่มเยาวชนมีทั้งเพศหญิง เพศชาย และเพศชายที่มีความเป็นหญิงมากกว่า โดยกลุ่มบุคคลเหล่านี้นอกจากให้ความสนใจ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนและส่งเสริมการฟ้อนสาวไหมอย่างเต็มที่แล้ว ปัจจุบันยังเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมในกรณีที่เป็นเพศชายแต่มาฟ้อนสาวไหม โดยแสดงเป็นตารางเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 5.1 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพศของผู้ฟ้อนสาวไหม

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น	หมายเหตุ
เพศหญิง 80%	เพศหญิง 60%	จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม
เพศชาย 20%	เพศชาย 40%	

5.1.1.2 การแต่งกาย

กลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร กลุ่มพ่อครูแม่ครู และกลุ่มเยาวชน เพศหญิง สวมผ้าถุงลายขวางมีเชิง หรือผ้าถุงพื้นเมืองลายขวาง มีเชิงหรือไม่มี เสื้อคอตั้งหรือคอกลมผ่าหน้า แขนกระบอกหรือห่มสไบ เปิดไหล่ขวา ผ้าถุงจีบหน้านาง คาดเข็มขัด ขมวดมวยผมไว้ด้านหลังและประดับด้วยดอกเอื้องหรือดอกไม้ชนิดอื่น หรือใช้ดอกไม้เงินหรือดอกไม้ทอง บางครั้งก็ประดับด้วย

ดอกไม้ไหวสีทองหรือสีเงิน เพศชายสวมกางเกงหม้อฮ่อม (กางเกงสะดอ) หรือกางเกงขาก๊วย สีดำหรือสีน้ำเงิน สวมเสื้อหม้อฮ่อมสีดำหรือสีน้ำเงิน โปกศีรษะ ผ้าขาวม้าคาดเอว ในกรณีที่เป็นเพศชายที่มีความเป็นหญิงมากกว่าไม่นิยมสวมเสื้อแต่จะใช้สไบสีขาวห่มแทนเสื้อ กางเกงสะดอสีขาวหรือสีอื่น ๆ ศีรษะประดับด้วยดอกไม้ไหวสีทองหรือสีเงินห้อยยาวลงมาข้างหูด้านซ้าย โดยแสดงตามภาพที่ 5.1, 5.2, 5.3 และ 5.4

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
หญิง เสื้อ เสื้อคอกลมแขนกระบอก 	หญิง เก้าอกเปิดไหล่ขวา

ภาพที่ 5.1 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายของฟ้อนสาวไหมสำหรับผู้หญิง

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
ชาย (แบบดั้งเดิม, แบบพื้นบ้าน) เสื้อหม้อฮ่อม 	ชาย (แบบประยุกต์, แบบไดลิ้อ) ไม่สวมเสื้อ สไบพาดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 5.2 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายของฟ้อนสาวไหมสำหรับผู้ชาย

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
<u>หญิง</u> ผ้าถุงลายขวางมีเชิง 	<u>หญิง</u> ผ้าตาดสีขาวพับจีบ

ภาพที่ 5.3 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงผ้าถุงของเพื่อนสาวใหม่สำหรับผู้หญิง

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
<u>ชาย</u> กางเกงสะดอ (เตี่ยวสะดอ) 	<u>ชาย</u> ผ้าตาดสีขาวพับจีบ

ภาพที่ 5.4 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงกางเกงของเพื่อนสาวใหม่สำหรับผู้ชาย

5.1.1.3 จำนวนทำพ็อน

กลุ่มครูอาวุโส นางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ได้กำหนดจำนวนทำพ็อนไว้ 13 ท่า ถ้าอายุมากหรือเป็นเด็กได้กำหนดไว้ประมาณ 5 - 7 ท่า กลุ่มพ่อครูแม่ครูและกลุ่มเยาวชน ทั้งเพศหญิงและเพศชายในเขตจังหวัดเชียงรายและจังหวัดใกล้เคียงจะยึดหลักของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ สำหรับกรมศิลปากรได้กำหนดทำพ็อนสาวไหมเพศหญิง 15 ท่า และเพศชาย 12 ท่า โดยแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 5.2 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงจำนวนทำพ็อนสาวไหม

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
ชายและหญิง มี 13 ท่า ได้แก่	ชายและหญิง 5-7 ท่า เหลือ 7 ท่า ได้แก่
1. ท่าไหว้	1. ท่าไหว้
2. ท่าบิดบัวบาน	2. ท่าบิดบัวบาน
3. ท่าพญาครุฑบิน	3. ท่าพญาครุฑบินหรือท่าบังสุริยา
4. ท่าสาวไหมช่วงยาวขวา-ซ้าย(ท่าเชื่อม)	4. ท่าสาวไหมช่วงยาว
5. ท่าม้วนไหมซ้าย-ขวา	5. ท่าม้วนไหมซ้าย-ขวา
6. ท่าม้วนไหมได้เข้าซ้าย-ขวา	6. ท่าปูผ้าขวา-ซ้าย
7. ท่าม้วนไหมได้สอก	7. ท่าพับผืนผ้าขวา-ซ้าย
8. ท่าปั่นไหมในกงและท่าพุ่งหลอดไหมซ้าย-ขวา	
9. ท่าสาวไหมรอบตัวหรือสาวฝ้ายรอบตัวขวา-ซ้าย	
10. ท่าคลี่ปมไหม	
11. ท่าแยกเส้นไหมหรือเส้นฝ้ายขวา-ซ้าย	
12. ท่าปูผ้าแล้วพับผ้าขวา-ซ้าย	
13. ท่าพับผืนผ้าขวา-ซ้าย(ท่าจบ)	

5.1.1.4 การเรียกชื่อทำฟ้อน

การเรียกชื่อทำฟ้อนในทั้ง 4 กลุ่ม ในกลุ่มครูอาวุโสและกรรมศิลปิน เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับการเรียกชื่อทำฟ้อนแล้วจะเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนที่สุดทั้ง ๆ ที่มีลักษณะการฟ้อนที่เหมือนกัน โดยได้แสดงตามภาพที่ 5.5 - ภาพที่ 5.7 ดังนี้

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
หญิง ท่าม้วนไหมจากซ้ายไปขวา 	หญิง ท่านำไหมเข้ากลุ่มจากขวาไปซ้าย

ภาพที่ 5.5 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อทำฟ้อนของฟ้อนสาวไหม

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
หญิง ทำแขกเส้นไหมหรือเส้นฝ้าย (แขกสูง) 	หญิง ทำสาวไหมต่ำ (เพื่อให้จดจำง่าย) (แขกต่ำ)

ภาพที่ 5.6 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อท่าฟ้อนของฟ้อนสาวไหม

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
<u>หญิง</u> ทำปิ่นไหมในกงและ ทำฟุ้งหลอดไหมขาว-ซ้าย 	<u>หญิง</u> ทำฟุ้งกระสวยไหมซ้าย-ขวา ไม่มีปิ่นไหมในกง

ภาพที่ 5.7 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อท่าฟ้อนของฟ้อนสาวไหม

5.1.1.5 ลักษณะการฟ้อน

กลุ่มครูอาวุโส กรมศิลปากร กลุ่มพ่อครูแม่ครู กลุ่มเยาวชน ถ้าใช้หลักกรมศิลปากร ทำออกหรือเริ่มต้นด้วยการเดินออกมาด้วยท่าสาวไหมได้สอกขวา-ซ้าย และจบด้วยท่าเลือกผ้าไหม เดินถอยหลังเข้าโรง ถ้าเป็นการฟ้อนสาวไหมของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ จะเริ่มต้นด้วยท่านั่งคุกเข่าทับสันเท้าและท่าจบหรือท่าเข้าโรง ใช้ท่าพับผืนผ้า และกลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ลักษณะท่าฟ้อนใช้ทั้ง 2 ลักษณะคือมีทั้งการเริ่มทำออกด้วยท่าสาวไหมได้สอกขวา-ซ้าย และท่าจบหรือท่าเข้าโรง ด้วยการเลือกผ้าไหมและถอยหลังเข้าโรงซึ่งเป็นลักษณะท่าฟ้อนของกรมศิลปากร แต่ถ้าเป็นหลักของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ จะเริ่มทำออกด้วยการนั่งคุกเข่าทับสันเท้าด้วยท่าไหว้และท่าจบหรือท่าเข้าโรงใช้ท่าไหว้เข้าโรง โดยได้แสดงตามภาพที่ 5.8 - ภาพที่ 5.10 ดังนี้

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
หญิง ท่าออกหรือท่าเริ่มต้น นั่งฟ้อน 	หญิง ท่าออกหรือท่าเริ่มต้น ยืนฟ้อน

ภาพที่ 5.8 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อน (ท่าออกหรือท่าเริ่มต้น) ของฟ้อนสาวไหม

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
มือ จะใช้ปลายนิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้และนิ้วนาง มารวมกันที่อุ้งฝ่ามือแล้วให้นิ้วกลางมาแตะที่จุดรวมนิ้วมือ ส่วนนิ้วก้อยให้ชี้เหยียดตรงออกไปและทำท่าเหมือนจับเส้นไหมขึ้นมา 	มือ ให้นิ้วหัวแม่มือแตะที่ ข้อที่ 1 ของนิ้วชี้ นิ้วที่เหลือให้เหยียดตรง คล่อออกไปให้เหมือนพัด

ภาพที่ 5.9 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อน (การจับ) ของฟ้อนสาวไหม

เดิม	เปลี่ยนแปลงเป็น
หญิง ทำจบหรือท่าเข้าโรง นั่งไหว้ 	หญิง ทำจบหรือท่าเข้าโรง ยืนฟ้อน ไม่มีไหว้ มีท่าห่มผ้าแล้วเข้าโรง

ภาพที่ 5.10 การเปรียบเทียบเรื่องการเปลี่ยนแปลงลักษณะการฟ้อน (ท่าจบหรือท่าเข้าโรง) ของฟ้อนสาวไหม

5.1.2 สาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง

5.1.2.1 กลุ่มบุคคล ซึ่งหมายถึงผู้ฟ้อนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยถ้ามีอายุมากหรือเป็นเด็กจะลดจำนวนทำฟ้อนเหลือเพียง 5 - 7 ท่าเท่านั้น เพราะบางท่ายากเกินไปสำหรับเด็กและใช้เวลาในการแสดงมากเกินไป

5.1.2.2 หน่วยงานของภาครัฐ เช่น กรมศิลปากร วิทยาลัยนาฏศิลป์ ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเปลี่ยนแปลงทั้งเพศของผู้ฟ้อน จำนวนท่าฟ้อน การเรียกชื่อท่าฟ้อนและลักษณะการฟ้อน เพื่อให้เป็นท่ามาตรฐานของกรมศิลปากรเชื่อมโยงกับท่าฟ้อนมาตรฐานกลาง

5.1.2.3 สภาพสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ปัจจุบันสภาพของสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก จากชุมชนขนาดเล็กเป็นชุมชนขนาดใหญ่และมีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งในอดีตไม่มีเพราะในอดีตจะเป็นชุมชนที่มีลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อมีเวลาว่างจากการทำงานต่าง ๆ จะมีการจัดการแสดงการเล่นดนตรีการฟ้อนรำร่วมกัน โดยเป็นไปในลักษณะเพื่อผ่อนคลายจากการทำงาน เพื่อความเพลิดเพลิน นอกจากนั้นยังเป็นการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมหรือชุมชนให้สืบทอดต่อกันไป โดยไม่ได้มีการคิดค่าจ้างหรือมีเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยวข้องกับประการใด ดังคำกล่าวของเบอร์คอค (1971) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมร่วมของสังคม จะเกิดขึ้นได้เพราะมีการถ่ายทอดสืบทอดกันมา โดยผ่านการศึกษาและการควบคุมทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และสุพัตรา สุภาพ (2536) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่าจะช้าหรือเร็วก็ได้ขึ้นอยู่กับกาลเวลาและสมาชิกของสังคมนั้น ๆ ว่ายอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรือไม่

5.1.2.4 ด้านเศรษฐกิจ ในอดีตการแสดงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนจะเป็นไปในลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมและมีการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างชุมชนกับชุมชน โดยไม่มีการคิดถึงเรื่องอัตราค่าจ้างแต่อย่างใด ปัจจุบันมีเรื่องของงบประมาณเพื่อเป็นการค้า การแสดงตามห้องอาหารและเวลาในการฝึกซ้อมมีน้อยเข้ามาเกี่ยวข้อง

5.1.2.5 เทคโนโลยีและการตลาด ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาเป็นการเริ่มต้นแห่งการเปิดปีท่องเที่ยวไทยทุกจังหวัดทั่วประเทศ จึงจำเป็นต้องค้นหาเอกลักษณ์ของจังหวัดตนเองเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลก ดังนั้นชุมชนและสังคมในแต่ละจังหวัดจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวที่จังหวัดตนเองให้ได้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมจังหวัดต้องเป็นตัวจักรสำคัญในการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมให้แตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ จึงทำให้มีผลกระทบต่อการจัดการแสดงเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น ๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่มีมาแต่ดั้งเดิม เช่น การฟ้อนสาวไหม การฟ้อนเล็บ การฟ้อนเทียนที่จะต้องมียวงสะล้อ ซอ ซึงหรือการแห่

วงปีพาทย์ ประกอบการแสดงก็จะเปลี่ยนเป็นนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทนเป็นการฟ้อน ประกอบเพลงจากวีซีดีหรือแถบบันทึกเสียง ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการจัดการแสดง การรวบรัดเวลา เพื่อเอาใจนักท่องเที่ยง ซึ่งมีโปรแกรมสำหรับการท่องเที่ยวได้กำหนดไว้ ทำให้ความสุนทรีย์ของ วัฒนธรรมทั้งดงามหายไปกับธุรกิจการท่องเที่ยวและการตลาดอย่างสิ้นเชิง

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฟ้อนสาวไหมในจังหวัดเชียงราย และสาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยผู้วิจัยได้กำหนดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การฟ้อนสาวไหมในแต่ละกลุ่มบุคคลแยกเป็นประเด็น ได้แก่ ผู้ฟ้อน การแต่งกาย จำนวนท่าฟ้อน การเรียกชื่อท่าฟ้อน และลักษณะการฟ้อน สำหรับสาเหตุที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ กลุ่มบุคคล กรมศิลปากร สภาพสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการตลาดและได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

5.2.1 ผู้ฟ้อน

เพศของผู้ฟ้อน ในการฟ้อนทั่วไป ทางภาคเหนือโดยเฉพาะผู้ชายได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการฟ้อนมาตั้งแต่โบราณ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการฟ้อนหรือรำทำด้อสู้ด้วยมือเปล่า เช่น ฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ ซึ่งมีกระบวนท่าที่แน่นอนและจะมีการฟ้อนที่ประกอบอาวุธและไม่มีอาวุธเป็นส่วนใหญ่ เช่น ฟ้อนเชิงไม้ค้อน ฟ้อนเชิงหอก และฟ้อนเชิงดาบ (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9, 2542, หน้า 4835) ต่อมาเมื่อนายกุย สุภาวสิทธิ์ ได้คิดประดิษฐ์ท่าฟ้อนสาวไหมโดยใช้ความรู้ เกี่ยวกับการฟ้อนเชิงที่ได้เรียนมาจากนายป่วน คำมาแดง ประกอบกับได้ไปเห็นการฟ้อนสาวไหม ของนายคำเงาะ ชาวไทยใหญ่ มาจินตนาการผสมผสานกับวิถีชีวิตของชุมชนในสมัยนั้น จึงทำให้ ผู้ชายเกิดความสนใจที่จะเรียนการฟ้อนและกล้าที่จะแสดงการฟ้อนมากยิ่งขึ้น เพราะผู้ชายเมื่อมาเรียน การฟ้อนและได้ใกล้ชิดกับครูอาจารย์แล้ว จึงทำให้อยากเลียนแบบครู และมีความกล้าที่จะฟ้อน ตามเพื่อนในการเรียนที่โรงเรียน นอกจากนี้ผู้ชายยังมีความสนใจในการฟ้อนรำแบบอื่น ๆ ซึ่งเป็นการท้าทายความสามารถโดยเฉพาะกับผู้ชายบางคนที่มีรสนิยมในการเป็นเพศหญิง

5.2.2 การแต่งกาย

สำหรับการแต่งกายของชาวล้านนานั้น จะเป็นการแต่งกายที่ชี้เฉพาะเจาะจงเป็นการแต่ง กายของการฟ้อนอะไร เพราะการฟ้อนแต่ละประเภทจะมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไป เช่น การฟ้อนเล็บ ฟ้อนดาบ ฟ้อนเงี้ยวและฟ้อนสาวไหม ถึงแม้ว่าในอดีตเสื้อผ้าเป็นสิ่งที่ยาก

แต่ในความเป็นชาวล้านนาแล้วจะให้ความสำคัญกับเรื่องของการแต่งกายเป็นอย่างมากดังมีคำพังเพยของชาวล้านนาที่กล่าวว่า “ตุ๊กบ่มีกิน บ่มีใผเอาใผมาสองต้อง ตุ๊กบ่ได้นุ่งได้ยั้งปิ่นองคูแกลน” (ความยากจนถ้าไม่มีอาหารรับประทานก็ไม่มีใครรู้ แต่ถ้าไม่ได้สวมใส่เสื้อผ้าที่สวยงามญาติพี่น้องจะดูแกลน)

ดังนั้นชาวล้านนาจะต้องแต่งกายให้เหมาะสมกับการฟ้อนในแต่ละประเภทและดูเรียบง่ายแต่สวยงาม เช่น หญิงในการฟ้อนสาวไหมจะสวมเสื้อคอกลมแขนกระบอก ผ้าหน้า ผ้าถุงลายขวางมีเชิง ห่มด้วยผ้าสไบมีลวดลายเดียวกับผ้าถุง หรือพื้นเรียบ ชายจะสวมเสื้อหม้อฮ่อม กางเกงสะดอ (เดี่ยวสะดอ) ผ้าขาวม้าคาดเอว สำหรับเครื่องประดับ หญิงจะมีดอกเอื้อง สร้อยคอและต่างหู ชายจะมีผ้าโพกศีรษะหรือบางครั้งก็ไม่โพก ปัจจุบันเสื้อผ้าหาง่ายและราคาถูก จึงทำให้การแต่งกายสำหรับการฟ้อนมีอย่างหลากหลายและมากมาย โดยเฉพาะเกี่ยวกับการฟ้อนสาวไหมมีการเพิ่มเครื่องประดับ เช่น ดอกไม้ไหวเงินหรือทอง รวมถึงกำไลข้อมือเพื่อที่จะให้ดูงดงามมากขึ้นนั่นเอง

5.2.3 จำนวนท่าฟ้อน

ในการฟ้อนสาวไหมดั้งเดิมซึ่งเป็นท่าฟ้อนสาวไหมของ นายกุย สุภาวสิทธิ์ มีจำนวนถึง 32 ท่า แต่ปัจจุบันที่นางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ จำชื่อท่าได้มีเพียง 13 ท่าเท่านั้น (สภากวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, 2547, หน้า 17) ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2521 วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ได้ติดต่อนางพลอยสี สรรพศรี ซึ่งเป็นศิษย์ฟ้อนสาวไหมของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ เป็นผู้สอนฟ้อนสาวไหมให้อาจารย์ฉวีวรรณ สบถุักษ์ โดยได้มีการปรับปรุงจากท่าฟ้อนเดิมของนางบัวเรียว เป็นบางท่าและเพิ่มเติมท่าอีกเป็นการฟ้อนสาวไหมของวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ จำนวน 18 ท่า และต่อมาได้มีการลดจำนวนท่าฟ้อนสาวไหมสำหรับหญิงมีเพียง 15 ท่า และเพิ่มท่าฟ้อนสาวไหมสำหรับชายอีก 12 ท่า (อุณนัฏดา แสงงาม, 2549, หน้า 97 - 99)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจำนวนท่าฟ้อนของการฟ้อนสาวไหมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะเดิมการฟ้อนสาวไหมเป็นการฟ้อนในพิธีกรรมของชุมชนและจะจัดให้มีการแสดงประเภทศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ หลังฤดูเก็บเกี่ยว จึงทำให้ชุมชนมีเวลาว่างมาก การฟ้อนของนายกุย สุภาวสิทธิ์ หรือของนางบัวเรียว (สุภาวสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์ จำนวน 13 ท่า นั้นจึงสามารถแสดงได้จนครบกระบวนท่า แต่ปัจจุบันเวลาที่แสดงมีจำนวนจำกัดและท่าฟ้อนบางท่ายากเกินไป จึงทำให้เกิดการตัดทอนจำนวนท่าฟ้อนลงและในทำนองเดียวกันในการฟ้อนสาวไหมของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากรมีการตัดจำนวนท่าลงในกรณีที่มีเวลาจำกัดและการฟ้อนสาวไหมชายก็ไม่นิยมฟ้อน

5.2.4 การเรียกชื่อท่าฟ้อน

ในการเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหม เดิมเป็นการฟ้อนที่มาจากวิถีชีวิตของชุมชนในการปั่นฝ้ายหรือไหมจนถึงทอเป็นผืนผ้า จึงทำให้การเรียกชื่อท่าฟ้อนเป็นไปตามความเป็นจริง เช่น ท่าสาวไหมช่วงยาว ท่าม้วนไหมซ้าย-ขวา ท่าม้วนไหมได้เข้าซ้าย-ขวา ท่าม้วนไหมได้ศอกซ้าย-ขวา ท่าม้วนไหมในกอง ท่าพุ่งหลอดไหม ท่าสาวไหมรอบตัวซ้าย-ขวา ท่าแยกเส้นไหม ท่าคลี่ปมไหม และท่าปู้ผ้าแล้วพับเป็นผืนผ้า แต่ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในการทอเป็นผืนผ้า จึงทำให้การเรียกชื่อท่าฟ้อนเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยจะเห็นได้จากการเรียกชื่อท่าฟ้อนสาวไหมของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เช่น ท่าंनाไหมล้างน้ำยา ท่าंनाไหมผึ่งแดด ท่าทดลองนุ่งผ้าไหม ท่าเหล่านี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มีการนำเทคโนโลยีหรือเหตุการณ์ปัจจุบันเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้การเรียกชื่อท่าฟ้อนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก

5.2.5 ลักษณะการฟ้อน

ลักษณะการฟ้อนสาวไหมแบบดั้งเดิมนั้นเป็นการฟ้อนที่บ่งบอกถึงลักษณะการปั่นฝ้ายหรือไหมจนทอเป็นผืนผ้า และก่อนที่จะฟ้อนในแบบดั้งเดิม ท่าที่ 1 หรือท่าออกจะเป็นท่านั่งไหว้เป็นท่าที่ให้ความหมายว่าก่อนที่จะฟ้อนหรือแสดงจะต้องไหว้ เพื่อเป็นรำลึกถึงพระคุณครูบาอาจารย์และบูชาครู รวมถึงเป็นการขอมาทั้งครูบาอาจารย์และแขกผู้มีเกียรติที่กำลังชมการแสดง ซึ่งจะต้องแสดงกิริยาบทต่าง ๆ ตามที่ฟ้อน นอกจากนี้ลักษณะของมือที่ฟ้อนเหมือนเป็นการขยุ้มไหมขึ้นมา โดยลักษณะท่าฟ้อนของมือจะใช้ปลายนิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้และนิ้วนางมารวมกันที่อุ้งฝ่ามือ แล้วหิ้วนิ้วกลางมาแตะที่จุกรวมนิ้วมือ ส่วนนิ้วก้อยให้ชี้เหยียดตรงออกไปทำท่าเหมือนจับเส้นไหมขึ้นมาและท่าจบหรือท่าเข้าโรงจะใช้ท่านั่งไหว้เพื่อลาผู้ชม

แต่ในปัจจุบันลักษณะการฟ้อนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จะเป็นทำขึ้นเดินออกมาด้วยท่าสาวไหมได้ศอกขวาและซ้าย แล้วถึงจะเป็นท่าไหว้ แสดงให้เห็นว่าเมื่อใช้ท่าสาวไหมได้ศอกขวาและซ้ายเป็นลักษณะการเตรียมตัวผู้แสดงให้พร้อมและเพื่อความสวยงาม สำหรับท่าจบหรือท่าเข้าโรง ใช้ท่าห่มผ้าและขึ้นเดินถอยหลังเข้าโรงเป็นลักษณะการขึ้นชมผืนผ้าที่ทอเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไม่มีการไหว้ลาผู้ชมดังเช่น การฟ้อนสาวไหมในอดีตลักษณะของมือที่ใช้ทำจีบของกรมศิลปากรคือใช้นิ้วหัวแม่มือและที่ปลายข้อที่ 1 ของนิ้วชี้ ส่วนนิ้วที่เหลือให้เหยียดตึงและคลี่ออก ไปคล้ายพัด

ดังนั้นลักษณะการฟ้อนสาวไหมในปัจจุบันจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับลักษณะของมือตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

5.2.6 สาเหตุที่ทำให้ฟ็อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง

5.2.6.1 กลุ่มบุคคล ในงานวิจัยเรื่องนี้มีบุคคลในสองอำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงราย และอำเภอเวียงชัย ยังเห็นการเปลี่ยนแปลงของการฟ็อนสาวไหมเป็นอย่างมาก ถ้าหากใช้กลุ่มบุคคลที่มากกว่านี้หรือใช้ข้อมูลจากจังหวัดใกล้เคียง จะทำให้เห็นบทบาทของกลุ่มบุคคลได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.2.6.2 หน่วยงานของภาครัฐ (กรมศิลปากรวิทยาลัยนาฏศิลป์ สภาวัฒนธรรมจังหวัด) เป็นหน่วยงานที่มีส่วนทำให้ฟ็อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด โดยเฉพาะกรมศิลปากร ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องของการควบคุมเกี่ยวกับงานศิลปวัฒนธรรมทุกอย่างได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ทั้งนี้นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบหัวเมืองชั้นนอก-ชั้นใน มาเป็นการบริหารแบบศูนย์รวมมากขึ้น โดยการส่งเทศาภิบาลมาศูนย์อำนาจส่วนกลางไปยังหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ปกครองแทนเจ้าผู้ครองนคร ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นเวลาที่กระแสลัทธิชาตินิยมได้แพร่หลายไปทั่วโลก ประเทศไทยเองได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของลัทธิชาตินิยมนี้ด้วยเช่นกันและรัฐได้พยายามสร้างเอกลักษณ์ของความเป็นไทยโดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นแห่งชาติ

ด้วยเหตุนี้การศึกษาของไทยจึงถูกกำหนดให้สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งชาติ ดังกล่าว โดยการบังคับใช้ภาษาสำเนียงกรุงเทพฯ เป็นภาษาบังคับในชั้นเรียนในทุกภาคทั่วประเทศ ไทย การจัดการศึกษาส่วนใหญ่จึงเป็นการเตรียมคนเข้าสู่วัฒนธรรมกระแสหลัก (mainstream culture) ได้แก่ การเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีไทยและภาษาไทย รวมทั้งความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลกภายนอก โดยเฉพาะในด้านการเตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตอยู่ในภาคเมือง (ซูพินิจ เกษมณี, 2547)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การฟ็อนสาวไหมของล้านนาได้ถูกอิทธิพลของหน่วยงานของรัฐในส่วนกลางเข้ามาครอบงำและปรับปรุงแก้ไขศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5.2.6.3 สภาพสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมสภาพของสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ในสังคมหรือชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของโบแอส ที่ว่า วัฒนธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่งอาจจะไม่ใช่เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมแต่อาจเป็นการคิดค้นสิ่งนั้นขึ้นมาด้วยตนเองก็ได้ วัฒนธรรมไม่เคยหยุดนิ่งแต่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและสุพัตรา สุภาพ ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่าจะช้าหรือเร็วก็ได้ขึ้นอยู่กับกาลเวลา และสมาชิกของสังคมนั้น ๆ ว่ายอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรือไม่นอกจากนั้น

มานพ มานะแซม ยังได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไว้ในหนังสือวิจิตรศิลป์ หัวข้อ ฟอนล้านนา กับวันเวลาที่ก้าวผ่านว่าท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเผชิญหน้ากับวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างไม่ขาดสายหลาย ๆ สิ่งในสังคมอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงไป จนบางครั้งอาจจะต้องสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ที่ติดมาไปด้วย นาฏกรรมการฟ้อนรำของชาวล้านนาก็เช่นเดียวกัน ถือเป็นสิ่งสะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะนาฏกรรมคือการแสดงออกทางอารมณ์ด้านศิลปะและทัศนคติไปจนถึงการบ่งบอกบุคลิกลักษณะและรสนิยมร่วมของชาวล้านนาที่มีต่อสังคมในแต่ละยุค

นอกจากนั้นปัจจุบันการเดินทางของวัฒนธรรมไม่ได้ถูกจำกัดพื้นที่และเวลา (space and time) อีกต่อไปแล้ว เพราะวัฒนธรรมไทยได้รับอิทธิพลจากโลกตะวันตก โดยเฉพาะ pop culture จากฝั่งอเมริกันมหาศาล เอลวิส เพรสลีย์ แจกกาไลน์ เคนเนดี้ จอห์น เว้น อลิซาเบธ เทย์เลอร์ วัฒนธรรมเหล่านั้นหลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทยในรูปแบบภาพยนตร์ ข้าวโพดคั่ว ดนตรี ร็อก ทรงผม แฟชั่นเสื้อผ้า รูปแบบการใช้ชีวิต ชัยชนะของวัฒนธรรมป๊อป เข้าถึงประชาชนได้อย่างง่ายดาย ประกอบกับวัยรุ่นหนุ่มสาวมีอิสระที่จะคิดและทำได้มากขึ้น การศึกษาสูงทำให้มนุษย์มีอิสระที่จะเลือก มีสิทธิ์ที่จะดำเนินชีวิตตามครรลองของตนเอง โดยปราศจากการชี้นำจากรัฐบาล หรือจากครอบครัว ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ต่อต้าน pop culture อย่างหนัก โดยปัจจุบันได้ก่อตั้งกระทรวงวัฒนธรรมซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่วัฒนธรรมอเมริกันชนได้รับการสนับสนุนเพื่อสภาพสังคมไทยปรับตัวไปตามโลก สังคมไทยรับรู้ข่าวสารมากขึ้น เมื่อสหรัฐอเมริกาพ่ายแพ้ต่อสงครามเวียดนาม จึงทำให้วัฒนธรรมอเมริกันชนสลายลงอย่างช้า ๆ ต่อมาญี่ปุ่นเป็นเจ้าแห่งธุรกิจ จึงทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรมการ์ตูนญี่ปุ่น อิโรมันุษย์แปลง การ์ตูนโดราเอมอน นินจาฮาโตริ อุลตราแมน เข้าถึงคนไทยได้อย่างรวดเร็ว และมีการต่อต้านเช่นเดียวกันแต่ในการ์ตูนญี่ปุ่น เป็นภาพสะท้อนของสังคมการ์ตูนญี่ปุ่นหลายเรื่องมีคุณค่าทางสังคมจึงทำให้ภาพการต่อต้านวัฒนธรรมญี่ปุ่นเบาบางลง หลังจากนั้นวัฒนธรรมเกาหลีเข้าสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็วเพียงข้ามปี โดยเกาหลีนำร่องในเรื่องวัฒนธรรมด้วยภาพยนตร์อย่างแดจังกึม ซึ่งสร้างความประทับใจให้กับคนดูจนเกิดปรากฏการณ์ทำให้คนอยู่ติดบ้านเพื่อรอดูหนังชุดนี้ไม่ไปไหน นอกจากนั้นนักร้องเกาหลีอย่างเรนก็ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากแฟนเพลง

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าการแผ่อิทธิพลทางวัฒนธรรมนั้นไม่มีวันหยุด ไม่มีวันปิดกั้น ไม่มีทางชี้นำ วัฒนธรรมเป็นตัวแทนของวิถีชีวิตที่ไหลไปตามลมหายใจของผู้คน (นิวัต พุทธประสาท, 2007) และสภาพของสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา จึงมีอิทธิพลเพียงพอที่จะทำให้วัฒนธรรมของแต่ละชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นเดียวกัน

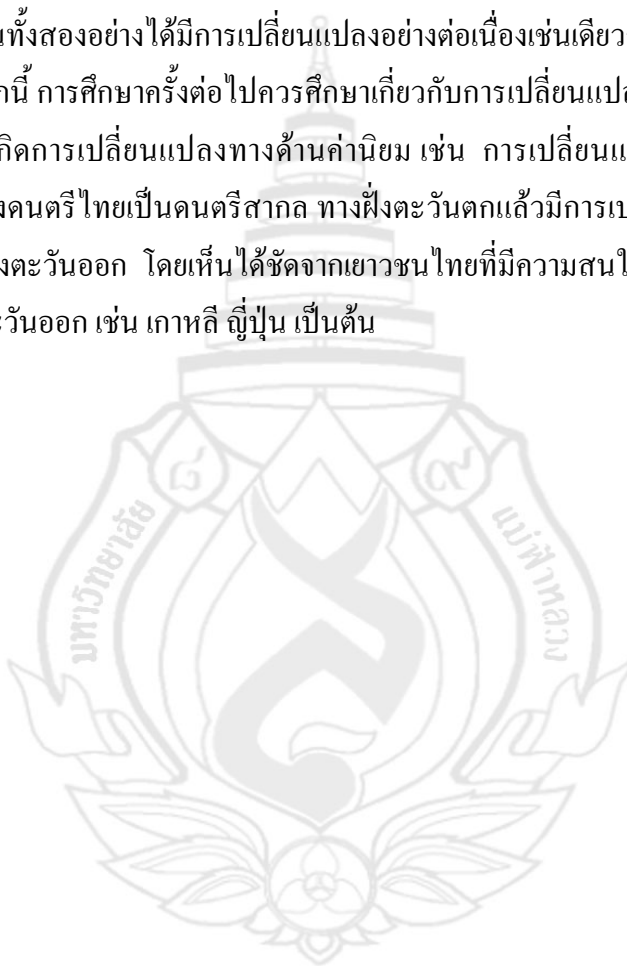
5.2.6.4 ด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการแสดงศิลปวัฒนธรรมเพราะถ้าเศรษฐกิจในชุมชนดี ประชาชนในชุมชนก็จะเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่ถ้าเศรษฐกิจในชุมชนไม่ดี ประชาชนยากจน จะทำให้งานศิลปวัฒนธรรมของชุมชนละเลยหรือไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรและอาจจะสูญสลายไปจากชุมชนในที่สุด

5.2.6.5 เทคโนโลยีและการตลาด ในปัจจุบันการจัดการแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก จากการฟ้อนประกอบวงดนตรีสะล้อ ซอ ซึง หรือวงปี่พาทย์แบบล้านนา เปลี่ยนมาเป็นการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้แก่ แผ่นวีซีดีหรือแถบบันทึกเสียงมาประกอบฟ้อนแทน แต่ถ้าจะให้คงคุณค่าของความเป็นวัฒนธรรมล้านนาแล้ว การฟ้อนประกอบวงสะล้อ ซอ ซึง หรือวงปี่พาทย์ล้านนาจะดีที่สุด ดังคำกล่าวของ มานพ มานะแซม (2551) ได้แสดงความคิดเห็นในหนังสือวิจิตรศิลป์ หัวข้อฟ้อนล้านนากับวันเวลาที่ก้าวผ่านไว้ว่า ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบันเป็นยุคแห่งข่าวสารและการท่องเที่ยวได้มีสถาบันการศึกษา และนักวิชาการหลายท่านให้ความสำคัญ และความสนใจในนาฏศิลป์ล้านนา มีการศึกษาค้นคว้า และประดิษฐ์ฟ้อนพื้นบ้านล้านนาขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะ ปี พ.ศ. 2530 รัฐบาลเปิดเป็นปีแห่งการท่องเที่ยวทั่วไทยทุกที่ทุกจังหวัด ต่างกันความมองหาเอกลักษณ์ความโดดเด่นของตนเอง เพื่อนำออกมาสนองตอบและส่งเสริมการท่องเที่ยว บางกลุ่มก็คิดประดิษฐ์ฟ้อนรำไปตามกระแสนิยม เช่นฟ้อนรำที่เกี่ยวกับอาชีพหรือเรียกว่า ระบายศิลป์อาชีพ นอกจากนั้นยังมีการคิดประดิษฐ์การฟ้อนขึ้นมาใหม่ โดยมีการผสมผสานนำเอาแม่ท่าบางท่าของฟ้อนแบบโบราณกับท่ารำในแบบแผนของนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ทั้งนี้มีความคิดว่า การฟ้อนรำคือศิลปะ ซึ่งจะมุ่งเน้นที่องค์รวมของศิลปะมากกว่าความหมายของท่าฟ้อน ดังนั้นการฟ้อนรำจะมีความเป็นอิสระจะเริ่มและจบลงเมื่อใดก็ได้ ในทำนองเดียวกันการฟ้อนสาวไหมของชาวล้านนาจึงได้รับผลกระทบจากปัจจัยในด้านเทคโนโลยีและการตลาดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะปัจจุบัน พบว่า ในการจัดการแสดงที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนา โดยเฉพาะการฟ้อนรำต่าง ๆ จะเป็นไปอย่างเร่งด่วนหรือไม่ก็ให้มีการใช้เวลาให้พอดี ผู้จัดการแสดงจึงจำเป็นต้องมีการตัดท่าฟ้อนบางท่า หรือตัดทอนบางฉากบางตอนที่ยืดยาวออกไป เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยว หรือผู้ชมสามารถรับรู้เรื่องราวความเป็นมา และความงามทางการแสดงในเวลาเดียวกันได้มากที่สุด แต่ผู้จัดการแสดงไม่ได้ตระหนักว่าการตัดทอนท่าฟ้อน โดยเฉพาะการฟ้อนสาวไหมนั้นจะทำให้ผู้ชมพลาดโอกาสที่จะเห็นสุนทรียภาพของการฟ้อนสาวไหมตั้งแต่การเริ่มต้นการปั่นฝ้ายไปจนถึงการทอผืนผ้าไปอย่างน่าเสียดาย

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งต่อไปในเรื่อง การเปลี่ยนรูปแบบของวัฒนธรรมนอกเหนือจากการฟ้อนสาวไหมแล้ว ควรศึกษาศิลปวัฒนธรรมในด้านอื่น ๆ ของการฟ้อนสาวไหมด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงของดนตรี ทำนอง จังหวะ การใช้เครื่องดนตรีสมัยใหม่ในการบรรเลงหรือศึกษาการฟ้อนแบบอื่นที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่นเดียวกับการฟ้อนสาวไหม ได้แก่ การฟ้อนดาบ การฟ้อนเล็บ ซึ่งการฟ้อนทั้งสองอย่างได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปวัฒนธรรม ศิลปะดนตรี ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยม เช่น การเปลี่ยนแปลงการฟ้อนเป็นการเดิน การเปลี่ยนแปลงดนตรีไทยเป็นดนตรีสากล ทางฝั่งตะวันตกแล้วมีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องมาเป็นแนวศิลปะทางฝั่งตะวันออก โดยเห็นได้ชัดจากเยาวชนไทยที่มีความสนใจ การแสดงศิลปะของทางประเทศเอเชียตะวันออก เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น เป็นต้น

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- กาญจนา รัตนธรรมเมธี. (2538). การเปลี่ยนแปลงสู่อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมของสตรีในชนบท. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เกษม เพ็ญภินันท์. (2552). ความไกลห่างของวัฒนธรรมศึกษา. ใน รวบรวมบทความจากการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 7, เอกสารวิชาการ ลำดับที่ 81: ยกเครื่องเรื่องวัฒนธรรมศึกษา. (หน้า 15). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- จิราภรณ์ วุฒิพันธุ์. (2535). **เพื่อนผู้ไทย**. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- เจนภพ จบกระบวนวรรณ. (2531). การละเล่นและการแสดงของไทย เล่ม 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2529). **ดนตรีผู้ไทย**. มหาสารคาม: ภาควิชาดุริยางศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- ฉลอง พินิจสุวรรณ. (2546). **สถาปัตยกรรมพื้นเมือง สารคดีชีวิตบุคคลทางด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น**. เชียงราย: มิ่งเมืองเนาวรัตน์.
- ชูพินิจ เกษมณี. (2547). **การศึกษาพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: สถานการณ์แสดงความเป็นไปได้**. ภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2529). **การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน: กรณีศึกษาหมู่บ้านนาป่าหนาด**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ทรงศักดิ์ ปรารักษ์วัฒนากุล. (2529). **บทสัมภาษณ์นางบัวเรียว (สุภาพสิทธิ์) รัตนมณีภรณ์**.

- นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2540). *มานุษยวิทยาสังคม และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีรยุทธ ขวงศรี. (2540). *การดนตรี การขับ การฟ้อน ล้านนา*. เชียงใหม่: ตรัสวิน.
- นิวัต พุทธประสาท. (2550). วัฒนธรรมป๊อป. *mars magazine*, 60, 90-91.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). *วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์*. กรุงเทพฯ: ขงสวัสดิ์การพิมพ์.
- พิทยา สายหู. (2530). วัฒนธรรมสัมพันธ์. ใน เอกสารประกอบการสอนชุดประสบการณ์ วัฒนธรรมศึกษา, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิมุข ชาญธนะวัฒน์. (2546). *การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ของชาวไทยใหญ่: กรณีศึกษาชาวไทยใหญ่ หมู่บ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เพนซ์, ฮันส์ และพอร์นส์, แอนดรู. (2547). *ประวัติศาสตร์ล้านนาฉบับย่อและชาวเชียงใหม่*. (แปล ศิริรัฐ ทองใหญ่ ณ อยุธยา). เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม.
- พิทยา พินสาร. (2543). *รูปแบบการเปลี่ยนวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขา*. วิทยานิพนธ์ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (ม.ป.ป). *อารยธรรมมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- มานพ มานะแซม. (2551). วิจิตรศิลป์ *Journal of Fine Arts*. วารสารวิชาการ คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 1(2), เมษายน - กันยายน.
- เรณู โกสินานนท์. (2544). *สืบสานนาฏศิลป์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ลัดดา พันธ์นอก. (2542). *สุนทรีะทางนาฏศิลป์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สกลนคร: สถาบันราชภัฏสกลนคร.

วิภา วิสเพ็ญ. (2523). **ดนตรีพื้นบ้านอีสาน**. มหาสารคาม: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาสารคาม.

สนิท สมักรการ. (2525). **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม ในโครงการส่งเสริม
เอกสารวิชาการ**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. (2549). **ฟ้อนสาวไหมเชียงราย**. วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย:
ม.ป.พ.

เสถียร โกเศศ. (2524). **วัฒนธรรมเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ไทยมิตรการพิมพ์.

สุนันทา โสรจักษ์. (2516). **โฆษณาละครฟ้อนรำและการละเล่นพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ: พิมพ์.

สุพัตรา สุภาพ. (2527). **สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**.
(พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาการพิมพ์.

สุพัตรา สุภาพ. (2542). **สังคม**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุนนมาลย์ นิ่มเนติพันธุ์. (2524). **ละครรำ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพลศึกษา.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). **มิติชุมชน: วิถีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิอำนาจและการจัดการ
ทรัพยากร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2547). **ทะลุมุมมองทฤษฎี**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

อุดม รุ่งเรืองศรี. (2542). **ฟ้อนสาวไหม**. ฟ้อนในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ. เล่ม 9,
หน้า 4894 - 4902). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

อุณนัฏดา แสงงาม. (2549). **ฟ้อนสาวไหม**. เชียงราย: ม.ป.พ.

Boas, Franz. (1940). **Race Language and Culture**. New York: Macmillan.

Clive, Seale. (1999). **Researching Society and Culture**. (2nd ed.). London:
SAGE Publications.

Lenski, G.E. (1984). **Power and Privilege: A Theory of Social Stratification.**

Paradigm Publishers: University of N.Carolina Press.

Murdock, George Peter. (1971). **Current Perspectives in Social Polychiod.** (3ed).

In Edwin Phollander & Raymond G Hunt (Ed), New York. Oxford University Press.

Strauss, L.C. (1963). **Structural Anthropology.** Trans. Claire Jacobson.

New York: Basic Books.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลการฟ้อนสาวไหม

จำนวน 2 ข้อ ดังนี้

1. คำถามเกี่ยวกับประวัติบุคคล

- 1.1 ชื่อ.....ชื่อสกุล.....
 เพศ.....อายุ.....ปี
 1.2 ระดับการศึกษา.....
 1.3 ระยะเวลาที่เรียนฟ้อนสาวไหม.....
 1.4 ทำไมถึงสนใจเรียนฟ้อนสาวไหม.....
 1.5 ครูผู้สอนชื่อ.....ชื่อสกุล.....
 เพศ.....อายุ.....ปี

2. คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการฟ้อนสาวไหมและปัจจัยที่ทำให้ฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง

จำนวน 10 ข้อ ดังนี้

- 2.1 ท่านคิดว่าจะจดจำท่าฟ้อนสาวไหมได้ทั้งหมดหรือไม่ เพราะเหตุใด

 2.2 ในการฟ้อนสาวไหม ท่านมีการไหว้ครูหรือไม่

 2.3 ในการฟ้อนสาวไหม ท่านใช้ท่าอะไรในการเริ่มต้นหรือท่าออก

 2.4 ในการฟ้อนสาวไหม ท่านมีท่าสาวไหมช่วงยาวหรือท่าเชื่อมหรือไม่

2.5 ในการฟ้อนสาวไหม ท่านมีท่าม้วนไหมได้ศอกหรือไม่

.....

.....

2.6 ในการฟ้อนสาวไหม ท่านใช้ท่าอะไรเป็นท่าจบหรือท่าเข้าโรง

.....

.....

2.7 ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้การฟ้อนสาวไหมเกิดการเปลี่ยนแปลง

.....

.....

2.8 ท่านคิดว่าการฟ้อนสาวไหมมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ถ้ามี เปลี่ยนแปลงท่าอะไรบ้าง เพราะอะไร

.....

.....

2.9 ท่านคิดว่าในอนาคตจะมีการฟ้อนสาวไหมหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

2.10 ท่านมีข้อเสนอแนะในการรักษารูปแบบการฟ้อนสาวไหมไม่ให้เปลี่ยนแปลงลงไปมากกว่านี้หรือไม่ อย่างไร

.....

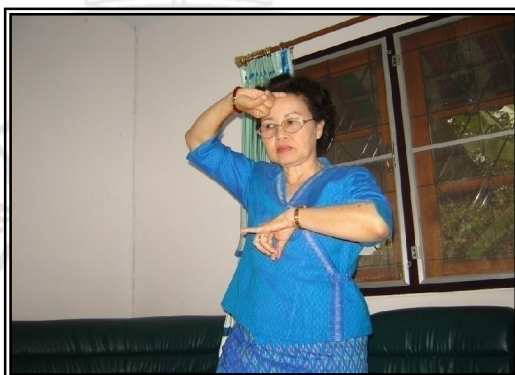
.....

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างทำฟ้อน

กลุ่มครูอาวุโส

ตัวอย่างทำฟ้อนสาวไหม นางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ (สุภาพสิทธิ์) แบบดั้งเดิม

ภาพที่ ข1 ทำฟ้อนสาวไหมช่วงขาว

ภาพที่ ข2 ทำขຸ້ມไหม

ภาพที่ ข3 ทำเก็บฝ้ายใส่ซ้า (ตะกร้า) โดย นายหาญ สุกใส อายุ 88 ปี

ภาพที่ ข4 ทำป้าวายตัว โดย นางคำเอ้ย คำเป็ก อายุ 88 ปี

.กลุ่มพ่อครูแม่ครู

ภาพที่ ข5 ทำสาวไหมได้สอซ้าย (ทำออก) โดย นางชนิดา จันทะวงศ์ อายุ 51 ปี

ภาพที่ ข6 ทำสาวไหมช่วงยาว หรือนางระเวง โดย นางรัตนา นามวงศ์ อายุ 48 ปี

กลุ่มเยาวชน

ภาพที่ ข7 ทำห่มผ้า โดย เด็กหญิงจิรปภา ปัญญาดี

ภาพที่ ข8 ทำผีเสื้อ (ทำคัลป์มใหม่) โดย นางสาววรรณวิไล กำแพงคำ

ภาคผนวก ค

การแต่งกายในการฟ้อนสาวไหม

ภาพที่ ค1 การแต่งกายของเพศหญิงกลุ่มอาวุโส

ภาพที่ ค2 การแต่งกายของเพศชายกลุ่มอาวุโส

ภาพที่ ค3 เสื้อหม้อฮ่อมแขนสั้นสีคำหรือสีน้ำเงิน

ภาพที่ ค 4 กางเกงสะดอ(กางเกงขาก้วย)

ภาพที่ ค5 ผ้าขาวม้าคาดเอวและโพกศีรษะ

ภาพที่ ค6 การแต่งกายของเพศหญิงกลุ่มพ่อครูแม่ครู

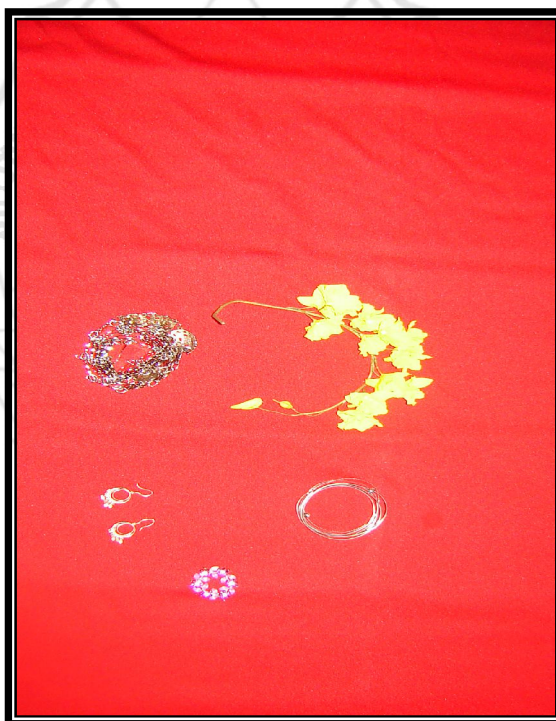
ภาพที่ ค7 เสื้อสีพื้คอตั้งหรือคอกลมแขนกระบอกผ่าหน้า

ภาพที่ ค8 ผ้าถุงลายขวางมีเชิง

ภาพที่ ค9 สไบสีพื้น

ภาพที่ ค10 ดอกเอื้อง กำไล เข็มกลัด ต่างหู

ภาพที่ ค11 การแต่งกายของเพศชายกลุ่มพ่อครูแม่ครู

ภาพที่ ค12 เสื้อหม้อฮ้อมแขนสั้นสีขาว

ภาพที่ ค13 กางเกงสะดอ (กางเกงขาก๊วย)

ภาพที่ ค14 ผ้าขาวม้าคาดเอวและโพกศีรษะ

ภาพที่ ค15 การแต่งกายของเพศหญิงกลุ่มเขาวชน

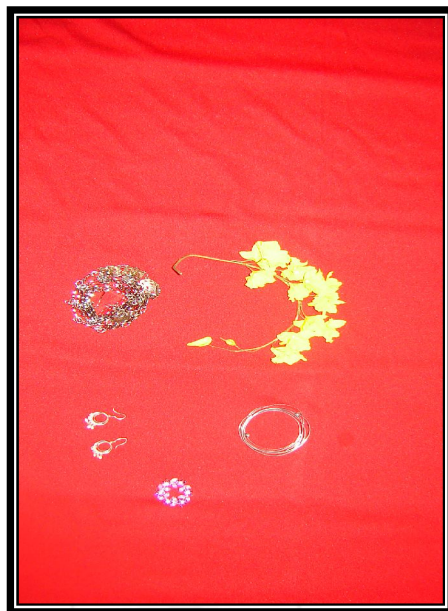
ภาพที่ ค16 ผ้าถุงลายขวางมีเชิง

ภาพที่ ค17 เสื้อคอกลมแขนกระบอกผ่าหน้า

ภาพที่ ค 18 ผ้าสไบสีพื้นมีลายเดียวกับผ้าถุง

ภาพที่ ค19 ดอกเอื้อง กำไล เข็มกลัด ต่างหู

ภาพที่ ค20 การแต่งกายของเพศชาย

ภาพที่ ค21 กางเกงสะดอ (เดี๋ยวสะดอ)

ภาพที่ ค22 เสื้อหม้อห้อมแขนสั้น

ภาพที่ ค23 ผ้าคาดเอวหรือผ้าขาวม้า

ภาคผนวก ง

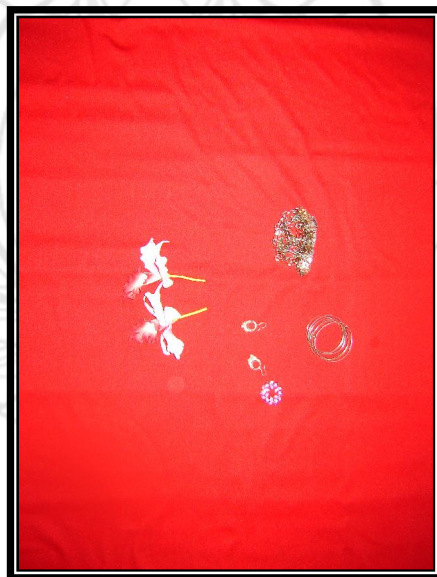
การแต่งกายในการฟ้อนสาวไหมในปัจจุบัน

ภาพที่ ง1 การแต่งกายของเพศหญิง

ภาพที่ ง2 เข็มขัด ดอกไม้ไหวสีทอง สร้อยคอ ต่างหู

ภาพที่ ง3 เข็มขัดเงิน กล้วยไม้ เข็มกลัด กำไล

ภาพที่ ๔๔ การแต่งกายของเพศชาย แบบใส่กางเกงสะดอสีขาว

ภาพที่ ๔๕ การแต่งกายของเพศชาย แบบใส่กางเกงสะดอสีน้ำเงิน

ภาพที่ ง6 การแต่งกายของเพศชายที่มีความเป็นหญิงมากกว่า

ภาพที่ ง7 ผ้าคาดสีขาวยับจีบ

ภาพที่ ๖๘ ผ้าสไบสีขาวพับจีบ

ภาพที่ ๖๙ เครื่องประดับ สร้อยสังวาลย์ เข็มขัดทอง ผ้าสีขาวโพกศีรษะ

ภาคผนวก จ

เอกสารการจดข้อมูลลิขสิทธิ์ ของนางบัวเรียว รัตนนิมิตร์ (สุภาพสตรี)

รลข.01		ทะเบียนข้อมูลเลขที่ น. 137
หนังสือรับรองการแจ้งข้อมูล ลิขสิทธิ์ ออกให้เพื่อแสดงว่า นางบัวเรียว รัตนนิมิตร์		
ได้แจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ ประเภทงาน นาฏกรรม		
ลักษณะงาน ทำรำ		
ชื่อผลงาน	เพื่อนสาวใหม่	ไว้ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา
ตามคำขอแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ เลขที่ 185286		เมื่อวันที่ 1 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551
ให้ไว้ ณ วันที่ 12 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551		
ลงชื่อ.....		
(นายสุรภูมิ ศีระนันท์)		
นักวิชาการพาณิชย์ 7ว		
ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการสำนักลิขสิทธิ์		
หมายเหตุ การเปลี่ยนแปลงรายการข้างต้น ให้ดูด้านหลัง		

ที่ ขร 0016/ 773

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย
ในบริเวณศาลากลางหลังเก่า
อ.เมืองเชียงราย 57000

21 มิถุนายน 2542

เรื่อง การจดทะเบียนลิขสิทธิ์

เรียน นางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือสำนักลิขสิทธิ์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ที่ พณ 0705/87

ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2542 จำนวน 1 ฉบับ

ตามที่สำนักงานฯ ได้รับคำขอแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ของท่าน พร้อมทั้งสำนักงานฯ
ได้จัดส่งคำขอดังกล่าว ให้สำนักลิขสิทธิ์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อพิจารณาต่อไปแล้ว นั้น

บัดนี้กรมฯ ได้แจ้งให้ทราบว่าได้รับคำขอดังกล่าว ตามคำขอเลขที่ 7184 ชื่อผลงาน
ฟ้อนสาวไหม ไว้ดำเนินการต่อไปแล้ว ดังรายละเอียดตามสำเนาหนังสือที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายประสิทธิ์ นาคคี)

ผู้ช่วยพาณิชย์จังหวัด รักษาการแทน

พาณิชย์จังหวัดเชียงราย

โทร. (053) 711782

โทรสาร. (053) 717369

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักลิขสิทธิ์ ส่วนจัดการงานลิขสิทธิ์ โทร 5474632 โทรสาร 5474631

ที่ พณ 0705/ -

วันที่ 11 มิถุนายน 2542

เรื่อง การจัดแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์

เรียน พาณิชยจังหวัดเชียงราย

ตามหนังสือสำนักงานพาณิชยจังหวัดเชียงราย ที่ ขร. 0016/685 ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2542 ได้จัดส่งคำขอแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ของ นางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ จำนวน 1 คำขอ นั้น

สำนักลิขสิทธิ์ ได้รับคำขอดังกล่าวไว้ดำเนินการต่อไปแล้ว และได้ออกเลขคำขอให้ดังนี้

เลขคำขอ

7184

ชื่อผลงาน

พื่อนสาวไหม

จากการตรวจสอบเบื้องต้นแล้วมีความเห็นว่า ผลงานที่ผู้ขอนำมา จัดแจ้งลิขสิทธิ์ ไม่เข้าประเภทของงานนาฏกรรม จัดเป็นงานวรรณกรรม ลักษณะงานเป็นหนังสือ เพราะงานนาฏกรรมจะหมายถึง งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า เพื่อการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว และให้หมายความถึงการแสดงโดยวิธีใดด้วย ซึ่งผู้ขอคิดทำทางขึ้นมาเอง ส่วนที่ผู้ขอยื่นมานั้นเป็นการรวบรวมทำทางต่าง ๆ รวมทั้งประวัติความเป็นมา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน จึงจัดเป็นงานประเภทวรรณกรรม

อนึ่ง ในโอกาสต่อไป ใคร่ขอความร่วมมือจากสำนักงานฯ แจ้งผู้ขอให้จัดทำคำขอโดยการพิมพ์ติดทุกครั้ง เพื่อความชัดเจนและสะดวกในการบันทึกข้อมูล

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

วิไล สุทธิ

(นางขวัญใจ กุลกัมธธร)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานทะเบียนการค้า 7

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักลิขสิทธิ์

ความเห็น/คำสั่ง

พาณิชยจังหวัดเชียงราย

☒ เพื่อโปรดทราบ

☐ เพื่อโปรดพิจารณา

☐ เห็นควร

นางสาววิไล สุทธิ

16 ส.ย. 2542

- พณ

- พาณิชย.

16 ส.ย. 2542

ที่ พณ. 0705/๐261.

26 มี.ย. 2543

สำนักลิขสิทธิ์

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

44/100 หมู่ 1 ถนนสนามกีฬา

ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง

จังหวัดนนทบุรี 11000

เรื่อง การปรับปรุงระบบแฟ้มคำขอแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์

เรียน ดร. นิธิยา รื่นนวลศิริอ้างถึง คำขอแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์เลขที่ 7184

ด้วยสำนักลิขสิทธิ์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้ปรับปรุงระบบแฟ้มและฐานการจัดเก็บข้อมูลของการรับแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ โดยการกระจายแฟ้มจำแนกตามผลงานแต่ละชั้น เพื่อให้ให้บริการตรวจค้นข้อมูลลิขสิทธิ์แก่ประชาชน รวมทั้งการรวบรวมฐานข้อมูลลิขสิทธิ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

สำนักลิขสิทธิ์ จึงได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำขอที่ยื่นไว้ในวันที่ 9 มิ.ย. 43
จากเดิมคำขอเลขที่ 7184
เป็นคำขอเลขที่ 18735-18736

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางปัจจิมา ธนสันติ)

ผู้อำนวยการสำนักลิขสิทธิ์

ส่วนจัดการงานลิขสิทธิ์

โทร. 5474634

โทรสาร 5474631

ภาคผนวก จ

ภาพการแสดงการฟ้อนสาวไหม ของนางบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ (สุภาพสตรี)

ท่าที่ 1 ท่าไหว้

เป็นท่าที่ให้ความหมายก่อนจะฟ้อนหรือจะแสดงต้องไหว้ระลึก และบูชาครูอาจารย์รวมถึงเป็นการขอขมา ทั้งครูอาจารย์แขกผู้มีเกียรติที่กำลังชมการแสดงของเราอยู่เพื่อที่จะได้แสดงอิริยาบถต่าง ๆ ตามที่ฟ้อน

นั่งคุกเข่าทับส้นเท้า มือทั้งสองประนมไหว้ระหว่างอก แล้วจับหงายระหว่างอก โนมตัวไปทางขวาดึงจีบขึ้นระดับศีรษะท่าท่าไหว้ ทำติดต่อกัน 3 ครั้ง ครั้งที่ 4 มือประนมอยู่ระดับศีรษะเอียงซ้าย ครั้งที่ 5 เอียงขวา

ภาพที่ จ1 ท่าที่ 1 ท่าไหว้

ท่าที่ 2 ท่าบิดบัวบาน

เป็นท่าเสริมต่อท่าไหว้ ก่อนที่จะฟ้อนทำสาวไหมหรือสาวฝ้ายต่อไป

นั่งคุกเข่าทับส้นเท้า มือขวาจับคว่ำ มือซ้ายตั้งวง ข้อมือทั้งสองข้างชนกัน เอียงขวาเปลี่ยน
จับซ้าย-ขวา สลับกันไป 8 จังหวะ เอียงตามมือจับ

ภาพที่ ๓๒ ท่าที่ 2 ท่าบิดบัวบาน

ท่าที่ 3 ท่าพญาครุฑบิน หรือท่าบังสุริยา

เป็นท่าที่ด้วงที่จะฟ้อนสาวไหมช่วงยาวซึ่งเป็นท่าหลักของการฟ้อนสาวไหม หรือสาวฝ้าย
นั่งคุกเข่าทับส้นเท้า มือทั้งสองข้าง ด้วงระดับแก้มศีรษะ เอียงซ้าย

ภาพที่ ๓3 ท่าที่ 3 ท่าพญาครุฑบิน หรือท่าบังสุริยา

ท่าที่ 4 ท่าสาวไหมช่วงยาว(ท่าเชื้อม) ขวา - ซ้าย

เป็นท่าที่ให้ความหมายว่ากำลังสอยเก็บดอกฝ้ายที่บ้านแล้วจากต้นฝ้าย เพื่อจะเอามาแกะ
เมล็ดดอกแล้วนำไปตากแห้ง

นั่งคุกเข่าทับส้นเท้า มือซ้ายจับคว่ำตะแคงข้อมือไปด้านหลัง มือขวาจับหน้าอก ทำสลับกัน
ซ้าย - ขวา 4 จังหวะ

ภาพที่ ๓4 ท่าที่ 4 ท่าสาวไหมช่วงยาว (ท่าเชื้อม ขวา)

ภาพที่ ๑๕ ท่าที่ ๔ ท่าสาวไหมช่วงยาว (ท่าเชื่อม ซ้าย)

ท่าที่ 5 ท่าม้วนไหม ช้าย - ขวา

เป็นท่าที่ให้ความหมายว่า กำลังตากดอกฝ้ายไว้ในกระด้ง

จังหวะที่ 5 ตั้งเข่าซ้าย มือขวาจับหงายตั้งข้อมือไว้ที่เข่าซ้าย มือซ้ายดึงมาปล่อยจับที่หน้ามือขวา เอียงขวา มือซ้ายจับปล่อยขวามือขวา 3 รอบ จังหวะที่ 4 มือซ้ายจับดึงขึ้นแล้วปล่อย 1 ครั้ง จังหวะที่ 5 จับคว่ำแล้วดึงจับปล่อยตกลงไปด้านหลัง เอียงซ้าย มือขวาจับแล้วปล่อยขวามือซ้าย 3 รอบ จังหวะที่ 4 มือขวาจับดึงขึ้นแล้วปล่อย 1 ครั้ง จังหวะที่ 5 จับคว่ำแล้วดึงจับปล่อยตกลงไปด้านหลัง เอียงขวา จากนั้นท่าท่าเชื่อมค่อยๆ ลุกขึ้น เดินไปทางซ้าย 3 จังหวะ

ภาพที่ ๑๖ ท่าที่ 5 ท่าม้วนไหม (ซ้าย)

ภาพที่ ๗ ท่าที่ ๕ ท่าม้วนไหม (ขวา)

ท่าที่ 6 ท่าม้วนไหมได้เข้าขา-ซ้าย

เป็นท่าที่ให้ความหมายว่ากำลังเก็บดอกฝ้ายที่ตากแห้งแล้วใส่ภาชนะ เพื่อเอาไปตีให้แตกฟูหรือฟองตัว แล้วนำมาพันเป็นแท่งๆ เพื่อเอาใส่ไว้ในกองปั่นเป็นเส้นฝ้าย จังหวะที่ 4 เท้าซ้ายวางหลังหนักหลังยกเท้าขวาก้มตัวลงมือซ้ายจับหางยไ้หน้าเข้าขา มือขวาจับแล้วปล่อยขนมือขวา 3 รอบ เอียงขวา จังหวะที่ 4 มือทั้งสองจับคว่ำระดับข้อเท้า แล้วดึงมือทั้งสองขึ้นปล่อยหางยมือตกลวงลง ทำ 2 ครั้ง จังหวะที่ 3 มือทั้งสองจับคว่ำไขว้มือ แล้วดึงจับออกปล่อยมือตกลวงลงแขนตึงระดับไหล่ ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า เอียงซ้าย จากนั้นทำท่าเชื่อมไปทางขวา 3 ครั้ง จังหวะที่ 4 เท้าขวาวางหลังหนักหลังยกเท้าซ้าย ก้มตัวลงมือซ้ายจับหางยไ้หน้าเข้า มือขวาจับแล้วปล่อยขนมือซ้าย 3 รอบ เอียงซ้าย จังหวะที่ 4 มือทั้งสองจับคว่ำระดับข้อเท้า แล้วดึงมือทั้งสองขึ้นปล่อยหางยมือตกลวงลง ทำ 2 ครั้ง จังหวะที่ 3 มือทั้งสองจับคว่ำไขว้มือ แล้วดึงจับออกปล่อยมือตกลวงลงแขนตึงระดับไหล่ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า เอียงขวา

ภาพที่ ๑๘ ท่าที่ 6 ท่าม้วนไหมได้เข้า (ขวา)

ภาพที่ ๑๑ ท่าที่ ๖ ท่าม้วนไหมได้เข้า (ซ้าย)

ท่าที่ 7 ท่าม้วนไหมได้ศอกขวา-ซ้าย

เป็นท่าที่ให้ความหมายว่า เมื่อปั่นฝ้ายเป็นเส้นแล้วดึงเส้นฝ้ายนั้นออกมาพันไว้ที่ศอกให้เป็นระเบียบ กันเส้นฝ้ายพันกันยุ่งเหยิง ก่อนที่จะเอาไปใส่บนกี่ เพื่อทอเป็นผืนผ้าต่อไป

นุ่งคุกเข่ามือขวาจับม้วนหางย มือซ้ายจับคว่ำอยู่ใต้ศอกขวาแล้วดึงมือซ้ายสอดขึ้นปล่อยจับทำสลับกัน 3 ครั้ง

ภาพที่ ๑10 ท่าที่ 7 ท่าม้วนไหมได้ศอก (ขวา)

ภาพที่ จ11 ท่าที่ 7 ท่าม้วนไหมได้ศอก (ซ้าย)

ท่าที่ 8 ทำปั้นไหมในกงและทำฟุ้งหลอดไหมขา-ซ้าย

(กงหมายถึงเครื่องมือปั่นฝ้าย) เป็นท่าที่ให้ความหมายว่า การนำเอาแท่งฝ้ายใส่ในกง แล้วปั่นเป็นเส้นฝ้ายออกมา เมื่อเส้นฝ้ายในฟืมเป็นระเบียบดีแล้วจึงมีการฟุ้งหลอดฝ้ายหรือกระสวยฝ้าย

จังหวะที่ 4 ถอนเท้าขวาวางหลังก้าวเท้าซ้ายลงตั้งเข้าซ้าย มือขวาจับระดับหน้า มือซ้ายจับได้ศอกขวา แล้วชักจับปล่อยเข้า- ออก 3 ครั้ง เอียงซ้าย แล้วนำมือซ้ายที่จับมาวนที่จับขวา 3 ครั้ง และมือขวาจับหงายตั้งทำเป็นรู แล้วมือซ้ายที่จับอยู่ทำทำฟุ้งหลอดฝ้ายหรือกระสวยฝ้ายแล้วดึงมือซ้ายออกมาให้ตั้ง

ภาพที่ ๑12 ท่าที่ 8 ทำปั้นไหมในกงและทำฟุ้งหลอดไหม (ขวา)

ภาพที่ ฉ13 ท่าที่ 8 ทำปั้นไหมในกงและทำฟุ้งลอดไหม (ซ้าย)

ท่าที่ 9 ท่าสาวไหมรอบตัวหรือสาวฝ้ายรอบตัว-ซ้าย

เป็นท่าที่ให้ความหมายว่ากำลังสาละวนอยู่กับการเอาเส้นฝ้ายใส่ไว้บนกี่ หรือจัดเส้นฝ้ายให้เข้าที่ในพืม

โดยท่าท่าเชื่อมไปทางด้านซ้าย เท้าซ้ายวางหลัง ก้าวเท้าขวา หน้าหน้า มือซ้ายจับไว้ที่ด้านข้างขาขวา เอียงซ้าย วนจับขวารอบจับซ้าย 3 รอบ จากนั้นหนักหลังเปลี่ยนเป็นเอียงขวา มือขวาจับไว้ที่ด้านข้างขาซ้าย วนจับซ้ายรอบจับขวา 3 รอบ จากนั้นหนักหลังเปลี่ยนเป็นเอียงซ้าย มือทั้งสองจับไขว่กันดึงเข้า-ออก 3 ครั้ง แล้วหมุนตัวไปด้านหลัง (ด้านขวา) กลับมาด้านหน้าแล้ว ท่าท่าเชื่อมเดินไปทางซ้าย 3 จังหวะ จังหวะที่ 4 เท้าขวาวางหลัง แล้วก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า หน้าหน้า เอียงขวา มือขวาจับไว้ที่ด้านข้างขาซ้าย เอียงขวา วนจับซ้ายรอบจับขวา 3 รอบ จากนั้นหนักหลังเปลี่ยนเป็นเอียงซ้าย มือทั้งสองจับไขว่กันดึงเข้า-ออก 3 ครั้ง แล้วหมุนตัวไปด้านหลัง (ด้านซ้าย) กลับมาด้านหน้า

ภาพที่ ๑๑๔ ท่าที่ 9 ท่าสาวไหมรอบตัวหรือสาวฝ้ายรอบตัว (ขวา)

ภาพที่ จ15 ท่าที่ 9 ท่าสาวไหมรอบตัวหรือสาวฝ้ายรอบตัว (ซ้าย)

ท่าที่ 10 ท่าคลี่ปมไหมซ้าย-ขวา

ท่าคลี่ปมไหมเป็นท่าที่ให้ความหมายว่าเมื่อทอฝ้ายหรือผ้าไหมเป็นผืนแล้ว นำมาคลี่เพื่อเก็บปม หรือเศษเส้นฝ้ายที่ติดผืนผ้ามาสะบัดส่วนเกินให้ออกให้หมด เปรียบเทียบแล้วก็เหมือนชีวิตเราทุกวันนี้ย่อมมีปมปัญหาชีวิตต่างๆ กันไป จำเป็นที่จะต้องหาทางคลี่คลายให้ทางชีวิตแต่ละคนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ทำท่าเชื่อมไปทางด้านซ้าย เปิดส้นเท้าซ้าย ก้าวเท้าขวา หน้าหันซ้าย มือขวาจับคว่ำระดับศีรษะ เอียงขวา วงจับซ้ายรอบจับขวา 3 รอบ จากนั้นหันหลังเปลี่ยนเป็นเอียงซ้าย มือซ้ายจับคว่ำระดับศีรษะ วงจับขวารอบจับซ้าย 3 รอบ

ภาพที่ ๑๖ ท่าที่ 10 ท่าคลี่ปมไหม (ซ้าย)

ภาพที่ จ17 ท่าที่ 10 ท่าดลีปมไหม (ขวา)

ท่า 11 ท่าแยกเส้นไหมหรือเส้นฝ้ายขาว - ซ้าย

เป็นท่าที่ให้ความหมายว่าแยกดึงเส้นด้ายให้เป็นเส้นยาว เพื่อสะดวกในการทอผืนผ้า ก้าวเท้าขวาเปิดส้นเท้าซ้าย เอียงศีรษะไปทางขวามือทั้งสองจีบไขว้กันดึงเข้า-ออก 3 ครั้ง แล้วหมุนตัวไปด้านหลัง (ด้านซ้าย) กลับมาด้านหน้า แล้วทำท่าเชื่อมเดินไปทาวขา 3 จังหวะ จังหวะที่ 4 เท้าซ้ายวางหลัง แล้วก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า หน้าหน้า เอียงซ้าย มือซ้ายจีบไว้ที่ด้านข้างขาขวา เอียงซ้าย วนจีบขวารอบจีบซ้าย 3 รอบ จากนั้นหันหลังเปลี่ยนเป็นเอียงขวา มือทั้งสองจีบไขว้กันดึงเข้า-ออก 3 ครั้ง แล้วหมุนตัวไปด้านหลัง (ด้านซ้าย) กลับมาด้านหน้าก้าวเท้าซ้ายหน้าหน้า มือขวาจีบไว้ที่ด้านข้างขาซ้าย เอียงขวา วนจีบซ้ายรอบจีบขวา 3 รอบ จากนั้นหันหลังเปลี่ยนเป็นเอียงซ้าย มือทั้งสองจีบไขว้กันดึงเข้า-ออก 3 ครั้ง แล้วหมุนตัวไปด้านหลัง (ด้านขวา) กลับมาด้านหน้า

ภาพที่ จ18 ท่าที่ 11 ท่าแยกเส้นไหมหรือเส้นฝ้าย (ขวา)

ภาพที่ จ19 ท่าที่ 11 ท่าแขกเส้นไหมหรือเส้นฝ้าย (ซ้าย)

ท่าที่ 12 ทำปฐพีแล้วพับผ้าขาว- ซ้าย

เป็นท่าที่ให้ความหมายว่า เมื่อทอผ้าเสร็จแล้ว สำนักรว่าเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือไม่แล้ว แสดงความชื่นชมยินดีต่อผลงาน

ท่าท่าเชื่อม (ท่าสาวไหมช่วงยาว) เดินไปกลางเวที 2 จังหวะ จังหวะที่ 3 ถอนเท้าซ้ายวาง หลัง ย่อตัวลงเป็นท่านั่งคุกเข่าทับสันเท้า จังหวะที่ 4 โนม์ตัวลง มือขวาดึงวง มือซ้ายจับหงาย วางไว้บนแขนขวา แล้วดึงจับลงมาตามแขนขวา เอียงศีรษะไปทางขวา จากนั้นมือทั้งสองปล่อยแบคว่ำลง ทำท่าปาดมือไปทางซ้าย แล้วเปลี่ยนเป็นดึงวงมือซ้าย มือขวาจับหงายวางไว้บนแขนซ้าย แล้วดึงจับลงมาตามแขนซ้าย เอียงศีรษะไปทางซ้าย จากนั้นมือทั้งสองปล่อยแบคว่ำลงและทำท่าปาดมือไปทางขวา ทำทำนี้อลับกันไปมาขวา-ซ้าย 3 ครั้ง

ภาพที่ ๑๒๐ ท่าที่ 12 ชื่อท่าปฐพี (ขวา)

ภาพที่ จ21 ท่าที่ 12 ทำปฐพีแล้วพับผ้า (ซ้าย)

ท่าที่ 13 ท่าพับผืนผ้า ขวา-ซ้าย (ท่าจบ)

เป็นท่าที่ให้ความหมายว่า เมื่อผลงานการทอผ้าไหมหรือทอผ้าฝ้ายนี้เสร็จเป็นผืนดีแล้วก็พับไว้ ท่าพับผืนผ้า หมายความว่า เมื่อผลงานการทอผ้าไหมหรือทอผ้าฝ้ายนี้เสร็จเป็นผืนดีแล้วก็พับไว้ ทาปูแล้วพับเป็นผืนผ้า

เมื่อทำท่าปูผ้า (ท่าที่ 12) เรียบร้อยแล้ว มือทั้งสองจีบคว้า เอียงศีรษะไปทางขวา แล้วคลาย จีบทำท่าปาดมือไปทางซ้ายก่อนโดยเอียงศีรษะไปทางซ้าย และให้มือทั้งสองจีบคว้าอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นคลายจีบทำท่าปาดมือกลับมาทางขวา ทำท่านี้ ซ้าย-ขวา สลับกันไป 3 ครั้ง แล้วต่อด้วยท่า เชื่อม (ท่าสาวไหมช่วงยาว) เริ่มด้วยมือขวา 3 ครั้ง แล้วทำท่าพญาครุฑบิน และจบด้วยท่าไหว้

ภาพที่ จ22 ท่าที่ 13 ท่าพับผืนผ้า (ขวา) (ท่าจบ)

ภาพที่ น23 ท่าที่ 13 ท่าพับพินผ้า (ซ้าย)

ภาพที่ ฉ24 พนมมือไหว้ลาผู้ชม

ภาคผนวก ข

ภาพการแสดงการฟ้อนสาวไหม รูปแบบกรมศิลปากร

ภาพที่ ข1 แสดงโดย นางจุฑาทักษณ ชุมภู (แฉ่มเมือง) อายุ 39 ปี
วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ วันที่ 12 (พ.ศ. 2553)

ภาพที่ ๒ ทำสาวไหมได้ศอกขวา

ภาพที่ ๓ ทำสาวไหมได้ศอกซ้าย

ภาพที่ ๔4 ทำไหว้ (1)

ภาพที่ ๔๕ ทำไหว้ (2)

ภาพที่ ข6 ทำบิดบัวบานขวา

ภาพที่ ข7 ทำบิดบัวบานซ้าย

ภาพที่ ข8 ทำดิ่งไหมออกจากกรัง (1)

ภาพที่ ข9 ทำดิ่งไหมออกจากกรัง (2)

ภาพที่ ข10 ทานาไหมเข้ากลุ่มขวา

ภาพที่ ข11 ทานาไหมเข้ากลุ่มซ้าย

ภาพที่ ข12 ท่าม้วนไหมได้ศอกขวา

ภาพที่ ข13 ท่าม้วนไหมได้ศอกซ้าย

ภาพที่ ข14 ท่าสาวไหมดำ(1)

ภาพที่ ข15 ท่าสาวไหมดำ(2)

ภาพที่ ข16 ทำนาโหมพันหลัก (1)

ภาพที่ ข17 ทำนาโหมพันหลัก (2)

ภาพที่ ข18 ทำสาวไหมข้างตัว (1)

ภาพที่ ข19 ทำสาวไหมข้างตัว (2)

ภาพที่ ข20 ทำนาโหมล้งน้ำยา (1)

ภาพที่ ข21 ทำนาโหมล้งน้ำยา (2)

ภาพที่ ข22 ท่าฟุ้งกระสวย (1)

ภาพที่ ข23 ท่าฟุ้งกระสวย (2)

ภาพที่ ข24 ทำนาโหมผึ่งแดด (1)

ภาพที่ ข25 ทำนาโหมผึ่งแดด (2)

ภาพที่ ข26 ทำทคลองนุ่งผ้าไหม (1)

ภาพที่ ข27 ทำทคลองนุ่งผ้าไหม (2)

ภาพที่ ข28 ท่าเลือกผ้าไหม (1)

ภาพที่ ข29 ท่าเลือกผ้าไหม (2)

ภาพที่ ข30 ท่าห่มไหม (ท่าเข้าโรง) (1)

ภาพที่ ข31 ท่าห่มไหม (ท่าเข้าโรง) (2)

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นาง สุดาพร ไกรอ่ำ
วัน เดือน ปีเกิด	18 มิถุนายน 2497
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	138 หมู่ที่ 1 ตำบลสันทราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูเชียงราย
ประวัติการทำงาน	ครูชำนาญการพิเศษ คศ.3 (นาฏศิลป์) โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์)
2527 - ปัจจุบัน	ครูประจำการ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเทิง
2524 - 2527	ครูประจำการ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่สรวย
2520 - 2524	